

v i a ț a r o m a n e a s c a

revistă a uniunii scriitorilor din republica socialistă românia

3

a n u l

X X V

m a r t i e 1 9 7 2

Constituirea Asociației Scriitorilor din București

semicentenarul U.T.C.-ului

VLAICU BĂRNA		4	cinoi decenii de luptă organizată
AUREL MIHALE		8	împlinire (nuvelă)
VIRGIL TEODOIRESCU		33	vorbirea; privirea; auzul; miinile
MIHAI NEGULESCU		36	poetul tânăr; planetă limpede; tinerețea
			pădurilor; vîrsta desenată

memorialistică

MIHAIL FLORESCU		38	o aniversare care nu-și pierde tinerețea
ALEXANDRU ȘIPERCO		44	amintiri din ilegalitate

scriitori români contemporani

AL. CERNA-RĂDULESCU		57	gala galactian, necunoscutul
ION BĂLU		72	poezia veronicăi porumbacu

scriitori și curente

GEORGETA HORODINCA		82	dimitrie anghel în oglinda poeziei
ALEXANDRU GEORGE		92	epilog la anton holban

cronica literară

M. PETROVEANU		96	„copacul animal” de geilu naum; „ma-
			rea conjugare” de nina cassian
EUGENIA TUDOR		103	„proze” de radu petrescu

pe marginea cărților

FLORIN MIHĂILESCU		108	critica și ideile literare „literatura în actualitate”; voiou bugariu „incursiuni în literatura de azi”
NINA CASSIAN		115	ion caraion: „necunoscutul ferestrelor”
IOANA CREȚULESCU		116	mihai ursachi: „missa solemnă”; ileana mîlâncioi: „inima reginei”
EMIL MÂNU		121	teodor virgoiici: „dimitrie boljițineanu și epoca sa”
ANCA MIDIA		124	ion vinea: „venin de mai”

actualitatea literară

**tinerețel și probleme ale literaturii** (ancheta „vieții românești” -  
ION COJA, IOANA CREȚULESCU, MĂRIA-LUIZA ABISKAI  
GABRIEL GAFIȚA, ALEXANDRU GRIGORE IULIAN MIHĂLESCU,  
MARIUS ROBESCU, GABRIEL STĂNESCU  
118

confluențe

AL. RHILIPPIDE | 139 stăpînirea limbii

cronica

LUCIA IDEMETRIUS | 140 omirfiri despre tata  
V. DEMETRIUS | 143 gloria  
DEMOSTRINE BOTEZ | 144 poetul gheorghe lesnea  
BARBU SOLACOLU | 146 eugeniu speranția

cărți

VIRGIL GHIEORGHIU: traian iancu „puntea soarelui” — TRAIAN STOICA,  
romulus dianu „trandafiri de octombrie și alte surtsuni” — LUCIA FENE-  
ȘAN: sarmiza crețianu: „de pe valea imotru>lui” — GAMIL BALTAZAR  
valentin strava: „poemul saiamondrei” — FLORENȚA ALBI: viorel varga  
„treceare”  
49

revista revistelor din țară

„flacăra” nr. 868/1972 (fi. vancu) — „românia pitorească”, nr. 1/1972 (ld)  
154

revista revistelor — de peste hotare

„novii mir”, nr. 12/1971 (i.p.) — „diogene”, nr. 76/1971 (lf.) — „paris-motch”,  
nr. 1185/1972 (v.bj) m

## **constituirea asociației scriitorilor din București**

potrivit prevederilor Statutului Uniunii Scriitorilor, adoptat la  
2 martie 1972, în ziua de 2 Martie 1972 a avut  
loc la Sala Mică a Palatului, adunarea generală pentru constituirea a So-  
cietății scriitorilor din Bucu-  
rești.

La lucrări au participat peste 500 de prozatori, poeți, dramaturgi,  
critici și istorici literari din Capitală, membri ai Uniunii Scriitorilor,  
care au ales prin vot secret Comitetul de conducere al asociației bucu-  
rești alcătuit din : Radu Boureanu,\* Nina Cassian, Constantin Chiriță,  
(și) Domokos, Geo Dumitrescu, Arnold Hauser, Eugen Jebeleanu,  
George Măoovslou, Fănuș Neagu, Marin Preda, Virgil Teodorescu. Ca  
secretar al asociației a fost ales George Măoovaseu, iar ca secretari  
adjuncți Constantin Chiriță, Domokos Geza și Fănuș Neagu.

## **telegramă comitetului Central al c.c. al p.c.r. tovarășului nicolae ceașescu**

Adunarea generală a scriitorilor din Capitală, întrunită astăzi  
2 martie 1972, pentru constituirea Asociației scriitorilor din București,  
și îndreaptă primul ei gând către Partidul Comunist Român și con-  
ducerea sa, în frunte cu dumneavoastră, iubite tovarășe secretar ge-  
neral, asigurându-vă de adeziunea sa deplină la întreaga politică a  
Partidului Comunist Român, conducător înțelept, devotat și neobosit  
al eforturilor poporului nostru pentru edificarea celei mai drepte și  
mai nobile societăți din istoria acestei țări : societatea socialistă.

Constituită într-o perioadă de înaltă efervescență creatoare, când  
poporul nostru își consacra întreaga energie îndeplinirii programului  
adaptat de Congresul al X-lea al partidului, documentelor Plenarei  
Comitetului Central din 3—5 noiembrie 1971, Asociația scriitorilor din  
București, exprimându-și adeziunea deplină la politica marxist-leninistă  
a Partidului Comunist Român cu privire la rolul și rostul artei și lite-  
raturii în societatea socialistă, își propune, din primele clipe ale exis-  
tenței sale, să militeze pentru o literatură realistă și umanistă, de  
înaltă valoare artistică, îndreptînd în acest sens atenția și interesul  
membrilor ei — scriitorii bucureșteni — spre cea mai autentică sursă  
de creație, spre realitatea noastră contemporană, spre minunații oameni  
ai patriei noastre, spre cei care construiesc cu eroism, abnegație și  
sacrificiu, societatea socialistă multilateral dezvoltată pe aceste vechi  
și rodnice pământuri românești.

Asociația scriitorilor din București, care cuprinde numeroase și  
valoroase forțe scriitoricești, se angajează în fața dumneavoastră, iubite  
și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, să se prezinte la Conferința  
națională a scriitorilor cu conștiința responsabilității sale față de patria  
noastră socialistă, angajîndu-se cu toată forța ei creatoare în vasta  
operă condusă de strălucire de Partidul Comunist Român, pentru  
creșterea necontenită a prestigiului culturii și artei României socialiste.

**ADUNAREA GENERALA DE CONSTITUIRE  
A ASOCIAȚIEI SCRITORILOR DIN BUCUREȘTI**

vlaicu bârna

## cinei decenii de lupta organizată

— la semicentenarul U.T.C.-ului.

împlinirea, la începutul acestei primăveri, a cinci decenii de la înființarea Uniunii Tineretului Comunist din România ne oferă prilejul de a trece în revistă o seamă de evenimente legate de lupta tineretului, care au contribuit într-o bună măsură la schimbarea de structură petrecută în viața patriei noastre. Structură politică, socială și economică. Urmărind mersul ascendent al luptelor revoluționare din țara noastră, tot ce s-a făcut pe durata unei jumătăți de secol în direcția organizării unei activități revoluționare susținute și continue, tineretul de azi va face cunoștință cu figurile luminoase ale uteciștilor din trecut, care au înfruntat cu dîrzenie prigoana poliției și jandarmeriei și chiar plutoanele de execuție, încadrîndu-se în marea armată a proletariatului, sub stindardul de luptă al partidului comunist.

Este plin de semnificație faptul că tineretul revoluționar intră în arena istoriei în anul apariției Manifestului Comunist: 1848. Tradițiile de luptă ale tineretului din România își au începutul în elanul și feroarea pașoptismului, în existențele patetice ale unor oameni ca Nicolae Bălcescu și Avram Iancu, în dăruirea și stăruința misionară a unor tineri cărturari ca Vasile Alecsandri, Alecu Russo, frații Goleşti etc... Pe Cîmpia Libertății și

pe (împui de la Islaz a fost consfințită legătura trainică între tineretul intelectual, purtător al ideilor celor mai înaintate în acel timp și masele largi din aria de viață a poporului nostru. Obiectivele înscrise în programul de luptă a tineretului de atunci erau eliberarea națională, dreptatea socială și unitatea poporului român.

Generațiile de tineri intelectuali din a doua jumătate a secolului al XIX-lea au continuat să profeseze ideile demoerat-revoluționare ale pașoptiștilor, mareînd o etapa superioară în năzuința de împlinire a unor idealuri de dreptate socială. Este epoca în care iau ființă și acționează cercurile socialiste, o dală cu dezvoltarea economică capitalistă, cu folosirea mașinilor și intrarea în procesul de producție a unui mare număr de brațe de muncă. Apariția presei muncitorești și a tipăriturilor destinate noilor contingente de angajați ta producție pun în circulație ideile socialismului științific, ideile marxiste, dînd un nou impuls acțiunilor de masă împotriva exploatării și nedreptății sociale. Atunci apar și primele forme de organizare a tineretului din țara noastră, care este atras pe o scară tot mai largă în producția materială.

O dovadă asupra activității desfășurată atît în țară cît și pe plan internațional de tineretul roman

, participarea la diferitele re-  
este revoluționare și afirmarea  
contribuțiile aduse la elu-  
lui P. problemelor dezbătute.  
din exemple îi constituie de-  
tinerilor studenți socialiști  
legată în formată din Emil Raco-  
Utefan Irimescu și George  
ndf trimisă la Congresul in-  
tm'l al studenților socialiști  
la Geneva între 9 și 12 de-  
cembrie 1893. Delegația română a  
cc"t un rol important în combate-  
J" ...ntului anarhist pusă pe  
ordinea de zi a lucrărilor acelu  
congres.

Ideea că generația nouă are mi-  
viunea de a propaga ideile cele mai  
: intate, însuflețit și în deceniile  
care au urmat tineretul din Româ-  
nia Este cunoscută atitudinea fer-  
ma pe care, la 1907, mișcarea munc-  
citorească a luat-o solidarizându-se  
cu țărănimea răsculată și susținân-  
du-i legitimele revendicări. Tinere-  
tul studențesc din cele două mari  
centre universitare, București și  
Iași, grupat în diferite societăți și  
asociații, a cutreierat atunci satele,  
răspărind manifeste și îndemnân-  
du-i pe țărani să se ridice împo-  
triva guvernului de moșieri și a  
cercurilor palatiste reacționare. În  
amil următor răscoalei țărănești, la  
București a luat ființă un cerc al  
ucenicilor sub îndrumarea Uniunii  
Socialiștilor din România și apoi a  
Partidului Social-Democrat. Întru-  
nirile și manifestările cercului, șe-  
zătorile literare și excursiile orga-  
nizate în acest cadru au împlinit  
un însemnat rol educativ în rîndu-  
rile tineretului intrat în circuitul  
producției din an în an tot mai nu-  
meros. Cercurile „tineretului munci-  
tor” se extind apoi în principalele  
orașe din țară, constituindu-și un  
organ de conducere, un comitet cen-  
tral, o primă formă a unității miș-  
cării revoluționare de tineret din  
România.

În anii primului război mondial,  
tineretul revoluționar din România  
a adoptat poziția principială a Parti-  
dului Socialist ridicîndu-se alături  
de întreg proletariatul român împo-

triva războiului imperialist. După  
intrarea României în război, tine-  
retul român a luptat eroic în rîndu-  
rile armatei pentru alungarea ina-  
micului din teritoriile cotate.  
Tineretul revoluționar român, ală-  
turi de vîrstnici, se pune în slujba  
năzuinței legitime și istoricește  
justificată a poporului român de  
a-și realiza statul unitar pe stră-  
vechea lui vatră de viață. Ideea eli-  
berării naționale, afirmată la 1848 de  
profeticul verb al lui Simion  
Bărmuțiu, a fost preluată de gene-  
rațiile ce au urmat și împlinită  
aproape de încheierea celui de-al  
doilea deceniu al secolului nostru.  
Cu mult înainte revista „Dacia  
viitoare”, scoasă la Paris de un  
grup de tinerii studenți la sfîrșitul  
secolului XIX scria : „Acest pămînt  
udat cu singele și sudoarea stră-  
bunilor noștri, înmulțit ou țarina  
lor de douzeci de ori seculară,  
este al nostru”. La 1918, prin jert-  
fele de sînge ale tineretului și ale  
întregului popor, năzuința unui larg  
șir de generații se împlinea. La  
memorabila Adunare Națională de  
la Alba-Iulia, de la 1 decembrie  
1918, au participat zeci de mii de  
tineri și de aci înainte mișcarea  
revoluționară și democratică a tine-  
retului din România a început o  
organizare unitară pe scara întregii  
țări. Elanul revoluționar al tinerei  
generații demobilizate la sfîrșitul  
primului război mondial era poten-  
țat în bună parte de spectaculosul  
triumf al Revoluției din Octombrie,  
care răsturnase opresiunea țaristă  
și exploatarea, croind în lume pri-  
mul stat în care puterea era deți-  
nută de clasa muncitoare.

Anii care au urmat, au marcat  
o nouă etapă, fierbinte, a avîntu-  
lui revoluționar în raidurile tine-  
retului. Cercurile „tineretului so-  
cialist” în conferința din august  
1919 au hotărît reorganizarea miș-  
cării de tineret pe baze noi, revo-  
luționare, în scopul creării unei  
organizații centralizate marxist-ieni-

niște. Cu mare entuziasm și voință hotărâtă a luat parte tineretul muncitor la acțiunile revendicative economice și politice din vara anului 1920, la marile întruniri, mitinguri și demonstrații din 5 septembrie al aceluiași an împotriva militarismului și războiului, clamându-și sus și tare solidaritatea cu proletariatul internațional și cu Rusia Sovietică. Aceeași prezență activă și-a afirmat-o tineretul la greva generală din 1920, soldată cu arestări și concedieri ale participanților tineri și vîrstnici, dar și cu o mobilizare a conștiințelor pentru a duce mai departe „lupta cea mare”. Întreaga activitate revoluționară se ridicase, în acest an, la o treaptă superioară care se traduce, prin năzuința clasei muncitoare din România de a se vedea organizată într-un partid revoluționar de tip nou, partidul comunist.

Crearea, în mai 1921, a Partidului Comunist Român, detașamentul de avangardă al proletariatului, reprezintă un moment de însemnătate istorică în viața societății românești și exercită o puternică înfrîngere asupra evoluției ulterioare a mișcării revoluționare din țara noastră. Ea va fi determinantă și în ceea ce privește evoluția și orientarea mișcării revoluționare și democratice a tineretului, atrăgînd un număr tot mai mare de tineri de partea ideilor comuniste.

Problema tineretului s-a situat de atunci în centrul preocupărilor mișcării comuniste iar tineretul revoluționar a văzut în Partidul Comunist un experimentat tovarăș de luptă care-l poate îndruma și conduce spre înaltele lui țeluri. Ca urmare firească a acestei stări de lucruri, conferința generală a tineretului socialist din 19—20 martie 1922 este socotită o cotitură radicală în istoria mișcării revoluționare de tineret din România pentru că ea reprezintă începutul organizării lui marxist-leniniste pe cuprinsul întregii țări. Conferința din martie 1922 înseamnă unificarea organizațiilor tineretului revoluționar din România, într-un organism unic marxist-leninist sub conducerea și

cu sprijinul permanent al...; comunist. Din motive pentru a nu atrage a W-... „&”, tații polițienești re P r S „ J \* \* .” gamsm va rămîne sub titvâaT, „” cialistă, pînă în mai „... ..” lua denumirea de U n i i S a ^ tului Comunist. „ \* \* \*re-

Au urmat două decenii A , Hegală, care au p S ^ ^ abnegația și demnitatea cu ^ uteciștn au înfruntat prigoana \* vernelor burghezo-moșE? 2 \* cipînd la toate acțiunile ^ o X " nare și revendicative iniS J r i " partid. Contingentele de «Ș t i t ace, ani aveau să f. 4&J I cadre a partidului, aslgurinTânh nuitatea bogatelor tradiții revolout nare ale mișcării de stînga

În toiul marilor bătălii ... de parWul comunist, de clasa munt citoare, de forțele progresiste dk sinul intelectualității, împotriva IZ ploataru și pentru dobîndirea de drepturi și libertăți democratice lîneretul s-a aflat în primele rînduri. Urmind neabătut exemplul munk. tUor, uteciștii au dat dovadă de bărbăție și eroism avîntîndu-se în viitoarea luptelor revoluționare din deceniul patru. Sînt acțiunile desfășurate de tineretul organizat sub flamura partidului în pregătirea și purtarea marilor bătălii muncitorești din 1933, atît în București, cît și în marile centre industriale din țari. Grevele de la Grivița, apoi Constituirea unui front unic împotriva pericolului fascist, neogoiata activitate revoluționară dusă în timpul rfe boiului, în rezistență, pînă la zilele eroice cînd s-a ridicat pe baricadele insurecției, au fost tot atite\* manifestări majore ale patosului revoluționar al tineretului uteclst. la fabrici și universități, în inchisori. răDrici și universități, în incmisgn, uneori chiar pe băncile liceelor, tinerii revoluționari au acționat din răsputeri împotrivr „ordinei” instaurată de ocupantul fascist și slofite sale, împotriva războiului imperlist de cotropire a Uniunii Sovietice dus de hitleriști și acoliții ioi, „\* \* \*” țînînd marea și dreapta cauză a eliberării poporului muncitor de • ploatare, dobîndirea independeW” și suveranității naționale a patriei.

, demnă de a fi subliniată,  
^T^ perioada anilor de luptă ile-  
^T^ titudinea marxistă  
Jg democratic  
^T^ în mod continuu ș. cu fer-  
^T^ în problema minorităților.  
^T^ Lirile lui au activat cu egală  
k / Sire tineri maghiari, ger-  
indrepții

W? L acelaș ideal, purtători al  
fleW al învățaturii mar-  
^Efniniste' O atitudine frățească,  
xttV: "i, patrie și ideologia inter-  
Su' mului proletar au intru-  
I d intrupează valențele de coe-  
Sijale uteciștilor.

» S „, legalitate, după eliberare,  
„„ etul revoluționar din România  
^ adus aportul mai departe ală-  
f|T „ „ i virstnici, sprijinind răz-  
Sul antihitlerist și luptind pentru  
Kirarea unui guvern democra-  
te Tot în acei primi am „ revo-  
Stoei populare, tineretul organizat  
io cadrele U.T.C. a contribuit activ  
u reconstrucția țării devastată și  
Srăcită de război și de ocupația  
„faină Pe marile șantiere care s-au  
deschis atunci, munca însuflețită a  
detașamentelor de tineri a însemnat  
o investiție de energie dar și un  
imens capital sufletesc, de pasiune,  
pus în slujba marilor idealuri ale  
revoluției.

In perioada de mai târziu, a cons-  
trucției socialiste și a dezvoltării in-  
dustriale a României, tot ce s-a în-  
ttntuit în țară poartă și amprenta  
hărmiciei și entuziasmului tinerei ge-  
nerații. Uzinele, șantierele, ogoarele,  
institutele de învățământ superior,  
„niversitățile, găzduiesc un însem-  
nat număr de tineri și eforturile lor  
ie conjugă cu eforturile întregului

popor pentru înfăptuirea sarcinilor  
trasate de partid, pentru construirea  
socialismului și comunismului în  
patria noastră. Chezășia conducerii  
și orientării tineretului, a creșterii  
și educării sale în spiritul celor mai  
avansate idei ale epocii noastre, este  
și astăzi Partidul Comunist Român,  
mentorul spiritual al organizației  
unice a tineretului din România.

In zilele de început ale acestei  
primăveri, când se împlinesc cinci-  
zeci de ani de la crearea organiza-  
ției marxist-leniniste de tineret, ute-  
ciștii de pe întregul cuprins al pa-  
triei sînt pătruși de înaltul sim-  
țămînt de a continua cu dîrzenie și  
a desăvîrși opera înaintașilor. Ener-  
gia lor revoluționară, pasiunea pen-  
tru adevăr și pentru marile idealuri  
umaniste vor continua tradițiile pro-  
gresiste din trecut. Munca lor rod-  
nică, umăr la umăr cu tinerele vlăs-  
tare ale minorităților naționale, va  
duce la împlinire istoricele hotărîri  
ale Congresului al X-lea al P.C.R.,  
asigurînd progresul multilateral al  
economiei, științei și culturii româ-  
nești.

Altădată — așa cum arată to-  
varășul Nicolae Ceaușescu — „în-  
fruratînd greutatea, dînd nenumărate  
jertfe, tineretul a jucat un rol de  
seamă în lupta împotriva asuprito-  
rilor, pentru desrobirea socială, pen-  
tru cucerirea și apărarea independen-  
denței și suveranității naționale."

Astăzi, în complexul mărețelor  
sarcini actuale și de perspectivă tra-  
sate de partid, tineretul țării este  
conștient că apărarea independen-  
ței și a suveranității naționale este  
cheia de boită a edificării viitorului.

## aurel mihale

### împlinire

Intr-um fel, totul începuse mai de mult ; fusesem prinsă, **fărt** să-mi dau seama și fără ca nimeni s-o dorească anume, în țesătura unor lucruri pe care nu le cunoșteam. Prima bănuială am avut-o într-o seară de la începutul lui septembrie, când Mircea n-a mai venă la întâlnirea noastră de la Șosea. Trecuse sfertul de ceas, după care ne înțeleseserăm să nu mai așteptăm nici un minut, dar încă nu mă hotărâsem să plec. Tăcuta adumbriră a parcului mă desfăta. Ou septembrie, Bueureștiul intră în anotimpul lui de aur și pînă toamna târziu cînd e încercat de-o a doua vară, e-o fericire să rătăcești prin el. Arșița cîmpiei din jur e tăiată dintr-o dată, căldura devine dulce și mîngăietoare, lumina galbenă și moaie, **ca** de miere, cu umbre trandafirii aerul îmbălsămat de aroma frunzișului în pîrgă, văzduhul limpede și înalt, înfiorat de adiere. Zalele sînt încă leneșe și lunigi, iar serile-s fermecate, legănate pe valuri de răcoare ce-ți alungă orice **fărămă** de somn. E-o vreme în care uiți de toate și trăiești aieva, visînd cu ochii deschiși.

Stălteam pe bancă și visam cu adevărat, cu privările ațintite **pe alee**, unde mereu vedeam chipul lui Mircea plăomuit de gîndurile mele, așa cum apărea întotdeauna, aproape fugind spre mine. Lumina și umbrele parcului îl aduceau în subțirea lor legănare pînă lîngă banca noastră, unde dispărea, pentru ca să apară iar în capătul aleii.

Poate că nicăieri în București, nu simți mai bine clipa de început a **toamnei** decât în parcul de la Șosea. **Fnanza copacilor** umbroși pînă atunci începe să pălească, să prindă o undă **diafană** din lumina ceea de miere topită în văzduh. Parcul întreg miroase discret a crizanteme și trandafiri târzii, iarba de pe marginile aleilor a fin. în aer lumina joacă pe frunze ca pe niște bănuți tociți de argint. Aveam privirile furate tocmai **de** licărirea asta stinsă, care-mi ilumina și-mi însuflețea mereu plăsmuirea lui Mircea, cînd am simțit că cineva se așezase lîngă mine. Eu însă eram cuprinsă de chinul așteptării, amăgită de fiecare nou tramvai care oprea în capătul aleii, și nu m-arn întors să văd. Aici, tramvaiul se golea de tinerii care năpădeau pădurea prinși câte doi de mină, și-ntre care de fiecare dată descopeream cămașa cadnlau a lui Mircea, sltrecuriindu-se spre mine, ochii lui de flacără albastra, **scânteietori**, aprinși de iubire. Nu, nu așteptam niciodată să-imi spună neapărat ceva ; mi-**era** de ajuns să apară, **căci** înțelegeam și numai am privire gîndurile lui.





— O, vă mulțumesc, a șoptit luminat... și îndrăznesc în  
invit mâine la pădure... acolo a și venit primăvara!

Mi-au plăcut, mărturisesc, și stângăcia lui și privirile lui \* •  
de cer învăpăiat, și glasul înfiorat care ar fi mișcat stat ^ „P. J. Jse,  
mima oricărei fete. Mi se dezvăluise dintr-o dată, ou cugetn f u \* ~ ~  
cu trăirea neascunsă. = curat,

— Dacă îmi dictezi toate hârțoagele astea, am hotărît eu cu  
pe care și-l ia orice fată la prima ei întâlnire, poate că iaim să ; m c u a \* \* \*  
Așa am făcut drumul spre casă pe lumină încă, pe cheiul Di K ^  
ței, cu el. Și acum, ca și în timpul icit îmi dictase, rălminea citeoidată ^ \*  
mărmurit, furat de sublima lui trăire ca de un vis. ' u ~

— Poate n ^ ați știut pină astăzi, ma-a spus la despărțire că n '  
văzindu-vă, un om poate încerca fericirea... ' "UJEai

Nu, nu erau doar vorbe inaripate de adolescent aprins ; era trăi  
lui uimită, curată și liberă .neintinată de nici un gând ascuns. Amintit  
în curtea școlii ca fugărită, am acolit clădirea și am urcat scara de  
viciu pe intuneric — căci era camuflaj — sărind eite două trepte v ^ i  
în seara aceea nimeni nu-mi înfiorase inima aiffit, nu mă simțisem privită  
așa... „Să știi că a rămas în poartă, miam. spus, ou ochii după năluca  
mea !” Și cum am ajuns șjus, m-am și uitat pe fereastra de pe-coridoi  
ș-aım întrezărit umbra incremenită într-adevăr pe trotuar și \_\_\_\_\_ de ce să  
ascund ? — o înfiorare ca de vint incins mi-a încălzit trupul întreg și  
mi-a tăiat răsufierea.

— Ești îmbujorată ! a tresărit mama, cînd am pătruns în odaie

— Am urcat scara în fugă... am mințit.

Înfiorarea oare îmi încălzise inima pe coridor mi-a ametit apoi  
simțirea de plăcere. In pat am stat cu ochii deschiși în intuneric pină  
târziu, cu gândul la el. Mircea, ce nume frumos ! Poate că mama sim-  
țise totuși ceva, pentru că — înainte de a-și scoate rochia cernită pe  
care n-o schimbase de un an întreg, de cînd fusese taiŃca dat dispărut la  
Stalingrad — s'a aplecat deasupra patului meu și m-a privit în ochi  
De cînd rămăseseerăm singure, hotărîserăm să nu ne ascundem nimic.  
Mama tremura ca frunza, neputincioasă, pentru viitorul meu. Faptul  
că nu mă mai putuse ține la liceu, o doborîse ou adevărat.

— • Miine mă duc la pădure, mamă... i-a<m mărturisit.

Ea a tresărit, ieșind o clipă din gândurile ce-o inegurau de-un an,  
dar m-a întărit cu încrederea ed :

— De-acuim poți să-ți dai sama și singură... dar vezi l

Sigur că trebuia să văd, să nu mă arunc cu ochii închiși în valurile  
care mă așteptau. A doua zi mi-am stăpînit cu dușmănie bătăile imknii  
care mă încercaseră de cum pornisem pe scară. Peste noapte aproape  
că-i pierdusem chipul în amintire ; plutea ea-oitr-o uitare, încețoșat ; a  
fost însă **ăd** ajuns să dau de el în stația autobuzului, ca într-o olipăsă-l  
redescopăr ascuns în inima mea. Or, în ajun nu ^ mi dădusem seama de  
toată frumusețea lui ! Mircea nu pierduse încă nimic din farmecul ado-  
lescenței lui naive și increzătoare, era ca o lumină străvezie, pe care  
doar din depărtare o umbrire gravă o inegura. Era zvelt și bine legat,  
cu părul negru și fața prelungă, sever, cu ochii de cer albastru, mari,  
iluminați... Strălucirea asta a lor de lumină topită, îmi apărea mereu  
în licărul stins al amurgului din parc, cînd am auzit alături un glas de  
fată :

— • Domnișoara Simona ?

Mi-aim întors privirile de pe alee, fără să ies din plutire. Ungă  
mine am descoperit o fată, cu o&iai ațintiți, asupra mea, și degetele în-  
cleștate în poală. Eram furată de gânduri, chinuită și ațată de înfiora-  
rea cu care il așteptam pe Mircea și nu m-am întrebat de ce-o interesa  
numele meu.

— Da, sint Pavel Simona... am murmurat, absentă.

j... gciřittul tramvaiului pe lingă pare și alți tineri au năpă-  
**Z.** Lumina amurgului era acum ea de miere veche ; frunzele ar-  
 dît ycgrrji de singe. într-adevăr, nicăieri nu simți primii pași ai  
 S ca aici, la Șosea ; cum de asemenea, nu prinzi întâia vestire a  
 toamne  
 pădurea Bănoasa. O, cit de tulbu-  
 rif f...t atunci, cînd am intrat cu Mircea în ea ! Era prima dumi-  
 ^...ed, cînd oamenii ieșiseră atât de mulți la aer, căuțiind să uite  
 ni->... j'ernii, războiul care nu mai sfârșea. Pădurea încă nu inver-  
 P jar strălucea de-o lumină viorie și era plină de aroma pământului  
 ^\*rf- de izul ierbii incolțite și de gustul amărui al mugurilor umflat'  
 pvă infiorată de o caldă adiere care venea din ciimp. Am luat-o  
 if \\ printre copaci, îngropiindu-ne pașii în frunze, afundîndu-ne în  
 • ^te și singurătate. într-un luminiș, am găsit curînd o vatră de ghio-  
 "^^i viorele timpurii. Eu nu mai văzusem pînă atunci atâtea flori și  
 lumină și am înmărmurit. Ghiociei arătau ca niște lacrimi albe.  
 Cetate, g.ta să picure în frunziș, iar viorelele ca un zăimbet al ceru-  
 iui ~~desfătat de soare, risipit cu dărnicele pe pămînt. M-am aplecat să~~  
 grăbită citeva flori, dar erau atît de fragede că mi se topeau  
 smulg  
 în mină.

— Nu, eu îți ouleg ! m-a oprit Mircea.

Si a început să rupă florile, cite una, cu degetele infipte adînc în  
 f unziș așa uimicit tulpinițele scoase din pămînt erau ca de zăpadă. Am  
 .tgntai uimită și mândră, chiar orgolioasă un pic, de cit de fericit cu-  
 legea el florile pentru mine. Și abia, cînd nai-a întins buchetul acela de  
 acrimi și zimbete aprinse de soare, i-am văzut cu adevărat ochii. Erau  
 ca de copil, nemărginiți, strălimpezi și vii, un cer întreg de lumină  
 intensă care curgea din afund și te copleșea. Toată trăirea lud neînti-  
 nată, de vis, se adunase în ei. Cînd mi-a atins degetele, mina îi tremura  
 ușor' infiorată și caldă. Am colindat apoi pădurea cu inima vînturată,  
 răscolită și ea de vîntul acela primăvăratesc, încercat de arome, oare  
 venea dan câmpie. Nu știu dacă în .tot timpul acesta am mai scos vreun  
 cuvînt. în liniștea din jur, infiorarea inimilor ne era de ajuns. M-am în-  
 tors acasă ca într-o plutire, fără să mai ating pămîntul, cu florile lui.  
 Mama era bucuroasă, dar și tulburată, aproape speriată de fericirea mea.

— Simona... vezi !

Toată ziua însă, și noaptea, și zilele următoare la rînd am trăit,  
**du**d în plutirea ceea, cînd într-o încordare lăuntrică, plină de cîntec  
 ascuns, cu toate fibrele întinse ca niște corzi, gata să zbirniie în vînt.  
 Un șir întreg de zile am cunoscut apoi chinul așteptării, al primelor  
 îndoieli care îți picură în suflet otravă și miere. Ijuroea reîncepuse  
 pentru mine, căpătase cu adevărat un sens o dată ou apariția lui Mircea\*.  
 Așteptarea însă mă sufooa, mi s-a părut o veșnicie pînă ce într-o altă  
 seară, cînd eram de asemenea singură, m-am trezit cu el în pragul bi-  
 roului. De data asta, nu din cauza privirii iui aprinse și uimite, ci a  
 zvăcnetului ascuns, neașteptat al inimii mele m-am fisticit. Bucuria re-  
 vederii mă tulburase...

Ciudat, cite gânduri îți pot trece prin minte într-o singură clipă  
 de dedublare ! Toate astea mi-iau fulgerat amintirea în cMpa aceea de  
 așteptare de pe banca din parc, de după întrebarea fetei, cînd mi-am  
 pironit privirile din nou în capătul aleii.

— Mircea nu poate să vină... a șoptit fata de lingă mine.

Parcă fusesem în vis ; abia acum i-am prins vocea mîhnită, cu  
 flexiuni înalte, bine stăpânite. Și totuși n-am înțeles totul de la început,  
 căci nu vedeam ce legătură putea avea ea cu Mincea, cu totfflndrea  
 și dragostea noastră. Ea și-a rotit apoi privirile, cum făcuse poate și  
 pînă atunci, scrutând inserarea și aleile, pădurea, murmuiniid :

— Și nici n-o să mai vină, un timp... dacă te întrebă cineva,  
 nu știi nimic, nu l-ai cunoscut !... Acuma, o vreme... pe urmă, veți  
 vedea...

— Dar cine ești dumneata?  
 — O prietenă de-a lud...  
 — Mi-am simțit inima zvicnind, mintea de-o mie de ei A  
 tată... „Ce i s-o fi **intâmplat?** Ce i se putea oare întimola? r  
 lucrul acela atât de grav ce-l împiedica să vină?...” „Dar da”  
 aceasta, vroia să-l păstreze pentru sine?!” m-am întrebat ră^t^t^t  
 Am ieșit însă repede din gânduri și i-am apucat cu putere l^... A...  
 — Nu pleci, pină nu-mi spui ce știi! mina:  
 — Atâta doar, c-au fost arestați niște muncitori la ; i,  
 la „Wolf”...  
 — Și ce legătură are Mircea cu ei?  
 — Eu știu? a ridicat ea umerii... Nici una, cred! Dar e ma' iv  
 să se păzească un timp... ne

Dacă trebuia să se păzească, e clar că putea avea! Acum  
 vremea războiului și a nemților, și a dictaturii lui Antonescu ni ws  
 lume se mișca pe dedesubt, fierbea. Fata s-a ridicat de pe banc  
 a plecat înaintea mea, pierzându-se în panc. Și abia acum, dese  
 rindu-i făptura plină de oarecare semeție, părul blond și lung Jni^  
 ca un fuior de mătase pe-o ureche, pasul hotărât, cambrat, rai T\*\*  
 părut c-o mai văzusem undeva. întorsătura lucrurilor însă îmi îndrp^  
 tase gândurile la Mincea și am uitat de ea. În urma mea, parcul  
 rămas ca mort, un pustiu de umbră însingurată, rece. Lii^cărinea ti  
 lumină a primelor frunze aprinse de toamnă se stingea. Uin țipăt jgg  
 spaimă se infiripa, încerca să prindă putere în inima mea. Toamna  
 nu se mai anunța atât de darnică cu dragostea noastră...

Acasă, abia, am ieșit din tulburare. Devenisem destul de stăplnă  
 pe mine; mama m-a privit numai, lung, cu sprâncenele ei negre și  
 groase ridicate, dar m-a așteptat nici un răspuns. Noaptea însă n-am  
 închis nici o clipă ochii. întâmplarea din parc mă împingea spre un  
 înțeles tot mai adânc și începusem să mă tem. Eram în stare să îndur  
 orice, să infrunt orice împotrivire, numai să cunosc adevărul. Orbe-  
 căiam într-o ceață primejdioasă pentru Mircea, și tocmai necunoaște-  
 rea îmi trezise înfiorarea asta de frică. îmi îngheța inima numai la  
 gândul că i s-ar fi putut întâmpla ceva. Pină acum, nu-mi dădusem  
 încă seama că țineam atîta la el .Câteodată rămâneam ca năucă, în-  
 cremenită în gânduri pe care nu le mai deslușeam și din care mi  
 trezeam anevoie, oftînd. Pieptul mi se umfla, cînd rece, cînd încins.  
 La noi la mansardă stăruia zăpușeala și noaptea, chiar și acum la  
 începutul toamnei, căci pietrele orașului dogoreau pină seara tiran.  
 Așa că stăteam ou geamul mai mult deschis, asaltați de vuietul surd  
 al orașului. Cunoșteam și tramvaiele după zgomotul lor; cele care  
 scîrțiau prelung întorceau la Podul Izvor, cele care scrișneau înă-  
 bușit urcau pe strada Uranus, iar cele care trîncăneau oa o căruța  
 veneau de pe Dealul Spirii la vale. Mă învășasem cu zgomotul lor, și  
 numai cînd și el s-a stins am simțit singurătatea. Dormiseră și  
 porumbeii pe acoperiș și gîndurile mi s-au legat din nou pe firul  
 prieteniei mele cu Mircea...

De **întîi mai** fuseserăm din nou la pădure, tot la Bănoasa; de  
 data asta cu mai mulți. Erau acolo grupuri întregi, gălăgioase, desfete  
 și de băieți. Ieșiseră să petreacă împreună la iarba verde uitînd citeva  
 ceasuri de greutatea vieții, de lipsuri și de război. Unii au alergat  
 în pădure oa niște copii sau au prins să bată mingea, alții s-au așezat  
 roată pe pămînt și au început să spună șoltieării — mai mult anecd-  
 dote despre nemți, că rideau în hohote de se clătina pădurea — sau  
 să cînte aprins, cu toată vigoarea tinereții. Eu și Mircea ne-am tras

...a o margine, și ne-am întins pe o pătură adusă de ei. Stăteam  
mai jos, la limpezimea cerului de mai.  
Pădurea inverzise, dar frunzele nu erau decât niște bănuți de  
• a aninați de crengi. Cite o urmă de nor alburiu, subțire, mîngîia  
...ă cerul, încremenit în nemărginirea lui albastră. Uitaserăm de  
...n din pădure; eu mă gindeam că cerul are culoarea și limpezimea  
\*Vlor lu' Ma... transfigurat la ureche. Citise  
mai o carte, și mi vorbea de spații infinite și de Stele care încă  
\*se văd sau care se văd și care au pierit de mult, de alți sori și  
\*Ue necunoscute lumi, de feeria astrală pe care cineva proiectat în  
nt ar putea-o trăi cei puțin pentru o clipă. Nu știu de unde știa  
\*f dar zicea că de acolo de sus pămîntul se vede o a un glob de  
l star iluminat, străveziu-albastru, punct de reper pentru alte lumi,  
m este steaua polară pentru noi. Era fascinat de credința că toc-  
... p, acest pămînt oamenii ar putea trăi destul de fericiți. Asta  
\*Mi n-ar fi fost posibil, decât dintre oameni ar fi înlăturate  
\*Intru totdeauna silnicia și nedreptatea, umilînța și exploatarea, lip-  
\*irile și sărăcia, chinul și mizeria, aroganța și neștiința, cotropirea  
și războaiele, dacă oamenii ar fi cu adevărat liberi și ar putea munci,  
trăi și iubi după vrerea lor. Era desigur un vis. căci îi plăcea să viseze,  
dar alături de el intrasem și eu în plutire, tot mai departe de cele  
din jur, de pămînt.

Ne-am trezit înconjurați de toți prietenii lud, înghesuți pe noi  
în cerc, cîntînd și bătînd din palme, ritmic, entuziasmați. Cineva im-  
provizase niște versuri în oare cerea să fim lăsați în pace, să ne trăim  
singuri clipa ceea de vis din care nici vîntul și nici șoapta pădurii  
să nu ne mai trezească vreodată. Mircea cunoștea desigur jocul, că s-a  
ridicat în genunchi și a început să bată din palme cu ei. Eu însă mă  
pierdusem au totul în tumultul acela de tinerețe, fericită și mîndră că  
eram cu el, că toți, îndemnați mai departe de el, eintau pentru mine.  
Cea mai înflăcărată părea o fată plină de zîmbet și vigoare, cu părul  
de mătase, lung, aruncat pe-un umăr, și ochii neclintîți de la Mircea...  
O, albia acum, în cămăruța mea de la mansarda șooilii, am redescoperit  
în amintire că tocmai fata aceea mă prevenise pe banca din parc  
de primejdia oel amenința pe Minca!... „Doamne, ce se petrece?”.  
M-am speriat și am sărit din pat ca dintr-un vărtej, amețită, la fe-  
reastră.

Boarea răcoroasă de după miezul nopții mi-a înviorat simțurile  
și m-a mai liniștit. De la fereastră, umbrele orașului abia se între-  
zăreau, într-o revărsare încremenită, slab luminată, căci totul mocnea  
sub camuflaj. întunericul era împânzit de conuri de lumină albastru-e-  
rare, îndreptate înspre pămînt. Căldura se risipise într-adevăr și adia  
o undă de vînt, cu arome de poame. Cit de liniștit, cufundat în somn,  
putea fi într-o asemenea clipă orașul! Pină și răsusflarea-i stinsă, neîn-  
treruptă părea că vine de sus. Doar undeva, poate pe cheiul Dimbo-  
viței, căci răsuna prea singuratici, se auzeau pașii unei patrule mili-  
tare — nemțești, căci aveau zgomot de cizme potcovite — oare se  
îndepărta. în liniștea asta am auzit deasupra mea porumbeii de pe  
acoperiș, rîcînd cu ghiarele pe țigla și bătînd apoi din aripi, speriați.  
De zăpușeală, noaptea nu mai dormeau în pod, pe oare îl năpădiseră  
ca o colonie de păsări călătoare. Din cînd în cînd, însă, undi alunecau  
în somn pină la streășină, unde se trezeau deasupra prăpastiei dintre  
ziduri și se ridicau într-un zbor aproape orb, în văzduhul întunecat.

O, ce fericită fusesem în copilărie, cînd descoperisem singură  
drumul spre pod! Urcasem scara de lemn din capătul coridorului pe  
brânci, și-abia atinsesem clanța ușii cu vîrfurile degetelor și mă tre-  
zisem dintr-o dată la marginea nopții rare din pod, imensă și pustie,  
forfotind de umbre zburătoare, plină de filiiul speriat al porumbeilor.  
Mi se făcuse frică, dar imi plăcea. Și, deși se învălmășeau în valuri

pe lingă mine, gata să mă dăruie, n-am țipat și nici n-am stat nemișcată, cu pumnii și ochii strânși, pînă ce n-am stat nici o clipă; nici o fluturare de aripă. În jur, podul vuia numai, surd de înecat în gușe. Cînd a dat de mine tata, tîrziu, după ce cercet pe rînd, și curtea, și grădinița, căci învățasem drumul fe- alergam în pod după cite un porumbel care se ridică în inf? doar cite o dată mă lăsa să-l ating cu mina. Era o zbatere de sfîrșit, ca într-o joacă mereu înviorată de încredere și care îmi sleise puterile, dai- a (cărei fantastică amăgire de fiecare dată altele, noi. Tata m-a învățat să le dau firin pumn, și așa am ajuns să-i mingii chiar, cu mîna, dar n-airii niciodată atît de înfiorată de plăcerea aceea tulburătoare ca transfigurase cînd alergasem după ea... „Poate toamai în 'abu? acesta neostoit, neîntinat de nici o umbrîre, după o țîntă veșnic gitoare dar atît de mult dorită — mi-am spus mai tîrziu l\_ r^ti fericirea!" constă

— Nu, nu doar în asta! se împotrîvise Mircea — acum p. vara cînd ajunseserăm să discutăm și despre fericire... lupita în sme roi ț-semnează prea mult, țînta e totul!

M-am întors de la fereastră ceva mai liniștită, fără să fi cu gîndurile la un liman. Răcoarea nopții îmi cuprinsese trupul într-și m-am zgîrcit ca de frig în pat. Aș fi vrut să adorm, să prind totu? ceva putere pînă în zori, cînd trebuda să alerg prima la birou ca practicantă, trebuia să ajung înaintea patroanei, să aștept ca ea să deschidă și să fac apoi repede curățenie. Și apoi, lucrul la mașina de scris nu este așa de ușor, curm își îniehipuae unii. E o adevărată performanță de atenție și inteligență, de concentrare lăuntrică, pentru că nu trebuie să pierzi înțelesul nici unei fraze, să urmărești firul ascuns al ideilor după regulile gramaticii, atît de severe și de încălcate. Nu numai ochii trebuie să-i ai, — cînd la manuscris, cînd la mașină — oi și mintea, totdeauna liberă și trează, lipsită de alte preocupări, Lucrul la mașina de scris are într-un fel și aspectul mumoii de robot care te macină și te epuizează treptat, pînă ce ajungi oa orfpă umedă stoarsă de ultima picătură de apă. El însă este în primul rînd un exercițiu neînterupt de inteligență, o deprindere majoră a reflexelor care îți ordonează nu numai mișcărilor, dar și gîndirea, îți antrenează judecata, te maturizează fără să simți, te învață să te stăpînești. Pot să spun că tocmai pentru asta mi-a plăcut imășdna și că în vara aoeea ajunsesem aproape să mă joc cu clapele ei.

Odată dezlănțuite, gîndurile nu mi-au mai lăsat nici o clipă de somn. Am rămas ca de veghe, cu pătura trasă pînă sub bărbie și ochii deschiși la geam. Orașul nu se trezise încă și am putut să defășor mai departe firul întâmplărilor mele cu Mircea.

După **iniți mai**, întîlnirile mele cu el se înmulțiseră; dragostea abia înfiripată mă lega tot mai strâns și mai definitiv de el. Erau zile întregi în care lucrăm oînește, numai să vină mai repede seara și să-l văd. Mă aștepta de obicei pe chei, la Podul Senatului cotrobăind prin galantarele improvizate pline cu cărți ale anticarilor de aici. îl simțeam de departe, tresărinid de cum mă vedea, uitîrtd pe loc de comoara neprețuită a cărților pe care le părăsea. Cîteodată îl prindeam totuși adăncit în gînduri, căci găsea cite o carte care îl interesa cu deosebire și se ruga de anticar să-l lase s-o citească awlo lingă el, în picioare. Eu mă apropiam pe virfuri, pînă **cercai** lăsam mîna pe umărul lui, și inima îi țipa de bucurie, cînd: șe trezea cu mine lingă el. Ochii mai ales i se aprindeau dintr-o dată, ca um cer de lumină vie și arzătoare .topit într-o curgere dinspre adinic. Domnul Vova, unul dintre anticarii cu care îmi făcuse cunoștință, uscat și pirpiriu, și cu siguranță ros și el de patima asta a ^cărților, îmi tăcea uneori semne de departe ou mina și mă oprea pînă ce-i dădea lui



n carte de care nu se mai desprindea. Apoi il impingea spre

nu'... Luați-l domnișoară, că e primăvară...

Oiteva luni, pînă la începutul lui august, cînd iar ne-am pregătit  
\*gem la pădure, întâlnirile noastre de pe chei, neregulate, căci  
să w~ g... dinainte dacă putea scăpa de ily școala de ucenici, erau  
el „j, așteptate și mai lungi. Ba încă, de cum sosise vara — și el își  
^ "L examenele\* iar eu aveam ceva mai puțin de lucru —, lungi-  
...Vri cîrtobările noastre pînă la Șosea. Acolo pe banca noastră, am  
^ecut cele mai frumoase seri. Vorbeam destul de puțin, dar mie  
f^na de ajuns să-d privesc, să-d simt lingă mine, naiv și visător,  
"l'mai tulburător cu fiecare zi. O dată am întîrziat și am ajuns pe  
- tneric acasă, și mama m-ia certat, speriată, și-a trebuit să-i măr-  
\eX că doar miinile îndrăznise să mi le mîngăie. Dar nu-i spu-  
\*...imi devenise greu să-i spun! — că tremuram ca o coardă  
ffină de cîntec sub degetele lui.

Așa am ajuns la primul nostru sărut, cînd alm fost la pădurea  
Blurnibuita, în august, cu prietenii lui. Nu, n-aș putea să spun nici-  
Hată iciwn a fost cu adevărat; infiorarea asta nu se poate nicicum  
ovesti. Eram tot așa mai mulți, băieți și fete, pentru oare în vremea  
P... de război o excursie la pădure însemna singura petrecere ce  
...o puteam îngădui. De data asta m-am prins și eu în joaca lor și  
am zburdat împreună cu ei, inviorată de soare și aer, fericită. Ince-  
nusem .g... rnai simt pămîntul sub picioare, cînd am intrat cu Mircea  
de mină în pădure. Aici am început o altă joacă, ascunzîndu-ne pe  
rînd pe după copaci. Eu alergam ca într-un zbor, tot într-o plutire,  
cu inima năboită de sînge mult și pieptul încins. Curînd însă m-am  
impiedicat și am căzut obosită, în brațele lui. Gînd m-am trezit, tre-  
muram, cu' buzele arse ca de friguri, fierbinți, pierdută în lumina  
prea vie a ochilor lui și săltată mult, de o pallmă, de la pămînt. Ne-am  
așezat apoi lingă tulpina unui stejar, la umbră, cu privirile plecate și  
gîndurile risipite. Boarea pădurii, răcoroasă, ne vintura inimile pe  
ascuns; și abia după ce și simțurile ne-tau ieșit din sublima lor plutire,  
am prins iară firul gîndurilor alambicate, înalte, subțiri.

— Sint vinovat față de tine, Simona! a murmurat Mircea, cu  
privirile aprinse încă dar grave, topite în lumina ceea de azur... Sint  
vinovat, dar te iubesc!

„Doamne, de cînd așteptam! mi-am spus și am intrat iar în  
plutire. Eu tremur de fericire și el își cere iertare!... Și iar mi-am  
pierdut mințile și m-am întins de i-am sărutat eu ochii care mă  
fascinau.

— Deci nu sint numai eu de vină! a îngăimat el, zîmbînd.

— Nu! am întărit, hotărâtă.

Atunci nebunia dragostei dezlănțuite imi dăduse puterea asta;  
în zilele următoare însă, cînd mi-aim reamintit cuvintele lui, o umbră  
de îngrijorare, subțire, așa ca umbra unui nor de vară întinsă pe  
pămînt, a trecut peste inima mea. Doar în vis mai găsisem o dragoste  
ca a lui! De ce era, dar, atât de vinovat! Urma desigur să-l întreb,  
dar o săptămîină întreagă i-am așteptat degeaba; am făcut singură  
drumul pe chei, doar ou ecoul pașilor lui pe alături, cu inima dogorită  
de dor și singele otrăvit de dulceața primului sărut. Așa s-a făcut că  
la întîlnirea viitoare am uitat de toate; am intrat iar în plutire, de  
cum l-am văzut. Nici n-aș fi putut apuca să întreb; de data asta, pe  
banca noastră de la Șosea am vorbit despre fericire.

— Nu știam, că o săptămîină poate fi atît de lungă! m-<a privit  
iarăși aprins, eu odhdi uimiți... Gata să mă sufoc! a zîmbit.

Eu am tresărit, bătută iarăși de valuri de singe cald. Eram măgu-  
lită, dar și contrariată; de ce a așteptat o săptămîină și nu două sau  
numai o zi?! Gîndurile însă mi-au intrat în risipire, căci se lipise de

mine și mă tulburase. Trăiam mai mult în simțiri -  
 fiecărei fibre oare vibra. Era poate mai mult deieit, m viu „  
 sublim al unui cântec stelar oare mă purta în voM; dS, ^\*"\*-- la <\*5  
 — Tu ce-ai mai făcut? m-a trezit el din plutare „ Pănc  
 — Tc-am așteptat... atâta! mi-am dezvăluit & - •  
 puteam ascunde.  
 — Se pare că ne încercă totuși fericirea T TM  
 gânduri. munmuat

„Cum, lud nuimad i se pare?” am tresărit și am v,+, -  
 și eu, ce făcuse el acolo la școala de ucenici de la uzln- S\*“ \* \* \*  
 dăduse atâtea zile nici un semn de viață. El însă mi a • „Wl  
 am rămas ca mută, copleșiți de regăsirea noastră TJimih^f<sup>o</sup> D... li  
 măreau însingurarea căutată de noi. Cînd a venit apoi îns» Parcului  
 s-a lungit pe bancă cu fața în sus și capul în poala mram! ' \* \* \* a  
 infundat degetele în părul lui, i-am căutat privirile și n \* \* \* =  
 purtați ca de o reverie. Așa am ajuns să discutăm des'n'p fe™<sup>o</sup> i...  
 atunci, ci abia acum, în noaptea asta de veghe și în UnistB\*“' \* \*  
 acesta dinspre ziuă, am descoperit cu adevărat, în aminti^<sup>o</sup> , \* \* \* i  
 cuvintelor lui. "nure, mtelesul

— Fiecare om,, zicea, are dreptul la fericire... fiecare are  
 oare e numai a lui... și fericirea însemnează atingerea ei! ° \* \* \*  
 Eram lingă el și nu-mi trebuia nimic altceva; pentru mine f -  
 cirea însemna trăirea acelei clipe cosmice, dumnezeiești. M-am ani \*  
 totuși aproape de ochii lui și l-am întrebat: „Cat

— Și care e această țintă?  
 — împlinirea, realizarea lui ca om... manifestarea deplină a tiifi  
 ror aptitudinilor și posibilităților lui, a visurilor lui...

— Dar asta e imposibil! i-am șoptit, cu gândul la situația în carp  
 fusesem silită să renunț la liceu, la visurile mele spulberate CSa  
 oameni se pot bucura de acest privilegiu? "

Acum, puțini... mult prea puțin! a încuviințat el... Tratat\*  
 în s, să ajungă la un omenii să se bucură în mod egal de aceeași  
 condiții de realizare... să-și realizeze singuri propriul destin... Astăzi,  
 oamenii sînt apăsău și uneori eniâr sîriviți oé viață... (Jiți nu se macmă  
 într-o luptă inegală și surdă, înainte de-a ajunge la împlinire... Cite  
 talente nu se irosesc în van înainte chiar de-a ști că există!... Omul  
 este o floare, Simona, și trebuie să ajungă la înfiorare și rod... lumja  
 trebuie să fie o grădină de flori; fiecare cu parfumul și coloritul ei!

— Visezi, Mircea!  
 — Da, desigur... dar visul acesta este al omenirii întregii!  
 Mircea credea într-adevăr în vîstul acesta; îl avea în ochii oare îi  
 străluceau de el. Și tocmai pentru că îl știam atît de visător, nu dădu-  
 sem atunci destulă atenție ideilor lui. Mă fascinasă credința lui în  
 posibilitatea viitoare a unui asemenea vis, dar nomad atît. Nu mă  
 mai lăsam de mult amăgita de binefacerile lumii în oare cunos'cusam  
 atît de tănără suferința. Disparația tatei în război, viața dhiinuită și  
 zbuciumată pe care o duceam cu mame, faptul că fusesem silită să  
 renunț la liceu și să-mi caut singură un rost, să bat la mașină pînă  
 mă trezeam ametită, cu ochii împăienjenți și vârfurile degetelor umfate,  
 toate mă făcuseră să privesc orice vis cu mare indoială. în dragostea  
 mea pentru Mircea, însă, tot mai puțin stăpănită, găseam acum o ali-  
 nare, o fericire parcă furată, și asta îmi era de ajuns.

— Dragostea e tocmai trăirea împlinirii, mă lămurise Mircea. Ală-  
 turi de tine presimt fericirea.

Și abia spre ziuă, doborâtă totuși de somn, mi-am dat seama că  
 Mircea se gîndea de fapt La o aită lume, la fel de bună pentru toți,  
 și-n care fiecare om să ajungă la împlinire. Dar pentru asta trebuia  
 oprit războiul, nemții alungați din țară, răsturnată lumea oare <...>  
 căci toate erau strâmb așezate... „Păi, comuniștii doar gîndesc astaa



tresărit, speriată. O ti legat acolo, la uzină, de muniitorii care așal am „tațj!”

ga f...\* fl, ...ta m-a înfrigerat și iar m-am ghemuit în pat. Mi-a în-

^l să gîndurile și așa mi-am adus aminte de două întâmplări, jorat in

dădusem nici o importanță pînă acum. într-o după-amiază, căroră? .. j ^ b am pe Bulevardul Elisabeta, cu ochii mai mult la

pe .. j \_ ^ a tras în mulțimea din holul unuia dintre cinematografele

„ixirf”, j...ț .icea, s-a uitat de cîteva ori în urmă și m-a împins

care se v ^ ^ întuneric, ne-am trezit repede cu un plasator, căruia Mircea

țămtru^ ^ ^ ... mai întâi să vedem cum este filmul, dar cu care

i> „Eljț o”clupa, cu mâna virită la piept. Am auzit parcă ceva foșnind,

^ „ ^ iea aerenit și mi-a apucat brațul... „E filmul prost, a zis.

„... că namțu n-au gustu... și nămăa după un sîrț de ora am și

Se vede, prin Sărindar, să ni se piardă urma... „Mi s-o fi părut!” mi-am

ieșit, prin „virile la noaptea din fereastră... Adevărul celeilalte

-^mflari însă^Wa Și mai evident. într-o seară am ajuns, purtată pe

fo'jj'v josnice, la o cizmărie de pe lingă Arsenalul Armatei. Voia să-și

A la reparat pantofii pe care îi avea la subsuoară. Cunoșteam locu-

it^ căci era foarte aproape de școala în care stăteam și m-a mirat că

țserăim atâtea străzi. Și acum s-a uitat de cîteva ori în urmă și în

• si -mi-a făcut semn să merg singură mai departe.

„... — Dacă întirziu prea mult, nu mă mai aștepți...”

A intrat în cizmărie, dar n-am ajuns ia capătul străzii, că m-am

• trezit cu el după mine.

\_ Zice că n-are timp, mi-a arătat pantofii de sub braț... o să-i

dau în altă parte...

Acum n-am mai ocolit străzile, am ieșit drept la stația de tramvai,

de la Podul Izvor. Aici, și-a cerut iertare că trebuie să plece și ne^am

despărțit mai repede ca de obicei. Mulțimea din stație l^a înghițit oa

o apă și nu l-am mai văzut cînd a uroat în tramvai.

Să știi că e legat într-adevăr de comuniști!" mi-am spus și am

sărit" din' pat. M-am îmbrăcat grăbită și tot așa am. plecat la birou,

cînd zorile abia limpezeau zarea orașului, de parcă mă aștepta cineva,

acolo să-mi spună adevărul. Nici porumbeilor n-am rnai avut. timp să

le duc castronul cu .firimituri în pod. Le^am făcut doar ou mîna, spre

acoperișul pe care ei se treziseră gîngurînd, amețiți de lumină. Cățiva

s-au lăsat chiar înspre mine, în rotocoale și bătînd aerul repezit, de

parcă atunci se învățau să zboare...

★

-k -k

Bănuiala că Mircea era legat de comuniști mi s-a întărit în zilele

următoare. Nici el și nici fata care mă prevenise în parc n-au mai

lat nici un semn de viață. Prima săptămână a trecut totuși mai ușor;

aveam încă puterea să înfrunt această bănuială, să mai aștept. Retrăi-

stan fiecare amintire, dar nu găsisem nimic altceva care l-ar fi putut

apropia pe Mircea mai mult de comuniști, de cele ce auzisem eu despre

ei. Mircea era prea vistător, cu simțurile curate, ou ochii de cleștar

și tot așa de strălîmpede în conștiința lui; mi se părea încă lipsit de

puterea aceea teribilă, îndărătnică și ascunsă, agresivă, cu care se spu-

nea că comuniștii înfruntau stăpînirea și de multe ori chiar moartea.

De fapt nu știam nimic cu adevărat despre comuniști, și dacă adevărul

acesta era intruchipat tocmai de Mircea? Poate că tocmai ideile lui

despre luptă și fericire, despre viață și dragoste, visul lui despre o

lume ca o grădină de flori, ou toate parfumurile și aromele pămîntului

și în care toți oamenii să ajungă la împlinire, poate tocmai acestea

însemnau comunism! Or, dacă era așa, înțelesul ăsta devenise pentru

mine dintr-o dată tulburător și măreț, cutezător. Mi se părea că un

vis de aur și sânge strălucea deasupra acestei lumi, ca o flacără sacră







„...ărăci'Une. Un scaun de lângă mine însă era gol. Și numai  
jpcaiaP 'luminile, că s-a și așezat cineva pe el. Până să mă întorc,  
ie<sup>au</sup> ijnțit mina prinsă ca de-o cange, strâns, la încheietură. Era  
tni-aif jyjipcea... Doamne, eram gaița să țip de fericire !  
Jfisiguf j^j^ fost dor de tine, Sijmona ! mi-a încălzit el urechea, după

„...d, am scuturat capul, răutăcioasă... n-am simțit,  
„uite, puteam să mor...

•...p, și i am oprit, căci se ridica cortina.

Apoi ^iP...^...mina, dar nu știu ce-a mai fost; am stat  
fffdul ca pierdută, agățată de brațul lui. Abia mai târziu, cind Mir-  
tot -^ puse săimi mîngîie degetele, m-am trezzit și eu, induioșată de  
^ J f g. reprezenta „Traviata” și sala întregă amuțise în preludiul  
^Smul... Acum minam dat și mai mult seama de simțirea curată și  
fundă sublimă a lui Mircea. Aria Violettei, cu lirismul ei sfîșietor  
"tulburat într-atât, că — lipită de el — am avut senzația că-i aud  
scincind. Ochii mi s-au umplut de lacrimi, copleșită de dor și  
jf'Sije^Eu însă îl aveam alături pe Mircea, nu-mi trebuia nimic. Dar  
A trezit din plutire mai repede decît am crezut, c-a trebuit să ple-  
„... întuneric înainte de sfîrșitul spectacolului. Mircea se ferea,  
- și-am fost incolțită de teamă. Afară ne-am pierdut repede pe  
i azi' dosnice, pînă ce am ajuns în Cișmigiu. Dar și Cișmigiul era bă-  
tut de polițiști și de patrule și ne-am oprit în umbra unui copac, în  
icix>ane. Eram iarăși fără de gînduri, agățată ca un vrej de el. Buzele  
fui Mircea, nestăpînite, erau ca de jar. O vreme n-am avut, nici unul,  
cuvînt. O, dacă aș fi știut că nu doar pentru asta mă chemase el, n-aș  
„ai fi fost atît de fericită.

— Cînd ne .mai vedem ? am înigăimat.

— Poate că niciodată ,a murmurat... în orice caz, nu atît de curând t

— De ce ? am ibresăriit, .ca sugrumată.

M,incea mi-a luat capul între palmele lui și și-a apropiat privirile  
pe întuneric, mult de ale 'mele.

— Simona, trebuie să înțelegi... e primejdios pentru tine și trebuie  
să renunțăm...

— Nu, asta niciodată ! m-am smuls din brațele lui.

— Poate o să avem noroc, a încercat el să mă imingie, să nu dureze  
prea mult...

Ce noroc ? Eu eram robită de dragoste ! Nu-mi trebuia nici un alt  
noroc ; îl aveam pe el.

— De ce ți-e frică ? l-am întrebat.

— Nu mi-e frică... ți-alm spus, imă tem pentru tine...

— De ce... de ce ? am stăruit.

El însă a amuțit, copleșit de neputință, cu mîinile imoi în mîinile  
mele.

— Știu... i-aim mărturisit.

— Ce știi ? s-a speriat... Ți-a spus Bva ceva ?

— Nu, dai- am înțeles...adică, bănuiesc...

\* — Cu atît mai mult ! s-a cutremurat el.  
— Dar nu mă interesează, i-aon spus, răs-picat... nu ne poate nimeni  
opri să ne iubim !

— Simona... Simona ! s-a înmuiat el și mi-a ars mîinile de să-  
ruturi.

Speranța de o cftipă, că totuși ne vom vedea cumva, mi-a aprins  
din nou inima și iar am intrat în visare. Acuim, însă, el a devenit cu  
totul neînduplecat.

— înțelege, te rog, m-a scuturat... nu mă pot rupe în două !

— Asta și cred, că nu trebuie să te rupi... că ești mai întîi al meu...

— Simona, nu vreau să ne despărțim așa...

De data asta, nu m-am mai putut stăpâni și Taim d \*  
mi-a apucat calpul pe pieptul lui și mna ținut aiș, fărărf • p t t a a ! H <  
vint, pînă m-am liniștit. înțelesaseni că nu se putea altfel a = x i ^ « t -  
nu puteam să accept situația asta. t , , , , ^ "vroiam

— Trebuie să plac, Simona, ! s-a desprins... Ai în\*TM^  
in timp ! increde^ cel p u i i e

Ce puteam să mai .fac ? M-am lăsat din nou copleșită **ă**  
lui, mute și fierbinți, aproape desperate, ca ale unui om Jr ^"Jtările  
mare. Hotărârea asta crudă mă sfășia ; dar ne iubeam- si e - p ' \* \* \* J \*  
speranța, neângenunchiată, că ne vom revedea. imi venea ^ r , ? n i - o - a  
ciudă, că el încă nu știa ce era cu adevărat în inima im^TM \* \*  
fost în stare să merg și la eșafod pentru el. tPînă acurn nu-lir  
de hotărât ; înțelesesem însă că el pusese ia temelia acestei sn, u \* \* \* - \* \* it  
tăriri dragostea lui pentru mine și asta mă alina. Chiar „5 1, 0 1 1 1 6 ho-  
totuși fericită ; căci oricît de lungă iar fi fost așteptarea care ^ a \* ? r a e ^  
capătul ei Mircea ar fi fost al meu pentru totdeauna. Și abia o ^ 1 1 1 a , 1 a  
cea din urmă clipă, mi^am dat sealma că nu eu, ci el — în TT? \* 1 5 \* ^ \*  
lui tărie — arvea nevoie de ajutor. nesnfcfc^

— La revedere, Mincea... voi fi totdeauna eu tine... te a s w

— Iți mulțumesc, Simona,.. •"s^pt...

N-am mai putut, însă, indura mai mult ; imi dăduseră iarăși M > •  
mile și nu voiam să știe că pling, că nu găsisem încă atită putere^i  
înfrunt despărțirea noastră pentru un timp care nimeni au știa oft  
poate fi de lung. M-am smuls din brațele lui și am ieșit din Cisrai  
oa fugărită. Noaptea aceea numai am pJSns. M-au încercat deopotrivă^  
deznădejdea și fericirea, și ciuda împotriva lumii oare imi răpea aceastl  
fericire, și recunoștința că destinul mi-l scosese în cale pe Mircea Gă  
sisem însă în speranța aprinsă de el pentru totdeauna, o nebănuită  
putere, pe icare nimeni, nimic de pe pământ nu mi-o putea spulbera

•  
•  
O săptămână întreagă după asta aim trăit așa ; cînd purtată de "  
de vis, pe coama unor valuri de euforie — cînd însingurată, aruntată  
în prăpastia dintre ele. Uneori, chiar numai și .gîndul că Mircea **ad**  
iubea mă făcea fericită ; alteori, un simțămînt de deșertăciune sigura  
mă intrista. Dragostea noastră ascunsă însă devenise o mare taină a  
inimii mele și tocmai asta imi dădea acea nebănuită putere. Intrasem^  
într-o lungă așteptare, în care descopeream ou fiecare zi valențe și  
temeiuri noi de viață, pregătită să rezist. Și astfel, mă desprindeam tot  
mai mult de cele din jur, trăind mai mult în ginduri și în inchiuire ;  
incepusem și eu să visez.

Singurul lucru icenmi rămăsese întreg era munca mea .la birou ; iml  
afundasem ca-ntro apă, pînă la gură în ea. în munca asta iimi Inacara  
deopotrivă și licărul alcella ascuns de fericire, și amărăciunea insingu-  
rării, și puterea speranței mele. Lucram ceasuri în șir, absentă și tăcută,  
doar cu privirile pe hirtii și degetele oarbe pe clape, într-o surdă îndir-  
jire care imă liniștea. Mă sidhimibasem poate pe neașteptate, devenisem  
mai sigură și miai hotărâtă, imai matură, pentru că **madame** Polca imi  
arăta mai multă stimă și mnai multă prețuire. își (recăștigase și mama li-  
niștea subțire și cernită, în oare trăia de cînd tata dispăruse pe front  
Acum, poate mai mult decăt la mine — came imi găsisem în dragostea  
pentru Mircea ținta împlinirii mele — mă gîndeam la mama. Dar ea  
trăia oa suspendată în gol, în așteptarea ei somnambulă fără de temei,  
fără de nici un spirijin interior, slabă și înfricoșată în fața vieții, chi-  
nuită de neputința de a-mi asigura uin viitor. Pe ascuns, se bucurase  
cînd mă văzuse mai puțin tulburată, prinsă atât de mult de munida de  
la birou, înțelegând poate că depășisem singură prima grea îrtcerare a  
dragostei mele. Dorea încă cu disperare să mă vadă odată scăpata du  
viața ca din cușcă pe care o duceam în mansarda noastră.

Bin c-a trecut! mi-a mângâiat într-o zi fruntea și părul, con-  
.. „am definitiv vindecată... Dar vezi, a urmat, îngrijorată de  
„jittă” ^ mea... că nici cu mașina de scris nu poți să-ți faci un rost I  
W\*\* jjamă! - izbucnit, trădindu-mi astfel tensiunea în care

tf^oa ^n înțeles că nu-i puteam nicicum dezvălui taina înțelegerii  
• u Mircea. Mă pregătisem oricum pentru o așteptare destul de  
**tcđ** ^ru o confruntare dirză cu tot ce mi s-ar fi ridicat împotriva,  
^ vea'nici un rost să o angajezi și pe ea în lupte care rama și pe  
fi ^Lhuia \*\* o d... .mi = = = = = - Mi-am inecat astfel și mai de-  
ea\* %i muncă zbuciumul meu ascuns, visând tot mai încrezătoare la  
ce mă aștepta.

^ Dar nici liniștea mamei, nici ascunsa mea așteptare n-au durat  
mult. Peste o săptămână doar, acest încordat echilibru a fost sfă-  
2St Totul a intrat pe neașteptate ca într-un vîrttej venit din senin,  
a răsucit iarăși lucrurile, rupînd legăturile și așa destul de slabe  
ir'tre ele, și trăgîndu-mă și mai afund, cu apa la creștet. într-o dimi-  
tă **madame** Focșa nu m-a mai lăsat să intru în birou; m-a oprit în  
'ou uitătura bănuitoare și rece. Eram singure, căci venisem ca de  
'h^ei înaintea celorlate fete, să mătur și să aerisesc.  
° \_\_ petițo, cu mine ai terminat, a zis patroana, întunecată... păcat

\_ Datr ce-am făouit, **madame** Focșa ?  
Jrni arătasem nedumerirea, fără să mă gîndesc nici o clipă la

^\*^\_ Asta te privește pe tine... eu însă nu vreau să-mi închidă poli-  
tia biroul.

Să știi cnau pus mîna pe Mircea!" mi s-a închircit inima speriată.  
— Nu înțeleg nimic, **madame** Focșa !

'Se vede că încă nu eram destul de tare, ic-au început să-mi tremure  
buzele, am plîns. Patroana, ca orice femeie durdulie și veselă, avea  
totuși inima bună. Md-a apucat mîna și m^a tras în birou, îngrijorată.

— Vezi că aseară, după ce^ai plecat, a venit unul și a întrebat la  
care mașină lucrezi..

Eu am amuțit, ou gîndul desigur la Mircea.

— Spune drept! m-a împuns ea cu degetul.

. Nu știi nimic, am ridicat eu Umerii... doar ați văzut, nici să  
răsuflu n-am avut timp...

'începusem să-mi regăsesc totuși stăpînirea; dacă copoi știau într-a-  
devăr ceva, mă inhățau de acasă sau de pe drum.. „Dar dacă l^au prins  
pe Minoeia și băteau acum toate urmele lui?!”

— Îmi pare rău, fetițo! mi-a simțit **madame** Focșa îngrijorarea.

Inima îmi se domolise, fcăltînd ca inecată în tmBl; nici sirage nu mai  
aveam. Nu mă gîndeam nici la situația mea, că rămăneam fără lucru,  
nici la mama, care n-ar fi putut suporta o asemenea veste. Mă gîndeam  
la Mircea și-l vedeam aievea, îmbrăncit și tăvălit de polițiști, bătut și  
schingiuit, călcat în picioare, cu fața și octalii lui de oer înseninat numlai  
lacrimi și sînge. Amețisem și am întins mîna de m-aim sprijinit de ușă.

— îți spun că-mi pare rău, a repetat **madame** Focșa, înduioșată...  
Roftim! mîna virtt apoi niște bani în mână... Fă rost de mașină, roi-a  
soptit, și vino, că-ți dau de lucru acasă...

. Am plecat cu pași impleticiți pe chei, fără să mă gîndesc c-ias fi  
putut să fiu urmărită. Nu-mi păsa de nimic altceva; mă gindeam la  
Mirioaa. Era toamnă tfcziu și noaptea căzuse brumă vinătă și groasă,  
frunzele castanilor îmi îngropaseră cărarea și-mi foșneau uscate în  
picioare. Inima, deschisă pentru dragostea lui Mircea, primise lovitura  
asta nepregătită. Și încă aș fi putut îndura orice, dar ce-i puteam spune  
mamei, aoasă? Am avut noroc că era la grădiniță și am putut să judec

lucrurile singură, mai adine... „Dacă îl prinseseră sau știau  
vărat de Mircea, mă luau și pe mine ! „El însă se 'afla oricui... ^" de-  
die și amenințarea asta imi ținea inima zgîrcită pumn fi? \\*...J-  
timp și pentru maa un răspuns : cînd mă inscriesem la i...fatre  
me Focșa se obligase să-mi lase după-amiezele libere să inv"fu"•..."  
nu se ținuse de cuvînt. " "i> Și acum

— O să împrumut o mașină și am să lucrez acasă mia '  
amăgît eu liniștea speriată. ' —S: i-am

Dar au trecut apoi și octombrie și aproape noiembrie întră » \*  
să mă descurc. Nu mă simțisem în nici un fel urmărită și • -' " ^S  
Mircea nu primisem nici o știre. Doar de la Eva .s fi putut Hf? .. ^  
dar n-aveam de unde să o iau. Poate că nici n-o chema așa ° w »  
nici pe Mircea nu-l chema așa, și mie nu-mi rămăsese decât să nr\*\*\* °  
gesc, cu un nume fictiv, să port în inima-mi încinsă dorul unit'' ^"  
pierdut pentru totdeauna. „, " @Op

Ploile de la sfârșitul toamnei, mărunte și reci, m-au prins astf t  
deznădejde. Nu, puterea dragostei mele nu slăbise, dar nu vedeam • -  
o ieșire, nu întrezăream nimic de care să mă agăț. Credința oarbă»  
mei în întoarcerea tatei din război pe mine nu mă mai amăgea, L ' ^ i  
la care abia mă inscriesem, împinsă de Mircea, nu4 mai puteam'?"  
mina, căci imi trebuiau bani de taxe și cărți și eu nu mai tastam %  
aruncasem cu desperare în muncă, dar și drumul acesta imi fusese MS  
chis. Și nici de dragostea mea ascunsă, singurul lucru ce mă tine in-  
picioare, nu mă puteam bucura indeajuns. Îmi rămăseseră doar s-  
ranija și visul, visul acela tulburător cu oare mă fascinase Mircea  
pusem într-adevăr să visez, cu ochii deschiși, la lumea plăsmuită de el  
Dar totul mi se părea o deșartă mângâiere și dădeam tot mai des în  
plâns. Cu timpul îmi slăbise licărul acela de speranță în care mă crezu-  
sem de neînvinș, și chiar chipul lui Mircea imi apărea incoșat inde-  
părtat în amintire.

M-am trezit, însă, destul de eurind ; imi rămăsese totuși ou adevă-  
rat întreagă dragostea mea pentru el. înfiorarea ei, încinsă, mă miștuia •  
erau clipe în care aș fi fost în stare chiar să mor pentru ea. Aș fi mers  
până la capătul pământului în genunchi, dacă aș fi știut că acolo dădeam  
de Mircea. Dar nu puteam decît tot să aștept. Făcusem rost de-o singuri  
carte și dimineața, cînd mama pleca la grădiniță, mă așezam la masa  
cu ochii pe ea, ca să știe că făceam ceva ; de cum i se stingeau însă pașii  
pe coridor mă ridicam la fereastră și incremeneam pe ginduri, copleșită.  
Inima imi era ca un pumn de cenușă în care însă mocnea nestins jarul  
dragostei mele pentru Mircea, Și cum mă uitam la porumbeii zgribuliți  
sub streșină de frig, la cerul âmpiclit și ia geamul spălat în neștire de  
ploaie, mă simțeam și mai părăsită și iar scînceam, încercată de plîns.

Într-o asemenea dimineață ploioasă și vinătă, cu plumb, și afară în  
văzduh și în inima mea, am -auzit pași singuratici pe coridorul de ci-  
ment. Dintre cei de la imaisardă n-avea cine să fie, căci și celelalte două  
învățătoare și îngrijitoare școlii coborăseră la allase de mult și am ră-  
mas în așteptare, cu auzul încordat... „Te pomenești că mi-au luat și  
mie urma!" m-am gândit la polițiști, deși știam că n-aveau nici un motiv.  
Cineva a bătut apoi în ușă și a deschis-o fără să mai aștepte încuvid-,  
tarea mea. Nici dacă dumnezeu ,mi-tar fi apărut în prag n-aș îi fost atît  
de uimită ! Deși era într-o manta de ploaie, ou gluga trasă mult pe  
frunte, tot am. relcuinoscut-o după părul întors pe o tâmplă, că era Eva.  
O clipă a mai întîrziat în prag, cu ochii pe coridor și ou o servietă în  
mână. De pe manta și de pe servietă apa îi picura încă mărunt la pi-  
cioare. Nu m-am mai putut stăpâni și am sărit de am imbrățișat-A ta  
deznădejdea și însingurarea mea pătrunsese o primă rază de IHTHMS.  
Mansarda tristă și mohorită strălumina, de parcă coborise cerul pe  
pămînt.

— Eva... am spus, înmărmurită.



ascultat încă liniștea coridortuii de ciment, Sin brațele mele  
i acela de apă de la picioare. Apoi i-aim dezbrăcat mantaua  
cercu' „Oricum, îmi spuneam înfrigurată, ea trebuie să  
jăm: »P ^ „ și „ purtat-o cu mine până la masă, de am așezat-o  
știe c... gieaun. Am rămas în așteptare, în picioare, cu ochii mari și  
sila pe ^ ^ Simțeam de acum, că și gândurile ne erau aoaleși ;  
focrșnien jj^ră . . . i rnai tremura ; inima doar îmi ticăia, ajunsă la  
și "f,\ „uiterilor.

\* Să-mi spui *Doina*, te rog ! mi-a amintit ea de niște crude legi  
vede că se mișca... Apoi și-a rotit privirile spre celelalte  
Mai e cineva ?

incap>j^j...j, am sărit... în toată mansarda doar noi !

T.-m abia a ieșit din starea de încordare ascunsă, stăpănită, în  
narcise în prag. Și ochii mari și codați i s-au aprins de-un zăim-  
... , ^iinios și cald, complice, așa .cum numai fetele știu să zâmbească  
^ rfe când au sănși dezvăluie ceva. Am simțit desigur că se gândea  
M>cefl Și zâmbetul' acesta o trădase : nu i se întâmplase nimic. Am  
!? it dintr-o dată flecară și singe aprins, cu obrajii de jar și ochii  
•^de lumină, și iar m-am lipit de ea. Inima îmi bubuia din nou,  
^tămnită ; am sărutat-o pe-un obraz, ca zăpăcită.

— m-a trimis, mi-a dezvăluit ea... a vrut să știe dacă mai ai  
ribad&re ! a zăimfoit.

— O, oricît ! am fremătat fericită.

— Tu însă nu știi nimic !

— Nimic !

Răbdare sigur că aveam ; eram pregătită de asta de mult. Și știam  
s& port și taina mișcărilor lor, devenită și a mea ! Nici chinurile iadului  
nu mi-ar fi puibut-o smulge, căci ea era una cu dragostea mea. Mi-am  
Simțit inima plină de cintec și m-ma întors la fereastra împiclită de  
ploaie, cu porumbeii zgribuliți sub streășină, și am început să plîng.  
Gîlgiam mai mult, ca un vas prea plin, copleșită de fericire.

— Dar voi vă iubiți într-adevăr atâta ? a murmurat *Doina* în spa-  
tele meu.

N-am avut putere, decât să-mi întorc ochii umezi și aprinși, cu o  
mie de stele în ei, și să-mi plec **fața** îmbujorată. După ce **m-am** liniștit,  
ne-am așezat la masă, cu gândurile limpezite.

— De unde ai știut că nu mai lucrez și sint acasă ? am întrebat  
interesată.

*Doina* doar a ridicat umerii și iar a zămbit, silită. Apoi s-a uitat la  
ceas și a dat dintr-o dată semne de nerăbdare. A desfăcut servieta și a  
scos niște cărți și niște caiete pe care le-a așezat în teanc pe masă. Erau  
tocmai cărțile care îmi trebuiau să termin liceul. Am rămas mișcată,  
fără de cuvînt ; mâna doar mi s-a oprit pe mâna *Doinei*, tremurând.  
Mîinile ni s-au prins apoi într-o încleștare slbatiică și mută, fierbinte,  
care ne lega pentru totdeauna. Cu cealaltă mină, *Doina* a mai scos din  
servietă un plic pe care l-a pus cam stingherită peste cărți.

— Sint pentru taxe... a murmurat și a început să-mi mîngîie ea  
mJwiile incremenite, fierbinți... O să vină de-acum în fiecare marți și  
vineri, dimineața, o colegă de-a noastră, cu care să înveți... **Patricia** îi  
zice!... Vezi, că ea nu știe nimic despre *Mircea*... Și nici nu trebuie  
să știe !

Aș fi vrut desigur s-o mai întreb ceva despre *Mircea*, unde este și  
ce face el, și mai afles, cînd pot să-l revăd. *Doina* însă s-a și ridicat,  
grăbită să plece. M-am ridicat și eu, cu ochii la cărțile de pe masă și  
i-am apucat bărbătește mina :

— *Doina*, aș vrea să lucrez... dacă aș avea o mașină de scris, aș  
lucra dimineața aleasă... și am da banii altcuiva, care are poate și mai  
multă nevoie...

Hotărârea mea, neașteptată, a tulburat-o pe Doina  
decît întâlnirea noastră. De data asta ea m-a îmbrățișat\*o.\*.\* ^ **«aii**  
pe amândoi obrazii, cu ochii iluminați. ' si n>a sârțîM  
— Noi n-o șă ne mai vedem... dar o să-ți spună Patria  
Am rămas în pragul ușii, ea amețită, pînă ce pașii •  
singuratici, pe scara dosnică de ciment, căci Doina mi TM- ?;\*- Stins  
petrec... =\* lăsase s-o

• •

Pe Doina n-am mai revăzut-\*, într-adevăr, niciodată -T  
a lui Mircea însă imi intrase pentru totdeauna în căminită . M ^ \* ^ #  
teau mereu cărțile de pe masă, pe care începusem repede săl' \*\*s.in'  
Peste o săptămână, care mie mi Sia părut un an, m-am trezit (^vwez.  
într-o dimineață, dnd mama lipsea — cu Patricia. Era slăbută ~ \*\*\* s.s  
cu fața negricioasă și trasă, puțin îmbătrănită, poate de Jâr.f^<  
lipsite care-o ducea, dar hotărîtă și dirză, un ghem de putere' •  
Nu, nu era prea frumoasă, dar avea ochii ca de perle negre inLt?\*^i^'  
și vii, și o inimă aa aburul de caldă. în gând, îi spusese de ia -  
„urițica” și poate că și ea trăia complexul alcesita dezarmant neritc\*o\*  
toată vigoarea ei trecuse în forța-i spirituală, teribilă, cu care dS^  
Era desigur dintre studentele sărace, sclipitor de inteligentă J ^ o s .  
voință atît de sălfoiatileă, încit și munții inar fi dat în lături dacă j ai\* «  
s-telt împotrivă. Urma facultatea de științe, adică tocmai materiile u  
care aveam nevoie de mai mult ajutor. Era un spirit liber și aveaiSm!  
deschisă, așa înicît de la alceastă primă întâlnire ne-am și împrietenit\*  
Și am și început în dimineața asta chiar, să dăm o raită prin toatema  
teriile, ca ea să știe de unde s-o pornim. Pînă la sesiunea din februarie"  
nu mai avem decît două luni.

— E puțin, a zis ea, dar e de ajuns... o să ne vedem- poate mai  
des...

Tot ea mina fixat și programul, pe lecții și materii; lucra metodic  
și autoritar, cu gîndul de a face totul o dată pentru totdeauna, defi-  
nitiv. Nu făceam nici un pas înainte, dacă ceea ce căștigasem pînă  
atunci nu era destul de cotnlsolidait. iReușise astfel să instaureze în munca  
noastră o seriozitate pe care nu o cunoscusem pînă atunci. O dată, însă,  
oîndl mă urmărea culm făceam niște exerciții, a ieșit, din gimrituri, înv  
bujorată :

— Simona, dacă aș fi fost băiat, m-aș fi îndrăgostit din prima  
clipă de tine !

Era deci dar că nu știa nimic de Mircea ; eu însă nu puteam uita  
așa de ușor de el. Dragostea mea ascunsă, inviorată, săpa bolți tot mai  
înalte și mai largi în inima mea. Increderea-mi dăduse acestor bolți  
niște stilpi de granit, pe care începusem să-mi clădesc viața, cărăiraidS  
cu cărămidă. De pe înălțimea lor puteam acum să și visez, mai sigură  
ea oricând, și de asemenea, să aștept eu răbdare viitorul. Dar și aceste  
ascunse bolți se umpleau câteodată de cîntec și se clătinau, și intram  
înfrîntă în deznădejde. Patricia însă nu-mi dădea nici o clipă de răgaz,  
căci zicea că avea sarcina ca eu să absolv neapărat liceul, și nu-mi ră-  
mineau decît nopțile să mă gîndesc la Mircea.

Venise iarna, și seara nu mai puteam să rătăcesc prea mult pe  
chei. Singura mea desfătare era să urc în pod, la porumbei, cu castron-  
ul de firimituri adunate de la cantina copiilor. De cum mă simțeau,  
porumbeii — care moțăisară pînă atunci în frig și semiobscuritate — Și  
năvăleau pe mine. Găsisem în pod o bancă veche și mă așezam pe ea,  
sub lumina lucarnei, cu castronul în poală. Și porumbeii se zbăteau pe  
castron și pe umerii mei, innebuniți de plăcere, umplînd câteva cupe  
podul întreg cu fluturarea lor de aripi, aspră și alihurie. După ce tennu-  
nau și castronul răsuna a gol, ciocănit de ciocurile lor, începeam sa-

• pod ca în copilărie, cu mîinile după ei, pe sus, pînă ce obo-  
jiefg Pf:^^ înjonceaim istovită la cărțile mele. Trăiam totuși într-o în-  
je»<sup>111</sup> ^ oLjunsă & i-aim spus și Patriiciei că vreau să lucrez.

cW^^pupă examene... mi-a șoptit, ca despre un lucru dinainte

^ o-<sup>111</sup>intr-adevăr, la o săptămînă numai după sesiunea din februarie,

**h** >mria mea — dar mai ales a mamei! — încă nu se risipise, căci

dvd b<sup>11</sup> din clasă, m-aim "trezit cu Patricia, cu un geamantan, pe

\*a.1+e-roaiepe că4 tira. Din el a scos o mașină de scris, eitevia maldăre

^**Jnie** \*bă, niște cutii cu hirtie carbon de copiat și un pachet de

^ Le-» pus pe masă pe rînd, iar din servietă a slcos cîteva caiete

»»» sul mărunt, adnoate miulf printre rînduri și pe margini cu cer-

cî \$?' „ Era un curs de la facultate, oare trebuia multiplicat.

^ J-Paftrm, ai o lună de lucru... mi-a zămbit Patricia.

Peste două săptămîni, însă, masa era plină de teancuri de fas-

cie • cursul era gata multiplicat.

° -l J3și o adevărată comoară, Smionla... a murmurat Patricia, uimită,

jiu știu de unde le lua, dar ea mi-a adus apoi și alte cursuri, **pe**

tot așa de repede le-am descifrat și multiplicat. Mașina de scris, una-

u^rmes-Baby, era nouă, mult mai bună decît cea a doamnei Focșa,

«\*e la care poate și ea învățase în tinerețe. Imi regăsisem astfel aoeQ

Silibru de viață, statornic, pe oare numai .munca ți-1 dă, mulțumirea că

oteain.fi și eu de folos, increderea în puterile mele. Dimineața învățam,

u si tnai multă sirguință, iar după amiază băteam și cîte treizeci de

nasiiii degetele parcă dansând pe clape. Visam să ajung și eu stu-

dentă 'ca Patricia și Doina, ca Mircea, și visul acesta o furase în sîrșit

«i pe 'mama- . . . . .

— Nu credeam ca mai pot fi asemenea oameni... vorbea ea despre

patricia.

Dar încă nu șitia că lumea Patrieiei era lumea M Mimciea, iar **eu**

nici nu bănuiam că aveam să inltru atit de icuirind și mai adânc în această

lume. Venise din nou primăvara și singele imi' zvSicnea ea seva copacilor

sub coajă, și inima mi s. umpluse iar de necintate melodii, ascunse, și

iar mă topeam, încinsă de dor. Tânjeam cu adevărat cu gîndul la Mir-

cea și abia am așteptat să dea primele frunze și am alergat singură la

Pădurea Băneasa. M-am întors cu inima oa o vioară plină de cântec, cu

flori de ghiociei și viorele, și parcă mai domolită un timp.

Așa aim intrat în primăvara anului 1944 ; războiul adusese și mai

multa urgie și singe, frontul atinsese hotarele țării, Bucureștiuă intrase

raza bombardamentelor sălbatice ale aviației angto-americane, iar

mulțimea infometată, chinuită de lipsuri și sărăcie, mocnea, bleste-

mănd cu ură pe Antonescu și pe nefricați. Eu însă înduram toate astea ca

dirăr-o depărtare, căci trăiam din nou în plutirea dragostei mele pentru

Mircea, înviorată de adierea primăverii. Și totuși începusem să-mi

pierd iarăși răbdarea. Se apropia ziua de **întli mai**, pe care anul trecut

o petrecusem cu Mircea și pietenii lui la pădure, și m-am gîndit că

poate Patricia se duce și acum cu ei.

— Patricia, i-am spus într-o zi, hai și noi de **înti mai** la pădure...

Ba .m-a privit bănuitoare, s-a ridicat de la masă și a rămas o vrecme

singură la geam. Părea atit de incurcată, că parcă se infrunte singură,

**cu** o botărire ce trebuia s-o ia și pe care n-ar fi dorit-o. Inteligența ei

pătrunzătoare bătea totdeauna departe, în timp. S^a întors de la geam,

schimbată, îngînduraltă și cuprinsă de-o gravitate, care — dacă nu i-aș

fi cunoscut bunătatea inimii — m-ar fi speriat.

— Eu poate c-am să mă duc, a murmurat... trebuie să mă duc...

tu însă nu trebuie să mergi !

— De ce ? am sărit, nemulțumită.

— Pentru că nu trebuie să fii văzută cu noi... trebuie să stai aici,

**ca** o pasăre în colivie... nici în oraș, nu trebuie să mai umbli prea mult...



«in rămas cu privirile incremenite, arzind. Nu mai aveam nevoie  
r. o explicație. înțelesesem că manifestul trebuia multiplicat și  
if "Vijit înainte de 1 Mai. Mircea era deci într-adevăr legat de oomu-  
\*s s a asa cum simțise inima mea și cum înțelesesem în seara cind  
«ssn'ja Operă. Și tot așa și Doina, și Patricia, toți prietenii lor ou  
'fusesem vara trecută la pădure și cu care nu trebuia să mai fiu  
«f. a din clipa cind eu multiplicam manifestul. Nu mă gândisem încă  
ici'o urmare; faptul că lucrul acesta i-ar fi plăcut lui Mircea, că  
«jjjntaam astfel și mai aproape de el, imi era de ajuns. M-am întors  
ia fereastră, hotărîtă, cu ochii în ochii Patriciei, neclintiti,

n \_ Unde bați? m-a întrebat ea.

.\_'im pod... am răspuns, de parcă știusem asta de mult.

«f f i luat mașina de scris, manifestul și niște matrițe și am urcat  
mede în P'd- Patricia a rămas pe coridor, ia pindă, cu auzul și pri-  
/rile ațintite la scară, singurul loc pe unde cineva putea ajunge la  
. g. s i in pod, am așezat mașina pe banca de sub gura lucarnei, în  
hătaia luminii de afară. Porumbeii însă crezuseră că venisem ca de  
obicei cu mâncare și au năpădit cu toții pe mine.

\_ Nu fiți proști! i-am alungat cu mîinile ridicate.

Dar iar s-au așezat ps mine, de nici nu mă mai puteam mișca;  
• f. foteau ca-ntr-o roire în jur, și băteau cu nerăbdare din aripi.  
\\;\_ «v in oe mai mulți, căci mă simțiseră și cei de pe acoperiș și  
năvăleau buluc pe giura lucarnei.

\_ Măi, proștilor... proștilor! căutam să-i indepărtez cu mîinile, dar  
lor le ardea acum de joacă, și-și incuncau ghearele în părul meu, și-sni  
băteau obrazii cu aripile lor tăioase.

Ce puteam să fac? N-aveam nici o elină de pierdut, și m-am așe-  
jBt să bat. Oit am potrivit .matrița și manifestul, ei nu s-au oprit din  
roire; podul întreg foșnea aspru, oa o pădure trezită de vînt. Cum am  
inceput .g bat, însă, s-au speriat de țacănitul mașinii și-au zburâtăcit  
afară Și in pod. Apoi s-au întors pe rînd și s-au așezat ca niște specta-  
tori pe bancă, pe Marginea lucarnei, pe căpriorii de sub streășină și  
Shiar pe umerii mei, cu oohii incremeniți la ghiarele mașinii care se  
ridicau și plesneau grăbite matrița. Liniștea podului era acum păzită  
Seamaî de ei... „Proștilor, vă aduc druoă asta o găleată de firimituri!"

Și așa am încăput să silabisesc fiecare cuvînt al manifestului,  
încercată din nou de încordarea dintru început. Taina lumii aceleia  
ascunse în care dispăruse și se mișca Mincea, mi se dezvăluia singură,  
tot mai adînc, cu fiecare rînd. Ajungeam însă la înțelesul ei nu atît  
prin lulmina minții mele, cit prin bătăile inimii, prin dragostea mea  
pentru Mircea și sporul acela de dăruire și caldă prietenie al Patri-  
ciei. Și tot inima rai-a adus aminte și de mama; știam că nu trebuia  
să-i mărturisesc nimic, căci ar fi murit de frică, zdrobită de grija  
viitorului meu. Eram însă convinsă, că va ajunge să înțeleagă și ea,  
căci nici visul așteptării tatei nu mai putea dura prea mult; desfășu-  
rarea războiului i-l va destrăma ourind. în clipa acestei amarnice  
prăbușiri, la care începusem deja să mă gîndese, ea nu va putea găsi  
decît mîinile noastre de sprijin, a lui Mircea și a maa, si nu v© putea  
găsi deeit un singur vis, despre acest nou și mare adevăr al lumii  
care va veni... „Of, mamă!" am gemut, cu gîndul la cutremurarea ei  
de atunci.

Am coborît astfel din pod ceva mai liniștită, cu manifestul și  
matrițele ascunse în sin și cu porumbeii buluc, pină la ușa podului,  
după mine.

O rază de lumină începuse să sape grav și adînc și în mintea  
mea. Eram mai sigură pe pașii, pe simțurile și pe gîndurile mele,  
deeit în clipa aind urcasem în pod. încordarea euforică a simțurilor  
roi se risipise, mă simțeam stăpână cu adevărat pe picioarele mele.

— Gata, Patricia... poftim!

Ea a ascuns manifestul și matricele din nou în cărotosoai  
siului, m-a sărutat aproape fericită pe amândoi obraji și anfltS 'P^e-  
— Până după *întti mai*; să nu mă mai asteoti' mi f  
capătul sicarii.

N-am coborît după ea, dar i-am auzit pașii, grăbiți  
pierdut în mulțimea celor de pe trotuar. Eram 'pregătită' s''\*  
perioadă de liniște și însingurare, poate mai lungă, mă aștepta ...\*

Dar n-a fost așa; în ziua aceea chiar, nuam trezit din  
Patricia. Lucrurile luaseră o întorsătură neibănuită de ea. Eu  
eram măcar în cămăruță; eram în pod și mă jucam cu MrmShii"  
cărora le adusesem de mâncare, mulțumită că putusem într-o infei+S,'  
mișcarea subterană în care dispăruse Mircea. Și mama, și .-P\*\*  
două învățătoare, și îngrijitoarele erau la clase pentru cele două  
de curs de după-prinz. Din cauza zborului zvăpăiat al porumbei\*\*  
după oare alergam prin pod, ca în copilărie, n-am auzit decât în\*  
târziu bătăile din ușa cămăruței. M-am întors și m-am uitat dia eu5  
podului, chircită, pe coridor. Era Patricia, îmbrăcată cu pardiesuijrt  
cu o servită neagră de elev în mână. Am coborât Scara prevăzătoare  
cu inima ticăind și simțurile strunite; presimțeam, după fața ei in»!  
bilă, că se ânltimpfase ceva. Am intrat în cămăruță, mai mult împinsă  
de ea.

— Unde este mașina? m-a întrebat.

I-am arătat-o, la locul ei dintre masă și fereastră, lipită de nerpțf.

— împachetează-o repede, cu matricele, cu hirtia ce-o mai^i „  
tot... trebuie s-o duc în altă parltē, la adăpost...

Și în vreme ce eu făceam pachetul și îl legam ou o sfoară mi-a  
povestit că, după ce trăsese matricele și trebuia să plece cu mani-  
festele .cineva îi sichimibase *legătura*. Pe firul acela, peste noapte avu-  
sese ioc o *cădere* și nimeni nu știa ce va urma. Tocmai de aceea  
mașina trebuia ascunsă, iar manifestele date repede altcuiva.

— Tot de la *utece!* mi-a șoptit Patricia...

Terminasem de împachetat, dar ea întârzia, nehotărâtă. Părea fără  
putere, copleșită de o încurcătură din care ou toată inteligența ei sdi-  
pitoare nu găsea atît de repede o ieșire. O clipă a luat serviete sub  
un braț, mașina sufcă ceflăMt, a dat să plece, dar s-a întors și lena pus  
pe amândouă pe masă.

— Ce e, Patricia?

— Nu știu euim să fac... trebuie să duc acum și manifestele, și  
maișna...

— Duc eu manifestele, Patricia! m-am oferit, fără să mă gîndesc  
prea mult.

Ea a scuturat capul, neînduplecată, surprinsă totuși de ideea asia.  
O clipă fața i s^a luminat, dar iar a trecut în cumpănă, temătoare,  
innegurată mullt.

— Mă duc, Patricia... am insistat și am apucat serviete.

Dar i-a mai trebuit o clipă pînă ce a aocceptat această hotărîre.  
De altfel, nici n-avea încotro; lucrurile trebuiau rezolvate, oricum.  
Și-n mai puțin de cîteva minute, m-a pus de am îmbrăcat vechea mea  
rochiță de școală, mi^a legat părul în două codițe scurte, ridicate  
ștregărește pe după urechi și mi-a dat servieta, în clipa cînd ieșeau  
elevii liceului „Gheorghe Lazăr” de la curs, eu trebuia să mă amestec  
cu ei și s-o zbughesc apoi ca o ștregărită în Cișmiigiu. Tot așa trebuia  
să alerg și pe Aleea Primăverii, cu servieta în mîhă, sălltînd, pînă la  
rondul cu bușiturile scriitorilor. Aici, chiar pe treapta de marmură a  
statuii lui Emitnescu, mă va aștepta un tînăr, citînd, cu o servietă la  
fel ca a mea la picioare. Trebuia să mă așez lingă el oa la o MSWre,

„soun primele două versuri din „Luceafărul” și să aștept sănmi  
J ^ S â gj cu celelalte două... Patricia m-a sărutat și m-a strffns mult,  
\*SS«ta la piept

„ Felix, îi zice.

A plecat ea mai întâi, căci mașina de sicris devenise din ziua  
lucrul cel mai căutat de poliție. Și apoi, pînă la Liceul Lazăr  
\*...~i făceam deicît cinci-șase minute. Am coborît totuși cu zece minute  
„ devreme, încercînd încă de pe scară să par fetița ceea zvăpăiată  
21 trebuia să alerge la o întîlnire de dragoste în Cișmigiu. Lucidi-  
t ou care luasem hotărîrea creștea ; îmi stăpîneam și-mi controlam  
£\*? ..... mișcare. Am trecut Podul Izvor mai mult sărînd într-un  
&ioT sitrecurîndu-mă printre oamenii ce se imbulzeau pe el da ceasul  
j ^ ui' acela de seară. Am trecut și de poarta liceului, pe Schitu  
!\*Ojreanu, dar numai peste un minut m-am\* întors, căci începuseră  
«âiasă elevii din ultimul an, cu uniformele lor cachi, strânse la gât,  
l cu șepcile pe frunte, ca niște cădeți. Am zbughit-o printre ei și  
mnam lăsat un timp urmărită de privirile tar, pînă în Cișmigiu, pe  
Aleea Primăverii, de pe care am năvălit în rond.

Aici, în cercul de marmură al Statuilor era liniște deplină, păs-  
ata de umbra serii pretimpurii. Crezusem că am să fiu destul de  
toie, dar oîhd am întrezărit silueta tânărului ghemuit pe carte, pe  
riatra albă a statuii, a și început să-mi bubue inima. Era prima mea  
fîffinire conspirativă și dacă nu era el?! Tinărul citea ânfer^adevăr,  
adecât mult, căcia abia se rnaî vedea. M-am așezat alături, cu răsuf-  
flarea sugrumată și privirile năpădite ca de-o ceață. Gulerul alb al  
cămășii lui, desehiat și întors peste gulerul hainei, îmi plutea treimu-  
fînd în față. Am tras aer în piept și-am șopti versurile dintr-o  
răsufulare:

— *A fost odată aa-n povesti... a fost ca niciodată...*

& nici n-a tresărit măcar; a rălmas cu ochii pe carte și abia  
după o clipă a murmurat:

— *Din rude mari împărătești... o prea frumoasă fată !*

„Doamne!” mi^a zvîfcnit inima și md s-a umplut toată de sînge.  
În chiar clipa aceea am și amuțit, copleșită. Nu, nu mă înșelasem ;  
era Mircea. Și tot atunci a tipărit și el, trezit ca dintr-un vis, căci  
descoperise dinltr-o dată glasul meu, repezit de nerăbdare și sugrumat  
de teaimă, în amintire.

— Simona... Simona! a murmurat înecat de fericire.

Eu nici glas nu mai aveam; uitasem și de servietă, de tot. Lumina  
ochilor lui de cer înseninat, fluidă și vie, ardea — ca în clipele de  
început ale dragostei noastre. Intrasem într-o tulburare încinsă, ou  
inima, cu gândurile, ou toată ființa mea ; începusem să tremur, dar  
înfrigurarea asta îmi dădea putere, mă încălzea. M-am trezit topită de  
fericire, în brațele lui, cu buzele anse de flacăra sărutului său ca de  
moarte, mistuitor. Neașteptata noastră întîlnire îl zăpăcise și pe el.

— Simona... Simona... ce cauți aici?

— Ti-am adus manifestele... am șoptit și i-am arătat servieta.

— tu?!

j.Am clătinat capul doar, mută și fericită, topită iar în brațele  
lui. Cum puteam, și cînd, să-i povestesc cum ajunsese să ne întil-  
nim? Md-arn lipit iarăși gura de buzele lui.

— Nu avem decît trei minute, Simona... m-a scuturat el.

Am căzut însă din nou în brațele lui. O, acele trei minute au fost  
cît o veșnicie de lungi, mai scurte decăt cea mai trecătoare dclipă. Cine  
putea crede că aveam manifestele de 1 Mai în servieta de la picioarele  
noastre? Inima mea însă și începuse să prestantă, înfrigurată, des-  
părțirea.

— Cînd ne mai vedem?

— Nu știu, nimeni nu poate să știe cu adevărat  
Dar nu mai e mult, m-a încredințat eu tărie... vom fi împreună, Virat  
pentru totdeauna!

Ne-am ridicat iarăși, stăpini pe noi, apuind fiecare ocazia!  
vietă. Și iar ne-a încercat clipa aceea de fericire, și am luat  
doi pe alee, prinși de mină și cu servietele sălătind șireniță  
într-o joacă. Ne întâlniserăm de data asta pe același drum  
sortiți fericirii. Nici nu se putea să nu ne întâlnim. Dragostea  
mistuitoare, curată și nebună ne adusese pașii pe firul aceluia

N-am avut însă parte să ne bucurăm de el. Aceasta a fost  
ultima noastră întâlnire. Până în zilele insurecției din vară am  
că înnebunesc de grija și teama pentru viața lui, de dor. M-am iubit  
cu desperare iarăși în muncă, și-n iunie am ieșit prima la liceu  
cursurile fără frecvență. O, cât aș fi dorit să știe și el! Dar afa  
Patricia, n-am mai putut pe nimeni revedea. Toată vara am alergat  
oriunde mă trimetea ea, cu gândul că poate cel puțin întâmplarea  
va întâlni din nou, sau poate voi afla cât de cât ceva și despre el  
însă de mult, prea târziu. După eliberare abia, am aflat că fusese  
împușcat fără judecată, încă din iunie, în Valea Blfinigerii, la Jilava



m

## orbirea

Vorbim cu vorbele întregi și pline  
Cuvintele au sînge roșu-n vine,  
Vorbirea noastră poate să înceapă  
Așa cum am sorbi un gît de apă,  
Vocabula rămasă din părinți  
Nu e strivită între dinți,  
Iar cînd vorbești de tine lesne poți  
Să îți inchipui că vorbești de toți.  
Nu este pentru nimeni o virtute  
Să își înghită vorbele-ncepute,  
Ouvintul vechi, prin mlădierea noastră,  
își regăsește carnea lui albastră,  
își regăsește zborul suveran.  
O pasăre, un pom, un bolovan  
începe poezia menită tuturor.  
Cuvintele n-au cheie, nici zăvor ;  
Sub limpezimea marilor volute  
Trimet ecouri lucrurile mute,  
Dar în sălbăticia dinainte,  
De care un cutremur ne desparte,  
Mulți au intrat în moarte, —  
Țineți minte ! —  
Cu buzele lipite de cuvinte...

## priyirea

ș Privirea obosită voia să se așeze  
Să-și odihnească aripile scunde,  
Să se așeze pe pămînt pe unde,  
Pe drugii de pe cheiuri, pe faleze.

t

românească, 3

i

Privirea ar fi vrut să intre-n vise,  
Să însoțească piatra care sare,  
Să deslușească forme secundare,  
Parabole, priveliști interzise.

Insă cu cât se arăta mai gravă,  
Mai dornică să vadă și mai vie,  
In infinita ei melancolie  
Se încărca de rău și de otravă.

Prin întuneric încerca să soarbă  
Păienjenișul incurcat de linii  
Să dibuie prăpastia luminii  
Oare-a tăiat în două noaptea oarbă.

Convulsiile ochiului de pește  
Și-au încetat rotația nebună :  
Răsare ca o albă semilună  
In văzul orbului, care-o zărește.

## **auzul**

Dacă-ai să-mi spui că-n mine a fost ceva, un fel  
De răsucire lentă de inel,  
Am să-ți răspund că vine dintr-o seară  
Cînd fulgera și cînd ploua afară,  
Și cînd de pieptul tînăr s-a spart rafala vieții,  
Cînd pîlpiise raza dimineții  
Și tiuia prin ramurile reci —  
Or fi de-atoneea ani vreo patruzeci.  
Și dacă astăzi nu pot să m-acuz,  
E c-am avut auz,  
Acel auz care mereu se-ntîmplă " "  
Să se așeze ca un ochi sub tîmplă, ' "  
Și e mai mult decît auz, mai mult  
Decît vacarmul mării în tumult " "  
Căci e în el o lume ce decade  
Și vuietul cascadelor nomade,  
E glasul care iese din mutism,  
Șerpuitorul istm  
Care supune, macină și rupe  
Balastul apei împărțită-n grupe,  
Sfîrșitul unei sulite-ntMin scut  
Pentru a perfora un început.

## **mîinile**

Aceste miini, știți bine, n-au construit cătușe,  
Au construit unelte și le-«u călit în foc  
Cu gîndul să ne stringem la un loc  
Și să-nfruntăm nămeții de cenușe.

Aceste iwiini. cu gestul lor prudent  
^ cele zece degete banale,  
Au adăugat un zero la cifrele fatale, —  
ș. .jașul zero le-a dus la faliment.

Aceste mîini ce pupă au fost în loc de proră,  
Și-n loc de zori de ziuă, inserare,  
Ș<sup>m</sup> Ou marea lor putere truditoare  
\\ AU plămădit o nouă auroră.

. . . 2<sup>e</sup>

Aceste mîini despică și alină  
Șj-ntind spre noi, pe talgerul de stele,  
Oa un chiorchine scump cu boabe grele,  
Dreptul de-a fi și de-a trăi-n lumină.







## ere(ea părinților

piața . . . . . fe . . înghețați  
crezul ascuns în adâncuri de inimi,  
imens patinoar peste fulgerul mut  
și dimineții deznădăjduite.

Continentele de galben asfalt  
bîntuit de somn, de iertare, de lună,  
piața în care ne-am trezit imaturi  
după o avalanșă de calendare.

Se făcea tot mai albăstrie neliniște,  
tot mai limpede crez, într-un brad rătăcit  
printre globuri roșii și argintii —  
peste frunțile noastre redobândite.

## vîrsia desenată

[ Vom semăna tot mai puțin  
|; cu somnul ce-l desprindem  
de pe fete  
și dimineții-l dăruim, ca  
unui vin  
; făgăduit pământului la mari ospete.

Vom semăna tot mai îndepărtat  
cu cei trezindu-se din marmur  
în amiază,  
întîrziind în somn ca-mitr-un păcat  
, și-n largul mării lămurind  
catarg de pază.

Vom semăna tot mai  
renascător  
t cu propriii copii, ca-ntr-o visare  
prin care înșine  
în dimineața lor,  
uman  
ne-ntoarcem  
sub al viratei soare.



**mihail florescu**

## **o aniversare care mi-și pierde tinerețea**

*Pentru cei care au lăcrimat «cu mulți țării în urmă în  
uteciste teaducerea aminte a amor zile de intense lupte revoluționare  
dă tot atMEA emoții și nu puține frământări.*

*Memoria umană este sensibilă, face să freacă sentimente  
mai adânci, «răscolește fântânile lui romantismul lor, începe să  
obțină niciodată prin memoria cibernetică, de mare precizie și ieșită  
capacitate de înregistrare, dar lipsită de sensibilitatea mamei»  
tura țării își ia dreptul ei prioritar în materie.*

*Anii au trecut. Cinci decenii de existență, și o participare activă  
în al doilea deceniu al existenței tale, te face să privești în retrospectivă  
cu nostalgie, te cuprinde o stare sufletească emoțională care tot  
să vibreze (sentimentele, înflăcărează conștiința.*

*Vârsta existenței organizației nu trădează vârsta tinereții sale  
manente. Tocmai fiindcă a fost mereu tinăriră și mereu în  
idealurilor umanistice ale comunismului nu și-a pierdut niciodată  
ființa revoluționară, forța de a merge mereu înainte, pas cu pas, spre  
țelurile sale, să privească departe, unde va fi în viitorul  
luminat, în condiția isocială care să asigure (fiecareia dreptul unei  
tente civilizate, umane, într-o societate fără clase, fără  
exploatare, într-o lume fără războaie, fără asuprire.*

*Eram tinăr student când am intrat pe calea luptei revoluționare.  
cu începuturile sale Uteciste, pline de setea de dreptate care ardea  
conștiința tinerilor din acea epocă de mari frământări sociale.*

*Conștiința necesității de a trăi într-o vreme în care  
nedreptatea isocială, exploatarea crudă și umilința care  
impunea în condiții mizere, făceau ca rindurile uteciste să crească  
pofida prigoanei dezlănțuite împotriva acelor care activau sau  
festau simpatie față de mișcarea comunistă din țara noastră.*

*Înregimentată sau simpatizantă, de la proletariatul  
proletariatul sătesc, exploatați în chip barbar de burghezie  
rime, la masa largă a oamenilor muncii din toate țările  
manifestau dorința unor schimbări de matura libertăților  
democratice, deschiderea căilor progresului social, asigurarea  
păcii.*

*S-au scris multe despre acțiunile Revoluționare ale  
uteciștilor din epoca ilegalității, impuse de o orânduire care*

*memorialistică*

otriva celor care amenințau dominația lor de clasă  
e "K... de nenorociri și mizerie, de șomaj și de foa-  
•J\$fi\* ti Oboai.

W , ^licitat de uteciștii generațiilor prezente să depen-  
h sti despre acea epocă o represiunilor împotriva a tot  
vot"t\* umanism, ai impresia că nu se mai sesizează  
^fJroee ale privațiunilor de libertate, pentru cei care erau  
i? >r. „tru libertate, pentru dreptul celor ce muncesc la  
M?", f\_metei cronice și a mortalității premature, pentru  
ifT.hităților sociale. Pentru tocește idealuri comuniștii știau  
rlata fM pl- fm-ntea în fața lasupritorUor, <nu renunțau  
we' izvorau din conștiința adincă a wnanității, wu cedau  
erau torturați, schingiuiți sau duși în fața plutonului de

.. ... .. încumetă să scrie despre această perioadă au o  
^tWJLjuns de ingrată. In condițiile unei ilegalități atât de adinei,  
OO aparat de represiune care își întindea tentaculele pe spa-  
b&Jff ale orașelor și satelor, era greu să se elaboreze documente  
^ iSrora « zilele noastre să se poată scrie istoria acelor vremuri.  
f^M situație, publicistica memorialistică, opera directă a parti-  
"iStar \oate fi de un mare folos. S-ar putea reproșa că in asemeni  
^Sthîtervine o doză mare de subiectivitate. Ca in orice operă răs-  
\*E\*j? amintiri, sentimentele invadează scrisul,  
—teeasta este în firea omului,  
ci dacă este așa... nu trebuie să sperie pe nimeni!  
MoricU vor ști să extragă din acestea faptele aride, seci, să le  
. Sfafiice. Deși. e greu de conceput de a scrie o istorie a tinereții  
JifoSonfire, lipsită de romantismul specific, nu numai al vîrstei, dar  
jSrljet cauze atât de umane.

S Sreu să desparți umanismul ide sentimente și Idealuri!  
JBT, prinși acum într-o operă de foarte mare anvergură în con-  
jgxfn socialistă, cei mai mulți dintre participanți \sua martori nu se  
5ja(2H de a așterne pe hirtie ceea ce au trăit, ceea ce cunosc.

Și totuși, în zilele aniversărilor apare o bogată literatură memo-  
făgjită care <va {putea servi cîndva istoricilor care se vor încumeta  
jlisprindă întreaga activitate din acele zile.

O istorie icompletă \a U.T.C.-ului poate fi scrisă atunci dnd vor  
fjp» multe file in care martorii vremii vor vorbi despre participarea  
fep te luptele revoluționare care se desfășurau în toată țara și în  
fUte^al, în centrele muncitorești și universitare, în satele cuprinse  
tofffLM .plugarilor.

' Aceasta va fi cu mult mai mult deei o carte.  
- fa rindurile care urmează, delparte de a avea pretenția de a da  
ftffo multe istoricilor, voi încerca mai degrabă să aduc în actualitate  
tmjem fierbinte din epoca tinereții revoluționare din prima parte  
• tltti de-al doilea deceniu al existenței U.T.C.-ului, din anii treizeci  
âmcului nostru.

## 2.

Urm anului 1933 a început grea, dar nu numai datorită tempe-  
«flWor scăzute, nămeților și viscolului, ci și urmare unor mari  
JWiltari politice și sociale determinate de criza generală a capitalis-  
«W, care s-a dezlănțuit cu violență numai înaintea din anul 1929  
tiffit o fost sursa unor situații deosebit de dificile în care era aruncat  
Mfiortatul din toate țările capitaliste, masele largi ale populației  
Watoare. Marele capital încerca să iasă din această criză adincă pe

ft

j i

memorialistică

seama scăderii salariilor, și în primul rând pe seama " letariatului de la orașe și sate. "Jomet\$

Grevele se succedau în toate centrele muncitorești t meroasele manifestațiuni ale salariaților de stat au cui • o învățătorilor, care a scuturat din temelii întreaga tarit- \*\* \* siunile și prim energia cu care s-a desfășurat. • \*

Curbele de sacrificiu care au fost impuse pentru W a regimului burghezo-moșieresc din țara noastră au lovit+t\*\*

rînd în muncitorii care lucrau în întreprinderile slătu? • dere la calea ferată, în funcționăria care împinzea bir' \*i și fără perspectivă, în care își Urau viața de toate zile^w neluați în seamă, acei care așteptau să treacă timpul DeT>\* „°^\* # vîrsta pensiei. wnrw

Sînt cunoscute acțiunile desfășurate în iarna anilor 79^ indeosebi grevele ceferiștilor și petroliștilor, Marile lupte de Tis> au scos în stradă și tineretul revoluționar, fie în lupta directJf durte ceferiștilor, fie prin marile acțiuni de solidaritate car fășurau în toate uzinele și universitățile din cavitau \*SL \* foni noo\*)

în aceasta fierbere revoluționara în care entuziasmul se am^iz-I cu hotărîrea unei participări active la aceste lupte, tinerii f-și (q| pentru epoca la care li s-au cerut sacrificii de dimensiuni si mai A fost o școală revoluționară, practică, de proporții.

În zilele grele ale grevelor, organizațiile uteciste chemau toti &». rii, muncitori, studenți și elevi, să participe activ la acțiunQede uB. daritate, să caute să pătrundă cît mai adînc spre zona unde \$\* d^d fășurau grevele, să împiedice forțele de represiune să acționmicar sălbăticia cunoscută.

Strada era în fierbere.

Mîințele erau înfierbîntate.

Conștiința ardea ca o torță.

Suflul mișcării revoluționare a cuprins conștiințele.

Tinerii încercau, uneori cu disperare, să poată împiedica detfl-șurarea forțelor de represiune. Cu brațele goale în fața armamentulu modern, în fața cruzimii represiunii cercurilor burgheze, regale, aU siguranței și jandarmeriei, lupta era inegală.

Și totuși, flacăra revoluționară ardea peste tot în inimile fimmd- torilor în primul rînd, ale tuturor celor care s-au alăturat luptelor pro- letare, marilor bătălii care se declanșaseră împotriva -fascismului și a războiului.

În beția care a cuprins anumite cercuri capitaliste, revanșară, 9 dată cu venirea la putere a hitlerismului, a surlor care vesteau (MMM nenorociri pentru bătrînul continent și întreaga lume, pe caldartmmBt bucureștene și ploieștene se dezlănțuise o mișcare de proporții art avea să fie primul semnal de luptă împotriva ascensiunii fasdsmmâ la putere.

După greve, au urmat zilele de represiune sălbatecă, aruMWB și procesele, cursa de urmărire după cei care au reușit să nu cost m ghiarele siguranței burgheze.

Ajutorul Roșu, această organizație de solidaritate cu cei « lapw sau închiși, și-a făcut prezența activă printre tineri și rffittwa^w umblau acum peste tot să strîngă de-ale gurii și îmbracămim^m pentru cei aruncați, claipe peste grămadă, în închisorile care l/w— de muncitorii ceferiști și petroliști.

Familile celor deținuți, mame sau soții, rudele ap:fou:j' gau să descopere printre cadavre sau la porțile temntpcw o e-g ^ neîncăpătoare, și prin aceasta sufocante, să dea de ^^^,^IZf ruți din căminele lor. Era o cursă a disperării, a desnădem am «TM

## II

memorialistică



tKrirea de a continua, de a nu lăsa din mlini o cauză care  
 i tăsi existența oamenilor, a familiilor muncitorilor, a unui  
 avis la sapă de lemn, in epoca marii industrii.  
 p° . sălbatecă a grevelor a dezlănțuit conștiințele,  
 ^teciștilor a fost și printre aceștia care aveau nevoie în  
 w~~ tP de un sprijin direct de a putea rezista foamei și fri-  
 mti sprijinul moral, o îmbărbătare, o speranță, pe care  
 \*..\*Jiceau U mod generos.  
 m> dint- cantinele din uzine, muncitorii pregăteau hrana  
 care se aflau în grevă și mai târziu pentru cei care aveau  
 ~Jmsecințele acestei represiuni. La fel, în cantinele din cămi-  
 fl\*\* t.ti atât de sărace în posibilități, se rupea plinea de la  
 • . fi trimisă celor care sufereau sub represiunea directă  
 negre ale burgheziei.  
 ^făceau dintr-un spirit de solidaritate umană, iar cei mai  
 \*s W „Jfnaî din dorința de a manifesta simpatia pentru revolu-  
 ^tfpntu muncitorii ceferiști și petroliști, dar și ca o manifestare  
 00+ P~... cauză a luptei pentru răsturnarea regimului de împilare  
 & "Aune burghezo-moșierese, a luptei împotriva fascismului și a  
 4 | Si care amenințau grav întreaga umanitate.  
 'Eterna grea în evenimente a trecut cu momentele sale aprinse  
 .Strmnrp. și'cu amărăciunea care o lăsa în inima și conștiința tutu-  
 \Zesiuitea sălbatecă împotriva acelor oameni care reprezentau tot  
 W'r ma^tăntă în conștiința noastră.  
 #\* "Burghezia și moșierimea nu și-au dezmințit faima. Cei care au  
 • . J j ^ . j c j o remușcare mii de țărani în revolta anului 1907, cei  
 fi/4 frgs în Piața teatrului și la Lupeni în muncitori, fără să momi-  
 tea mai mică urma de sentimente umane, de compasiwie față de  
 ^Naxiilor, nu au ezitat să tragă în ceferiștii bucureșteni. Atunci  
 Sfera amenințată dominația lor de clasă, cînd se punea în pericol  
 Je lor fabuloase, regalitatea lor uzurpatoare, nu ezitau să dis-  
 siucidă oameni.  
 Nu puteau însă să-i ucidă pe toți și nu puteau ucide ideile care  
 gigm pe purtătorii idealurilor de umanitate.

### 3.

li» anul următor, în 1934, toată țara era frământată de procesul  
 împotriva celor arestați în luptele ceferiștilor și petroliștilor,  
 ffikdurik clasei muncitoare, în cercurile largi de intelectuali, se  
 "" ta dorința arzătoare de a apăra pe cei aruncați în fața curților  
 >, unde trona legea dictată de cele mai reacționare cercuri stă-  
 e. Cabotinii regalității, feciorii de bani-gata, filfizonii bulevar-  
 teribii întunecați, lepădăturile legionare, încercau să timoreze pe  
 din boxe și pe cei din afară care mișunau în jurul inchi-  
 WȘor fi tribunalelor.  
 %y &iidenții din organizațiile uteeiste se pregăteau intens pentru a  
 mărturia lor în aceste procese care au fast transformate în  
 solidarității tineretului revoluționar și progresist din țara  
 cu luptătorii care au avut curajul să înfrunte în cîmp deschis  
 care reprezentau regimul de teroare și de aspirare al partidelor  
 moșierești. Era o nouă înfruntare deschisă cu adversari atât  
 deoarece prezentarea mărturiilor în proces constituia un ele-  
 oare ducea de la urmărire din partea organelor de represiune pînă  
 «\*atare.  
 organizațiile uteeiste îndemnau mereu la aceste manifestări  
 iritate și tinerii găseau întotdeauna forța necesară pentru a  
 obstacolele, subiective sau obiective, și a fi mereu lingă cei

care suferau în urma luptelor muncitorești ducând în ar i -  
departe torța revoluționară. "ceiost tîrînj

Dar socotelile din palatele stăpînirii nu s^au nnM \*» \*\*  
săile tribunalelor. PwriwU cu cefe

Banca acuzaților s-a transformat în banca acuzatorii  
tele de judecată special constituite și procurorii selecționa' c°» Jtt.  
au avut de înfruntat ideile de dmptate socială, ale celor dinh St  
care se revărsa din afară împotriva celor care aveau conda  
bilită înainte chiar de a începe procesul. "inoreo jeg.

Pentru uteciștii care roiau în jurul tribunalelor, în uâ \t  
tafi, ch&mind la acțiunea de solidaritate cu cei închiși a f^st -^A...\*\* \*  
scoală politică, care a oțelit hotărîrea de a continua lupta S> °  
mai departe. Aceasta era dialectica dezvoltării sociale.

Lă chemarea Partidului Comunist Român începuse să "arirut"  
ideea frontului unic muncitoresc, a frontului forțelor " lar\*P  
împotriva forțelor negre ale fascismului, care amenința din  
mai mult și țara noastră. Chemările au avut un răsunset în rttJS \*  
grupărilor socialiste, ale frontului plugarilor, ale organizațiilor  
kTăpîlor donlocuitoare. tidnilocuitoare. " ~/~ ' n Aonj\*

În același timp se încheau din ce în ce mai mult relația» «JL  
nizațiilor uteciste cu celelalte organizații muncitorești de tinerel  
studențești, socialiste, stingă național-țărănistă și liberala vr  
cu alte organizații cu caracter obșteșc, culturale sau sportive.

Un suflu nou, acela al unității clasei muncitoare, al unității tr»  
țelor populare împotriva fascismului și a războiului bătea în HnAvlb  
oamenilor muncii și crea liantul care avea să ducă la reaUzareafrot  
tului unic muncitoresc și a frontului popular.

Tinerii uteciști, animați de politica de unitate a partidului | U L  
geau rîndurile în organizații obștești care cuprindeau cercuri tarat I»  
aceasta perioadă s^au pus bazele Frontului studențesc democratic, c#»  
a avut un larg răsunset în cercurile intelectuale democratice.

#### 4.

Mișcarea creștea în amploare. Anul 1935 prevestea lupte întinse fi  
din ce în ce mai ascuțite. Grevele au fost reluate în'uzine. Frămlnt&rlU  
din rîndul clasei muncitoare dădeau din nou bătaie de" cap bttrgkzM  
și aparatului său de represiune. Organizațiile clasei muncitoare, și în  
primul rînd ale Partidului Comunist Român, au găsit forme noi de  
mobilizare politică, de lupte revendicative, economice și sociale.

Apăreau și dispăreau ziarele legale care încercau să pStnmO tn  
opinia publică ducînd euvinul partidului.

Presa ilegală era prezentă peste tot. Circula din uzină te MM,  
din mină în mină, ducînd cu ea euvinul partidului, așteptat cu brfli-  
gurare, cu dorința fierbinte de a cunoaște căile de urmat Ui tîtanica  
încăerare dintre forțele progresului și cele întunecate ale țasdsmttel  
amenințător.

Participarea tineretului în această cursă de propagandi a tot  
foarte activă în condițiile aspre și lipsite de posibilități în cart te  
scoteau ziarele legale, care uneori nu existau decît într-în nu-nir, atte~  
ori dispăreau de la primul șpalt. Dar cursa continua. Trecînd âf&E»  
oraș în altul, pentru a scăpa de urmăritori, unele dintre aceite ziar  
au reușit să vadă lumina zilei și să devină mărturia vie a luptelor re-  
voluționare din epoca respectivă. ^

Cît de puțin se putea totuși scrie în aceste ziare Pp™  
să poată trece peste cenzura aspră și necruțătoare, și totuși cit  
a însemnat aceasta pentru generațiile de tineri care ardeau sa  
cît mai mult din activitatea revoluționară a partidului, ain toww?"  
și concepția sa despre lume.

...ghezo-moșierească a continuat perchezițiile la sediile neialiste și organizațiilor progresiste, în căminele studențești frământări de stînga. Tinerii erau arestați pentru cele mai avere literare. într-o asemenea percheziție, un tînăr a fost Jru faptul că s-a găsit la el Mama Iut Gorki. Iar uneori tine- ^idicati" pentru faptul de a se fi găsit asupra lor opere lite- Se refereau^ la alte epoci revoluționare deeiit acelea din pe- ce care o trăiau.

Wjprghezia fi cozile lor de topor tremurau în. fața revoluției pro-

Ipf\* „...tine asemeni percheziții se făceau în căminul studențesc din \*e Na Pjy.. și de regulă acestea veneau în toiul nopții, atunci cînd & JJeVou deja culcați. Năvăleau în camere agenții lui Parizianu cu tupeu și sfidare răscoleau paturile și dulapurile, ridicăți fu fyuzunăreau și întorceau căptușeli, \fără vre-un rezultat. Și ria'ndeva în această clădire erau ascunse manifestele partidului, IOP> .i urmau să ia calea uzinelor și facultăților.

\*\*\*Moi protestam întotdeauna împotriva acestor percheziții, și fiindcă «Jmi-ein întrecut măsura, socoteau copoi siguranței, m-am trezit iveați noapte în beciurile poliției

IA interogatoriul de dimineață mi s-a spus: „Nu ne vom lăsa pînă ^ trece cu plugul peste acest focar comunist".

\*\* Am avut satisfacția ca într-o zi să-i amintesc acestui satrap-cuvin- iA tui Plugul revoluției i-a măturat pe ei, care apărau o orinduire 2LS st care în limbaj popular s-ar traduce prin cuvintele: și-au ț&traiul, și-au mînaat mălaiul! Și încă ce mălai! Și ce vătrai!

prigoana siguranței burgheze te urmărea peste tot. La rectorat i -MMfsu notele și cererile de exmatriculare. In sălile de cursuri te pîn- i. /Lj'gionarii asmuțiți de stipendiarii siguranței. în stradă era o cursă ; fjjfliifire plină de peripeții. In căminul studențesc dădeau noaptea l «it tine trăgîndu-ți pătura cu furie. Cînd plecai acasă să-ți vezi I Sili, te luau din gară. Recrutau colegii tăi să te ademenească, să-ți I țStească mișcările. Nu s-ar putea spune că nu aveau o imaginație I mfbidă și o capacitate terifiantă de a-ți face viața imposibilă. Peste \ jgjacstea treceai animat de dorința fierbinte și de speranța că ideile \ pOrtui vor pătrunde în masă și prin aceasta vor triumfa.

Istoria era de partea revoluției proletare.

Organizarea întîlnirilor era uneori o adevărată artă. Acestea se fțtsu în bordeele din cartierele muncitorești, dar uneori și în casele itetntru unde se găsea o inimă care bătea pentru noi. Strada era de tfpl spațiul cel mai prielnic al întîlnirii. Nu totdeauna cel mai sigur. Wjttua căutam și alte soluții. Uneori, plecam cu barca, în doi, pe tertdin Parcul Libertății, și în singurătatea apelor discutam vreme în- Umfată în bătaia vîslelor.

întUnirile nu erau numai romantice. Erau uneori periculoase, de tkmi multe ori se desfășurau în condițiuni mai puțin plăcute, în ttto vîntului și a ploii, în nesiguranța care te pîndea din umbră.

Așteptările erau uneori zadarnica și urmate de frămîntări, de griji; țtiim legăturii pierdute cerea chibzuință, imaginație și curaj de multe m totîlnirile cu parole aveau farmecul lor, acela al necunoscutului, 9Wtpriza de a te găsi uneori față în față cu un cunoscut, urmate de WKfUe de bucurie, de certitudini.

Toate acestea făceau parte din viața de toate zilele a comuniștilor fWKjJtitor. Se integrau în logica luptei ilegale.

•syOtganizațiile partidului și uteeiste erau prezente peste tot. Aceasta •Wfleria în atmosfera de luptă revoluționară dun uzine, în sălile de

I ' >

memorialistică

cursuri ale facultăților. în coloanele presei democratice  
manifestări politice pînă la grevele muncitorești  
Oamenii ilegalității sfărîmău barierele care în  
lor deschisă și găseau căile pentru a se manifesta pentru  
politica partidului și organizarea marilor acțiuni de luptă  
fie cu caracter revendicativ, fie cu caracter politic în  
potriva fascismului și a războiului.  
Zilele trăite în rîndurile uteciste aveau să se termine  
acestui an, cînd am fost luat cîtană.

## alexandru șiperco

### a m i n t i r i d i n i l e g a l i t a t e

Am acceptat să scriu paginile care urmează, nu fiindcă s-ar referi  
la acțiuni și evenimente deosebite ci fiindcă, oglindind drumul  
viață al unui ulecist care a avut ocazia să lucreze în medii  
diferite, într-o perioadă de tensiune maximă a luptei politice  
din țara noastră, ar putea ajuta pe tinerii de azi să înțeleagă  
mai bine ceea ce a constituit însuși rostul vieții  
inaintașilor lor.

Student în anul II al Școlii Politehnice din București,  
am intrat în UTC cînd nu împlinisem încă 19 ani. Proveneam  
dintr-o familie de intelectuali salariați: tatăl, inginer la  
C.F.R., mama medic, tît de laborator. Felul de a gîndi  
al părinților putea fi considerat ca democratic, cu o  
nuanță socialistă, „generoasă”. Ce m-a făcut, fiu unic  
la părinți, lipsit de griji materiale deosebite, cu  
perspective certe de a face carieră ca inginer, să  
pășesc pe calea revoluționară ?

Era o suită de stări de conștiință pe care le  
parcurgea un lăutar care începea să gîndască. Sesizarea  
și condamnarea nedreptăților sociale era o primă  
etapă. Refuzul societății care le generează, căutarea  
rădăcinilor răului, revelația posibilității clădirii  
unei lumi mai drepte și căii care ar trebui  
urmată constituia etapa a doua.

Nu exista în anii aceia decît o singură organizație  
antifascistă, revoluționară, a tineretului, avînd ca  
țel construirea unei Românie socialiste, și aceasta  
era Uniunea Tineretului Comunist, scoasă în  
lumină încă de la începuturile ei și totuși mereu  
vie.

Etapa a treia, cea mai dificilă, era aceea a  
încadrării în luptă dusă de UTC, a dăruirii  
sale depline cauzei pe care a îmbrățișat-o, a  
imposibilității de a o abandona, fără a se renege  
pe el însuși, a așezării în afara marelui  
comuniștilor, din care a ajuns să facă parte,  
viața lui nu mai avea sens.

Se intra greu în UTC. Judecata valorii  
celor ce solicitau să fie primiți era obiectivă  
și dură. Faptul că, de hotărîrea luată, de  
existența organizației în care pășea noul  
ulecist și însuși viața brilor ei, excludea  
compromisuri. Supunerea la încercări  
menită să discearnă semnele oricărei fisuri  
ascunse.

retinse uteciștilor explică faptul că TJTC a reușit în ete \ jgg grei, de la reînființarea sa în 1939 și pînă la Eli-  
ceni^rfe teroarei, să nu se destrame sub loviturile sălbatice  
S\$.-?j. represiune, să-și păstreze în toți anii ilegalității struc-  
^anizatorică centralizată, să-și intensifice continuu lupta și  
influența.

. că în acea toamnă a anului 1939 mă aflam sub obser-  
h&- organizației TJTC a Politehnicei. Ca orice tînăr care  
Jente g se simtă în pericol eram cam slobod la gură, bravam  
"vtefle mele radicale. Una din colege păru interesată și eram  
i auditoriu. Nu mi-am dat seama la început că, de fapt, ea  
re tatona terenul în ceea ce mă privește și în cursul dis-  
-\*,d.cea pe făgașul drept cînd o luam razna. Pînă la urmă,  
• ă răspund la întrebarea crucială: dacă intenționez să mă  
i' \*<reculații filozofice și la aspirații ideale sau înțeleg să-mi  
\*u ! în viață ? Mi-a pomenit de UTC și mi-a declarat că prin-  
" tMele ei este cineva care se pare că știe ceva mai multe  
Jf ""despre această organizație. Așa am ajuns să iau legătura cu  
despre care n-am aflat deei că-l cheamă „Simian”. El a  
• \* \* k care m-a verificat îndelung și pînă la urmă a garantat  
JKmine la primirea mea în UTC.

^mătiile în care începuse să activeze uteceul, de curînd reînființat,  
mult mai 'aspre deei cele din trecut. Ne aflam în plină dictatură  
2jJ represiunea se întefise, activitatea comunistă ilegală era pedep-  
îgni ani mulți de închisoare și muncă silnică, dispăruseră mijloa-  
ffc de a mobiliza opinia publică împotriva samavolnicilor Siguranței.  
S UfC era considerat ca o organizație de masă, era de fapt una  
K»{re oare acționa chupă aceleași reguli stricte ca și ale Partidului  
jL^nist. singura diferență fiind doar faptul că era formată din comu-  
S^mai' tineri și cu mai puțină experiență și maturitate politică. De  
2j raei Siguranța și nici tribunalele nu făceau vreo deosebire între  
A membru de partid și un utecist. Și unii și alții erau pentru ei  
jmmiști".

Am trecut de ultima verificare obligatorie reprezentată prin răs-  
ftjrl de manifeste ilegale, noaptea, pe stradă, în echipă cu alți ute-  
\$Scu experiență care trebuiau să aprecieze disciplina, curajul, sin-  
gft «ce al celui încercat. Deși în literatura noastră răspîndirea de  
mț\$ifeste a devenit un loc comun atunci cînd se tratează subiecte din  
Otte, totuși, e bine de reamintit că pe tînărul prins asupra fa.ptu-  
Iaștepta vn acele timpuri o condamnare de cel puțin 10 ani muncă  
cS, iar soarta celor ce i-au îndrumat pașii spre UTC depindea de  
4ftRo lui la ancheta Siguranței.

•.i Știința de constituire a noului nucleu al anilor II de la Facultățile  
Mne și Chimie industrială ale Politehnicii a avut loc la mine  
î VLEl cuprindea două fete și trei băieți. Nu știu de ce „Simion”,  
gtat la ședința noastră în calitate de instructor al biroului stu-  
e»c al U.T.C. pe București era în acea zi atras de subiecte istorice  
t \* dat nouă tuturor nume conspirative cu rezonanțe din antichii-  
romană. Eu m-am ales cu „Titus”, nume pe care l-am purtat tot  
Vină la Eliberare, alături de altele, ocazionale, cum ar fi  
«WW”, „Andrei”, „Scndulescu”. Secretar am fost ales eu, urmînd  
JUB muncă să se vadă care din noii uteciști va face față mai bine  
\*P«Bor. Aveam ca legătură superioară pe „Fulger”, secretarul celulei  
Jf^oaiia Politehnică, formată, după cum am aflat ulterior, din 9  
mieupjinzînd 37 de uteciști. In jurul lor gravitau, cam de două  
j b \*. " \*fr simpatizanți care acceptau linia politică a partidului  
^W. ajutau Mișcarea cu bani, îndeplineau diverse sarcini la indi-

I

memorialistică

cația uteciștilor, dar, din diferite motive, nu erau considerați de copți pentru a deveni membri ai UTC.

Anii școlari, ani ai dictaturii regale, ai regimului leonician în cursul căruia am lucrat în rândul studenților în celula de la Școala Politehnică, apoi în conducerea București, își aveau fizionomia lor aparte față de anii studențești au fost interzise, organizația de masă prin reia partidul comunist acționa în facultăți — Frontul Democratic țesc, fusese dizolvată. Totuși, în mod paradoxal, utecevi tru care ilegalitatea rămânea un mediu și o modalitate de nuite, și-a văzut posibilitățile de acțiune sporite : dispăruse legionară. După culmea atinsă de teroarea gardistă în anii dizolvarea Gărzii de Fier de către Carol implica pentru legionară un anumit risc. „Baza de masă” legionară se farmec și falnicii „arhangheli” tremurau să nu împărtășească „căxjitanului” lor lichidat în noiembrie 1939.

Uniunea Tineretului Comunist, al cărei secretar general era foștul răsul Nicolae Ceaușescu, (nume conspirativ „Vasile”), iar răspunea de studenți, tovarășul Miron ConstantUnescu (numecativ „Gheorghe”) a considerat momentul prielnic pentru să iasă din cadrul restrâns al muncii de la om la om, ilegale subterane și să pornească o acțiune care să antreneze studențime.

La propunerea biroului studențesc condus de Andrei Popovici Inau conspirativ „Dinu”), doctorand la Facultatea de Științe, campanie de revendicări studențești pe întreg centrul universitar București cuprinzând: deblocarea examenelor, obținerea unei sesiuni suplimentare în februarie, desființarea frecvenței obligatorii în anumite facultăți, micșorarea taxelor de școlarizare și desființarea celor la examene, mărirea numărului de locuri în cămine, înființarea cantinelor, utilizarea laboratoarelor etc. Aceste revendicări formau obiectul memorii elaborate de comitete de inițiativă pe facultăți formate de uteciști și studenți democrați, antifasciști mobilizați de ei. Deși oria actiitate în școlile superioare trebuia să se desfășoare, conform în cadrul așa numitului „Front Național Studențesc”, această oficină a dictaturii carliste, filială a „Frontului Renașterii Naționale” să fie ignorată. Era un risc, și încă mare. El nu putea fi înfrunat decât dacă acțiunea prindea avânt de la început, ceea ce s-a fi împiedicat autoritățile s-o sugrume în fase, lovind, desigur, în mul rînd, în cadrele uteciste cele mai expuse, ca inițiatoare și ducătoare ale campaniei. De aceea, s-a hotărît să se apeleze, de început, direct la masele studențești. În dimineața zilei următoare CM fost printre cei care am luat cuvîntul și am prezentat memoriul semnare în fața unor săli pline de studenți, chemîndu-i să treacă la acțiune. Pentru eventualitatea unui atac legionar, eram aparat de flirt de uteciști și simpatizanți, amestecați printre cei cărora mi airtum. Au fost cîteva voci de protest, un început de busculadă cu cîțiva gardiști, dar majoritatea studenților care-și vedea viața vitală expuse în memoriu, l-a semnat. Am reușit să expunem un plar din memoriu și în avizierul oficial, blocînd încuștoarea poartă fi scos.

Acțiunea de la Politehnică a fost considerată un succes și a fost imediat extinsă la celelalte facultăți. Concomitent, s-a format o formă superioară de mobilizare a studenților alcătuită din reprezentanții comitetelor de acțiune care luau în fața studenților de la alte facultăți, apelînd la ei în chemîndu-i la lupta unită pentru satisfacerea revendicărilor

memorialistică

...regăteau atmosfera, asigurau agrda, antrenau stu-  
& ffTmăsuri de intimidare.

... întruniri la Facultatea de Științe, la Politehnică, la  
rmercială mi-a venit mie rindul să vorbesc în numele  
f la Politehnică și Facultatea de Științe, în fața studenți-  
ii iversitate adunați în număr mare la cursul de Apărare  
" • m 'ost arestat de agenți, dus la Prefectura Poliției Capî-  
^ cî. arul șef Ionel Dumitrescu care m-a predat, pentru anchetă,  
" ^ ' nobos. N-aveam încă fișe la poliție și interogatoriul, deși  
- - - Y nici un rezultat. Am ținut morțiș că nu-i vorba  
fl- - y.tiune spontană a studenților care cer condiții mai bune  
(0 ie ° \* | d. trai. Am fost eliberat pînă la urmă dar, ca măsură

^t^HSA^A pctoratul Politehniceii ne-a luat mie" și unui alt membru  
=JrX rectoratului.

Comitetului de acțiune pe Politehnică, uiteci&tu Dumitru Ștefan  
« EL 2. așezatul de a ne prezenta la examenele de sfîrșit de an. Deși  
^St similitate s-au luat și la alte facultăți, acțiunea a continuat pînă

sfîrșitul anului școlar, numărul semnăturilor pe memori  
^13Eflit la peste 3 500, cifră uriașă pentru numărul de atunci al  
2188 din capitală. Trebuia să primim răspunsul din partea Mi-  
' Educației Naționale și cum nu ne așteptam ca revendicările  
g politizăm" acțiunea, mobilizînd studenții la lupta împotriva  
lui însuși.

îneg activitate a UTC era condusă de partid. Ca exemplu al  
> ffSSj de care se bucura partidul, al exigenței la primirea în rin-  
SSUtî poate fi menționat faptul că uteceul studentesc pe capitală  
2188 numai de 12 membri de partid printre care se numărau  
2188 biroului studentesc.

h primăvara anului 1940, am fost primit membru de partid și  
2188 biroul studentesc pe București. Acest salt brusc pe scara  
2188 nu era motivat decît de condițiile specifice ale muncii  
2188 studentescă în cadrul căreia evoluția unui utecist tre-  
tm si se încadreze în cei patru-cinci ani de studiu, ceea ce impunea  
ftmos&tare continuă a organelor de conducere pe măsură ce mem-  
2188 Sfir acțieu facultățile.

Ș&Md in noua mea funcție mi-am putut da seama de ansamblul  
ii studențimii uteciste. Din cele 18 facultăți existente în  
ii aveam celule de UTC în 17 (excepția constituind-o, desigur,  
ea de teologie). Printre conducătorii uteciști din facultăți se  
ie, printre alții, Tudor Stoianovici la istorie și Mihnea Gheorghiu  
>, Emil Iosif și Pompiliu Macovei la arhitectură, Virgil Petrescu  
, Tudor Olaru la Academia Comercială, Nicolae Marinescu la  
veterinară, Zizi Firșimtu la farmacie. Aurel Ungur la drept,  
Dumitra la agronomie. Pe Ungă celulele pe facultăți, biroul con-  
patru resoarte : resortul cămine, care îndruma activitatea grupe-  
vteaști „câministi" ; cel de propagandă, care procura traducerea  
lucrările legale sau ilegale de economie politică, filozofie  
Istoria mișcării muncitorești revoluționare, organiza școli de  
desigur restrmse în condițiile de adîncă conspirativitate —  
tdtiina revistă studentescă legală „Cadranul", interzisă în  
anwlui 1940 ; resortul financiar; resortul tehnic care se ocupa  
rea și difuzarea materialelor ilegale de partid și UTC precum  
rîspîndirile de manifeste. Țin minte că la o r&spîndire tn secto-  
«effru, sincroniaitd' au aceea organizată de tinerii muncitori din  
UTC de care am răspuns eu, au participat 42 de echipe de  
uteciști.

Lupta pornită de tinerii intelectuali pentru lă  
pentru democrație reală, împotriva obscurantismului dl  
șovinismului și rasismului, pentru frăția oamenilor rf  
pentru eliberarea femeilor și fericirea copiilor se îmbina  
durerilor și năzuințelor poporului din care făceam " o f  
deplina încadrare în lupta maselor împotriva asupririi  
gerea și acceptarea rolului istoric al clasei muncitoare' av  
a ordinii vechi și de instauratoare a unei lumi noi. ^wfe

Disciplina noastră, într-adevăr de fier — singura ce  
supraviețuiește organizației.— se îmbina cu democrația totatăs'f\*  
dintre uteciști. Părerile se înfruntau cu atât mai liber cu rit ^Șm  
era înfruntat de cei ce erau, de bună voie, în interiorul  
iar de liniște și securitate se bucurau cei din afara ei. ^fnt^/f^

reia uteciștii bucureșteni fuseseră repartizați, prin județeanăL ITW»  
practică în organizațiile de sector ale capitalei, multe lucruri v  
baseră. Hitlerismul, după înfringerea Franței ajunsese să domin»  
9a Europă occidentală, iar România trecuse prin metamorfoze « S S  
succesive și primise lovituri cumplite. Pierdusem partea de nani  
Transilvaniei, la cîrmă se afla un guvern militarofascist care itumL.  
jinea pe Garda de fier. Teroarea era cumplită: Aveam de înfruntat  
numai poliția de stat, ci bande bezmetice de legionari care trrii\*m

căzuse pe mina Siguranței secretarul general al UTC totmrtjS  
Nicolae Ceaușescu. Tovarășul Miron Constantinescu, care indruimUT  
organizația studențească din partea secretariatului CC. ol  
fusesse trimis ca secretar al regionalei de partid Dunărea de joi. |»  
scurt timp avea să fie și el arestat și condamnat. Secretarul biroulat  
studențesc al X.J.T.C, Andrei Popovici plecase și el la lași ca secretat  
al regionalei V.T.C

În aceste condiții se adunase tradiționala conferință studențetei  
pe București condusă din partea Comitetului Central al V.T.C. de tom  
rășa Constanța Crăciun („Măria"). La această conferință — ultima fata  
inte de eliberare, criticată la vremea respectivă^ ca necongpratr&vA •\*  
a fost ales noul birou studențesc, format din Emil Iosif („Tack^f it  
la Facultatea de Arhitectură, Tudor Stoianovici („Matei") de la Tacti  
la tta de Istorie și Alexandru Siperco, student la Politehnici. Ulterior,  
în birou a fost cooptat tovarășul Manea Mănescu („Vlad"), doctorala  
la Academia Comercială. Secretar al biroului studențesc a fost eltS  
autorul acestor rînduri. Ca o sfidare a țeroarei legionare,, dupi termi  
narea conferinței, toți participanții au plecat să răspîndească mani\*  
feste în cadrul acțiunii ce avea loc în acea noapte pe întreaga capthsii,  
deși cadrelor de răspundere le era interzis s-o facă pentru ca, în ett  
de cădere să nu se destrame organizația.

Soarta membrilor biroului studențesc nou ales e tipică pentru con  
dițiile în care s-a lucrat în anii fascismului și războiului. Emil /OUJ  
a fost mobilizat, trimis pe front și, bănuit a fi comunist, împușcat mt  
la spate. Tudor Stoianovici a fost arestat în decembrie 1943. Condamnat  
la muncă silnică, el s-a stins din viață imediat după Eliberare, în mă»  
tuberculozei contractată în închisoare. Tovarășul Manea Mănescu •  
fost și el arestat și condamnat în 1943. IXJUM

Biroul studențesc a pornit la refacerea legăturilor și ...i...f  
organizației după metode conspirative și mai stricte deēt pini aWJO,  
pe baza unei rețele de nuclee de cîte trei membri. Veriicareotum^  
lor care pierduseră legăturile, trecerea prin ciur a simpatizantior  
viitori uteciști — despre a căror evoluție în ultimele luni nu



tat o muncă foarte migăloasă și periculoasă, merită să  
i<sup>^</sup>ea de provocatori în organizație.  
lastre ^ teroare sălbatecă am reușit să realizăm acțiuni  
nstrat masei studențești că UTC continuă să trăiască și  
acele facultăți, considerate de legionari a fi fieful lor.  
! P ? s,ighebăm o „tehnică” proprie, cu o mașină de scris și  
tor bun, procurat în condițiile unui film de aventuri. În  
^ O\*<sup>ca</sup> permis să scoatem două manifeste proprii, semnate  
]] \*... rfnesc al U.T.C., prin care studențimea era chemată la  
\*... legionarilor și a hitleriștilor care începuseră să ne  
i fmp. i.gă răspindirile obișnuite de manifeste pe care le  
f... intermediul lui Ion Mihăileanu, unul din „tehnicii” CC.  
'00% W organizat și în acest an, sub nasul legionarilor, o răspin-  
**J f t** n facultăți și mai ales în cămine. Gardiștii au răspuns cu  
&#x27; atacuri care au lovit însă alături și au avut darul să-i

mW^tiii uteciști au participat și la manifestația antilegionară și  
SW^vt (Ej. 3 noiembrie 1940 de la Obor, acțiune de mare im-  
ttISSjlvooUtică care singularizează Mișcarea noastră revoluționară  
t^SSmM aceluși an. Printre cei căzuți cu această ocazie s-au numă-  
» \*Jv;... jenf: Virgil Petrescu („Gheorghe”) și Tudor Olaru („Jose”)  
SfiTocestuio din urmă, elev la liceu, arestat de legionari, a fost  
**JSRffi** torturi. A fost arestată la un moment dat și tovarăsa Constanța  
sa^, fa nvmea a continuat sub îndrumarea secretarului CC. al  
SUtSkMfor Stere („Petre”) și a lui Gheorghe Petrescu („Ionel”)  
n^TanăucereCătebeluUICCalCăpitiiei. Sspe primăună a primit  
?k#tirff permanentă pe Nicolae Belu („Nae”), noul secretar al corni-  
V.T.C. pe București.

n# în această perioadă am primit legătura cu școlile superioare  
J\j... j... are învățau studenții evrei, excluși din facultățile de  
urmare a legilor rasiale. Au dus și ei o activitate intensă în  
"JWjk foarte grele ale regimului fascist și din rindul lor au căzut  
plutoanelor de execuție studenții Mihailovici, Meirovici și  
Miszarovici.

kt ianuarie 1941, înainte de rebeliunea legionară, a trebuit să mă  
t/t\*»? începusem să fiu căutat de poliția legionară, mi s-a făcut  
jjirdwztfte acasă. Tatăl meu a fost anchetat. Plecasem între timp  
#\*«sfi și mă mutasem într-o casă conspirativă pe strada Cameliei,  
fjuițătura terminasem — pînă la revoluție, care nu se știa cînd va  
t/t^Devenisem pentru un timp activist ilegalist în plină accepțiune  
«Mfeiiuit.

itafrtngerea rebeliunii legionare și eliminarea gardiștilor din guver-  
M]. m&itaro-faseist al lui Antonescu au modificat condițiile  
dritfftt noastre din acest an. Legionarii fuseseră înfrinți, dar in-  
JMftt lor continua să se manifeste în facultăți. Am intensificat cam-  
Os de demascare a fasciștilor. Am scos un nou manifest al biroului  
Htnesc și numeroși fluturași cu lozinci, însă formele de activitate  
mfi nu era.i suficiente în condițiile în care întreaga masă a stu-  
flgtir era antrenată într-un uriaș proces de reconsiderare a valorilor  
imebutar\* a unui drum de ieșire din impasul în care au adus-o legio-  
tM, Am hotărit să pornim din nou o acțiune studențească de masă,  
iHH pe memorii în care să se ia o poziție fermă antilegionară, de  
UittoUdarizare a studențimii de crimele comise de gardiști, prima ce-  
Ji /tind reînfiintarea asociațiilor studențești, dizolvate în 1938 de  
«Wwa regală.

pornit de la constituirea unui comitet de inițiativă pe Bucu-  
Jr ta care am antrenat, pe lingă uteciști, și cîțiva studenți antifas-  
.^SDest eram ilegalizat, fiind totuși singurul dintre membrii biroului

~

memorialistica

\* t » românească, 3

studentesc care aveam din anul precedent experiența acțiunii. J  
o trebuit s-o conduc nemijlocit mb numele împrumutat v\*J))  
student la Politehnică. " ...\*"

A fost o îmbinare neobișnuită de muncă ilegală și  
în orice caz, contrară oricăror legi ale conspirației care m-n \*^  
mări. Cină am fost anunțat de o uieciștă de la Facultatea do°î3 V  
tură că inspectorii de la Siguranță îl caută prin toate faeuIMHi\*:\*\*  
tehnice pe un anume S&ndulescu, m-am retras din joc dar \*\*  
să demarez acțiunea. ' .^fe«ft

Prin efectele ei, acțiunea din iarna și primăvara anului III»  
depăstt-o pe cea din anul precedent. în jurul lozincii asociației,^ \*  
denșți antilegionare, liber alese, lansată în plin regim de \*2\*  
fascistă, s-au înfruntat studenții democrați ce continuau ^ i S " -  
majoritatea, cu huliganii care, deși nu mai puteau dicta tnUuSS!  
mai erau în stare să lovească și să intimideze. S-au înregtitratdoSil  
violente cu legionarii mai ales la Academia Comercială și J T \* '  
cină veterinară. - TM\*o\*

In mai, o delegație de cinci studenți din care patru uteieitL  
fost aleasă să prezinte Ministerului Educației Naționale memorial" "  
revendicări, susținut de semnăturile studenților de la toate iacuhLa?  
în număr mai mare decât cel din anul precedent. Studenții lăluifit  
răspunsul, iar uteciștii erau pregătiți să înceapă acțiunea de demasc»  
a regimului, cu convingerea că acesta se va opune cerințelor.

A izbucnit însă războiul antisovietic și o dată cu acesta iricesea &  
nouă etapă a activității organizației studențești a U.T.C. In TM  
uriișei calamități care s-a abătut asupra țării, acțiunea nu mai «gat  
fi continuată. Sarcini noi s-au ridicat în fața noastră: detru-aatret  
caracterului criminal al războiului, refacerea întregii rețele nrjaȘ».  
torice, spre a se evita destrămarea ei, în urma mobilizării studenților  
în armată. Unde is-a ,putut, am pus în munci 'de răspundere fetele.

In același timp, a fost luată o măsură pentru care la vremea rt\$-  
pectivă am fost aspru criticat, azi însă nu-mi pare rău de ea. Am hoCS-  
rit să stăm de vorbă cu fiecart utecist în parte, arătându-i situația te  
lumina cea mai crudă dat fiind pericolul de moarte pe care-l implica  
activitatea utecistă de acum încolo, datorită legii care prevedea cte\*  
cutarea celor ce ar face „propagandă comunistă”, ar poseda sau Hftm  
„materiale subversive”. Situația pe front era grea — armatele htte  
riște înaintau fără încetare, comunicatele menționau cifre enorme  
de avioane sovietice distruse, se refereau la pierderile uriașe ale arma-  
tei roșii, se întrevedea posibilitatea •.— oricît de necrezut ar părea —  
unei victorii hitleriste s{ instaurării orînduirii fasciste în Europa pe  
un timp mai îndelungat... Își menținea utecistul hotărîrea de a lupta  
pînă ia capăt, în aceste condiții ? Și acum încerc un sentiment de nei-  
pusă mîndrie cînd mă gîndesc că nici unul n-a dat înapoi.

In noile condiții, ilegalizat, fiind rupt de facultate, nu mai putet  
conduce organizația studentescă a UTC. La indicația Comitetului  
Central am predat munca tovarășului Manea Mănescu care a fost numit  
secretar al biroului studențesc în locul meu iar eu am trecut si hem  
în Comitetul UTC pe București. Încheiam o etapă a vieții meib» »  
Mișcare și începeam alta, într-un mediu cu totul diferit de aceib» t»  
oare eram obișnuit.

Am primit în instructaj un număr de întreprinderi ^Jj^gi  
dustria grea: „Malaxa”, „Wolf”, „Arsenal” sioraan.za u e dm^ierje  
sectorului II negru. Căderile și internările în ^ ^ ^ ^ S U  
turile cu cea mai importantă toJ^W^\\,ε^ 'jtepuVtaft  
„fabrica veche” și „fabrica de țevi” (azi „23 August” și v

\*\*

memorialistică

în fața unei sarcini pentru care-mi lipsea experiența. %orească era cu totul diferită de cea studențească. Relațiile nblemele economice și sociale ale muncitorilor, modul ^borda temele politice cu tinerii muncitori, totul era nou plus, condițiile din primele luni ale războiului îngre- : „u s'mbilirea unor contacte din afară cu tinerii din L.a erau mobilizați pe loc, puțină fi oricând trimiși pe sub amenințarea de a fi dețeriți Curții Marțiale pentru f. „siderată sabotaj sau pentru „acțiuni subversive”. Mă- oare introduse de comandamentul militar — pedeapsa cu ^bătaia, împinzirea fabricii cu agenți provocatori — făceau, P. „tinerii să se ferească de contacte cu necunoscuții, iar pe \*te\* impuneau o deosebită vigilență celor ce încercau să pă- P. „g di afară. Nu trebuie uitat nici” faptul că în acele zile ^tat^în-ziare condamnarea la moarte și impușcarea lui Filimon etarul județenei U.T.C. Constanța, tocmai pentru activitatea pe care urma s-o desfășurăm în uzine.

„Nu a pătrunde la Malaxa ne-am folosit de acei uteciști din or-

IHZPdp, cartier care aveau un cît de vag contact cu fabrica : o t^iumele conspirativ „Rica” care cunoștea în uzină cîțiva tineri din %mie fotbal, un student, Matei Ionescu (Constantin), repartizat pe vacanței în sectorul II negru U.T.C. care, împreună cu Ion jjP. Origare”), un linăr lucrător de la un mic atelier metalurgic \*Tiinficirr cîțiva ucenici din cartier, Haralambie Marinescu („Radu”), ^mhrhaistm de la fabrica de Textile „Nistriana” din apropierea \*3L\*iip ce avea legătură cu doi tineri de la Uzina de țevi care podurile de radio Moscova și Londra comentînd știrile de zSft antifasciste.

ftkmp ce căutam contacte, am început să introducem manifeste htMt&ului și U.T.C-ului strecurate în interiorul ziarelor și revistelor «^Tfm tramvaiele folosite de muncitorii de pe traseul Bariera Vergu- Malaxa, provocînd astfel discuții în care interveneam și noi. pe o cale sau alta, am reușit să stabilim primele legături cu s « p de ucenici și tineri muncitori, cu atitudine antifascistă, pe care nlfceput să li-i apropiem ca să-i facem uteciști. Din păcate în con- 101 In care nu puteai ști cine este antifascist și cine se preface doar jgll. servi Siguranței drept momeală, l-am pierdut pe „Radu”. Cei gp oxe-i „prelucra” se dovediseră a fi legionari agenți provocatori, btt&lnire cu ei „Radu” a fost arestat. Bătut îngrozitor, a refuzat să tîmci ?i prin tăcerea lui ne-a salvat pe toți; dacă n-ar fi rezistat HjUrilor; la întîlnirea stabilită cu el, mi-ar fi ieșit în cale în locul Htfeții Siguranței. Deși în cazul lui lipseau dovezile concrete, Ha\* a fost totuși judecat și condamnat la închisoare, din care a «JtMa după Eliberare.

icuri timp după aceea, a fost arestată și „Rica”, denunțată că SWHCă tinerii la discuții pe teme subversive. N-a vorbit nici ea și tînt internată în lagăr. M-am referit la cele două cazuri ca să arăt bțericole implicau pînă și astfel de tatonări.

Jltre timp, am primit prin Comitetul de partid al Capitalei legă- «tt un reprezentant al organizației de partid a uzinei, Dumitru lftWcu („Stelian”) care ne-a trimis cîțiva tineri crescuți pe Ungă ea. fii acum încolo, pornind de la o bază mai trainică, formată din \*Stkstiți, verificați, lucrurile au decurs mai ușor. Organizația UTC f, curînd, am avut la Malaxa o celulă cu trei nuclee, condusă \*\*j?fcnte Tănase („Costică”) și Petre Pruneanu („Andrei”). Am legătura cu ei pînă în primăvara anului 1942 cînd am fost în- \*\*ie Gavril Gabor („Tomas”), Acesta a căzut în august 1942 și a

memorialistică

fost condamnat în cadrul procesului comitetului UTC  
10 ani închisoare. Cum Gabor n-a vorbit nimic la Sigura\* dt  
fost atinsă de arestări. Ea n-a fost lovită nici de marea  
nisației de partid de la Malaxa din vara 1943 .t .  
ționeze pînă la 23 August 1944.

«i  
tif

Cu toate că regimul în interiorul uzinei Malaxa era i  
îngreuna mult activitatea băieților („Costică”. . fost ort\*\*  
postul de jandarmi din Pantelimon și bătut o zi întreaaă  
că se dusesse într-o altă secție sub pretext că-i lipsește  
sudură — de fapt să stea de vorbă cu unul din tovarășii  
munca politică de la om la om ca și acțiunile comune ale ut  
uzină n-au putut fi împiedicate.

Prima verificare a noilor uteciști au constituit-o acțiunii  
piutiire a manifestelor în cartierele Pantelimon, Yergului Ra#  
Șoseaua Iancului. Au urmat răspindiri de manifeste în uzină A  
realizată în zori, înainte de intrarea schimbului 1 a avut  
atît mat puternic cu cît la „Malaxa” muncitorii erau  
numai la ieșire, ci și la intrarea în uzină — pînă și suferasele  
care erau golițe ca să se vadă dacă nu se ascundeau  
totuși s-a găsit o metodă, un pic neobișnuită, de a înșe  
băieți, instalator de meserie, a închis de repetate ori  
alimenta caloriferul din ghereta de la poartă. De fiecare dat  
era aeela care, la rugămîntea paznicilor, „repara” instalația site  
diu nou căldură. Paznicii, recunoscători, nu-l mai  
astfel băiatul a reușit să introducă, în mai multe tranșe, maniaL L  
fabrică. Pentru muncitorii de la Malaxa această răspindire a  
o dovadă în plus a curajului comunistilor care-și riscau viața  
duce cuvîntul partidului în mase. (Reamintesc că în aprilie 18  
și Mohănescu de la „Monitorul Oficial” au fost împușcați,  
ultimului, cu ocazia unei percheziții, a fost găsit un singur  
O altă răspindire importantă, de astă dată de fluturași cu ham  
antifasciste și antirăzboinice, a fost organizată cu ajutorul uimi  
Petrescu, care lucra la stația de comandă a rețelei electrice a tătari  
La ora stabilită pentru răspindire, acesta a provocat un scurt drena  
oare a întrerupt curentul în fabrică și tot el a dat alarma. în tins u  
fabrica era cufundată în beznă, băieții au trecut la activitate. Nu ha  
putut dovedi vinovăția lui Petrescu — scurt-circuitul fusese orgaa  
într-un loc accesibil și altora — dar a fost scos din fabrică și trimis  
pe front unde a dispărut.

Dar acțiunile cele mai semnificative pentru perioada razboiului M  
fost cele de sabotaj. Uzina intrase sub controlul capitalului german \$  
își schimbase denumirea în „Rogifer” iar producția ei fusese pusă în  
serviciul mașinei de război hitleriste.

De la provocarea de scurt-circuit, la cablurile electrice din cat  
subterane, s-a trecut la sabotarea țevilor care erau trimise în Germank.  
Piletele exterioare de la muștele acestora erau protejate de niște  
durele legate în jurul lor. Băieții, înarmați cu dornuri, reușeau  
treacă”, să taie filetele cu o singură lovitură aplicată în irUerJt|M\*  
plăcuțelor de lemn și astfel, o întreagă partidă de țevi s-a întors ret\*\*  
tată, provocând o anchetă și un mare scandal din partea nltlriřOtr.

De cîteva ori a fost introdus nisip în ventilul motoarelor electrice  
care acționau diversele agregate, mai ales la cuptoarele de refulare. IA  
presa hidraulică de la aceste cuptoare băieții deregla încontinuum  
cheții. Din echipa de reglare făcea parte unul din uteciști, care la rnvii  
lui avea grijă ca reparația să se facă în așa fel încît defectiunea Jfl «  
producă din nou, cit mai repede.

De aici s-a trecut la sabotaje mai serioase. Un inginer neamț a  
reușit să adapteze instalația de fabricare a țevilor pentru producerea a\*

memorialistică

Dispozitivul de semiperforare a tagleldr avea mate d?\*)] 'j d. pinioane sub nivelul podelei, într-o încăpere \$tâ...qe prin canalul de ape murdare al fabricii. într-o 'putea / jării maşinii, „Costică” a reuşit să se strecoare tW^A? L...ducă între roţile dinţate o bară de oţel extradur. noi so...it bara a „şters” dinţii pinioanelor. Instalaţia n-a \*u...iă la' Malaxa ci, pare-se, la „Metrom” din Braşov. refă...y sabotaj a fost realizat de „Boris”, care a reuşit mai ^geneze sistemul de ungere a laminorului. întregul TnoaP...it mai multe zile. Acest sabotaj, împreună cu cel s f... fia de partid care a întrerupt timp de două zile func- de y... de aer comprimat, ceea ce a făcut să se oprească ^...pr.ecizte de la secţiile de muniţii, ciocanele pneumatice, ftransportare a ţevilor, a avut drept rezultat unele arestări membrii organizaţiei să fie implicaţi.

<\*)...ctor era cea binecunoscută : muncă individuală de '... organizarea de reuniuni aparent nevinovate — ocazie de a ltoj...l, răspîndirile de manifeste, strîngerea fondurilor pen- W\*...:..j de revendicări în micile fabricuţe şi ateliere, micul

...l comenzilor militare etc.

ntionez şi preocuparea noastră constantă de a acorda ajutor r sovietici. Stabilisem legături cu un grup numeros care rtmP îw zona din apropierea lacului Mogoşoaia. La început \*încrezători, temindu-se de o provocare, dar s-au convins repede ' As a tace cu tineri comunişti. Am organizai colecte de alimente şi LE&ninte pentru ei, le aduceam ştiri iar ei, la rîndul lor, povesteai despre luptele armatei sovietice, despre ţara socialismului

organizaţiei de cartier nu s-a desfăşurat nici ea fără

**E** Căderea cea mai dramatică a fost aceea a lui Erwin Kreidt, un extrem de dotat, cunoscînd şapte limbi — învăţa şi chineza — care ofaea în cadrul organizaţiei, pe lângă funcţia de responsabil pen- Wu^ală de cadre şi funcţia de „tehnic”, răspunzînd de tipărirea şi ^Ufarea unor materiale ilegale de agitaţie. El a fost arestat în vară. tmt torturat îngrozitor dar n-a vorbit, şi-i datorez şi lui viaţa, cum tSxez altor opt tovarăşi care în diferite ocazii au căzut în mîinile. tmmŃei şi nu m-au dat. Erwin nu şi-a putut reveni de pe urma tor- 2r «i o fost împuşcat, bolnav în pat, cu prilejul masacrului deŃi- Zr comunişti de la Ribniţa.

toamna anului 1942 am fost căutat de autorităţi pentru a fi luat mt&. Cu un an în urmă reuşisem să-mi amin încorporarea. Acum eram în faţa alternativei: să dezertez şi să fiu condamnat în micide sau să intru în armată. Partidul avea nevoie de cadre mite din punct de vedere militar — mai ales de ofiţeri — în ve- insurrecţiei armate sau a „revoluţiei” cum îi spuneam atunci. mti mea conspirativă, după un an şi jumătate de cînd am fost, iŃit ie poliŃia legionară, nu mai părea atît de rea — nu se ştia în iŃtSsură acŃiunile gardiŃtilor fuseseră luate în serios de poliŃia de ~ fer pe de altă parte conlucrarea între armată şi SiguranŃa ştiam |M de dorit. Am primit indicaŃia să mă prezint, urmînd ca la pri- H'ttmn de alarmă să dispar şi iar să mă ilegalizez.

Şi fost trimis la Şcoala de ofiţeri de rezervă geniu (pionieri) din Ji\*esti. A trebuit să mă adaptez unor condiŃii noi. Reîncepeam fi\* ie la zero, ca un utecist, doar că eram singur, iar menŃinerea ' cu exteriorul, în condiŃiile în care eram încazarmat, era foarte

memorialistică

Treptat mi-am ctștigat autoritatea de elev bun 1 instrucție și în felul acesta am putut organiza un fel JL de îmbogățire a cunoștințelor generale, în care se discut °J" fără a atinge, desigur, și problemele politice. Tot triind am ales un grup de camarazi, care păreau să aibe o or? cratică, antifascistă și, în curind, grupul s-a transformat f. ^~ zație de V.T.C, intli mică, dar care pînă la sfirșitul școlv \$-a înconjurat de simpatizanți. Am reușit să introducem \*~"~\*~> gale, în cazarmă, strecurind manifeste în pupitrele clasi^I^\*^ tatul — o percheziție generală în întreaga școală care a să popularizeze activitatea comuniștilor mai mult decât (^.^.^ Mti face noi. Ținîndu-se seamă de faptul că toți ne-am numă frunțași la mvățătură, la terminarea școlii nu am fostfw front, ci am fost repartizați ca ofițeri instructori la pionieri din țară pentru instruirea recruților. Împreună e cu «J«~ e uteciști din organizația noastră, Ciachir și Sava, am fost în primăvara anului 1944 la regimentul 3 Pionieri, cu aarift\*^\*\*\*\*? Galați și apoi la Măldăieni, Ungă Roșiorii de "Vede. varnuoamt, Aici sarcina noastră era de a ne apropia cît mai..mult re plan uman și politic, ca să ne urmeze în cazul insurecției armatei, acelaș timp, să-i instruim cît mai bine din punct de vedere pentru înfruntarea hitleristilor. În același timp, trebuia să procurăm să armament, în cantitate cît mîi mare, pentru Formațiunile de luptă triotice care începuseră să fie organizate la București.

Am început imediat să căutăm în jurul nostru elementele Atma. cratice, antifasciste în rindul ofițerilor și subofițerilor. Starea itmki generală la timpul respectiv, era, hotărît, pro-aliaia, majoritatea oft»L lor fiind anglofili. Legionar și pro-hitlerist convins era unul dnour\*. luat în deridere la popotă și chiar boicotat de ceilalți. Am rea\* a înjghebăm o organizație a „Uniunii Patrioților" din care ou ajura S facă parte 12 ofițeri și subofițeri și totodată să lărgim, celula. noastre ele comuniști. Legătura cu comandantul Formațiunilor de luptă pa- triotice din București o păstram printr-o „tehnică", „Ana-Valeria" cart ne aducea materiale ilegale de partid.

Ne petreceam tot timpul în mijlocul ostașilor, căutam să le facem viața în armată cît mai suportabilă, ne îngrijeam de hrana lor, ti apăra» de vexațiunile gradaților, țineam cu ei cursuri de alfabetizare, le terie\* scrisori acasă. Curind puteam conta necondiționat pe plutoanele com\*\* date de noi.

încă' din timpul cînd eram la Galați, folosindu-ne de starea i\* spirit antihitleristă a cadrelor militare din unitate, ne-am pus In fruntea unui grup de ofițeri care s-au prezentat la comandamentul german, protestină impotriva faptului că ostașii români, grav răniți, sănii cu avioanele de pe front, erau lăsați să zacă pe cîmpul de aterizare, te timp ce nemftt umpleau ambulantele numai cu ai lor. Ofițerii MilerDU ne-au răspuns obraznic și tonul discuției a devenit pe loc akt de pe- ricidos, încît comandantul garnizoanei nemțești, anunfat la tele/o», a fost nevoit să dea ordin ca și militarii români răniți să fie evacuați.

O acțiune, care din păcate n-a reușit, a fost încercarea de a arunca, în aer un șlep încărcat cu cel puțin 30 de tone de exploziv, ancorat ta afară de oraș, într-un loc cît se poate de potrivit, între două monitoare germane. împreună cu tovarășul meu, utecistul G. Ciachir, am primit ordin să transportăm, cu căruțele regimentului, explozivul de pe fitf la un depozit situat afară din oraș. În timp ce se descărca trafuul, W cotrobăind prin lăzi, am descoperit niște percutoare chimice englezești care puteau fi reglate să explodeze cu o întirziere de trei ore. Am introdus un percutor într-un calup de trotil pe care l-am virit în încărcătura din cală. Am terminat evacuarea șleplui într-o oră fi

\* A arabă cu căruțele încărcate, spre depozit. Aci am dat de prinz și am așteptat. Cele trei ore trecuseră și i trimisese un curier special să ne zorească. Când întoareaș, minat nu ne-a făcut plăcere, e puțin spus. Ajunși pe vas, țepiul'rn ..... iupul cu pricina — și nu l-am mai găsit! Depozit 4 ..... probabil era defect, dar orele pe care -ui n-el încărcând, (transportarea și descărcarea explozivilor, restând f^Ată unde se află mina cu întârziere ne-au făcut să trăim f^le fa in filmele de genul „Salariul groazei”. ~\_f?P” armament, muniții și explozibil nu era ușoară, dar >ji.oct...y Mulți militari hitleriști din unitățile decimate in luptele frîrdinei și trimise în refacere își vindeau pistoalele „para- • \* h chiar și armele automate. Ne cam lipseau cartușele dar • \*\*>. t-ijocul de a le procura din magazia de armament a regi- 0 • fn zilele cînd vreunul din noi era ofițer de serviciu. De Ot\*., Jx făceam o „inspecție temeinică” peste tot și, trecînd pe la ieșeam cu buzunarele și portharturile pline cu cartușe de

IW\* .. regimentul a fost dislocat, am început instruirea temeinică • ^ă'lor noului contingent. O făceam în așa fel încît în timpul cel ^geruși rnUm conta pe ei în înfruntarea ce se pregătea cu hitle- ^J^eneiicînd de faptul că eu eram și ofițer, cu armamentul, in- fffvf „ntară și in special tragerile, se făceau cu o risipă mare de ^Striale de luptă, ceea ce ne permitea să punem de o parte o canti- tffftZvortantă de muniții și exploziv pe care-l expediam la București -L inii-Valeria, care circula cu acte false. O învățasem să minuiască %Jul si grenada Kysser. In cazul cînd ar fi fost oprită pe drum și i IM U cerut să deschidă geamantanul în care transporta armamentul,

MI indicația să nu cadă vie în mîna jandarmeriei militare. In iunie, pe baza parolei comunicate de „Ana-Valeria” a venit la ^ Constantin Agiu („Miron”), membru al CC. al P.C.R. In ședința SLj noi într-o pădure de la marginea satului, Agiu ne-a adus la I , Emtință constituirea cu cîteva zile în urmă a Blocului Național i Mocnit și ne-a confirmat iminența insurecției ce urma să aibe loc | jiiBwJițiile declanșării ofensivei armatei sovietice.

j-am expus planul nostru de acțiune, modul în care organizația tustri, sprijinindu-se pe cîteva subunități verificate, intenționa să «tia puterea in regiment în cazul în care conducerea acestuia ar fi tyaci să ne urmeze, l-am arătat cum ne vom îndeplini misiunea de a fltta aerodromul german din apropiere și de a bloca șoseaua care Bucureștii de Craiova. Subliniez că noi ignoram pe atunci în ce \ ajsttri reușise partidul să antreneze generalii și cercurile palatului în j p\$ărea insurecției, această acțiune constituind un secret bine păzit i \$&tfel ne pregăteam pentru varianta răscoalei „maximale” împotriva t\$KM, in frunte cu regele.

După întîlnirea cu Agiu am început să transportăm armament și (Bjto chiar cu mașina acestuia care venea la Roșiori însoțită de Wl Siu de legătură, Iliescu, condusă fiind de șoferul Cerbureanu. SWnt și eu cu ea, ținînd automatul și grenadele pregătite pentru wl änd jandarmeria militară s-ar fi arătat prea curioasă.

Cu ocazia unei vizite la București, m-am întilnit noaptea cu wrișul Emil Bodnăraș, membru al secretariatului provizoriu al CC. tt&R. de la care am primit unele indicații privind acțiunea noastră litote.

tsxlamația regală citită in seara zilei de 23 august a constituit pen- j\*J\*if o surpriză — însemna că partidul reușise să realizeze unitatea imnr factorilor politici nefasciști, precum și a întregei armate in lupta |K>8 doborîrea fascismului.

Nimeni n-a dormit în noaptea aceea. Cu totii  
Ofițerii și soldații din plutoanele și companiile comuniste și membri ai Uniunii Patrioților, pe care i  
cutăm evenimentele, s-au declarat solidari cu acțiunile de  
Dimineața, cu de la noi putere, am distribuit ostașilor  
Și am scos întregul armament greu de care dispunea  
gație de ofițeri tineri s-a prezentat la colonelul com  
meniului, propunându-i să treacă imediat la acțiune în  
vului militar cel mai apropiat : aerodromul german  
Veă. Au fost desemnate trei companii în acest scop.  
ofițeri era însă dublu : comunistii simpatizanți și mernb  
Patriotice de la alte subunități ni s-au alăturat ca volunta  
aerodromului d fost prima din șirul lung al acțiunilor la  
pat regimentul nostru, în cadrul războiului de eliberare  
zdrobire a fascismului.

La scurt timp după 23 august am fost demobilizat  
venție din partea partidului, care avea nevoie de cadre  
munca de reorganizare pe baze noi, legale, a UTC, în lupt  
începea cu reacțiunea, pentru cucerirea puterii de către  
toare condusă de partid. Am fost numit secretar al biroul  
șese al UTC și membru în biroul Comitetului regional  
de către Comitetul Central al UTC, care din nou îl avea în  
ca secretar general, pe tovarășul Nicolae Ceaușescu.



## «rădulescu

## gala galaction, necunoscutul

Gala Galaction constituie în literatura română un caz paradoxal: el pare pe deplin înțeles, rămânând în realitate un mare necunoscut. Opiniile criticilor asupra lui au fost și sînt contradictorii în ce privește clasarea și catalogarea operei, pentru a se întîlni numai pe locul comun al proclamării dualității personalității sale literare. Eugen Lovinescu — care l-a urmărit pe prozator cu o animozitate nedisimulată și constantă — l-a înglobat sîmănătorismului, numai pentru că socotea acest curent drept un „cimitir al literaturii române”; în 1915 a reproșat prozei sale abuzul de neologisme asociate cuvintelor arhaice „într-o compoziție fără simțul unității limbii”; în 1928 a caracterizat nuvela *De la noi, la Cladova* ca fiind „rău povestită, rău scrisă”; abia în 1937, în *Istoria literaturii române contemporane*, a apreciat că opera lui Gala Galaction conține „pagini de o mare vigoare stilistică și într-o pură limbă românească”. Tudor Vianu avea să-l numere printre scriitorii intelectualişti și esteți continuatori ai școlii lui Macedonski, iar G. Călinescu, în *Istoria literaturii române* din 1941, îl va alătura grupului patronat de revista *„Viața românească”*, — opinie preluată integral și de Const. Ciopraga, care îl socotește „un Sadoveanu

muntean, fără marea poezie a acestuia, mai preocupat însă de cazuri morale” (*Literatura română între 1900 și 1918*; 1970). Dumitru Micu (în *Început de secol*, 1970) observă că „nici una din aceste clasări nu este autorizată de întreaga creație a prozatorului”, dar „cea mai adecvată” este aprecierea lui Călinescu, fiindcă „Galaction se află — prin tendințele scrisului său — mai aproape de școala *„Vieftit românești”* decât de oricare alta”. (De altfel, însuși prozatorul declarase în 1935: „cînd se va face numărătoarea scriitorilor noștri..., repartizați pe familii, eu stau alături de amicii de la *„Viața românească”*”, D. Micu socotește operele lui Galaction „răscolite de adînci contradicții lăuntrice”, iar definirea personalității sale pîndită de imense dificultăți, — în persoana scriitorului întîlnindu-se ipostaze aparent de neconciliat: de o parte, scriitorul aplecat cu compasiune și uneori cu voluptoasă îneîntare asupra pasiunilor omenești, iar de altă parte, preotul plin de rîvna predicării etice creștine; de o parte, poetul „îndrăgostit de ornamentul stilistic”, de altă parte, artistul militant „călăuzit de convingerea că literaturii îi revine un însemnat rol social-educativ”; de o parte, romanticul bîntuit de stafiile inchipuirii, care știe să toarne peste locuri și

peste întâmplări aurul topit al văzduhului de basm, iar de altă parte, realistul capabil să înregistreze, ca un seismograf de mare precizie, cele mai subtile vibrații ale sufletului omenesc. Un poet al nuanțelor și un comentator subtil al textelor literare, cum este Al. Philippide, credea în 1932 că „miresmele eclesiastice”, care deveneau tot mai abundente în scrisul lui Gala Galaction, nu împiedică pe cititor să guste „mirosul crunt și crâncen al jertfelor păgîne”, pe care prozatorul continuă să le aducă „unor divinități mai palpabile și mai savuroase”, dintre care una „poartă numele de *Viață*, pur și simplu”, — „viață reală, omenească și adevărată” (*Adevărul literar și artistic*, nr. 581 din 24 ianuarie 1932). Al Philippide nu pare să-și fi schimbat opinia, exprimată cu aproape patru decenii în urmă, nici acum, când opera scriitorului este deplin încheiată, permițând analize și judecăți globale. Într-un articol publicat în 1970, el vede în Galaction o personalitate complexă „sub o simplitate aparentă”, alcătuită dintr-o „îmbinare armonioasă a unui artist al frazei scrise cu un propovăduitor pasionat al unei morale”: „Galaction scriitorul este un contrast permanent între aceste două vocații ale sale, cea artistică și cea predicatorie. Contrastul acesta se vede și în stilul său în care, nu rareori în cursul aceleiași perioade sau chiar al aceleiași fraze, întâlnim o imagine păgînă și una serafică, o expresie colorată și o formulare abstractă, un substantiv plin de sevă și de culoare alături de un epitet abstract, un cuvânt vechi și altul intrat în limbă de curînd. Trebuie notat imediat că această abundență de contraste nu ia niciodată o înfățișare violentă de stil încărcat de antiteze, cum e la Victor Hugo de multe ori. Și nu ia această înfățișare din pricină că la Galaction folosirea expresiilor contrastante nu este rezultatul unei maniere stilistice voite, ci provine din conformanța personalității autorului. Contrastul este la el fundamental și inevitabil din cauza dualității firii sale.”

(*Convorbiri literare* „septembrie 1970). Teodor vt-harnic editor al scrierilor M Galaction, subliniază S. tm\*L lumiiui «Chipuri și p o p ^ \* biblioteca pentru toți», „.£ \* — reluînd idei și uneori formSSS din monografia consacrată nSzi? rului cu un an înainte — . f ? » ginea lui Gala Galaction „ ca personalitate creatoare s « T . f țiat contemporanilor săi'i , J r T xat în conștiința posterității „,\* multiple nuanțe, divergente s tradictorii unele față de altele ri Gala Galaction a fostei însuși ^ „\ .... A . l = 1 , , . . . . . Panama!, sale și tentat să o explice.” Cea recentă lucrare consacrată scriitorului (Adriana Niculiu: *Gala Galaction, omul și scriitorul* prin d însuși, 1971) se mărturisește o Încercare de a investiga „mai ales dualitatea scriitor-teolog, generatoare. Pe de o parte, a contradicției creației sale și, pe de altă parte de unele modalități moderne” nedepășind însă acumularea meritore de informații și neizbutind explicarea psihologiei creatorului. Notabilă în acest sens — chiar dacă nu lămurește problema — pare să fie rivna lui T. Virgolici de a identifica acea „însușire particulară” a lui Galaction, în măsură să armonizeze „într-o individualitate unică, de o distinctă originalitate” toate „modulațiile surprinzător de antagonice ale personalității sale umane și artistice”: „Recurgînd la simbolurile mitologice, invocate frecvent de Gala Galaction, putem spune că ta personalitatea și opera sa își strigă dreptul la existență și Dionysos și Apollo. Încleștarea dintre aceste două forțe opuse, coborîte din Olimp în structura lăuntrică a celui născut pe meleagurile Teleormanului, «a desfășurat continuu, cu etape de mai mare sau mai mică intensitate, atît în planul biologic cît și în cel al creației literare. [...] Această înfruntare, pe care ne îngăduim 8-0 numim: dintre Dionysos și Apollo, imprimă operei lui Gala Galaction o vitalitate specifică, pe deplin originală, un dramatism tulburător\* (T. Virgolici: *Gala Galaction*),

n\ Dar înfruntarea dintre  
 ^ si Apollo, ca explicare me-  
 ~ f f axei caracterologice și  
 -ric Z, a scriitorului, fusese di-  
 bologat însuși Gala Galaction,  
 t f 1935, în portretul pe care  
 „cP seea, abia disimulat sub  
 i % Doru Filipache în ro-  
 J»<sup>016</sup> satârăt de elemente ațo-  
 ou—, / a raspriit  
 biografice

> P f P. minozitatea ei de argint  
 \* un Tap buclat de efeb. In-  
 obraz rotund și prea rumân  
 un băiat, se aprind niște  
 negri și mari, care destăinuiesc  
 ^ h r S psihologie întreaga și un  
 » unghi de deviație în traiec-  
 s v v viet U viitoare. [...] Capul lui  
 / ^ i cîrlionțat era ca dintr-o  
 K T greceasca. Și ochii lui, la fel,  
 fr ^ Ju uimiri și apoteoze privite  
 ? S u l mărilor violete. Dar na-  
 ^ Ku era grecesc; buzele erau  
 t ase senzuale și afară din cano-  
 ^ riksic Strămoșii aromano-alba-  
 i ' a boviseră prea mult în cine-  
 le ce schelă a Levantului. Din acest  
 im Utec de caractere fizionomice de-  
 C gea negreșit și nu știu ce im-  
 S ziune morală în personalitatea  
 S Theodor Filipache. [...] Iar su-  
 risul prea gros și prea roșu al buze-  
 lor măturisea că, în misterioasa  
 plămădeală a lui Theodor, Dionysos  
 era mai tare decît Apollo." («Opere  
 alese», IV, 1965, p. 19—20). Carac-  
 terul definitoriu al simbolului pen-  
 tru cunoașterea psihologiei lui Gala  
 Galaction avea să fie subliniat cu  
 pertință de Șerban Ciclescu, în  
 articolul publicat la împlinirea a  
 cincizeci de ani de muncă literară  
 ai prozatorului: „In opera lui Gala  
 Galaction, ca și pe chipul lui Doru  
 Filipache, avea să se dea lupta  
 dintre Dionysos și Apollo. Puține  
 dintre vocațiile scriitoricești ne dau  
 prilejul să surprindem un clocot  
 temperamental puternic ca acela al  
 literaturii sale. Prin temperament,  
 așadar, povestitorul este un păgîn,  
 un dionysiac, ale cărui făpturi ins-  
 tinctive sorb bucuriile vieții cu ne-  
 saț, și se consumă arzînd. Proza sa  
 urmează oarecum același Impuls,  
 printr-un curent vital care-i Insu-  
 \* fletește elanul. Artistul se pune însă

în serviciul iuetumui muiai ^ li-  
 tigios, canalizînd energiile sălbatice  
 în direcția binelui. [...] In peisajul  
 literaturii noastre, literatura lui  
 Gala Galaction răspindește mires-  
 mele cele mai toride, alături de  
 parfumurile sacre." («Adevărul» din  
 6 octombrie 1946).

Dacă opera lui Gala Galaction a  
 iscat din partea criticilor strădanii  
 de înțelegere și de explicare a con-  
 tradițiilor ei, în schimb persoana  
 scriitorului n-a solicitat decît ra-  
 reori descifrarea unei psihologii,  
 care sub aparența unei depline cla-  
 rități ascundea o mare complexita-  
 te. Omul a cunoscut reacțiile seme-  
 nilor asupra-i manifestate numai pe  
 cele două extreme: dragostea și ura.  
 El a fost sau denigrat cu furie, sau  
 iubit cu ardoare. Nu i-a fost dat  
 să întilnească ochiul atent, subtil și  
 nepărtinitor, care să-i descurce căile  
 labirintului interior. Eugen Lovi-  
 nescu i-a detestat permanent ex-  
 pansiunile sentimentale și brațele  
 deschise larg, frățește, pentru îmbră-  
 țisare caldă, suspectînd sub aceste  
 manifestări exterioare, în straturile  
 neexplorate din adînc, cel puțin'o  
 nesinceritate funciară, dacă nu o  
 „grasă șiretenie" și un „cinism ca-  
 tegoric" («Memorit» I, 1930). Tudor  
 Teodorescu-Braniște întilnise în  
 Gala Galaction „un suflet cu ade-  
 vărat ales", purtător al unui nese-  
 cat „tezaur de bunătate și indul-  
 gență", statornic prieten al celor  
 prigoniți pentru dreptate și neînfric-  
 cat slujitor al marilor idealuri de  
 libertate și echitate socială («Jurna-  
 lul de dimineață» din 13 octombrie  
 1946). Intre aceste poziții contrarii,  
 opiniile contemporanilor asupra lui  
 Gala Galaction s-au diferențiat prea  
 puțin și numai prin vocabular, stil  
 și gramatică. Personajul părea trans-  
 parent, fără enigme; atitudinile  
 față de el erau categorice, determi-  
 nate de unghiul din care era privit  
 sau de luminile și umbrele sub care  
 fusese întilnit. Singurele îndoieli  
 asupra linearității psihologiei sale,  
 pe care le cunosc, au pornit din  
 cercul «Vieții românești», — cerc  
 frecventat asiduu de prozator în  
 anii dinaintea primului război mon-  
 dial, cu bogată agonisire de sim-

patii și prietenii durabile. Ele au fost exprimate de cei doi pontifi ai revistei ieșene : C. Stere și G. Ibrăileanu. Constantin Stere (acel subtil observator de caractere umane care avea să se dezvăluie, ulterior, în primele volume ale romanului *„In preajma revoluției”*) își mărturisea perplexitatea în fața personalității lui Gala Galaction : „Pentru mine, omul acesta este o enigmă”. Aceeași deconcertare simțea și Ibrăileanu de câte ori încerca să-și lămurească psihologia lui Gala Galaction : „Cu greu se poate închipui ceva mai pitoresc, mai atrăgător și mai încilcit decât viguroasa, lirica, paradoxala și bărboasa lui personalitate plină de contraste” (M. Sevastos : *„Amintiri de la Viața românească”*, 1966, pp. 252—253). Exemplele mi se par probatorii pentru complexitatea structurii sufletești a scriitorului, fiindcă numai un caracter deosebit de complex poate stârni deopotrivă enigmatice întrebări sau aprecieri extreme și, implicit, antagonice. Iar Gala Galaction, ca om și ca scriitor, a fost cu certitudine o personalitate de excepție. A-l explica însă numai afirmând că opera și existența sa sînt străbătute de contradicții, că în el se înfruntă permanent Dionysos și Apollo, înseamnă în realitate a nu explica nimic, căci simpla înregistrare a unui fenomen nu constituie și descifrarea procesului care l-a generat. A căuta trăsătura dominantă în psihologia lui, a-i determina axa caracterologică, rămîne deci o muncă de împlinit. Ea este și utilă, și necesară, pentru a lumina resorturile ascunse a căror tainică mișcare a dăruit literaturii române din prima jumătate a secolului nostru, una dintre prezențele cele mai fascinante.

Descifrările — cîte se pot face — se află în biografia sa, în confesiunile sale și, mai ales, în romanul *„La răsăpintie de veacuri”*, care este, după declarația autorului, doar o „cronică” ca urzeala luată dintr-un jurnal intim : „... romanul meu are în profunzime stîlpi de

cronică, multe date exacte, ... riale și publice, multe împrumut!?, din cronica vremii”. „\* duiesc că unul său 'altuTdin 'mi.” nul *„La răsăpintie de veacuri”* putea fi socotit cutare sau r,h> din norocoșii mei confrăți de litl ratura, debutanți ca și ... p Im-anul 1896” (*„Facla”* din 7 brie 1935). Portretul „ care y face m acest roman înfățișează ,in adolescent cutemperament frenetic bintuit de toate viscocelele patimilor omenesți : la nici douăzeci de -mf avea buzele „groase, senzuale” i.. goarea ochilor sugera, jceva șovăeñ nic și feminin”, un „amestec de ca” ractere fizionomice” divulga știu ce impreciziune morală în per sonalitatea lui”, — cu alte cuvinte în plămădeala lui lăuntrică „Diony sos era mai tare decât Apollo” Nu era vorba, deci, de o „înfruntare între Dionysos și Apollo”, pentru că „Dionysos era mai tare decât Apo llo” ; nu poate fi vorba, așadar, nici de dualitatea unei firi sfășiate de contradicții, cum s-a afirmat, ci de un temperament pasional, cu greu cenzurat de-a lungul unei existențe frenetice. Căci aceasta a fost axa psihologiei lui Gala Galaction. Ea explică multe acte din biografia sa, după cum ea singură poate explica și ancorarea lui îndîrjită în etica și spiritualitatea creștină, dar și permanenta preferință acordată de el, în opera literară, personajelor incendiate de patimi și invadate de ispitele unui erotism devastator. Semnificativ pentru înțelegerea temperamentului lui apare entuziasmul cu care tînărul de nouăsprezece ani întîmpina romanul colegului său N. D. Cocea, *„Poet — Poetă”*, care nu era, în realitate, decât o erupție juvenilă de senzualitate și sexualism și pe care însuși autorul, ajuns la vîrsta judecăților senine, avea să-l socotească o simplă „elucubrație de adolescent”. Dar în 1898, el dăruia toată admirația și toată adeziunea sa freneziei cu care eroii cărții, Julius și Ersilia, se lasă pradă instinc telor și se cufundă, pînă la sleire, în orgia plăcerilor perverse și obs cene : „Julius și Ersilia — scria tî nărul prefațator — îmi sînt doi

„toni pe care îi cunosc pînă în Sncuî inimii”- De altfel, chiar odul „...”. Pe Sncile liceului, și a dăinuit pînă ia moarte prietenia lui cu Arghezi • Cocea, constituie dovada unui temperament arzător. De la început această prietenie a depășit în P 'știința celui ce avea să devină Gala Galaction caracterul obișnuite- lor amiciții adolescente. Ea nu a fost flacăra iute și fără durată, ci vatră imensă de jar incandescent, care-și păstrează temperatura înaltă și forța incendiatoare chiar sub cenușa controverselor ideologice și a antagonismelor temperamentale. A fost o prietenie deplină, din specia rezervată spiritelor posedate de mari pasiuni : a cuprins în ea toate in- doielile și toate certitudinile, toată încremenirea de oglindă și tot tu- multul de valuri devastatoare ale sensibilității omenesti. Deși rar s-au putut vedea caractere mai deosebite decît Arghezi, Cocea și Galaction, i-a unit pe toți trei „cultul poeziei și al libertății impresiilor” și „încre- derea în negreșitele destine viitoa- re” : „ne știam legați noi între noi, ne prețuiam și eram încredințați că vom cuceri... cununile notorietății” (*Opere*, I, 1949). Fermitatea și te- nacitatea unei asemenea convingeri, evidentă încă din anii adolescenței, reprezintă mai mult o manifestare temperamentală decît o opțiune re- zultată din deliberări lucide, — și trebuie reținute ca atare. Cucerit, la nici cincisprezece ani, de umanita- rismul cald al prozei lui Vlahuță — sub „soarele de primăvară” al căreia urmau „să înmugurească vi- surile și încercările sale literare” — Gafeation avea să frecventeze apoi întrunirile muncitorești din sala „So- tir”, să se entuziasmeze de opi- niile sociologice și estetice ale iui C. Dobrogeanu-Gherea („Socra- tele nostru al tuturor” !), să renege idolatria inițială față de Vlahuță pentru a putea adora, cu aceeași fervoare dar și cu aceeași scurtă durată, pe Anton Bacalbașa, ca să ajungă, în sfîrșit, unul din nume- roșii emuli ai lui Macedonski ; — iată dovezi ale unei firi arzătoare, chiar dacă nu sînt decît căutări

specifice vârstei la care mustul fier- be spumos și tulbure, ca să se poată limpezi în licoare de cristal. Pu- blicarea în *„Liga ortodoxă”* din 18 august 1896 a unui necrolog liric asupra lui Traian Demetrescu și în *„Adevărul ilustrat”* din 6 octombrie același an a schiței *„Pe terasă”* — pe care el însuși o va caracteriza, după aproape cincizeci de ani, ca fiind „culeasă de pe lingă zidurile dărimate ale romantismului din vea- cul trecut” (*„Drapelul”* din 25 iunie 1945) — îi aduc o mică gloriolă și notorietate între imberbii săi colegi, dar nu anunță, în nici un fel, pe marele scriitor ce avea să fie ; nu-i diminuează însă nici încrederea în destinul său literar. După aceste manifestări nesemnificative, ur- mează pentru el o lungă perioadă de tăcere : cele două poeme publi- cate în 1897 prin foi obscure ca *„Aurora”* din Roșiorii de Vede sau *„Revista modernă”* din București, ca și rezumatele cursurilor ținute în toamna lui 1898 de C. Dimitrescu- Iași și Titu Maiorescu la Universi- tate pe care le publică în revista *„Literatură și artă română”* a lui N. Petrașcu nu sînt pe măsura ope- rei sale ulterioare, inaugurată ex- cepțional, abia în 1902, cu *„Moara lui Călfar”*. Sînt anii în care tem- peramentul lui frenetic se manifestă în toată libertatea, necenzurat de nici o opțiune etică sau ideologică : adoptă și repudiază cu ușurință școli literare și modalități artistice con- tradictorii, își proclamă idoli pe care îi adoră pînă la extaz, pentru ca să-i renege grabnic, fără zbu- cium lăuntric și fără păreri de rău. În aceste variații de umoare și de conduită există totuși o trăsătură dominantă care impresionează prin constanța ei : o credință fermă, pe care nimic nu o clatină, nimic nu o alterează, în viitoarea realizare — a lui și a prietenilor lui — în planul creației literare.

Din anul 1898, confesiunile lui Gala Galaction amintesc două in- tîmplări cărora le acordă un rol hotărîtor în orientarea cărărilor sale de mai tîrziu. În februarie, elevul din ultima clasă de liceu cunoaște pe „scriitorul de stranie celebritate

Sar Peladan", invitat la București de cercul revistei „*Neana*” a lui Bogdan-Pitești : „Ivirea lui Sâr Peladan (oricît s-ar mira fiii acestui veac) a fost, pentru mine, cel dintîi eveniment dintr-o serie de evenimente providențiale. Cîteva zile a bătut furtuna peste gîndurile mele. Am scris acestui fascinator prinț al poeziei o oda în proză, și, fără să mă preocup de faptul că era în limba mea românească, i-am dat-o în mînă, într-o zguduitoare întîlnire față către față... în acea odă-scrisoare, îi ziceam lui Peladan, *In aparență amflic și retoric, în fond cu o negrăită sete de îndeplinire: «Fii pricina binecuvîntată a creștineștii noastre mîntuiri» l...» (Mărturie literară, în «Opere», I, p. 22). în timpul verii, proaspătul absolvent al liceului face, împreună cu N. D. Cocea, o călătorie la mînăstirea Agapia, unde cunoaște pe sora Zoe Marcoci : „La vîrsta de nouăsprezece ani am avut norocul să întîlnesc pe ființa excepțională care era să fie soția mea de mai tîrziu, și a cărei pietate și curățenie sufletească fără pereche erau să înrîurească, definitiv, asupra hotărîrilor și pașilor mei în viață. Această întîlnire a fost pricina care m-a colectat sufletește și m-a determinat la douăzeci de ani să părăsesc facultatea de filozofie și studiile profane și să apuc calea teologiei.” («*Rampa*» din 10 octombrie 1932). Alte mărturii ale scriitorului aduc! însă, dovada fermă că aceste evenimente nu au avut în traiectoria vieții sale consecințe imediate și că semnificația lor a fost sublimată ulterior. Apropierea de Sâr Peladan, căreia Gala Galaction a voit mai tîrziu să-i acorde importanța miracolului de pe drumul Damascului în convertirea sa, nu a reprezentat în realitate decît exaltarea firească a unui tînăr vînător de fantasmе și miraje prin deșertul inchipuirii, în fața extravaganțelor aceluia „poet care oscila între prooroc și șarlatan” («*Dimineața*» din 12 martie 1931), înveșmîntîndu-se „în costum indian” și parfumîndu-se cu mosc. Se cuvine amendată și afirmația făcută în 1949 de prozator că oda-*

scrisoare, înmînată abilului f.,... exprima setea tînărului din in<sup>TM</sup> 7> a vedea împlinindu-se „creștizi<sup>^</sup> lui mîntuire”. În 1925, riat<sup>^</sup> relateare mai exactă, V detanf, ° sensuri, a întîmplării • .l.j<sup>^</sup> rul lui Theo (Arghezin A care era în cercul «Ilenei», am -ifli\* toate împrejurările ca .ă-i o t „ mîna făcînd o genuflexie rituală pe cînd cobora scările cu Bogdan Piteștx, o odă în proză, un Z~ sagiu poetic pe care îl iscălisem” «*Deux androgynes*» (Pisulescu Cocea). Acest fapt a ridicat l. „.” ximum speranțele noastre, precum și credința că dacă izbutisem peste capul lui Bogdan-Pitești, să ajungem la Sâr Peladan, eram urșiți — Nelly, Pisc și Theo — să împlinim un și mai mare destin literar I” («*Mărturia unei generații*», „ gjs Trecînd peste nedumerirea pe care o stîrnește iscălitura franțuzească a unui text pretins a fi fost scris în românește, se cere subliniat că îndrăzneala semnăturii nu vestește nici o criză religioasă, iar termenilor cu rezonanță de psalm ai scrisorii nu trebuie să li se caute semnificații mistice, — ei fiind o cerință stilistică și constituînd doar metafora capabilă să exprime consolidarea încrederii în vocația literară a trinității juvenile : Cocea, Galaction și Arghezi. Chiar întîlnirea cu sora Zoe — care, într-adevăr avea „să înrîurească, definitiv, asupra hotărîrilor și asupra pașilor săi în viață” — nu are urmări imediate. Înriurirea se va manifesta treptat, în anii lungi de căutări și de experiențe grave, dar numai după ce decizia capitală fusese luată, din cauze cu totul străine de idila tinerească înfiripată în cea dintîi vară petrecută de el sub brazii brumați și pe malurile verzi ale pîrîului de la Agapia. Pot exista din această perioadă scrisori „lungi și mistuitoare” trimise de proaspătul student bucureștean sorei Zoe la mînăstirea de sub Ceahlău; pot exista frămîntări, procese sufletești și dezbateri mistice consemnate în jurnalul său; ele nu sînt și nu pot fi decît literatură, avîntare poetică în zone ignorate pînă

...ci, dar pe care incepea, cu o tilitie artistică fara greș, să le f-nii ască fertile pentru creația sa rt\*-ară. Cauza profundă a „conver-  
 \* lui la creștinismul militant  
 "buie căutată în alte împrejurări  
 ^evenimente biografice. Din feric-  
 ce aceste împrejurări pot fi de-  
 terminate cu oarecare precizie.

T. toamna în care se înscrie la facultatea de filozofie din București, tinărul tulburat de visuri și de poezie era torturat de spaima ne-realizăm sale literare. Tot ce cugetă, tot ce studiază în anul destinat inițierilor este subordonat unui scop unic : pregătirea afirmării lui ca scriitor. Anii fără rod de după debutul timpuriu și negemmiJfiflativ il îngroziseră și se simțea dator să caute și să afle cauzele sterilității. își dă seama că el nu are nici încăpăținarea în efort, nici robustețea etică a lui Arghezi, care purta în el zestrea, moștenită, de dirzenie și răbdare oltenească în stare să sfarme orice baricade și opreliști. înțelege că marele dușman al împlinirii vocației sale artistice este propriul temperament, care îi imprimă elanuri și extaze creatoare, dar îl condamnă și la perioade lungi de apatie și inactivitate, dând întregii sale personalități „nu știu ce imprecizieune morală”. Devine conștient de primejdia de moarte pe care ar reprezenta-o pentru firea lui instabilă abandonarea în rindurile tinerimii artistice care-și copia stilul de viață „de prin marile centre ale boemei pariziene”, — plaur înșelător al mlaștinii ucigătoare — sau între „adolescenții care se simțeau sau se credeau atinși de săgețile lui Apollo” și care „nu mai aveau răbdarea să termine școala”, decretându-se cu emfază ridicolă niște „revoltați împotriva sclaviei școlare” (*Drapelul* din 20 iunie 1945). Marea criză sufletească străbătută de Gala Galaction la vîrsta de nouăsprezece ani — mult comentată apoi și drapată, de el și de alții, în linoțolii mistice — aceasta a fost: ciocnirea dintre voința lui de afirmare ca scriitor și conștiința că este robul unui temperament

frenetic și, deci, oscilatoriu, de natură să-i anuleze aspirațiile. În ceasul febril și acut al crizei, el audiază prelegerea lui Titu Maiorescu despre John Stuart Mill. Marele profesor infățișea, cu evidentă preocupare pedagogică, prietenia — păstrată două decenii în limitele celui mai strict puritanism britanic — dintre filozoful englez și doamna Taylor. „La vîrsta de douăzeci de ani — spunea Maiorescu — tinărul filozof se simți deodată, sufletește, spăimîntător de veșted și de pustiit, ca și cum tot farmecul și tot interesul vieții și-ar fi schimbat cărările care duceau către inima lui. Juvenila lui dorință de a lucra pentru transformarea lumii era moartă... Nimic nu-l mai putea interesa, nimic nu-l mai încălzea, nimic nu putea să-l facă să resimtă eroica plăcere de a stăruî în calea vieții.” Tinărul student asculta fascinat : cuvintele magistrului se prefăceau, în cugetul lui, în „fagure de analogie și de revelație”. El descoperea, cu dulce surprindere, că zbuciumul și deznădejțile din inima lui bintuiseră și inima filozofului englez, la o vîrsta identică. Dacă tinărui John Stuart Mill, ajuns pe pragul sinuciderii, depășise criza și își realizase menirea, dăruind umanității o operă demnă de prețuire, — înseamnă că și tinărul student bucu-reștean va ieși din tumultul valurilor și va ajunge la limanul izbăvirii. Căci Maiorescu explica și condițiile care au readus ilustrului britanic echilibrul psihic și i-au redezlegat puterile creației : „în toiul acestei năruiri sufletești, John Stuart Mill are marele noroc să se întâlnească cu doamna Taylor”, care „ajunge confidențial, sora sufletească, sfetataull, inspiratoarea și colaboratoarea filozofului”. Rezumînd prelegerea, Gala Galaction avea să noteze : „Profesorul, tratînd cu o ponderată voie bună această materie mai mult literară și sentimentală, se silea totuși să degajeze pentru tinărul său auditor (în ale cărui virtuți nu prea credea), o lecție de înaltă moralitate... : -Ar fi de dorit ca

această mare pildă de viață a filozofului să găsească aci, în sala noastră, dreapta pricepere ce i se cuvine. Ar fi de dorit ca tinerii care mă ascultă să înțeleagă și să simtă pentru toată viața lor, serioasa și vitala problemă care începe să-i asalteze acum, în primăvara vieții... Să nădăjduim că priveliștea acestei neprihănite prietenii, convertită la timp favorabil în onestă și fericită căsătorie, va rămîne pentru ascultătorii mei o statornică și profitabilă amintire.»...» Pentru studentul Galaction priveliștea neprihănitei prietenii convertite în căsătorie onestă avea să fie mai mult decît o amintire statornică; avea să fie mai mult decît dorise însuși magistrul cînd le oferise discipolilor lecția lui de „înalță moralitate”. Pentru Gala Galaction aceasta era «revelația». Temperament lesne exaltabil, el va face o problemă capitală din găsirea femeii în stare să îplinească, și în grava tulburare pe care o trăia atunci dar și în tot restul vieții lui, rolul providențial al doamnei Taylor în destinul lui John Stuart Mill...

În jurnalul inedit al lui Gala Galaction există numeroase indicații în acest sens; — ele nu pot fi însă invocate, fiind de necontrolat pentru cititor. Romanul «*La răspîdite de veacuri*», al cărui caracter autobiografic, denunțat chiar de autor, nu este pus la îndoială, aduce în schimb o serie de detalii prețioase: „Adevăratul titlu al fabulei — declară prozatorul — este «O lecție asupra lui John Stuart Mill». [...] Cu vremea... titlul «O lecție asupra lui John Stuart Mill» va intra într-o nouă lumină. Acest titlu va însemna atunci nu lecția pe care Titu Maiorescu o ține asupra cugetătorului englez și asupra fericitei lui legături cu doamna Taylor, ci va însemna: cum se propagă și cum se transformă, în țara și în inimile noastre, un mare exemplu de viață și de iubire britanică.” («*Opere alese*», IV, p. 11). Toate căutările și toate acțiunile lui Gala Galaction din epoca studenției sînt dominate de năzuința repetării aceluiași exemplu de via-

ță și de oasei și

Doru Filipache 'de' "EM.rT.i... - femeie de rară frumui. o... vastă cultură și de "Z ^ v - ^ inteligență, ascunzînd... de Mesalma o puritate suflul... superbă - care refuză să... în flacăra unei asomene... miciteare („Belește de I ^ t Filipache Zeii nemuritori t^f fel! Ramn lingă Antonlna m" trei-patru copii în dorul Și așează această întîlnire a nL" tră - ca pe un trandafir la...?f; — în dosarele dumentale literare «pare a fi constituit un momente™ cial m biografia scriitorului Chia» dacă în roman episodul respectiv este situat după căsătoria lui Pinpache cu Antonina, există unei mărturii care întăresc convingerea că firava „ficțiune literară” a cărții impusese autorului o răsturnare de cronologie: în viața reală tentativa aventurii erotice, cu toate implicațiile ei, se petrecuse înainte și nu după căsătoria lui Gala Galaction. Se pare că rolul doamnei Taylor fusese atribuit, inițial, de tînărul student, nu sorei Zoe, 'ci a celei enigmatice doamne Olga Săcara-Tulbure. Poate că și privirii» adolescentului exaltat, tot de această misterioasă ființă fuseseră îndreptate spre fecioara (cu doisprezece ani mai în vîrsta decît ei), care aștepta să îmbrace haina călugăriei. Cert este că acestei doamne îi închină studiul poem despre Iulia Hașdeu, publicat în revista «*Literatură și artă română*» din noiembrie 1899; ei îi adresează întîile «*Scrisori către Simforoza*», și ea este deseori piezentă în jurnalul său: „Doamna Săcară — scria el, la 14 august 1899, adrestoduse sorei Zoe — se asociază totdeauna cînd mă gîndesc la D-tași D-ta te asociezi totdeauna cînd mă gîndesc la domnia-sa”. Căsătoria nu s-a produs fără împotrivirile familiei, înfrînte pînă la urmă de tenacitatea tînărului care nu se socotea „un om ca toți oamenii”, ci „un arhitect de castele în Spania, un chemător de fantome și drame”. El însuși avea să noteze, la 27 no-



• 1006 In jurnal: „Acum Jembe... i eram atftră sătul „\*? „,^ăsat de singurătate că am sf'f-ftăle "casei" ca să iasă pe mea și să impun tuturor j-mi de insurătoare" („Lu-din 17 mai 1969). Căsă-  
 \*i hii Gala Galaction este, așa-torta consecința spaimii de eșec. în ^TcTeeMei artistice, și a deci  
 \* He a-1 «V... 011 n ^J 1020216 . . .'  
 \*° „Hate de Maiorescu. „Cînd po-^ e a mea va fi gata - spunea el rSlCninarile la întia parte a anului (29 noiembrie 1935) - avea fresca tinerețn unui poet  
 ^re scapă de riia boemei, de iobă-gia cafenelei, de conjurația^ demo-„iior'din propria-i inimă și de casa Ae nebuni numai fundcă a avut norocul să-și clădească un cămin timpuriu"- Pînă la sfîrșitul zilelor, a rămas incredințat că timpuria sa căsătorie l-a ajutat să domine „con-jurația demonilor din propria-i inimă" și să suplinească absența pă-rintelui, a profesorului sau a peda-gogului care, la întia tulburare adolescentină, ar fi putut restabili, cu dragoste, cu înțelegere și cu tact, echilibrul rupt de efervescența unei sensibilități excepționale, de setea iscoditoare a unui intelect bine do-tat și de conștiința unei vocații litarare certe. Căci ceea ce surprin-de la un temperament frenetic, atît de repede inflamabil și tot atît de ușor de stins, este perseverența re-marcabilă de care va da dovadă atunci cînd realizarea lui ca scri-itor va fi — sau i se va părea că este — în primejdie. Chiar „con-vertirea" lui, adeziunea la etica și doctrina creștină, subjugarea vo-luntară față de Chistos au pornit, ca și căsătoria, tot din dorința dis-perată de a asigura condiții optime de afirmare talentului său literar. Părăsirea facultății de filozofie și înscrierea la teologie nu a fost „efectul unor lungi și complicate dezbateri sufletești", nici „revela-ție" și „eveniment providențial" — cum i-a plăcut lui însuși să a- firme și cum a voit să se creadă — ci „un lucru neauzit de grabnic", o „imediată împlinire a unui ordin". Acest „ordin" nu venea din vreo zo-

nă mistică, ci venea din preajmă, îndreptarea lui Gala Galaction către facultatea de teologie s-a produs si- multan cu hotărîrea lui Tudor Ar- ghezi de a intra în monahism: „Intr-o zi am pornit amîndoi în pas egal, solemn, pe un drum cuteză- tor și splendid, el spre Thebaida, eu spre Școala din Alexandria" („Cronica" din 19 februarie 1915). Se știe însă că închinovierea lui Ar- ghezi n-a fost precedată de irezis- tibile chemări duhovnicești, ci de nevoia unei oaze de liniște, pe care condiția lui de tînăr obligat să-și cîștige traiul nu i-o putea oferi, pentru a se consacra artei sale. („Am fost o vreme călugăr, pentru că nu aveam alt adăpost în care să pot gîndi, unde să pot scrie" — avea să mărturisească, peste șazeci și cinci de ani, Arghezi însuși, într-un interviu acordat revistei «Les let- tres francaises»). Este sigur că în anii exodului comun către tihna minăstirii și către hățișul exegezelor teologice, prietenia lui Arghezi — temperament de neînfrîntă și agre- sivă voință — s-a manifestat ca o tiranie dulce asupra unui Ga- laction oscilatoriu și veșnic tor- turat de faKmpwiri și indoieli In perioada primelor sale mani- festări literare, viitorul prozator n-a acceptat valorile scrisului ro- mănesc și „nu le-a pus la inimă deei în măsura în care i le garan- ta Arghezi". Ascultarea și supunerea față de vrerile dîrze ale lui Ar ghezi, față de adevărurile proclamate de acesta, vor fi determinat și în- soțirea pe drum lăturalnic și paralel, a prietenului pornit spre chilia minăstirească. Numai că drumul celui înainte-mergător avea să se frîngă repede, iar al celui venit în urmă, ca tovarăș de cale, va fi fără întoarcere.

Ce a determinat, atunci, supune- rea și irevocabila vasalitate a lui Gala Galaction față de învățătura creștină? Scriitorul s-a străduit în multele sale confesiuni să întă- rească pe contemporani în convin- gerea că el a fost subiectul unei întîmplări similare celei trăite de rabi Saul din Tarsul Ciliciei, pe drumul Damascului, unde năzuia

să-și termine investigațiile și să-și desăvârșească misiunea de judecător de instrucție în procesul intentat primilor creștini. N-a ostenit niciodată să proclame rolul hotărâtor pe care viitoarea sa soție l-a avut în inrolarea lui între urmașii profetului din Nazaret. Toate acestea sînt însă numai justificări și explicații tardive; buna lor credință nu poate fi pusă la îndoială, dar — ca toate justificările — ele nu exprimă adevărul întreg, ci îi luminează doar parțial, scoțindu-i în evidență numai anumite ipostaze. Adevărul întreg poate și trebuie să fie reconstituit din fragmentele lăsate de scriitor. Cert este că abia după înscrierea la facultatea de teologie, tinărul Galaction descoperă că morala creștină, cu rigorile și cu penitențele ei, cu uciderea oricărei pasiuni, cu voluptatea inumană a suferinței, poate deveni pentru firea lui bîntuită de fantazii și invadată de patimi, mult căutatul censor interior. Dacă prin hotărîrea de a se căsători — adoptată în urma exemplului desprins din prelegerea lui Maiorescu și impusă cu greu familiei — el socotea că scapă „de rîia boemei” și de „iobăgia cafenelei” care conduceau „la spital și la balamuc”, — în etica creștină trebuie să fi văzut o pavază de neînvinș față de mult mai primejdioasa „conjurație a demonilor din propria-i inimă”. El va adopta această doctrină cu disperarea cu care cel căzut în viitoare se agață de pluta izbăvirii tocmai în clipa cînd se simte învins în lupta cu puhoaiete. În procesul de transformare a moralei creștine într-un paznic neadormit și Incoruptibil al temperamentului său frenetic, Gala Galaction a suferit, fără îndoială, o influență din partea viitoarei soții. Dar această influență nu a fost «hotărîtoare», cum a vrut el să o înfățișeze mai tîrziu: influența soției Zoe nu determină decizia tinărului teolog, ci doar o consolidează ulterior, justificînd-o și punîndu-i în valoare utilitatea. Rolul ei este mai însemnat în altă di-

recție. Nu trebuie să se uite tinăra care trăise un lung noviciat monahal la Agapia nu avea (și m putea să aibă!) altă concepție despre creștinism decît aceea care în călzise inimile curate și naive ale închinătorilor din catacombe și furnizorilor de martiri, în veacurile dintii ale erei noastre. Creștinismul ei era un creștinism primar exaltat și generos, împletire de extazuri lirice, de severe precepte etice, de dureause «depădări de sine» și de profundă suferință omenească, sub aură de basm și de legendă. Pe trufecioara care se pregătea din pruncie să ajungă «mireasa lui Christos», patimile, răstignirea și moartea profetului nu se săvîșiseră într-un timp istoric și într-un loc delimitat anume, ci se împlineau permanent, an de an, în fiecă primăvară și pretutindeni. Pentru ea, creștinătatea era o confrerie a celor umili și slabi, a celor batjocoriți și suferinzi, înalțați — iluzoriu — la suprema demnitate de «fii ai lui Dumnezeu». Creștinismul soției Zoe era un creștinism popular, contestatar și ardent, netulburat de dispute dogmatice. Acesta a fost creștinismul care l-a fascinat pe tinărul student, vinător de metafore și simboluri. L-a fascinat fiindcă reprezenta reîntîlnirea — sub auspiciile erotismului adolescent — cu creștinismul ritual practicat de maica sa (fiica preotului Ostreanu din Roșiorii-de Vede, care „ținea calea și zilele bisericii ca o adevărată pravoslavnică” — «România» din 30 ianuarie 1939); l-a fascinat fiindcă se vedea pe măsura temperamentului și aspirațiilor lui artistice, aplecate deopotrivă spre realismul patimilor omenești și spre poezia inefabilă a fantasticului folcloric. Acest creștinism, crescut și înflorit din psalmi, din «Cîntarea cîntărilor», din parabole, din mituri și din vise, va deveni temelgia viitoarei lui edificări sufletești. Tinărul tulburat de pasiuni va crede cu tărie că această doctrină simplă, nespîstioată de exegeze și meptagărdată de interpretări doctorale va putea

„din el omul „omul de ordine și S n ț a c e a r fi vrut să fie”. O asi-  
 1% ordonare lăuntrică deschidea,  
 ZT porțile împărătești ale reali-  
 Sril sale artistice, — țel suprem al  
 țintei și al luptelor lui. De altfel,  
 după ani lungi de studii reli-  
 finTse după licență și doctorat în  
 fiLeie, chiar după intrarea lui în  
 Șurile preoților și după dobin-  
 Hirea unei catedre prestigioase în  
 învățământul superior teologic, Gala  
 ralaction va rămâne devotat viziunii  
 „... inițiale asupra creștinismului.  
 La vârsta de treizeci și patru de ani,  
 doctorul în teologie declara : „Creș-  
 tinismul meu este astăzi social și  
 polemic” („Flacăra» din 23 martie  
 1913). Social și polemic fusese creș-  
 tinismului lui dintru început ; social  
 și polemic avea să fie toată viața,  
 iar uneori puțin pe de lături și  
 în răspăr cu poziția creștinismului  
 instituționalizat și salariat al orga-  
 nizației bisericești. Intr-o scrisoare  
 trimisă lui Tudor Arghezi, la 12  
 mai 1905, Gala Galaction spunea :  
 ...servind cu inima și cu condeiul  
 lui Christos, voi face-o conform  
 unei concepțiuni și unei directive  
 personale și prin urmare eretice...  
 Nebunul, cu care făcuși odinioară  
 drumul la Căldărușani, n-a pierdut  
 absolut nimic din această prețioasă  
 calitate. înfățișarea lui e pasibilă  
 de evoluție ; fondul lui e inaliena-  
 bil. („Luceafărul» din 26 aprilie  
 1969). Chiar după hirotonia lui ca  
 preot, va fi obligat să înregistreze  
 o constantă rezervă, dacă nu osti-  
 litate, a multora dintre mai-marii  
 preoțimii, față de scrisul său înflă-  
 cărat, față de particularitățile con-  
 vingerilor sale creștine : „Paradox  
 curios !... proza mea evanghelică  
 era și este cinstită mai ales .de spi-  
 ritele independente. Familia mea  
 creștină, înscăunații pravilei și pre-  
 daniei, vistiernicii duhului și ai cu-  
 cerniciei ... sînt încă nedumeriți în  
 privința mea., („Ultima oră» din  
 6 ianuarie 1946). Nu trebuie uitat  
 că într-o epocă în care ierarhi,  
 preoți și dascăli de teologie lune-  
 cau, sub vîntul înșelător al opor-

tunismului, spre apele stătute și  
 putrede ale xenofobiei, ale naționa-  
 lismului șovin, Gala Galaction sco-  
 tea la iveală din versetele biblice  
 poruncile iubirii de oameni și pro-  
 clama, cu ardoare apostolică, dra-  
 gostea cea mai înțelegătoare și mai  
 îndelung răbdătoare între toate  
 rasele, între toate națiunile, între  
 toate religiile. El se încapățina să  
 creadă și să strige că „evanghelia  
 e o pravilă a dezrobirii sufletești  
 și a înălțării omului peste dobitoc  
 și peste tristele nevoi care le sînt  
 comune”. El căutase permanent dacă  
 nu a armoniza, dar a pune în pa-  
 ralelă pe marii dascăli ai cugetării  
 revoluționare cu propovăduitorii de  
 azi și de altădată ai concepției și  
 ai vieții creștine” („Contemporanul»  
 din 14 mai 1948). Prin întreaga sa  
 activitate de scriitor, de preot și de  
 profesor de teologie, el pusese în  
 lumină falsitatea pozițiilor grupării  
 gîndiriste, dînd prilej lui G. Căli-  
 nescu să sublinieze că „în vreme ce  
 foarte mulți tineri mireni fac pro-  
 fesie de misticism și ortodoxie, și  
 ne oferă de la o vreme încoace, sub  
 aripa neagră a d-lui Nichifor Crai-  
 nic, o literatură cu îngeri, heruvi,  
 serafimi [...] alți scriitori, care se  
 întîmplă a fi prin chiar rostul lor  
 social mai apropiați de biserica  
 ortodoxă, dau semne de cumițe-  
 nie și de seriozitate așa de edifica-  
 toare, încît e o datorie aproape din  
 parte-ne să le manifestăm aci viul  
 nostru sentiment de admirație și  
 de respect. [...] Așadar, în vreme ce  
 la gîndiriști, creștinismul se con-  
 cretizează, izolînd pe membrii săi,  
 într-un orgoliu nu numai de opinie  
 ci și de rasă, ortodoxismul fiind un  
 adevărat rasism, la preotul ortodox  
 Gala Galaction orizontul se lăr-  
 gește într-o îngăduință umanitară  
 de o evidentă noblețe.” („Adevărul  
 literar și artistic» din 14 februarie  
 1932). Umanitarismul elevat al lui  
 Gala Galaction n-a rezultat însă  
 din lectură și din adoptarea prin-  
 cipiilor etice creștine. El a fost

propriu sensibilității și gândirii sale, manifestându-se cu aceeași impetuositate și înainte de întâlnirea lui cu teologia, cu dogmele și cu morala evangheliei. Structural, el a fost egal cu sine însuși din adolescență pînă la poarta marelui exod: un tumultuos protestatar, un neobosit apărător al celor loviți, un justițiar neînfricat pentru dreptatea celor oprimați. El a putut vorbi și la tribuna muncitorilor adunați sub flamura roșie a idealului socialist, dar a putut predica și de pe amvonul bisericii creștine, lîngă icoane luminate de candelii, fără să fie sfîșiat de contradicții, fiindcă a rostit de fiecare dată unul și același crez: *al lui*. El a fost tot atît de cinstit cu conștiința sa și cînd a proclamat apropierea „viitoarei societății socialiste” și eliberarea „proletariatului din cele patru rîmpintii ale lumii”, dar și atunci cînd a predicat că „pe cele bune ale lumii le-a ales Dumnezeu ca să rușineze pe înțelepți și pe cele slabe ale lumii le-a ales ca să afunde pe puternici”. El a putut să rostească din cuget curat lîngă mormîntul lui Frimu: „Ai voit să mințuiești pe frații tăi, ai voit binele poporului, ai voit să potrivești cu rindeaua ta — tîmplar sublim — nodurile și scrijeliturile blestematei trupine sociale !... Soarta ta și a multora din lumea voastră roșie mă infioară și mă neliniștește... Tu însuși — atît de curat la inimă, atît de iubitor de oameni și de plin de idealul tău — tu cu viața ta, violent isprăvită la calea jumătate, îmi amintești de o întimplare analoagă, pe care o recitesc cu evlavie, în fiecare an, înainte de Paște... Mi-am dat cu vîntul și credința mea în chip irevocabil celui mai mare dintre voi toți, care ați murit și veți mai muri în spînzurători și în pușcării.” („O Jume nou”, 1919, p. 73—75). Dacă pentru orice cleric habotnic, pentru orice teolog bucher, iden-

tificarea lui Christos cu I... pentru izbăvirea mulțmilor J...? citoare însemna blasfemie și dere în eres, pentru Gala Gala\*... tion analogia și implicațiile ei I impuneau de la sine. Pentru că \_! așa cum el însuși mărturisise creștinismul lui se manifesta form unei concepțiuni și ...- .. rective personale și ... .. eretice”. Prin îmbrățișarea doctrinei creștine, numai „înfățișarea M” devenise „pasibilă de evoluție” \_ „fondul” s-a dovedit a fi s't.\_ adevăr „inalienabil”.

Numai așa, scuturată de broderia fantaziei literare, criza străbătută de Gala Galaction în anii 1898—1899 poate fi înțeleasă în dimensiunile ei reale: n-a fost o căutare de sine nici o ispitire de drumuri viitoare. Cărarea întregii sale vieți fusese demult jalonată. Tînărul Galaction știa că, împreună cu Argezi, va trage brazdă nouă în literatura românească, își pregătise reperele discursului pe care avea să-l rostească, — și pe care l-a rostit cu ardoarea impusă de temperamentul său frenetic. Tot ce nu aflase Gala Galaction pînă la aderarea lui la creștinismul militant, era *profetul* în numele căruia își va putea striga adevărurile. Și dacă morala creștină îi oferă pe incoruptibilul cenzor interior, de care avea nevoie pentru ordonarea și temperarea unei firi pasionale, ideologia adoptată, nu îi alterează esența: el alege din această doctrină conținutul dinții, pur și violent contestatar (ulterior abandonat sau numai moleșit de exegeze și coordonări, paralel cu instituționalizarea și aristocratizarea unei credințe structural populare) și i se face slujitor, fiindcă în realitate rămînea slujitorul crezului propriu. Nu acceptă nici măcar instrumentele tradiționale pentru cîntarea psalmilor de slavă; el țîși mărturisește adorația cu cobza își cu naiul său. Probatorii sint iarăși confesiunile lui: „Așa cum se fi-

tîrnplă cu orșicine, care a cutezat gș turbure pe contemporani cu visurile și cu scrisul lui, am căsunat . j . u discuții, controversate și schis- e f • l ^ . . . P . ^ crească ^ să recitească bucata mea «Trandafirii» Bucata aceasta rezumă, lă- murește și simbolizează, surprin- zător, toată simțirea și toată lite- natura mea". («Opere», I, p. 33). parabola din «Trandafirii» este, în- tr-adevăr, simplă și clară. Unii dintre exegeții și biografii lui Gala Galaction i-au dat însă o interpre- tare simplistă pînă la vulgaritate, socotind că ea sugerează doar per- manenta oscilare a scriitorului între lăicitate și religiozitate, că expri- mă numai caracterul dual al operei sale. Simbolul schiței este mult mai profund și mai bogat în nuanțe, oferind descifrări psihologice sur- prinzătoare. Neunoseind pînă la doisprezece ani trandafirii, eroul schiței întilnește întia oară sua- vul lor colorit și tulburătoare lor mireasmă în buchetul primit din mîinile mici ale unei eleve cu „pro- fil gingaș". Straniile senzații ale primilor fiori erotici („acești tran- dafiri, pentru moment, erau carne din carnea frumoasei școlărițe, erau ea însăși... Ani de-arîndul, din ceasul acela, nevinovații și suavii trandafiri mi-au fost inimi, m-au prigonit, m-au torturat...") sînt îm- pletite cu finețe ca în filigranul unui admirabil bijutier: „Simțeam în mine ceva plăcut și cald, dar totuși bolnăvicios și vinovat. Acești trandafiri îmi răsuceau toți nervii și puneau din nou, pe cap, cunune migrenei. Dar acești trandafiri con- tinuau în conștiința mea, pe fra- geda lor dăruitoare și acest fapt adăuga, în cumpăna senzațiilor mele de apăsare și de boală, ceva dulce și răcoros care mă oprea să mă desfac de ei și să-i dau peste zaplazul vreunei grădini din cale." Depunerea tîrzie a buchetului de trandafiri sub „pălăria de șindrila veche" a troiței din răs\_pîntie, la picioarele răstingnitului Iisus, unde

„ardeau luminările celor săraci și mîini cucernice atîrnau flori culese dimineața", a fost interpretată ca exprimînd involburarea lăuntrică provocată de înfruntarea dintre sentimentul plenitudinii vieții și tentația ascetică. O asemenea inter- pretare poate fi acceptată doar pentru catalogări facile. înțelegerea dreaptă a simbolului este cu totul alta și se află în rîndurile care în- cheie schița, — rînduri pe care co- mentatorii au ostenit să le mai ci- tească : „Uneori, meditînd asupra vieții mele și a drumului. ce mi-a fost poruncit de sus, ajung cu firul meditației în văi nehotărîte, unde crește floarea întrebării. Dacă aș fi avut o altă viață și aș fi ispășit vina originară și păcatele mele personale pe căile comune, poate că aș fi ajuns curînd să mă împac cu suavul miros de trandafiri. Și mai departe, dacă aș fi dus viața tuturor și aș fi lăsat să bată în simțirea mea cascada întîmplărilor obișnuite, poate că azi, după atîția ani de zile, micul episod din co- pilărie și migrena mea ar fi fost colb ușor, de multă vreme uitat și spulberat. Aș fi putut eu oare, să-mi aduc aminte, cu atîta limpe- zime, de acel frumos profil de acum treizeci de ani ? Și mai adînc grăind, era oare să-mi rămînă un simplu miros de floare atît de dulce dureros, atîta vreme ?" în fiecare din aceste fraze este expri- mat, în metafore și simboluri, cîte un aspect din complexitatea sufle- tească a lui Gala Galaction. El era conștient că dobîndise condițiile prielnice creației literare cu preț peste măsură de ridicat: acceptînd cenzura severă a unei etici intran- sigente, care chiar dacă nu stăvilea dezlănțuirea uraganului de pasiuni temperamentale, îi diminuea mani- festările devastatoare. înțelesese că numai bucuria visată și netrăită, numai plăcerea rîvnită și neconsu- mată se pot sublima, pe planul ar- tei, în creație autentică și durabilă. Știa că satisfacțiile plenare n-au generat nici măcar ode și madriga- luri, ci doar ditirambi ieftini, cu zornăit strident de tinichea, pentru uz domestic și cazanier. în 1910,

cînd scrie „*Trandafirii*”, jugul încă îi părea greu, iar roadele artistice ale robiei lui spirituale abia începuseră să se lase gustate. Era deci îndreptătit să ajungă „cu firul meditației în văi nehotărîte, unde crește floarea întrebării”, ca să încerce a cîntări dacă zestrea dobîndită este pe măsura prețului plătit. Avea unele temeuri să creadă că dacă și-ar fi trăit pornirile firii „pe căile comune”, s-ar fi eliberat de „migrena” parfumului tulburător. Avea de asemenea destule îndreptățiri să fie incredințat că dacă arderile lui lăuntrice s-ar fi consumat fără stavila pe care singur le-o pusese, ele ar fi ajuns „colb ușor, de multă vreme uitat și spulberat”. Dar avea și mai multe temeuri pentru consolidarea convingerii că fără supunerea de bună voie în fața celui ales să-i ordoneze și să-i disciplineze tumultul vieții interioare, n-ar fi putut păstra acel „profil frumos” și nu i-ar fi rămas „un simplu miros de floare atît de dulce dureros, atîta vreme”, — cu alte cuvinte n-ar fi putut schimba în diamant dur și strălucitor, cărbunele atîtor închipuiri și al atîtor întîmplări. Acestui chezaș al realizării sale artistice, el îi aduce ofrandă toată sensibilitatea lui pătimășe, „tot ce-a putut să culeagă din grădina sa, chiar dacă n-a nimerit totdeauna florile cele mai cuviincioase” (*Mărturie literară*).

Există o surprinzătoare analogie între „*Trandafirii*” lui Gala Galaction și o istorisire a lui Anatole France, intitulată „*Paița Maicii Domnului*”. Subtitlul ironist francez povestește minunata întîmplare a lui Varnava din Compiègne, — om sărac cu duhul, dar curat la suflet, care deprinsese meșteșugul jonglerilor vagabonzi; el colinda orașele Franței și desfăta pe tîrgoveți prin dibăcia cu care, stînd cu capul în jos, arunca și prindea cu picioarele, bile strălucitoare de aramă, ori cuțite ascuțite, zvirlite și culese îndemînic din zbor. Aflîndu-și adăpost într-o minăstire închinată Maicii Domnului, jupînul Varnava suferă în inima lui, nepricepîndu-se să cinstească pe

sfînta patroană cu cîntări, cu dici ori cu întocmire de icoane” după vrednica de urmat, pildă a celorlalți monahi. Dar într-o zi cînd paraclisul minăstirii era p.s'tiu, starețul și doi bătrîni părinți” ispitind prin crăpăturile ușii, „ăzură pe Varnava înaintea altarului Maicii Domnului, stînd cu capul în jos și cu picioarele în sus și aruncînd cele șase bile de aramă și cele douăsprezece cuțite... pără să priceapă că acest om nevinovat slujește astfel pe Fecioara cu darul și cu învățătura lui, cei doi bătrîni strigară că e nelegiuire... Erau deci gata, cite trei să-l scoată în brînci din paraclis, cînd văzură pe Maica Domnului cum se pogoară pe scările altarului, ca să șteargă cu pulpana felonului ei albastru, sudoarea ce picura de pe fruntea paiței.” Analogia devine de-a dreptul tulburătoare dacă se amintește că această istorisire a lui Anatole France — pe care scriitorul român îl numea: „unul dintre dascălii mei de teologie”. (*Adevărul literar și artistic* din 3 noiembrie 1929) — s-a numărat între foarte puținele bucăți literare a căror talmăcire a semnat-o vreodată Gala Galaction, în afară, bineînțeles, de monumentală traducere a Bibliei. Publicarea în anul 1920 a *Paiței Maicii Domnului* (împreună cu povestirea *Mustafa Efendi ajunge Macarie Monahul*, în colecția „*Foi volante*”, pe care o edita „*Viața românească*”) a precedat intrarea în eler a lui Gala Galaction. Prinosul de cinstire și de venerație pe care Gala Galaction îl aducea lui Christos era alcătuit din ființele arse de pasiuni ale plămuirilor sale artistice, erau eroii lui literari: „veseli, triști, dramatici, ușuratici, adulteri, lăsați să se desfășoare așa cum psihologia lor îi face să fie” și urmăriți „prin toate viroagele și smîrcurile existenței lor” (*Viața literară* din 1—15 octombrie 1933).

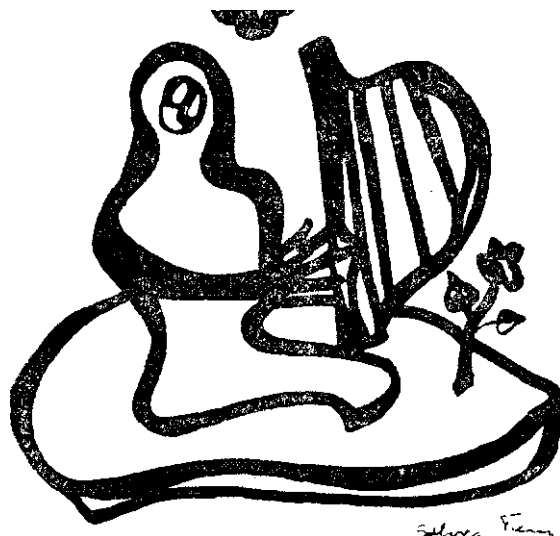
Această ipostază a chipului lui Gala Galaction poate părea rodul fanteziei unui lector îndrăgostit de scrisul marelui prozator. Ea este, din fericire, confirmată de Tudor

Arghezi, care își cunoaștea tovarășul de avatururi adolescente și nrietenul de o viață, în orice caz j^ult mai bine decît biografii lui mai tîrziu. În 1929, cînd Gala Galaction împlinise cincizeci de ani, Arghezi roștea la radio un elogiu l scriitorului, în care spunea :

Noi cunoaștem un Galaction dinainte de hirotonie, fierbinte, de-o are temperatură pasională. Cernela lui incandescentă a dat slovelor românești o metalizare și un cristal rotund, și Galaction a purtat reunite toate nădejdlle sigure ale generației lui, una din generațiile cele mai destoinice din istoria literaturii. Din ceasul de utrenie în care preotul a luat cunoștință de stihul : «Pune, Doamne, pază gurii mele și ușă de îngrădire împrejurul buzelor mele», personalitatea lui s-a complicat și fiecare clocot sufletesc a fost mînat de șoapta înțelepciunii : *suferințele valurilor din ocean căpătaseră un bici și un regulament* (sublinierile noastre C.R.). Dar nici valul n-a cutezat să

se clatine precipitat, nici biciul să lovească talazul adînc, și în tinda scriitorului s-a făcut o înțelegere între două puteri orînduite să fie împărechiate numai uneori, la mare nevoie și din întîmplare." (*Adevărul literar și artistic* din 18 ianuarie 1931).

Așadar, „în misterioasa plămădeală" a lui Gala Galaction Dionysos nu s-a înfruntat permanent cu Apollo : Dionysos a fost întotdeauna mai tane și pururea stăpin pe inima lui. Dar scriitorul l-a îndatorat pe Dionysos să aducă la masa de ospăț a lui Apollo, ciorchinii lui de viță cei mai gustoși, amforele lui cu vinul cel mai tare și mai înmiresmat, cîntările și dănțuirile lui cele mai tulburătoare. Neizbutind să se elibereze de sub tirania temperamentului său frenetic, el l-a așezat sub cenzura permanentă a unei etici inflexibile — precum valurile oceanului „sub bici și sub regul;«nent" — distilînd insatisfacțiile existențiale în esențele pure ale creației literare.



## poezia t cronicii porumbacu

Intiile două volume ale Veronicăi Porumbacu: *La capătul lui 38*, 1946 și *Visele Babei Dochia*, 1947 (cel de-al doilea remarcat de G. Călinescu) anunțau apariția unei poete, în cea dinții culegere abia se simte o oarecare șovăială. Poeta își căuta un drum, dar căutarea e aproape insesizabilă. Desenul e sigur, intuițiile hotărâte. Anotimpul primăverii, de pildă, e văzut sub semnul unui animism total, trădind o înăscută dispoziție spre surprinderea complexelor procese ale firii: „*Primăvara își scoate cornițele / și sparge subsuorile cafenii ale ramurilor. / Brațele-i cresc, / antene lungi cu muguri în vîrf. / Nu se zăresc la prima vedere. / Dar cînd le prinzi între degete / boturile catifelate, / simți cum se bucură, chiuite, / siguri pe viața lor plină, în curînd revărsată*” (*Primăvară*).

Adolescența poetei a fost întinată de negura războiului și firesc era să încrusteze în suflet atitudinea protestatară ce va rămîne pînă tîrziu o constantă a liricii sale. Foarte bună, în acest sens, este poezia *In spartul nopții*, viziune de coșmar a unei nopți de bombardament. Mina poetei adevărate se vedește în puterea de plasticizare a emoțiilor și de utilizare a resurselor limbajului. Somnul „*trage obloanele ochilor*”, „*talpa*

*de cer*” se prăbușește deasupra caselor, peste ochii „*uscați*” ai oamenilor se aștern „*bureți de lacrimi*”, spaima „*înnoadă gîtlejul*”, teama „*ciocane capul și împletește cuvintele*”.

Aproape toate poeziile incluse în „*Visele Babei Dochia*” sînt piese antologice. Este vizibilă îndată o schimbare aproape generală a tonalității prin apropierea de poezia populară. Ne întîmpină însă o asimilare de substanță, în descendența lui Lucian Blaga, ca în această ritmică de descîntec din „*Foc la moară*”: „*Scoate moara albastră / iimbile pe fereastră, / Aspră și hîdă se urcă, / limbile și le încurcă. / Pilpîite, liliachie, / marginea de pădăie. / Țipă șapte năluci / Jos în vad pe uluci. / Fîrniie galbenul cepei / în ropotul Repedei*”. „*Strigătura*” e o replică contemporană la monologul tînărului îndrăgostit din „*Numai una*”: „*Spuie lumea ce-a vrea: / mîndră mi-e cea mai mîndră din toate. / Cînd dă capul pe spate / cerul nu mai răsufle*” etc.

Prospețimea senzațiilor este indiscutabilă și, cu mici excepții, poeta pătrunde cu dezinvoltură într-un univers substanțial poetic. „*Șerbota*” constituie doar un prilej pentru evocarea elementelor fundamentale ale universului: soarele, apa, piatra. În Amurg, cînd „*de dîmb se*



"*fîrnă apusul*", turme de bivoli trec încet către casă, în timp ce ceasornicul, simbolic, își picură neliniștea orelor. („Miros de drum"). Poeta a început să urce singură pe o cărare necunoscută, dar curînd a observat că drumul e numai al său și nu-și poate opri pornirea de a-și exprima uimirea și bucuria : „*S-a spart coaja cuvintelor, j nici eu nu știu cînd, I poate am zdrobit sicriul lor I cu bulgări de pămînt. Ij Miezul e proaspăt și crud, I ca primii struguri în <ti> I clinchetul astfel laud: I are zimții aurii*" („Poezie"). Deasupra întregii poezii arde năpraznic nostalgia depărtărilor: „... *marginea nu mi-o mai află aici. j Aș vrea să beau răcoarea I din alte fîntîni și din I orașe cu miezul J mai mustos și mai plin*"... — neliniște intensificată de imaginea trenurilor ce călătoresc spre orașe neștiute și strigată lumii în „Căutare" : „*Dac-aș fi gînd, mi-aș lua zborul în stoluri... I Dac-aș fi gînd, I aș cutreiera toate țarinile (...)* I *De-aș fi catarg aș vrea mările să le sparg*".

însă poezia de început a Veronicăi Porumbacu nu poate fi adecvat înțeleasă fără a lua în considerație întreaga producție lirică a anilor 1942—1947, din care poeta a încredințat tiparului numai o parte în volumul antologic, „Lirice", din anul 1957.

„Cer de război", „După bombardament" și mai cu seamă „Da!" potentează trăsăturile liricii Veronicăi Porumbacu subliniate mai sus, accentuând atitudinea protestatară. În ultima poemă, spațiul sideral „îngust" și „strîmt" e pus față în față cu universul Terrei, poeta exaltînd virtuțile lumii reale : „*Nimic nu mi-e străin din ce e pămîntesc: I nici apele ce se sărută în oceane, j nici munții ce se cheamă prin oceane, I nici oamenii ce-mi cîntă orice vers*". Dialogul cu Hyperion slujește reliefării aceleași generoase idei a dăruirii : „... *nu sînt singură cînd alerg prin constelații: I am omenirea întreagă : doar să vrea I și prinde nesfîrșitu-n ecuații. I Ce ești tu, sterp văzduh, pe Ungă ea ?*"

„Pe Negoiful", „Noaptea nopților", cu dramatica încheștare dintre cer și

pămînt, reliefează neistovita atracție spre temele fundamentale poetice, ca, deodată, în „Amurgul Evei", Veronica Porumbacu să ne releve o tulburătoare poemă a vieții și a morții, văzută din perspectiva generală a umanității. După lectura poemului rămii visător și gîndurile alunecă fără voie spre cadența biblică din „Booz endormi" de Victor Hugo. Aceeași gravă tonalitate emoțională învăluie confesiunea Evei. Calmul cu care vorbește înfioară. Din glasul ei răzbate durerea trăită în fața ineluctabilului destin biologic, dar și conștiința că nimic, niciodată, nu poate stăvili procesul vieții. Eva își simte sfîrșitul inevitabil și monologul cade în fața lui Adam, martor și participant neputincios la spectacol. Moartea face parte din rostul adînc al firii : „*Davă va fi—odată să adorm fără trezie, Adame, tu să nu mă plîngi. I Orice zi înserează și orice seară adoarme, grea de rod. / Să nu plîngi amurgul vreodată, I și nici somnul ce-l simți coborînd*".

Dincolo de aspectul fenomenologic al existenței, viața își afirmă imperativul eternității. Eva moare ; plămădită de lut, se reîntoarce în țarină, dar în cele patru vînturi copiii îi umplu pămîntul : „*Din mine au crescut mlădițe I Ca dintr-o vie, / crengi ca dintr-un copac, I riuri ca dintr-un izvor*". în spatele vorbelor melancolice ale Evei se întrezărește o pîndă continuă, o extenuantă veghe, o dorință aprigă de a spune totul, plăcerea de a-și retrăi încă o dată, evocînd-o, viața trăită. Culcată pe patul de frunze ca pe o punte aflată la hotarul dintre lumea reală și cea de dincolo, Eva își exprimă bucuria imensă de a fi fost om. Regretele au rămas în urmă, tristețea pierde asemenea umbrelor risipite de razele soarelui și pe nesimțite „Amurgul Evei" se întoarce dintr-o poemă a morții într-un elogiul al vieții însăși, văzută ca un atribut al veșniciei. Convingerea că rostul pe lume i s-a încheiat consolidează sentimentul de pace și liniște în sufletul celei ce pleca pentru totdeauna: murînd, viața Evei se revarsă în cei ce rămîn : „...*viața-mi s-a dat, I și viață am dat, I și*

*'țarina mă cheamă să jiu țarină, j  
<lin care să crească fire de griu, I  
să se înalțe copaci, / și un copac  
pentru tine, Adame, I (...) I In umbra  
lui ai să stai, j în foșnetul lui să  
înserezi. I I Și ai să-ți privești copiii  
ce-ți umplu pământul j și ai să pri-  
cepi și tu I că Eva e Viață I și  
moartea nici nu e pe lume..."*

Ceea ce caracterizează poezia Veronicăi Porumbacu de după anii 1950 este atitudinea civică deschisă. Membră a colectivității naționale, poeta participă activ și afectiv la viața tumultuoasă a cetății. Nimic din ce se întâmplă în hotarele ei nu rămâne fără ecou în suflet. Prefacerile uluitoare ale acestor ani de mari cristalizări sociale, mutațiile adânci din conștiințe sînt fascinante. Totul și toate își pierd intrarea în universul liric. Noile volume : **Anii aceștia**, 1950, **Mărturii**, 1951, **Prietenii mei**, 1953, reprezintă un dialog cu realitatea. Intențiile poetei nu pot fi negate și poezia Veronicăi Porumbacu nu poate fi adecvat înțeleasă în afara contextului general evolutiv al poeziei românești în ansamblu. Prezent, pretutindeni, rămîne sentimentul iminent de transformare socială imperioasă. Cotidianul copleșește lirismul. Sub fascinația evenimentului, poetul nu mai găsește răgazul necesar reflecției. Afectivitatea este continuu stimulată, atenția atrasă de zone eterogene ale vieții imediate, însă vibrației exterioare poetul nu-i poate opune o fierbere interioară de amplitudine. Coborînd prea mult în general-uman, poezia și-a pierdut cealaltă dimensiune, personală, particulară ce o face să supraviețuiască vremurilor toate. Așa se explică de ce, astăzi, unele versuri le găsim lipsite de sevă, de ce, uneori, recităm poezii ce nu mai au acelaș răsunet în inimile noastre.

Fundamentală pentru poezia Veronicăi Porumbacu din acești ani rămîne dăruirea. Semnificativ este în această privință volumul **Prietenii mei**, titlul însuși inculcînd ideea solidarității internaționale. Piese,

cele mai multe, ilustrează abundant amplitudinea dăruirii: „Peisaiui” „In colonia copiilor coreeni” „Sr • soare”, „Steagul comunei” „p'irchiva”, „Legendă maghiară” ș.

Poemul epic, în vogă la începutul deceniului al VI-lea, a atras-o și ni Veronica Porumbacu. i.,ă, din instinct, s-a ferit să întocmească în „Ilie Pintilie”, 1953, o narațiune biografică. Respectînd cronologia poeta a ales momentele ce i .-au' pãrut mai pline de semnificație general umană, străduindu-se să lumineze dinăuntru destinul exemplar al unui comunist: eroul citește, l. lumina lămpii, muncitorilor („Seara, la Pintilie”), înfruntă intransigent autoritățile („Răspunsul”), trăiește sentimentul solidarității proletare („Lin gã Cișmigiu”, „Cojoacele”) etc” Un cald lirism respiră însă piesa „Prietenie”, subdatată : **Doftana, io noembrie 1940**, evocare a cutremurului și a morții lui Ilie Pintilie.

Se observă totuși efortul poetei vizibil îndeosebi în „Prietenii mei” de a rămîne fidelă lirismului din volumul de debut. Așa, de exemplu, versurile ce ar putea fi grupate sub ideea generală a maternității sînt pline de nostalgie. Pămînt matern e cîntecul „celui ce **va veni**”. Cu obrazii imbujuorați, cu pleoapele coborîte, timid, poeta destăinuie lumii fericirea de a fi mamă : „**Eu nu te văd. Nici nu te pot cunoaște. I Cu tine însă lumea se va naște. I Eu nu te știu. Și totuși, nu arar / tresar cînd, în adîncuri, tu tresari, I lovindu-mă, o, dulcea mea povară, I ce faci întîiul pas, întîia oară**”. „De vorbă ou tine” amintește suavitatea madonelor lui Rafael : „**cînd te țin la pieptul meu, îmi pare I că-i brațul aspru pentru capul tău, f și mă sfiesc ușor de-orice mișcare, I să nu te turbur sau să nu-ți fac rău**”. „Crînguri verzi”, „Primul cuvînt”, „Școlarul meu” consemnează secvențele tipice din viața copilului : primii pași, întîiul cuvînt, uimirea în fața miracolelor lumii, cea dinții zi de școală. Peste fericirea mamei de azi plutește indefinit îngrijorarea mamei de totdeauna : ce-i aduce viitorul fiului său ? Nu întîmplător, drept motto al poeziei „Darul meu”

„u fost luate versurile populare :  
Cine-a sperat și s-a zbatut / cu-  
noaște viața de la început; j cine-a  
„născut și a suferit, / I cunoaște viața  
pînă la sfîrșit...” Neliniștea adaugă  
un plus de autenticitate.

Reținem și două poezii erotice :  
„Cîntecul fetelor” și „Ție”. Cea din-  
tîi este un ecou modern al zbučiu-  
mului erotic din „Sburătorul : „O,  
fetelor, voi fetelor din lume, / dez-  
văluirea-nțiiului fior, / e pentru  
toate aceeasi grea minune, / și nici-  
odată nu-i găsim un nume j cînd ne  
e dor”. A doua, superioară, un de-  
licat epitalam. Realizat din perspec-  
tiva curgerii timpului, portretul băr-  
batului se încheagă din notații dis-  
parate, ca și cum poeta ar evoca  
pentru sine imaginea omului iubit :  
„Au ce mi-a fost din tine mai  
aproape ? / Vmbritu-ți păr sau frun-  
tea grea de nor, / J sau mîna ta, in  
care, la izvor / mi-ai dat să beau  
din claru-adînc de ape ? / / Sau  
glasu-învăluindu-mă ușor, / I sau ochii  
tăi în cari o lume-ncepe, / ce deo-  
dată mi-o deschizi sub pleoape...” ?  
Cuvintele sînt abia șoptite, palmele  
femeii mîngîie fața bărbatului și  
deodată planurile se îndepărtează.  
Neconținută mișcare a timpului și-a  
încrustat trecerea pe chipul iubit,  
versurile întorcîndu-se pe nesimțite  
într-o pătimașă mărturisire a dra-  
gostei adînci purtată tovarășului de  
viață *dacă vocea s-a-năsprit prin  
vreme / și părul n-a putut de ierni  
să scape / I în ochii tăi privind, — o,  
nu te teme / — / / și azi mai regă-  
sesc același dor / I pe care anii au  
știut să-l sape / în veșnicia primu-  
lui fior”.*

Selecția întreprinsă în *Lirice*, 1957,  
conturează vizibil efortul Veronicăi  
Parumfoaou de a se întoarce spre  
zonele lirice mai adecvate tempera-  
mentului său. Ce a reținut, de pildă,  
poeta din „Generația mea” ? In pri-  
mul rînd piesele de atitudine soci-  
ală : „Ea, revoluția”, „Exodul”,  
„Pruncul vremii”, „Apocalipsa”, „Oe-  
lor dc ieri”. Dar alături de ale, fără  
a fi grupate într-iun anume ciclu,  
poeta a ales un mănunchi de poezii  
de dragoste, puise suib semnul unei  
profesiuni de credință : „Eu nu mă  
dăruiesc, mă dau cu totul, / I și-n fo-

cul luptei și-al unui sărut” („Celor  
de azi”).

Caracteristica dominantă a acestei  
poezii, am convingerea a fi vibrarea  
la ipostazele feminității. Veronica  
Porumbacu trăiește din perspectiva  
prezentului vîrstele lăsate în urmă.  
Intrarea în adolescență e recreată  
în „Prolog”. Cozile căzute sub foar-  
fecile neîndurătoare modifică im-  
perceptibil grația copilei de odini-  
oară. „Curaj” evocă fiorul întîii iu-  
biri și cu deosebire cîntă Veronica  
Porumbacu bucuria maternității,  
fericirea căminului conjugal, dragos-  
tea calmă, dar fără a fi mai puțin  
mistuitoare, desfășurată în umbra  
bărbatului iubit.

Poeta năzuiește și izbutește să fie,  
cum se exprima T. Arghezi, „logod-  
nică de-a pururi”, și ceea ce o pre-  
ocupă este străduința de a păstra  
nestinsă flacăra iubirii „an de an”,  
cînd „trăiești și naști și crești copii”.  
Sentimentul tristeții nedefinite, al  
spaimei determinate de oboseala și  
indiferența bărbatului, pîndit ne-  
conținut de dușmanul obișnuinței  
cotidiene e doesebit de complex și  
gingășia cu care poeta îl dezvăluie  
e în afara oricărei discuții. O even-  
tuală sugestie exterioară se dovede-  
ște inutilă : nimeni nu poate cunoa-  
ște infinitel nuanțe ale comporta-  
mentului uman și taina ce trece  
„drept a iubirii floare rară” este dat  
fiecăruia să o dezlege „în veci / la  
fel de greu ca-nții oară”. Dacă „re-  
țeta” fericirii, meditează poeta în-  
tr-un melancolic final, nu poate fi  
aflată, singura soluție este de a trăi  
viața cu toate fibrele ființei, sub  
semnul generos al dăruirii necondi-  
ționate ; să... „dau mai mult decît  
primesc, / primind mai mult decît  
îmi dăruî, / — căci daru-i sensul  
meu firesc / și cînd mă-nalț, și cînd  
mă năruî / I și dacă simt la fel de  
viu și mlada care dă în muguri, / I  
și versul blînd în care scriu, / I și vi-  
nul vechi, și coștii struguri, (...)  
atunci rămîn cu-același dor / I și ti-  
nerețea mă petrece, / I ca și răcoarea  
din izvor, / j din care beau fără să  
sece.”

Ca într-un extaz, tinăra femeie se  
lasă pradă flăcărilor neistovite ale  
dragostei : „Iubirea-i rug, și-am ars

și eu l în focul viu. I Să pier și să durez mereu, / aș vrea să știu. II Cu dorul mării bucurii I să pot vibra, I să fur o clipă din vecii, / să fiu a ta..." Din vîlvătăile „focului etern” al iubirii a răsărit sentimentul matern „fără sfîrșit”; copilul ce va deschide miine ochii spre lume, „e fructul flăcărilor” de azi, „e tot ce-a fost în lume cînt — / și-n noi” („Fructul flăcării”).

Tocmai de aceea gîndurile i se întorc încărcate de dragoste și recunoștință spre bărbatul iubit, într-un suprem elogiu. Glasul tremură cuprins de emoție și, cu dragostea adolescentei de ieri, i se destăinuie. Ochii lui sînt oglinda în care femeia îndrăgostită își vede răsfrînte infinitele ipostaze: „... n-am pe lume-oglină mai curată I ca ochii tăi. I Ei ca o seară / lîn coboară I și mă-ntînesc I și mă privesc I în ei (...) sînt toata-n ochii tăi, adevărată, j nu doar pămînt, nu doar dogoare I după care j rămîne-n drum I un punn de scrum, I în vînt”, confesia încheindu-se cu o nu mai puțin patetică mărturisire a dragostei: „... tot ce-adun, I și ce nu-ți spun I știa. I I Cu trup și gînd, I cu dor arzînd, I mă ai”.

Dar dincolo de acestea răzbat din poezia Veronicăi Porumbacu alte neliniști mai adînci. Un poet adevărat se cunoaște și după desperarea cu care își dezgolește sufletul în fața cititorului. În *Răspîntia*, Veronica Porumbacu se îndoiește de sine însăși și de lira sa. întrebarea este următoarea: ce valoare are poezia pe care o scrie? Nu cumva „cu-o mulțumire care fură, I încondeiam frînturi de vers, / iar pozele după natură, / talazul dintr-o picătură, I îl socoteam drept univers”? Va putea ea înfrunța aripile grele ale anilor ce vin? Aflată „ia mijlocul vieții”, poeta vrea să treacă „prin mările de spăimă” ale incertitudine! „la adevărul nalt și greu”.

Versurile dezvoltă, de fapt, o idee mai veche: valoarea operei artistului, în genere, își află o mai dreaptă prețuire după trecerea sa în lumea neființei, dar valoarea lui ca om se făurește cît e în viață — idee com-

plex dezvoltată în poezia w și zi”, unde îngrijorării din *IZJ\** anterioara i se opune hotărîre<sup>Y^</sup>. „ea nes-

existență exemplar<sup>sub</sup> hainei<sup>o</sup> giei, ni se n<sup>o</sup>tră<sup>^</sup> K: biografie“ & încărcata de largi semnificații A trebui citată în întregime. jși<sup>o</sup> „... dul se aprinde”, pentru impli<sup>S1</sup>. ei profund umane: omul, pe pârwn are o menire și îndatorirea de duce<sub>2</sub> la capăt. Pe alt registru era V luata a doua parte a monologului

*întreg și parte*, 1959, *Diminețile simple*, 1961 și *Memoria cuvintelor* 1963 sînt volumele în care Veronica Porumbacu este tot mai firesc atrasă de momentele grave ale existenței ca, în ultimul, structura adevărată, a poetei să se releve pe de-a-ntregul. Lucrul a fost observat chiar atunci și Victor Felea sublinia semnificația „de răscruce interioară” a „Memoriei cuvintelor”, însă liniile de dezvoltare a liricii sale nu au fost nuanțat înțelese.

Să ne oprim pentru edificare la „Memoria cuvintelor”. Din cele patru secțiuni ale culegerii, ciclul *Cuvînt despre cele patru vînturi* și parțial „Cuvînt despre colțul grîului” rămîn sub posibilitățile reale ale poetei. În schimb, mult deasupra mediei se ridică celelalte două.

„Cuvînt la fereastră” are o structură complexă: un mozaic superior construit din cîteva atitudini lirice esențiale. Denominația ciclului este simbolică, conturînd și delimitînd un univers poetic specific. Ca și Geo Dumitrescu în *Aventurile lirice*, Veronica Porumbacu descoperă lirismul în lumea cotidianului: o tînără femeie se oprește asupra bucuriilor zilnice, cîntă intimitatea căminului conjugal, așteaptă nerăbdătoare întoarcerea soțului: „In ce culoare să-mbrac fereastra cînd vii? I Am poruncit mușcatelor I să-și aprindă roșul pentru tine, j și s-au supus II. In ce culoare să-mbrac odaia cînd vii I ca s-o afli mai plină de tine I deei ai lăsat-o?” (*In ce culoare*) — și înregistrează, crispată, curgerea

ului *Vremea trece fără odihnă* „te lumea cea mică, I peste lumea mare” (*Numai păpușa, Casație*), fiindu-și prezența în corpul fe-  
 care „crește dintr-o cămașă  
 tă, intrînd I în alta pînă în  
 int I ce urcă apoi mereu spre  
*Cunchi I ti spre coapse*. Tot mai  
 ! poeta rămîne gmditoare ; ima-  
 ; nelămurite îi trec prin minte,  
 «hi amintiri crezute pierdute în  
 Il anilor reinvie pe neașteptate,  
 i minate de un fascicol orbitor de  
 mină, care, spulberînd umbrele, le  
 infuzează noi semnificații. Tăcerea  
 mai cu seamă o învăluie și chiar  
 împreună, toți trei, în grădină pe  
 bancă „fetița la mijloc, eu de o  
 tu de alta”, sub razele lunii  
 tec, fiindcă poeta a aflat dulceața  
 tăcerii și a început să audă graiul  
 ci „cu silabe catifelate”.

S-ar părea că poeta dezvoltă în-  
 tr-un nou registru o preocupare mai  
 veche, dar dincolo de aparențe ceva  
 s-a modificat hotărâtor. Cu mai multă  
 sau mai puțină neliniște, poeta stră-  
 bate o vîrstă care este sau i se pare  
 că este critică. Dacă era o vreme  
 cînd nu alegeai bucuriile, încît  
 printre stropii mari, curcubeici, I  
 abia îți tragi sufletul...”, astăzi a  
 sosit „vîrsta avară” cînd „stat cu  
 palmele streășină lungi anotimpuri I  
 poate, se întorc cu păsările bu-  
 curiile simple” (*Mînzule*).

Unde se află izvorul groazei ce  
 pîndește de pretutindeni ? Nu în  
 vîrsta reală a poetei I La patruzeci  
 și urau de ani, Veronica Porumbacu  
 ne privește liniștită, împăcată cu  
 sine și cu lumea : „... am băut atîta  
 lumină I din oameni, din arbori, din  
 stele, I din semitonurile speranței,  
 din muzica plină a dragostei, I încît,  
 și-n Ixtmea umbrelor intrînd, eu în-  
 sumi voi lumina-o...” (*Al 41-lea*). Nu  
 vîrsta în sine o înfioară, ci spaima  
 de „marea trecere”, cum se exprima  
 Lucian Blaga, la care sensibilitatea  
 feminină reacționează mai direct.  
 Răzbate de aici o neliniște, ale cărei  
 rădăcini se află în inconștientul co-  
 lectiv, în jur, viața trepidează,  
 curțile-s pline de soare, dar în toate  
 întîmplările poeta deslușește un  
 semn : ochii de cărbune ai omului

de zăpadă, topit sub razele calde  
 ale soarelui de primăvară, ascund o  
 amenințare și o invitație : „... mă voi  
 topi nainte-ți, îmi zicea, I dar în  
 curînd și tu vii după mine, I mai  
 fericită, căci în viața ta j ai apucat  
 și primăvara”. Și în fața ochilor se  
 deschide viziunea dizolvării corpu-  
 lui în elemente : anii individului se  
 adaugă vîrstei pămîntului și impre-  
 ună se varsă în fluviul de necuprins  
 al vremurilor viitoare ca printr-o  
 uriașă deltă t (*Ca o deltă*).

îndată aproape, frica stingerii iz-  
 bucnește într-un strigăt de revoltă,  
 împotriva nu numai a destinului, ci  
 și a condiției umane însăși : „Nu  
 mi-e de-ajuns o viață, pentru toată I  
 multipla frumusețe-a lumii. Nu, I  
 nici viețile multiple ce-au trecut I  
 în mine, din bătrîni, sunînd afulde /  
 inele pe trunchiul vîrstei. Cine I îmi  
 poate da ce nu am timp să văd ?  
 (Nu mi-e de-ajuns). Gîndurile se  
 întorc spre bărbatul iubit și groaza  
 taie răsufletul. Dincolo „ne vom în-  
 tîlni ? I La ce răscruce I din țara  
 umbrelor ? Și cum I ne-om recu-  
 noaște, dacă n-avem față / și timp și  
 greutate ?” (*Unde ne întîlnim*). Alte-  
 ori, cuprinsă de o dulce oboseală,  
 se smulge de la masa de scris. Ochii  
 înregistrează uimiți lucrurile și la  
 fereastra deschisă poeta ascultă res-  
 pirația fetei și privește orașul în  
 noapte (*Trag ancora*), însă scurta  
 odihnă are semnificația unei escale  
 între două lungi drumuri. Invizibile,  
 semnele trecerii se fac simțite pre-  
 tutindeni. Orașul întreg pare „o navă  
 imensă-ancorată în radă”, așteptînd  
 doar semnul ieșirii în larg (*Amiaza*).

Cel 'de-al doilea foarte bun ciclu  
 al volumului, căruia îi dă și titlul,  
 constituie o suită de arte poetice.  
 Veronica Porumbacu meditează asu-  
 pra luptei cu minereul verbal, temă  
 ce, în același an, îl va preocupa și  
 pe Geo Dumitrescu.

Cuvintele își pierd conturul și  
 semnificația inițială, materializîndu-  
 se sub cerneala fierbinte a poe-  
 tei : graiul este „cel mai bătrîn pom  
 cîntător”, ou rădăcinile împlinitate în  
 miezul pămîntului, cu trunchiul în  
 vreme și crengile proiectate pe cer  
 (*Graiul*). Graiul este „pămîntul cu-

vintului" (înaintea cuvintelor) și cuvintele însele, fructele pământului, poeta conturându-și astfel universul în care va cînta ceie mai multe corespondențe : lumea vegetală.

Cele mai multe poeme sugerează momentele creației: spaima în fața hîrtiei albe : „Stau înaintea cuvintelor / ca-n ziua dinții" (înaintea cuvintelor), nebulozitatea anterioară organizării materialului cînd cuvintele par „cioburi de oglindă într-un caleidoscop" (Caut cuvintele), străduința de a prinde „primele semne ale necunoscutului" (Dintr-o dată), momentul inspirației cînd „cuvintele vin nechemate, neașteptate, / să-mbrace-n culori nuditatea ramurilor, / să populeze innoptarea cu stele" (Cuvintele vin nechemate), dorința nestăpînită de a pătrunde la esențe : „vreau să intru înăuntru, să le sparg, să văd lumea la nașterea lor" (Coborînd în cuvinte), ca metaforic să ajungă la definirea inefabilului liric : poezia e „fulger prelung, încremenit în grai ca o ramură a focului".

În avîntul cunoscut de poezia română contemporană în deceniul ce a trecut, *Memoria cuvintelor* are valoarea unei pietre de hotar.

Cel mai bun volum al Veronicăi Porumbacu rămîne neîndoielnic în toarcerea din *Cythera*.

Sub infinitatea înfățișărilor fizice, ființa umană rămîne în esență aceeași și culcată pe țîrm, în vreme ce valurile, cu foșnete prelungi ca un oftat, îi mîngîie trupul, iar soarele îi sărută pleoapele închise, ca odinioară altor femei, poeta trăiește sentimentul veșniciei (*Statui histriene*). Nu întîmplător revelația eternității are loc în mijlocul ruinelor Histriei. Vestigiile de azi sînt mărturiile vieții de altădată de pe țîrmul pontic, și mulîndu-și razele pe coloanele fostei cetăți, septembrie însuși pare să se joace de-a veșnicia (*Contrast*). Privirile trec dincolo de lucruri și sub razele lor totul prinde viață : „Ce frumoasă pereche, ce albă ! / Amîndoi / cioplîți după

canoanele / antice : umerii / șlefuiți rotund; pulpele / suple; mușchii / zvîcniți. / Un elan arcuit, sărutul / Deodată, / în vinele de marmură tresare fierbinte / sîngele". (*Sîngele*)

Treptat, poeta se despersonalizează, identificîndu-se cu femeia de totdeauna, care dincolo de văile timpului și peste dimensiunile spațiului se dăruie dragostei. Punctele de referință rămîn prezentul și trecutul. Trecutul este continuu adus în prezent pe latură erotică și văpăile dragostei ard prin vuietul indistinct al timpului. Poeta nu explorează un nou spațiu liric, ci adîncește, potențînd, tema ce i-a fost mereu familiară. Timpul însuși aflat la întretăierea a două anotimpuri și sfîrșitul verii și începutul toamnei proiectează simbolic vîrsta maturității artistice.

Fibrele toate ale ființei aspiră spre țîrmuri de vis : „... aș vrea să fiu / efemeră, / să simt îmbătată / culoare, și sunet, și vînt, / și dincolo de ieri și de mîine, / să fiu ceea ce sînt / și nu voi mai fi niciodată" (*Memorie totală*).

O explozie de vitalitate dionisiacă răzbate de pretutîndeni. Bacantele l-au zărit pe Pan, cu trupul mlădios, cu capul dat pe spate, în timp ce mustul „îi gîlgîia în gîtlej, ameninfindu-l", și mu-și pot stăpîni bucuria : în curînd dansul bahic va începe și în cinstea lui își încing fruntea cu frunze de viță (*Bacante*). Ca într-un farmec, poeta își simte mijlocul încins de brațele faunului. Spațiul se comprimă și timpul Greciei antice redevine contemporan. Copacii simt spatele faunului sprijinindu-se de scoarța lor, pietrișul îi păstrează urma copitei. Apoi, amețitor, timpul se depărtează iarăși. Dar o clipă a fost de ajuns pentru a crea sugestia persistenței : „Buzele lui: / sărutul amurgului. / Ochii lui: / stele care trec în fîntîni".

Natura, incluzînd noțiunea de veșnicie, păstrează amintirea vremurilor de odinioară și ca și atunci așteaptă, așteaptă mereu : „Cu pîrul verde, așteaptă / I cîntul de nai. / Pe lună, pe soare, așteaptă..." (*Unde e azi ?*) Ea e moartă trecutului și prezentu-

i., i Bărbatul își plimbă gura pe truiif gol al iubitei, pădurile tac, dar dincolo de arbori „pădurencele sînt „eloase” pe noua arie (Naiul). In anotimpul iubirilor calme, „pădurencele” înseși cad pradă dragostei : ff. mă credeți, surorilor cu păr „rde ? I Am ieșit Sără să știu j din vîrsta pădurii. I La hotar I o terasă cu vii I și-un necunoscut, j Ce bătrîn era: douăzeci de ani, I pe lingă nenumăratele noastre secole tinere !” (Sub bolta de viță).

Peste tot arde o dorință nestăpînită de contopire în clocotul verii, îmbrățișați, îndrăgostiții cad ca într-o vrajă pe ruguri de frunze într-o nesfîrșită beție : „Deasupra-ne, ploaia de-aramă să-și sune tomnatecul dor,/și noi laolaltă să ardem/in seara înaltă, I fără altar” (Tomnatecul dor). Rezonanța eminesciană a versurilor nu ne scapă, dar de aceeași nebulă patimă este cuprinsă lumea vegetală. Banala polenizare a florilor capătă dimensiuni atemporale, transformîndu-se într-un straniu dans ritual. Petalele florii „închipuie numai I sacru, sărutul I buzelor floriifemeie I ce așteaptă polenul,’înflorată, I în timp ce fețele înseși I sînt azi preotesele I ce le cunună” (Polenizarea”)\*

De la trupul de abur al timpului, poeta se întoarce spre corpul cald al bărbatului, ca îndată gîndurile să coboare spre vremurile imemoriale. Bărbatul și femeia simbolizează cuplul etern : „Răsuflă fierbinte al lutului, I ne căutam printre pomi, între păsări, I în ierburi”. Infruptarea din fructul cprît a dat ființei umane posibilitatea de a-și reface prin dragoste, paradisul pierdut : „Eu l-am rupt. I Și buzele tale au supt I mușcătura din poamă. I Dulce le-a fost întîlnirea I în miezul durut./Crengile toate fi s-au închinat/in ruga lor verde” (Fructul oprît). Așa se explică și simbolul mărului : „Trăiesc I ca un sîmbur în măr/Și copt este mărul I și roșu” ; gura fierbinte a bărbatului mușcă din carnea albă și sparge sîmburele

\*) „Polenizarea aparținuse inițial ciclului Cuvînt despre colțul griului din Memoria cuvintelor, dar abia în noul context își dezvăluie întreaga semnificație.

în dinți (Simburul). Și din nou vraja corpului o învăluie : „Aș vrea să păstrez în minte tiparul I mîniilor tale mari, I dogoarea privirii drepte și calme, I coloana, pentru mine sculplată, I a trupului tău...” (Bună Vestire), ca să culmineze în nostalgica Reminiscență închinată dragostei implinite.

Tot mai ampla vibrație în fața ireversibilității, adaugă versurilor Veronicăi Porumbacu o substanțialitate tragică. „Timpul întreg” se aude acum „dinăuntru” (e și titlul unei poezii) și ecoul lui în afectivitatea individului trezește rezonanțe de orgă. Cu exactitate intuește poeta condiția fragilei ființe umane în univers, nimicnicia ei : „Surorilor, voi I foi de trifoi, I asemenea vouă sînt I nevăzută în iarbă. I Oeaș avea patru foi, I să vă port noroc. I Dar n-am decît una, I pe care scriu cîte-un rînd I Pină cînd, pînă cînd... ?” (Asemenea vouă).

O perpetuă neliniște o înconjoară și „cînd umbra zilnică îmi aduce aminte I de umbra cea mare” (De unde) prezența dușmănoasă se materializează. In zadar încearcă să așeze între sine și timp luciul lacului, ivit din oglinda aruncată în urmă, munții de cremene sau pădurea pieptenului : mereu îi iese înainte „la colțuri de drum”. Din acest unghi e cîntată într-un monolog răscolitor adolescența (Dincolo de ore). Dorința sălbatică de a se reîntoarce spre vîrstele trăite, de a răsări din nou „în aprilie”, pune stăpînire pe gînduri și un strigăt străbate spațiile : „Opriți-vă, spectre solare ale anilor mei ! I Nu vă rotiți nebunește, topindu-vă-n alb !” Intoarceți-mi iarăși culorile, I să le pot legăna cîte una,/să le pot săruta pe rînd” (Curcubeu).

Timpul nu poate fi oprît. Și atunci, cu venerația celor vechi care se închinău în fața elementelor naturii, poeta își împreună mîinile și ridică ochii spre cer, conjurînd ploaia : „Lasă-mă goală să fiu ca-n ziua dîntii,/fără altă memorie decît a oglinzii. I Lasă-mă iarbă să fiu, din tine crescînd, I lasă-mă vînt să devin, I modulînd înclinările ierbii, I lasă-mă numai văzduh,/să dorm pe

umărul tău, lori în poală ca un copil / să-mi aştern fruntea netulburată" (Numai văzduh). De nicăieri nici un răspuns. Doar materia e sortită dăinuirii : " ...stele înalte, stele prietene leu mine, cu cei dinaintea mea, / I cu cei de după mine / v-am găsit aprinse în vârful brazilor / I şi vă las aprinse pe toate / I afară de una" (Înfirmă distanţă).

Dincolo de durere, poeta descoperă legea continuei deveniri. Nu întâmplător, în *Ceasul încrederii*, vîrstelor biologice le sînt opuse anotimpurile, iar spaima în faţa stingerii inevitabile se înecă în freamătul mereu acelaşi şi mereu altul al fluviului vieţii : „Tofi ochii au cearcăne / trecute ori viitoare, / I ca inele pe trunchiul copacului / Crenşugile înmuguresc a primăvară. / Sufletul nu mai cere un grai auzit, / se dăruie fără aşteptări, / I şi primeşte plecări şi întoarceri / I ca un alt anotimp al fiinţei".

Închizi cartea şi gîndurile zboară spre legendara Cythera. Parcă ai ţinut în palme o cupă de Duris şi farmecul ei îţi înfioară sufletul.

Ultimele volume ale Veronicăi Porumbacu redau temele fundamentale ale poeziei mari de totdeauna : dragostea, timpul, moartea, însă substanţializate emoţional.

*Histriana*, 1968, semnifică un elogiu adus civilizaţiei şi culturii greceşti păstrată în hotarele străvechii cetăţi *Histria*. Totodată, poeta reactualizează o modalitate lirică experimentată în lirica noastră de Ion Pillat : poemul într-un vers : „Acest căuş cu degetele-arzînd" (Opaiţul) ; „...această solubilă marmoră" (Şi zăpada) etc. Evident, nu toate poemele Veronicăi Porumbacu sînt chiar poeme într-un vers, ci în două sau trei, dar în esenţă procedeul rămîne identic. Ne mai putînd să-şi tragă valoarea din ceea ce-l precede sau îi urmează, versul sau versurile se bizuie pe puterea de sugestie a imaginii. Lipsindu-i contextul în care semnificaţia sa se precizează, un asemenea poem presupune activa participare a cititorului care umple

cu imaginea lui cadrul Est\*<sup>1</sup>» sar însă ca textul să-i ofete „ ^ menea posibilitate. Iată surprind" rea mişcară: „Din arcul IE.lt \*~ săgeată de-argint - o ce-n oglindă" (Delfin); cerii: „Era otita linişte pe 1\$'; mat Apollo însuşi adormise" (JUZJ za)- durata clipei : „O vrabieT?\*. nnd printre hîrburi / dintr-un în altul" (Moment). Mai ^ tate : *Hivernale, Incendiu, Tranth,* „ mante, De mult, în stepă, Bucolke ş. a.

Înfruntarea om-timp, supravieţuirea amintirii lui după stingerea fizică rămîne prezentă şi î. Histriana. Sub stelele verii, umbrele morţilor o impresoară, „dintr-o dată umplînd / strălucita cetate" Foarte bun este poemul *Sobor*; pietrele depozitare ale memoriei ancestrale „îşi povestesc, ca nişte bătrîne la soare, / întâmplări de ieri ori de-acum o mie de ani", peste toate prelingîndu-se un bocet stins:

Cartea are şi un sens polemic peste ani poeta reluînd problematica cronicarilor: „Ne credeţi prea tineri ? / Număraţi anii Histriei. / Părem prea bătrîni ? / Pipăiţi frăgezi-meia tanagrei" (Puncte de vedere). Din conştiinţa vechimii a ieşit *Memoria sudului*. Versurile prin care poeta îşi afirmă apartenenţa la aceste pămînturi respiră o subtilă mîndrie patriotică : „O, umple-mi, noaptea cu umbre, / I distanţele mute-ntre mine şi mine, / împacă-mă tu / cu timpul uitat îndărătul retinei, cu vîntul. / O istorie antică poartă oricine sub frunte, / I cu zei, oameni fără de moarte, / I cu oameni, zei muritori. / O istorie antică poartă oricine sub frunte / dar lasă-mă azi lingă-aceste pietre să plîng / I neplînsese ziduri".

Problematica din *Cuvînt la fe-reastră* e continuată cu cerebralitate sporită în *Mineralia*, 1970: „Cîte suflete se răsucesc în mine ? / I Ale cui sînt oare ? / Cîte ecuaţii îşi strigă necunoscutele / I în oase / pe sol / pe Selene ?" (O pisică noaptea). Amnezia din *Am uitat*, senzaţia de gol deschis în faţă din *Ultime*, viaţa cîmătoriei nepămîntene din



*iradă* zvonul glasurilor ce vin  
 de • (înăuntru) ș.a. reiau în  
 afectiv zbaterea anterioară,  
 ^i+iva absență a dramatismului  
 • •or se datorește atât ușoarei  
 ^ j-^tP sore incifrare, cât mai ales  
 ^ ef desăvârșite cu care îl în-  
 \ ntă pe Cronos, ca în acest elo-  
 •, adus mineralului din corpul  
 ^\*\*c care-și caută neistovit pe-  
 ^MZ, mineralul natural: „Un os!  
 11% unul Iapoi altul/ pe care mă  
 Mtarlîn timp ce I un os linca  
 Ll/apoi altul/și altul I se desfac  
 £. pulberi" (Scară).

In culegerea antologică *Cerc, apă-  
 rută* anul trecut, din cele aproape  
 cinci sute de poezii scrise de-a lun-  
 gul a mai bine de două decenii,  
 Veronica Porumbacu a selectat, cu  
 necrezută modestie, doar cincizeci,  
 eliminând tot ce a crezut că nu o  
 reprezintă. Gestul se înscrie în tra-  
 diția personalităților de excepție.  
 Toate volumele sale sînt cărțile unei  
 autobiografii neterminate și în cim-  
 pul liricii contemporane Veronica  
 Porumbacu adiuoe angoasele conului  
 modern, mistuit de neliniști exis-  
 h tențiale.

georgeta horodincă

# I

## dimitrie anghel în oglinda poeziei >

Actul creator are pentru Dimitrie Anghel semnificația unei descoperiri subiective și valoarea unei revelații asupra lui însuși. Sufletul poetului este „abia primordială a vieții” pe fundul căreia se depun, ca după furtunile maritime, nisipurile. Apa străvezie a poeziei este rezultatul decantării: „Greu cade nămolul la funduri, ca după furtună, și cine / În apa privirilor mele ar fi să privească de aproape. / N-ar crede că așa limpezime lăscunde atîta de bine / Precum îți învăluie taina imensul tău giulgiu de ape!”.

Dar în cursul acestui proces de decantare se naște nu numai poezia ci și poetul. Creatorul se descoperă pe sine însuși în actul creației. Ridicîndu-se deasupra furtunilor vieții și lăsînd să se depună aluviunile sufletului, el devine fiul propriei sale creații, un personaj nou, compozit, diferit de omul zilnic care este jucăria sentimentelor fruste netrecute prin retorta de alchimist a artistului. Asupra acestui personaj care în procesul creației se elaborează pe sine însuși, Anghel ne atrage mereu atenția. Criptice sau mărturisite, profesiunile de credință și artele poetice sînt la el foarte numeroase.

Sub o mare diversitate de metafore, meditația poetului asupra actului creator se organizează în jurul

\*) Fragmente dintr-un studiu în curs de apariție.

**scriitori și curente**

a două structuri principale v. ? - se putea altfel. TrăinH. • ‘ a » poezia, Dimitrie Anghel a \* ... » \* după chipul și asemănarea T sale opere, portretul pe l-a destinat. ... e ea |

Relația poetului cu veșnic formează obiectul oricărei ... tice, ne apare așa dar în li ... Anghel sub două aspecte Jsf > \* odată se prezintă c ^ un cms e o metamorfoză iar \* ^ oară ca un proces desohk \* > ^ rațiune interioară se i S î L f \* afară, e o geneză. ^ ... wa / ä ^

Primul aspect stă sub semnul poetice pe care, în spiritul Xei ^

lat-o *Metamorfoză*. „etel f & se vede el însuși transform” T crin. M na care-l culege îl S b din mulțime pentru a-l în cr S unui destm rezervat aleșilor f destin privilegiat și tragic în lași timp caci mireasma care u5 sub luna pentru a lua o formă dZ

... în urai stirvul florii rupte din grădini Pentru a da frumuseții . forma veșnică, floare efemeră s-a metamorfozat în propria ei imagine ideală. Făptura trecătoare a poetului consumă propria ei substanță pentru a se transforma într-o opgră de artă. Eternitatea e avidă de sine, ea cere poetului jertfa supremă, încă din clipa în care simte chemarea înălțătoare și ineluctabilă\* a artei, alesul este însemnat de moarte. Nupțiile sale cu mireasa nemuritoare sînt în același timp fastuoase funeralii (Alesul). Ca și țarul lui Wothan, poezia nu se poate obține dect cu prețul vieții (*Visul unui nibelung*). Fluturul cel mai frumos sosește în clipa în care neobositul colecționar închide pentru totdeauna ochii (*Fluturul morții*).

Fatalitatea îl urmărește pe poetul care, asemeni unui Narcis, caută frumosul numai în el însuși. Frumusețea fascinată de propria ei imagine este sterilă, se autoconsumă. destinul ei se împlinește prin metamorfoză nu prin creație, prin moarte nu prin expulzarea unei vieți noi. îndrăgostit de sine însuși, Narcis s-a transformat în asfodel, floarea morții. Poetul, adept al frumo-

suferă o metamorfoză  
fimt. pămîntească  
cu jertfa ei veşnicia.

rfoza este destinul pe care  
Mescoperă atunci cînd pen-  
...ola de dezamăgirile  
MI S se refugiu în lumea tutu-  
t\$\$\$ Unităţilor, în lumea reve-  
V tfcare contemplă sărăcia  
S terestru cu gîndul la  
Iul mirific al comorilor as-  
\*\* «ib valuri e însuşi poetul  
«transferă în albia eternă a  
ca într-o intangibilă patrie  
^illscă împlinirea tuturor nos-  
\* S « P ^ . « sînt singură, şi cam  
oe-w. f^ / de stincă, / Şi ca  
"i"! uit witoi visez lîngă fe-  
\*\* / Ce mici şi ce sărace-s  
nsire. terestre I Pe lîngă-acele-  
\* ^ ffn marea mea aîncă"  
^ntezia poetului cuprins de „urît"  
^fisoară o strălucită pompă ma-  
i care ar fi putut însoţi regala  
2titie · Semiramidei dacă vestita  
Saşia a Orientului ar fi preţuit  
«mori mai scumpe decît trecătoa-  
re bogăţii terestre. Poetul însuşi,  
visătoare sepie, s-ar fi alăturat en-  
aaast splendorii alai pentru a  
ssenna cu o „dungă de cerneală"  
teocrea reginei.

Peisajul vieţii apărîndu-i ireme-  
jiabil tern, poetul se desfată cu  
jpropria lui închipuire care înscet-  
ttah un grandios spectacol. Dar  
icna această feerie imaginară dis-  
jre secerată de o tristă realitate :  
Semiramida nu şi-a sădit grădinile  
to mare. Poetul e condamnat să  
contemple mai departe aceleaşi să-  
răce splendori pămîntene „visînd  
lîngă ferestre" la o irealizabilă fru-  
museşte. Fantezia lui nu a creat o  
lume, s-a consumat într-un joc de  
artificii şi s-a stins acoperindu-se  
fu propria ei cenuşă. Metamorfozat  
In sepie, poetul încerca acelaşi des-  
tin care se întoarce simbolic asupra  
tot însuşi. Reveria lui trezită de un  
imboid delicat al realităţii, după ce  
descie o graţioasă vultură se în-  
toarce întotdeauna uşor dezamăgită,  
la punctul de plecare. Construcţia  
ftwă pe care poetul a elaborat-o  
to compensaţia unei realităţi dezilu-  
Senante îşi revelează la sfîrşit in-

consistenţa, dispărînd în neantul  
unei întrebări fără răspuns. Poetul  
este mereu victima contemplaţiei  
narcisiste a propriei sale imaginaţii,  
într-una dintre cele mai frumoase  
poezii ale sale, *Paharul fermecat*,  
fantezia sa bogată îl face eroul  
unei graţioase idile pentru a-l lăsa,  
la sfîrşit, nedumerit şi singur:  
„Cine-ai fost tu... ? răspunde, din  
ce metempsichoză, I Ai revenit spre  
mine în tropote de cai, I Ca să  
dispari pe urmă cu roza mea de  
mai, I Cu cea mai de pe urmă şi  
mai frumoasă roză ?".

În asemenea imagineare construcţii  
care se destramă uşor, readucîndu-l  
la realitate, poetul încearcă gran-  
doarea şi limitele metamorfozei  
frumosului. Reveria este o compen-  
saţie plină de resurse dar iluzorie.  
Poetul se regăseşte mereu în aceeaşi  
postură de Narcis care nutreşte un  
imposibil amor.

Acestei irealizabile nostalgii  
opera lui Anghel îi datorează însă  
O preţioasă structură poetică. Reve-  
ria unui univers narcisist, îmbă-  
tat de propria lui frumuseţe, fan-  
tomele ideale, armonia nevăzută,  
efluviile imaginaţiei care se risi-  
pesc ca miresmele înainte de a se  
materializa, oglinzile care răsfrîng  
peisaje onirice, toate aceste pro-  
duse ale unei fantezii fascinate de  
ea însăşi, tind să înlocuiască în ochii  
poetului spectacolul demoralizant al  
vieţii şi să ne ofere imaginea unei  
lumi spiritualizate, innobilate de  
visare. Orice obiect concret care  
cade în zona acestei infuzii de re-  
alitate visată, suferă o metamor-  
foză, devine propria lui fantomă,  
gol existenţial, nostalgie sau amin-  
tire : „Şi-afară de aceste, e-un mi-  
ros blind de floare, I Ce rătăceşte  
încă... sînt cei doi trandafiri, I  
I care-au murit pe-ncetul în apa  
din pahare, I Mărindu-mi întrista-  
rea cu două amintiri".

Transformînd imaginea obiectivă  
într-o realitate sufletească, poetul  
face un gest estetic care nu de  
puţine ori devine poză romanţioasă.  
Căci este fals patetismul cu care se  
întreabă : „Cine a înţeles cit plîns  
ascunde sub ochi o dungă vio-  
rie ?"... şi este edulcorată tristeţea

cu care declară : „Mor florile mih-nite, în casa cui n-a fost mireasă”. Dar, ca intenție realizată, acest gest este recuperarea narcisistă a unei realități care tinde să-i scape.

Patriei spirituale alcătuite din fantezii și fantome, poetul i se integrează în ipoteza sa de floare și, asemeni fragilelor produse ale fanteziei, se consolează cu iluzia unei veșnicii câștigate chiar cu prețul efemerității. Simbolul floral în care se ascunde poetul și fantomatizarea artistică a realității sint în aceeași măsură expresia unei concepții estetice pasive. Metamorfoza frumosului este traducerea în limbaj estetic a unei atitudini defensive în plan social. Anghel s-a mărginit mult timp la o reacție de apărare în fața realității pe care o numea brutală, retrăgându-se în mitul frumosului gratuit, situat în afara vieții sociale. Mai tirziu când a simțit necesitatea intervențiilor polemice în viața cetății, această atitudine pe care atât de exact o exprimă floarea inofensivă, continuă să se manifeste sub forma unei orgolioase solitudini. Bine observa M. I. Dragomirescu, gherghina mîndră și solitară e o altă transpunere, de astă dată accentuat alegorică și de aceea nereușită, a poetului însuși. Caracterul defensiv al ipostazei narcisiste, florale, e subliniat metaforic de predestinarea fatală sub a cărei jurisdicție se află. Vocația poetului apare net ca o decizie exterioară în fața căreia el se pleacă, măgulit de alegere dar nu mai puțin resemnat. În această ipostază, poetul își suportă, nu-și creează destinul. Poezia e rezultatul unei metamorfoze.

Dimitrie Anghel nu se poate însă menține exclusiv într-o atitudine socială defensivă. În 1909, într-o artă poetică intitulată *Himera*, dă primele semne de sațietate.

„Scufundător fericit”, poetul găsește în lumea de frumuseți ideale comori neasemuite cu care-și desfășoară privirile. Dar deziluzia nu întârzie să-l ajungă din urmă ; „Ni-meni pe lume n-avea bogății mai imense ca mine, / Totuși sărac mă simțeam, cui să le dau neavînd”.

### scriitori și curente

Cu mîinile pline ri» j-  
luilalt țärm, .o.?. . . \* h \* . « \* V  
se întoarce printre oL» ^ \*  
își ia zborul pe n V ^ : « ^ 4  
întoarsă dar la mijlocul  
n cere drept hrană' Z ^ T \* \*  
poetul nu pregetă să ? .  
pentru a putea reveni n n - J ^  
meni. Generozitatea \* \*  
care nu se poate bu c S fe " \* \*  
descoperirile făcute, \* Z ? \*  
darnică. Comorile artei  
prețuite, oamenii pentru " .  
Pierdut inima, nu slht  
sacrificiul lui : « 5 » de  
jertfesc pentru cine-ad ^ S "  
daruri I Aș fi rămas / « r - S fl "

p L S : . r **T ii** <sup>iv</sup> in « ^ 2 5  
pierdut-o pe veci și. zafarZ\*  
jertfit-o ! I Spuneți de r ^ TJS  
prietenii, de-atîtea comorii",

Dezamăgirea revenirii ia realitat\*  
nu e ceva nou pentru poet  
rea de mac ascunsă în lanul \*  
gnu știe ca frumusețea ei nu « L \*  
bucură de atenție, poetul e Ooocție  
prețul scăzut pe care- semenii , 2  
îl acordă artei. Nou este însă ses-  
timentul de frustrare pe care-l ț . .  
cearcă în solitudinea construcții»  
imaginare. Căci acesta este para-  
doxul oricărei creații și al creagei  
literare în special: scriitorul pre-  
feră o lume imaginată celei reale  
pe care o refuză, dar în același  
timp simte nevoia să comunice ca  
umanitatea, sn o critice, să O fo,  
drepte și să fie recunoscut de ea,  
Dorința de a împărtași cu ceilalți  
oameni satisfacția contemplării fru-  
mosului, devine pentru Anghel fe®  
mentul unei noi organizări poetice  
și în consecință o nouă reprezentare  
mitologică a condiției \* artistului Hi  
face apariția în artele sale poetice.

Cuvintele de care ne slujim pem-  
tru a ne înțelege unii cu alții și a  
ne împărtași bucuriile, și durerile,  
au făcut întotdeauna obiectul unei  
atenții speciale din partea poetului.  
În fruntea volumului *Fantezii*, ÎB-  
china un imn acestor prețioase us-  
tensile ale poeziei care includ Vin  
timp mai vast decât acela al unui  
singur om, unindu-se astfel, ca ț  
arta, cu veșnicia : „Cuvinte, jum>  
re, ecouri depărtate / ^ Al. cător suje  
rințe și bucurii — cuvinte, / Cu va

utul, și clipa care bate,  
 Jcare-ncepe dincolo de mor-  
 «\* fruvintele i se păreau ma-  
 > fr... mai apt să reflecte miș-  
 K^trpetuă a vieții și sa o trans-  
 t«t» P. Wnlui pnn intermediul  
 ni caretă fie în același  
 , «ți "" ,f. momentului trecător și  
 dement de veșnicie. A. Mirea  
 \* " «h titlul *Portrete (Mmerva*  
 f^rf nr 415, miercuri, 10 fe-  
 \* . „i0) un text care trebuia  
 orefața volumului cu același  
 &... ideile expuse aici aparțin  
 Supărilor lui Anghel care avea  
 ^trecutului, al amintirii, al  
 firii fulgurațiilor vieții prin anu-  
 a efectelor distrugătoare ale  
 Iată motivarea pe care  
 "Zii portretelor se simțeau da-  
 S?șă o dea publicului :  
 >»ca fotografica fixează, dar su-  
 Mut r&mine recalcitrant plăcii ce-  
 i L <ri sensibile, căci sufletul e  
 I j^rj, impalpabil și fugitiv.  
 ! penăvi cel mai dibaciu miuit în  
 leri zugrăvește, dar sufletul n-are  
 gihare, e mai nuanțat ca orice pa-  
 W, cind acel care îl poartă e ci-  
 qjsa pe.lumea asta.  
 Deci numai scriitorul se poate  
 : faptrivi timpului, numai el poate  
 tyriveva morții, numai el poate da  
 • fșșj care a fost, flacăra care a  
 pījđđđ, lumina care s-a stins.  
 Cki viața e în cuvinte".  
 , Viața • e în cuvinte pentru că  
 jtmăi cuvintele pot reda viața. Nu  
 Spn justetea acestei afirmații,  
 .: mă de grabă discutabilă, mă mul-  
 i ținesc să remarc că încrederea  
 \ poetului în superioritatea literaturii  
 de alte forme de expresie ar-  
 tistică se datorește acestor mici  
 iscabule care, după părerea lui, re-  
 jftutează în mintea noastră sem-  
 aificații mai bogate în sugestii decât  
 mce alt material folosit în artă.  
 Sașă e în cuvinte pentru că în  
 y minte palpită vibrații invizibile,  
 i «Mini nesfârșite, unde trecătoare  
 | «Hi încrustează vremelnicia în-  
 ! \*o imagine eternă. Cind poetul  
 țeste cuvintele, simțind „nelămu-  
 " ; ;ă „numai liniștea-i măreată",  
 i LUe sufletul lui se lasă o năframă  
 ( tfflvară. Tăcerea este preludiul  
 j, \*ftii: „Somn bun ș-odihnitor, na-

tură, somn bun: cîntărilor vieții, /  
 Azi prețuiesc tăcerea morții — ve-  
 ni-va altul poate-odată / Ca prin  
 povești să te trezească spuindu-ți  
 vorba fermecată, / Eu prea sint  
 trist..."

Cuvintele sînt viață pentru că sînt  
 mijloc de comunicare. Nevoia de  
 exprimare stă la baza vieții și ina-  
 inte de a o resimți ca un mod al  
 său propriu de a exista, omul a  
 găsit-o înscrisă în înseși legile na-  
 turii.

După exemplul elementelor na-  
 turii, omul descoperă mijlocul de  
 a-și comunica emoțiile. Universul  
 l-a creat pe om ca o ripostă împo-  
 triva liniștii și a morții. Dar poe-  
 tul este stăpînui cuvintelor, relația  
 lui cu universul este dublă, comu-  
 nicarea fiind în același timp crea-  
 ție, iar creația, comunicare. Să-l  
 privim la lucru. Arta lui folosește  
 toate resursele comunicării. Ea se  
 înrudește cu îndemănarea pictoru-  
 lui de a pune culori dramatice pe  
 tabloul unui dezastru („Colorez ce-  
 rul ca de-o auroră, apoi ca un pictor  
 grăbit arunc flăcări ici-colo, sub  
 streșine vechi, pun umbre mari de  
 fum- pe care le despletesc în șu-  
 vițe"... etc.) și mai ales cu arta de-a  
 descoperi sufletul muzical al lumii,  
 căci oratoria naturii e onomatopei-  
 că. Poetul își potrivește vocea după  
 murmurul fintinii în care cîntă „gla-  
 suri ce vin de dincolo de moarte"  
 pentru a intona „un cîntec" etern  
 ca armonia naturală a apei. El este  
 o făptură muzicală ca greierul care  
 cîntă însăși melodia insesizabilă a  
 vieții. Geneza universului, nașterea  
 soarelui care-și caută „o formă și-  
 un contur", ritmul planetei noastre  
 care-și stabilea continentele și spe-  
 ciile, tot acest spectacol cosmic a  
 fost acompaniat de cîntecul greie-  
 rului, rapsodul „ce-a rupt pacea  
 înaltelor platouri / Și-a deșteptat vi-  
 sarea funebrelor păduri". La toate  
 prefacerile și naufragiile lumii, gre-  
 ierul a fost prezent, el este însăși  
 memoria universului. Dar acest gre-  
 ier al veșniciei, acest rapsod nemu-  
 ritor care a văzut soarele urcînd  
 pe bolțile de azur ca „o pată prin  
 neguri călătoare", nu e oare însuși  
 Creatorul suprem a cărui divină

sciente s-a transmis pe scara timpului făpturii trecătoare a poetului? Ba da și, după cum se știe, Dumnezeu este un artist al cuvintului. Căci la început a fost Cuvântul și Dumnezeu era cuvântul iar Cuvântul era Dumnezeu. Anghel își derivă astfel destinul din cea mai nobilă genealogie. Îndeletnicirea lui nu mai este contemplarea pasivă a frumosului pur, arta nu mai este rezultatul unei metamorfoze. Ca stăpîn al cuvintelor care incheagă universul, îi dau formă și coerență, poetul e un demiurg, un creator de lumi. Comunicîndu-se, frumosul nu se mai aliază cu moartea, devine părintele vieții. Poezia este perpetuă geneză.

Dar să-l privim mai îndeaproape pe Creatorul divin din care-și trage obirșia poetul. Ca un pictor care poate trata de fiecare dată altfel, același subiect, el reface conștiincios peisajul în fiecare primăvară:

„...împrejurul meu, nevăzutul artist care prezidează destinele naturii a început să schițeze grăbit un peisaj nou. Ca un pointilist dibăcia a aruncat pretutindeni o serie de puncte verzi, înveselind negrele ramuri” (Convalescentul)

Departate de a socoti lumea terminată, Creatorul universului își reface și-și multiplică mereu opera. Noe e un nou Adam și pe arca lui se petrece o nouă geneză. Neezitînd să reia mereu luciul de la început, artistul suprem șterge și îndreaptă, selectează și îmbunătățește. Creatorul lumii trudește și asudă în căutarea unei forme cît mai asemănătoare chipului său divin, idealului de artist pe care-l poartă în sine. Nemuritorul ne apare sub înfățișarea unui neobosit muncitor. Condiția de artist este, cu alte cuvinte o dualitate asumată: Demiurgul muncește din greu ca un muritor, artistul, prin munca lui stăruitoare, creează o lume asemeni unui demiurg, încă de la început, reflecția lui Anghel asupra creației s-a cristalizat în jurul acestei imagini duble a artistului. Prima sa artă poetică, intitulată *Tovarășilor mei* (1899) schițează reflexul ambivalent al muncii artistice. Este de ajuns să strălucească soarele, veșmintele co-

lorate ale florilor își etaU.,\* - " lucirea în timp ce cchU f. « - fetelor trebuie ^ istovea^v|? rea pentru a creea snuma ;i i .?+... bote „de odăjdii sfinte? ^.' > - sint altfel de flori a căror frumusețe „se Tbtlne. M TM ? ^ „tr-oa tr-A\* „umai CU / „grea truda. Atit 'de grea wi\* / „și iroresc fără rozul a t L ^ ' „Plecați pe fata lor blajină 21\* „o formă ideală/ați n-offec? \* aceeași poartă, dar s-au f.7T ^ fața palăJȘi cu pri^e zvirind cu gestul Oțeliei /ctS\*\* florilor culese în cîmpul trista buniei...". ^ . . . . \*

Dar poarta de la care m„m întorc cu fața pală" de " K \* eșecului este poarta prin care nirea comunică cu eternitatea. Ceto^ care pot implini cu succes dificila a artistului, poetul le . p W Dar cine poate, investminU-șTfo. dirile-n odăjdii sfinte,ICA floriki felurite să-i fie-a graiului vestminte, /Și-adorm, apoi — căci mor im, perii și cad cununele de aur<f. Eterne-n lumea asta-s numai cim\* nele de foi de laur".

Fruntea artistukii, destinată euanelor veșnice, este așadar în mlași timp fruntea îngîndurată & \m& om care muncește cu rîvnă, pliriit de nesiguranță. Anghel se simte pe de o parte obligat să sublime» grandoarea muncii poetice, al cărei rezultat nu este un obiect concret ci o vibrație sufletească, o fantomă, o simplă adiere a spiritului, fari consecințe în lumea materială. De aceea o pune la adăpostul marelui exemplu al naturii care produce fru« museți gratuite, ca florile, și tot de aceea desvâlvia afinitatea ei cu veșnicia. Pe de altă parte, poetul sijn-țea nevoia să dea meșteșugului «ao semnificația unei îndeletniciri ome-nești ca oricare alta, căci frumosyl se asociază lesne în mintea oame-nilor cu frivolitatea și cu lipsa de efort. Mai clară devine dualitatea pe care Anghel o atribuie condiției de artist, atunci cînd acțiunea sa nu se mai rezumă la îndeminarea de B creea horbote și vestminte sompttt-oase ci devine o acțiune ofensiv\*, mai utilă și mai eficientă. FO«u\* părăsește figura frumoasă dar trtt-

-icului care nu face altceva  
 \* 8 "«f., contemple chipul în  
 nentru a lua înfățișarea  
 D^făurar Hefaiistos Puterea lui  
 leului", „...ului are luminează și  
 \*P. l imprăstie întunericul la  
 \*\*J, «l căruia se petrec toate fă-  
 tf&Zt denunță și distruge pe  
 f\*\*^"frumosului, ai vieții libere  
 W".VP Hefaiistos are obrazul  
 \* irie funingine al făurarului,  
 t^h această umilă și disprețuită  
 \* «pni înfățișare, arde „scinteia"  
 \*° Trare nu va întârzie să se  
 ^ Reflex" al Creatorului  
 ^Ime'artistul nu va putea ține  
 \*\* 7focul veșnic care arde în el :  
 ^Săt întuneric ai face în jurul  
 Jnri cu cite paravane de umbră  
 •tJLM să te înconjurî, oricite zi-  
 tftnZaate ai înălța între tine  
 flme printr-o crăpătură lumina  
 tm iătrmde, de dedesuptul unei  
 % Znga de strălucire îți va scrie  
 %7mrul et". („Scânteia).

im si om al muncii, Hefaiistos  
 Je un Proteu plin de inventivitate :

Ciudat, fantezist și proteiform e  
 w joacă deasupra mlaștinilor în  
 «tăi albastre, înșelînd drumeții  
 țîtiți; tremură aureole viorii dea-  
 -omt comorilor ascunse, își prelun-  
 este viața în fosforescențe, închi-  
 Jgto în putregaiuri, se urcă în  
 „ și coboară leneș pe suprafața  
 mnelor, miște tihnit, aprinzînd  
 felin! trandafirii la gura vetrelor,  
 trie ascuns și înflorește în roza  
 unșă deasupra creștelor vulcanilor,  
 K furișează în zigzagurile fulgere-  
 Sr albastre, știe să fie uriaș pre-  
 tm știe să fie și scinteie, îi place  
 & se facă temut precum a adorat  
 i/te divinizat de la începutul vre-  
 măor" (Hefaiistos).

h munca de asanare a vieții so-  
 aie pe care Anghel o întreprinde  
 1» calitatea sa de polemist incen-  
 âtr, poetul împrumută capacitatea  
 jvteică a focului. Narcis cîntă pe  
 «singură coardă, aceea a melanco-  
 M. Simbolurile lui Hefaiistos scot  
 «nte variate. Poetul are prilejul  
 &J manifeste ura, minia, dispre-  
 J batjocora, căci ar fi o nebunie  
 • tină în frîu fantezia proteiformă  
 \*\* poate asedia sub nenumărate  
 Wții conștiința contemporanilor.

Poetul nu-și pune sub obroc scîn-  
 teia. Muncitorul care țese dantele  
 fine, devine acum un inventiv fa-  
 bricant de substanțe incendiare.  
 Imaginea lumii este tratată cu o  
 substanță corosivă care-i scoate la  
 iveală adevăratul chip, ascuns sub  
 o mască mincinoasă. Ironic, caustic,  
 satiric, poetul face operă de demas-  
 care a fariseilor apărînd contempo-  
 ranilor sub chipul unui nou Mesia,  
 sunînd din trîmbița de alarmă a  
 incendiilor ca un profet al lui însu-  
 și, îndemnîndu-i să-și întindă deri-  
 zoriile ustensile, spre incendiul lui  
 măreț :

„Cai>riciois, fantastic, nebun, plin  
 de toane și de fantezie, neascultînd  
 de nici o lege și nici un obicei, să-  
 rînd ici colo, scînteie azi și fulger  
 într-un diamant mln», fosforescen-  
 ță de putregai ieri și vîlvătaie ce  
 urcă spre înălțimi într-un capriciu,  
 slăbiciune într-un minut și energie  
 nețarmurită într-altul, seninătate do-  
 moală o clipă și furtună și uragan  
 in trombă, mai tîrziu, fluid iradiant  
 ce călătorește în subpămîntenele cu-  
 rente termale ca să dea putere tru-  
 purilor ramolite, chintesență de  
 volt ce stă să fulgere o biată ener-  
 gie trecătoare, visătorul o teșit din  
 nou, s-a răspîndit, și-a pus surdină  
 de catifea încălțăminteii ca să nu-l  
 audă nimeni și deodată sunînd în  
 trompeta de alarmă a incendiilor,  
 cu iradiații de lumină pe cască, a  
 tmpins porțile de întuneric și apă-  
 rînd a zis parodiînd maxima blajină  
 a lui Crist:

— „Lăsați fărășele să vină la  
 mine !"

Muritor care aspiră la desăvîrșire  
 și demuirg care muncește din greu  
 pentru a da semenilor săi vestminte  
 luxos brodate sau foc prometeic,  
 artistul își asumă nu numai o duali-  
 tate ideală ci și una reală, demis-  
 tificată. Cele două componente ale  
 imaginii sale nu întîrzie să devină  
 una pentru alta obiectul unei im-  
 perceptibile persiflări. (5 dată în-  
 cepută, acțiunea critică, insinuantă  
 și radicală ca focul, nu se poate să  
 nu-l cuprindă în raza ei și pe crea-  
 tor. Pe nesimțite, chipul artistului  
 încadrat în cununa veșnică a foilor  
 de laur începe să zimbească Ironic.

scriitori și curente

El însuși și noi împreună cu el am crezut în seriozitatea lui de demiurg și în autenticitatea efortului său de meșteșugar al fanteziei. Eroare, demiurgul e un prestidigitator, făurorul și-a mințit intenționat figura cu funingine.

Încă din *Caleidoscopul lui A. Mirea*, poetul se prezintă cu oarecare ostentație în postură de saltimbanc: „Eu, pentru bani, îmi joc la poartă ursul” ...și face haz de mercantilismul lui căci „vinde azi rime” așa cum vindea odinioară rachiul, bunicul său. Acestea sînt, desigur, metafore ironice destinate adversarilor literari dar ele reflectă totodată un efort autocritic de demistificare. Intrînd în rolul de saltimbanc, poetul are în minte toate culisele actului de creație, toate efectele de perspectivă cu ajutorul cărora creează iluzia unei noi realități. De aceea simte nevoia să dezaprobe zgomotos o anumită imagine idilică despre poet. Creator de lumi și salahor al condeiului este în același timp poetul dar și prestidigitator abil. El construiește din nimic un univers care nu există dect ca o imensă iluzie. Niciodată Anghel n-a putut înlătura definitiv sentimentul unei culpabilități infantile care are ca revers un orgoliu hipertrofiat. De aceea pentru el artistul este demiurg și harnic muncitor, dar și un „copil ce se joacă, suflînd așternutul ușor de praf ce s-a depus peste o lume veche”. Anghel reușește irintr-adevăr să discearnă în condiția sa de artist, toate aspectele, să mitifice și să demistifice prin ironie, postura sa de creator. Putem spune că a băut pînă la fund cupa destinului său. Dar să privim mai îndeaproape acest proces complex.

Creatorul lumii fiind un artist, universul e o operă de artă, un permanent spectacol. Lumea e un imens teatru, o scenă pe care eternul artist care e Dumnezeu, vine să-și comunice sentimentele, să-și reveleze chipiul, să-și exprime aspirația spre ideal. În nopțile senine, parada regizată de el a stelelor, ne oferă spectacolul grandios al infinitului. Vîntul, marea, cerul, toate elementele naturii, am văzut, țîn și

ele să se manifeste  
 manentă comunicare \* \*  
 revelație a esenței „Wn” —  
 formelor oare ^ n V ^ \*55  
 șească. în acestecondi,f  
 vine și ea un mijlocde'  
 atenț... noastre o J l s V \*\*P\*t  
 -tempeștiv i- HA\*  
 sau arca, în intesa p<S&h”  
 este concomitent s n e c t S ? \* 5  
 ză. Caleidoscopul IUTAJ \* \* \*  
 semnificația unei moște %k\*  
 în care lumea va ii distr...  
 eventual potop, e â n t n u i \ ^  
 la refacerea ei: J... \*  
 mul rizind și fără  
 apropiere bizară de idei, / L  
 ffind celebra corabie^ lui ^2  
 ?i-a făcut o arcă, ~ ..? Zf^i@  
 cop I Deci ,... si « C m ^ S t  
 contemporanii mei I Si frM \* T ?  
 fie de-un viitor potop.” i = v  
 Selecționate cu grijă, „% « a,  
 unei lumi care ar merita saa\*rf  
 într-un potop pentru a se naște X  
 mai bună, iau loc în ambarcS  
 nea lui A. Mirea ca ..  
 „Dm vastul regn de bestii, m  
 și impure, / Eu mi-am ales cu griji  
 cite-un specimen rar j Și am si tf.  
 teva piese din cele mai ob\$atre-t  
 Intrați, onorat public... Un teu. «in».  
 zeci volumul... I Acesta e un satp  
 zis „șarpe cu ochelari”... I E-n start  
 să vă-mbale pe toți dacă-i dau im-  
 mul...”.

Obsesia teatrului, a unei lumi ar-  
 tificiale care ne dă atît de bine Ilu-  
 zia realității, nu l-a putut, în aceste  
 condițiuni, ocoli pe Anghel. Poetul  
 se arată foarte impresionat de mis-  
 terul artei spectacolului care are  
 darul de a ne introduce în intimi-  
 tatea oricărui mod de creație. Din  
 elemente disparate, dm jocuri Se  
 perspectivă, din obiecte cu p desti-  
 nație mediocră, se naște o lume  
 nouă. Regizorul e un • adevărat de-  
 miurg care trezește latențele as-  
 cunse, dîndu-le un rol în lumea  
 nouă al cărei autor este. Anghel  
 asistă la repetițiile unui spectacol  
 cu sentimentul că' asistă la mister-  
 ul unei geneze.

Fantezia poetului acționează sub  
 impulsul nevoii de ordine. Lucru  
 normal, impulsul oricărei creații  
 fiind înlăturarea haosului chiar și



„...tenția artistului este  
| # . . Hpsă de coerența și  
itjfați^ . foarte semnificativ

Anghel se gîndește pe  
ftt\*i ^tura ordonatorului și ca  
x\*„iă să ne facă martorii

> ^"Tent precis care precede  
S L C r mei momentul în care

**fen^^nfrârŞ**  
**ine**

Tmiurgul dar și a de-  
te este un regizor

teatrului, poetul ține sa  
W»\*\* p...- o lume falsa. In pro-

„fj Tteatrul, scris împreună  
Eftimm cai-e, după cum

\* c e d a t .. sinceritate și ca-  
"mi Anghel rolul principal

«^TWare poetul revine stăru-  
acestei idei: „Din lemn

«W»dt«„din stambă colorată,/

\* «fi apocaliptici hrăniți cu foc  
^SIDin mări ce niciodată nu

\*Tdintit un val,/Din păsări de  
din Ilori de mucava/Noi ț-

ifav'to lume ca să ț-i-o uiți pe-a  
m

sfătuit să se lase  
JiriUeTluzie fără a încerca să-

f^rlfice impresiile. El trebuie să  
^dă fără să cerceteze.

Ca un cunoscător al culiselor  
atatici, poetul nu întirzie să vadă

«H lumea este o scenă pe care ne  
Ssl prezentate drept realitate multe

«te iluzorii. Anghel a fost întot-

4Kp>a ispitit să vadă în decorul  
litoral corespondentul (sau remi-

Bscența) unor produse artificiale,  
ti împrumute, cu alte cuvinte na-

sati, caracteristicile mediului de  
afkua în care trăim. Iarba din

aradă are mirosul „dulce" al unui  
jternut păstrat de zestre", o stea

m se desenează pe cerul matinal  
4) pe o mătase decolorată", soare-

le oprit la orizont pare „o candelă  
itre coloanele unui templu". Luna

»o „ogîndă", nuferii sînt „picuri de  
sară", vîntul e parfumat „ca o nă-

framă cînd o scuturi". îndărătul ca-  
Whi maturai, autentic, se întrevede

josibilitatea unei vaste iluzii căreia  
Icâdem cu toții victimă. Universul

find opera unui artist, decorul ar  
\*\*a fi Un decor de teatru. Cerul,

«simplu „tavan rulant" care se  
Mnhă" după anotimp, copacii, o

butaforie „mînjită" în grabă cu clo-  
rofilă pentru a obține iluzia unei  
reînnoiri a firii. IndreptîndU-se spre  
cîmpul de luptă, soldații au aerul  
neverosimil al unei armate de ope-  
retă. Nici umbra amenințătoare a  
morții nu poate învinge cu totul  
sentimentul că un spectacol se joacă  
neîncetat pe marea scenă a lumii:

„Era mai mult o armată gătită de  
paradă, o armată ca să facă frumos  
la cucoane, un alai elegant, gata să  
fie acoperit de flori ce i s-ar arun-  
ca de prin balcoane, o ceată de fi-  
guranți ce merg la o sărbătoare ori  
într-un tournois nevinovat" (Garda  
imperială).

Poetul întreprinde de aceea cu  
plăcere o mare acțiune de demis-  
tificare, pentru a despărți simula-  
rea adevărului de adevăr, deși el  
fusesse acela care regretase că pu-  
terea miraculoasă a unui regizor de  
teatru încetează în viața reală :

„Cu ce mijloace simple se pot  
face minuni, cu ce elemente dis-  
parate se poate creaa o viață fan-  
tastică și însenina un cer plin de  
nouri. O, divin regizor, de ce nu  
poți tu realiza acestea și în urita  
și banala noastră viață reală!" (Pre-  
față la Carmen saeculare).

Iluzia frumosului poate fi deci re-  
gizată. Poetul se simte obligat să  
smulgă măștile, exemplarele aduna-  
te de el în *Arca lui Noe*, „pure sau  
impure" sînt confruntate cu pro-  
pria lor esență. Figuranții sau per-  
sonajele principale, toți se urcă pe  
puntea navei pentru a-și juca rolul.  
Poetul își rezervă însă dreptul de  
a le confrunta cu imaginea ideală  
pe care vor să o mimeze și a cărei  
defectuoasă copie sînt. In mod nor-  
mal, operațiunea de demistificare îl  
cuprinde și pe el. Poetul urcă îm-  
preună cu celelalte personaje me-  
nite să reprezinte varietatea desfi-  
gurărilor pe care le-a cunoscut chi-  
pul lui Dumnezeu în propria lui  
creație, pe puntea „steamerului"  
construit de „întiul armator" al  
lumii, Noe :

„Sepie și pe mine m-ai făcut, ol  
mult fantezistule creator, într-un  
nor de cerneală m-ai astnd.it să tră-  
iesc și să te reprezint pe tine cu  
o pată, cu un stigmat, cu o urmă,

**scriitori și curente**

cu o nesfârșită diră de slove, de puncte și de linii, de exclamații și întrebări pe oriunde trec, m-ai făcut să-fi însemn calea". (Arca lui Noe).

•CM& deosebire între melancolica nevertebrată pe care am văzut-o fascinată de propriile ei inchipuiri și sepia care se îmbracă pe arca lui Noe! Tratat într-o tentă persiflantă, al doilea portret al sepiei este tot atât de ireverențios față de Creator cit și față de creație, față de artistul suprem a cărui fantezie ia forme umoristice, cit și față de „reflexul” lui, poetul, care se reduce la un „nour de cerneală” și la o explozie de semne cabalistice. Dualitatea artistului devine aici ironică dedublare. Atotputernicul pretinde că lucrează după chipul și asemănarea lui. În fața creației, poetul se întrebă însă mirat:

„Ce era această quintesență de bestii, purtînd marca aceluiași concesionar, spre care țel mergea internaționala aceasta ce nu putea fi pusă la același diapazon, ce era acest tamazlic de ginte eteroclitice, dinte și corn, copită și unghie, gură și ventuză, ghiară și periferii catifelate, glas și răget, instinct și inteligență, candoare și brutalitate; cu ce vâpseli era zugrăvit pavilionul lor alcătuit din penele ce purtau toate culorile curcubeelor și nuanțelor tuturilor blănurilor?” (Idem).

Trebuie să recunoaștem că reflectată de propria lui operă, figura Creatorului are un aspect prea puțin solemn și sacru. Jumătate în glumă, jumătate în serios, poetul îl prezintă pe ziditorul lumii depășit de propria lui creație care urmează un destin mai mult sa umai puțin independent de augustele lui intenții. Ca să descoperim artistul suprem ascuns „sub pseudonimul de girafă” ne trebuie oarecare imaginație. Poetul, căruia fantezia nu-i lipsește, descoperă cu ușurință sub un „tamazlic eterogen” figura unitară a Atotputernicului, dar pentru a ne revela discrepanța dintre ceea ce a voit artistul să facă și ceea ce de fapt a realizat.

Demiurgul este victima creaturilor sale care-i desfigurează chipul. Poetul este și el rodul creației sale,

a cărei soartă va deșeri.»  
dacă propria lui ființare detti<sup>^</sup>  
memoriei sau uitării defl. • <sup>^</sup>  
portret ambiguu i, care <sup>vi</sup> \*  
divinul lui creator i și i «  
proc săgeți ironice, se desnX..  
finalul nesigur al marH  
căutarea poeziei : <sup>ci</sup> Ute  
„într-un strop dp „”  
oglindești ființa tain n4Z<sup>n</sup><sup>^</sup>  
nesfârșit ocean de hirtie’ „  
zbuclumt în valuri, făcut din T P  
ascuțite și din a d l ^ J ^ R  
patimi m-ai osîndit să plute» Jf  
o arcada luminoasă făcută din ,22  
cuZort, mi-ai fâgăduit să treVcW  
se va potoli uraganul care mă

<sup>cu</sup> <sup>^</sup> L<sup>n</sup> m m . . . m MW ție

Albă și șubredă arcă din  
foi mi-am făcut, deasupra c j Z  
mi-am împlntat ca un catarg

Neagră și întristată ca o funeM  
zdreanță de doliu pornească dat?  
tntstarea și îndoiala mea ca să caute  
un tărîm și să nu se mai întoarM  
înapoi; alb și imaculat ca zăpodi  
precum a pornit porumbul, i&-3  
sbortU mîndrul meu suflet și itt  
toarcă-se înapoi de va fi cu putina  
cu verdea ramură de măslin «rr  
arca ce-o îmbrac acuma și scoatee  
la un liman fericit...

Iar de nu se poate acestea și o. «  
ce mi-ai alcătuit-o ca să scap îf  
naufragiu multele spețe create de  
tine, o doamne, ca un val obosit a  
se sfarmă de țărîm aruncă și volu-  
mul acesta și crede că cel ce e un  
reflex al tău și-a căutat de multe  
ort să ridiculizeze divina ta esenj&  
nu se va întrista și ca un alt sopî  
răzvrătit ce l-ai creat într-un mo-  
ment de demență va repeta si «t  
după pilda lui, neputînd să-și «ai  
împace supușii asupra cărora erf  
menit să împăratească:

— După mine potopul!”

Poetul se reduce aici în mod vte»  
bil la dimensiunea propriei sale  
creații, arca pe care va înfrunta va»  
lurile amenințătoare ale vremii. Cel  
care se socotea un „reflex” al divi-  
nității, cel care urma cu mîndrie  
destinul fâgăduit, care aștepta SO  
treacă pe sub arcada veșniciei după  
ce va fi străbătut victorios uragan»  
interior, se încredința modest }W\*

*scriitori și curente*

\* „... urmă. Deși ar fi voit să  
 „... i neant lumea în cazul când  
 • \* „J, Sdecată ar fi negativa, de-  
 ae constituia pozomaer vo-  
 S\*\* .j nriqrdei sale creații, abdica  
 • W\*\*\* »rpa operei, singura în stare  
 Js» Vne figura lui de muritor,

i^^/HefaStos, Demiurg. An-  
 ^ încercat mereu vestmintele  
 «bel a ... ,i avea un orgoliu  
 «RP?5v' lesne inflamabil, n-a fost  
 tXJ»»j .. potrivesc. De aceea  
 itf», ^sacralizat, ironizându-le.  
 tf^art când Caragiale împlinește  
 de ani, Anghel publică me-  
 \*" sale asupra unui tablou  
 al junimii". Fotograful a  
 Strat imparțial chipurile tu-  
 Snr membrilor cunoscutei socie-  
 Sfintrînd apoi „pentru totdeauna  
 Tcamera-i obscură". În urma lui  
 !Lmea a operat însă o necruțătoare  
 ^rentiere, piramida de medalioane  
 -L de fapt, „un zbuciumat conti-  
 nent" un relief dramatic alcătuit  
 iia piscuri și depresiuni. Privind  
 Jieașă încercată de vreme geologie  
 «nană, poetul simte aripa timpului  
 «brind nelămurit și asupra lui:

ji eu, de la marginea neantului  
 «eu, privesc atîtea neanturi; eu,  
 te la capătul stăruințelor mele,  
 trudnicelor ambiții care mă îmbol-  
 ksc, mă uit la atîtea ambiții și  
 tnd e ațipite; eu, cel ce am pozat

cu atîția alți tovarăși ai mei în fața  
 atîtor obiective, privind medalionul  
 acesta, încep să mă înfior și să simt  
 întunericul, doliul și frigul nepăsă-  
 toarei camere obscure".

Dar din polipul cu nenumărate  
 capete dintre care multe definitiv  
 tăiate de gilotina vremii, poetul  
 distinge cu emoție figura artistului  
 autentic:

„Serioasă însă, tristă aproape, tî-  
 nără încă, voluntară totuși privește  
 enigmatică figură a marelui Cara-  
 giale din alveola acestui grup de  
 coralier, un număr al mulțimii este  
 și el pe tabloul pe care-l privesc, ca  
 un ocaș într-o celulă, ca un osîndit  
 la veșnică muncă, ca un stigmat pe  
 umărul lui poartă și el un număr,  
 acela de 27, dar numărul acesta i-a  
 fost cu noroc".

Cine privește cu atenție figura  
 sărbătoritului din descriția lui An-  
 ghel, înțelege că lozul cîștigător nu  
 stă înscris în numărul pe care i l-a  
 hărăzit întîmplarea. Chipul lui Cara-  
 giale apare stăpînit de o patimă vi-  
 rilă, ocaș osîndit la muncă veșnică  
 de nimeni altcineva decît de el în-  
 suși.

Enigma veșniciei! are un obraz  
 omenesc, sculptat de încordare lă-  
 untrică și de intransigență.

Anghel a zugrăvit în acest omagial  
 portret al marelui Caragiale un ul-  
 tim autoportret ideal.



alexandru george

în cazul lui ca si în „*Stăruie*”  
Mihail Sebastian (1937) „*Stăruie*”  
Holban prezintă m&”

I

## epilog la anton holbau

Apariția după o aventură care a durat mai bine de trei decenii și în condițiile unei editări postume (cu note, aparat de referință, prefață și postfață) a romanului *Jocurile Daniei* are ceva de dosar care aștepta să se închidă, de pecete pusă pe o acțiune. Scriitorul mort în plină tinerețe, după ce dăduse câteva probe excelente de vocație literară, a dus cu el în mormint speranțele unanim concertate ale criticii literare care i-a urmărit scurta existență literară cu toată atenția. Niciind înainte de Labiș și mai mult decât în cazul lui Ionel Teodoreanu, noțiunea de scriitor „tînăr” nu a fost încarnată de cineva atât de desăvîrșit. O atmosferă de juvenilitate, de trepidație, înconjură toate manifestările lui Anton Holban care n-a ajuns să trăiască nici o clipă maturitatea spiritului, deși cultura și personalitatea lui erau în multe privințe o prelungire a secolului prin excelență matur și raționalist, adică a veacului al XVII-lea francez. Ca totdeauna în cazul unui scriitor cu cariera retezată absurd și înainte de timp, și în jurul lui stăruiau o serie de semne de întrebare care par a primi acum un răspuns.

Deși a murit așa de tînăr, temeinicile lui lecturi și bunele modele pe care și le-a ales au contribuit și

nomii originale cteom<sup>^</sup>JT\*  
hmern medii „ cuHuT<sup>^</sup>hi  
St mereu exUt<sup>^</sup>TM -  
și „trăirile” cu viata<sup>TM</sup> „Pn\*  
din marile cărți ale t , S ^  
destul de rară situația f  
roman trăind m Itocure,» i\*\*  
intimplă în romanele ti' « S \*  
sa invoce pe eroinele  
analiza unor situații J J ^ ' ?  
sau să considere pe JJS " « « Mr .  
s\*eryenăde;kir&°ZZr,„  
șt-a împărțit admirația Si? ' ,  
sc » francezi și , . . . 7 TM?  
singur mărturisește ,  
francezi am învățat că dccvni&  
ceva suplimentar. Numa<sup>TM</sup> &  
diocri aleargă după evenimente X  
ca. vor ca lucrul care li » ojt  
sa aibe relief, pe care M JZ  
fără osteneala. De fapt, și dive<sup>TM</sup>  
locuri sufletești cu ocazia acelorL  
sentimente sunt tot așa de W,  
in evenimente, dar sint mai mMQt  
și ca să le notezi și cere o pri-  
vire mai pătrunzătoare. Racin?  
vrut să facă o piesă din nimic. A#  
am aspirat să fac • întotăemm',  
(Testament literar în *Jocurile Daniei*, p. 23) Sau: „Clasicii credeau că o producție literară trebuie \*\$ pornească de la observație, dar !<sup>o</sup>. nuștau să se arate pe ei. Proust mi învață că la observația celor ie prin prejur, pot să adaug și observația asupra mea” (Id. p. J&J  
Holban e într-adevăr un conlînutor autohton al psihologismului francez și, în acest sens, admifații lui pentrii Proust este perfect explicabilă. Mai de mirare e C\* J\* esență autorul Ioanei nu l-a valot ficat pe marele romancier franc\*, a cărui experiență fundamentali și innoitoare i-a rămas străini. Bl « luat de la acesta tendința spre analiză și acel stil al insistenței <\* servației deopotrivă în profanam și în realitățile superficiale. De asemenea, concentrarea interesului « incidentele sentimentale și un anume ușor snobism le sint coma\*\* ambilor scriitori. Dar iot ma ce \*

, iainal în Proust nu  
 f\ aZnt la A. Holbau  
 ' ! " .u e menționat de  
 j\*sw- \*>f dedicat marelui său  
 S\*> flrez parte multe și en-  
 Sw ' i,i Ba chiar e semnifi-  
 ZMste Pfuind de A la recheohe  
 &\*? S, Holban Ui arată  
 Litru volumul al II-lea  
 „i mai neproustian dm  
 apărută pînă atunci a  
 m\*ff& francez.

, i Holban nu sint evo-  
 ^ftecutului, sau reconstituirii  
 Lli» treCUW > în care tnea-  
 k^Jfsă intervină cu tragi-  
 \*\* diferența, să le asurzească  
 \* \*\* 'f'sousă le dea alt sens.  
 , Jui Holban sint mai cu  
 ^^leerii de notații, sint caete  
 ^JIntanee. de observații acute  
 ^earegate de factori externi și  
 \*g arareori întîlnim incursiuni  
 'trecut prea depărtat. Dimen-  
 O\*\* tporală a lucrurilor nu ta  
 yloatată de analistul român  
 "Ji chiar evocată. Nicicînd tre-  
 JT . schimbă rezonanța sau  
 \*Lilicația sentimentelor, care ne  
 Z%fiti?e eu predilecție nu în  
 dezvoltarea și sfîrșitul lor,  
 Tfr actualitatea lor acută.

flmfoa, printr-o formulă extrem  
 & sugestivă dar, credem noi, nu  
 întotul dreaptă, Al. Paleologu a  
 sBmot pe Camil Petrescu cu  
 \*Htt afirmînd că gelozia lui  
 \$Oyhidiu e, alături de aceea a  
 sj Smnn, ca o muzică de clave-  
 "mfO de-una de orgă. Mai po-  
 M Hi s-or părea compararea  
 di. Holban cu un clavecin, lui  
 M Petrescu fiindu-i mai proprie  
 «sgrarea cu o temă executată  
 I ajlitorii de alamă. într-adevăr,  
 im chiar numai incidental, în  
 muntele de culminație, acele  
 dtatiri eare depășesc planul jos,  
 mm, al imanenței sufletești, Hol-  
 %insinu iese niciodată din acest  
 «R Et sondează fără perspective  
 wito-j/și fără revelații în adînc  
 i \* ithril și mereu dispus s-o ia  
 ikcapdV

'toimrea aceasta în jos, fără să  
 î^tmă anumite limite și fără  
 «te îndepărteze de un perimetru  
 \*le restxîns, e unicul mod de a

face să se umple paginile cu nota-  
 ții, nu însă și a face să avanseze  
 acțiunea. Holban pare să nu fi avut  
 în nici un caz în vedere că roma-  
 nul la care s-a întors mereu (deși  
 autorul mărturisea că nuvela e ge-  
 nul său preferat) pretinde totuși un  
 subiect. Dezvoltarea cărților sale  
 urmează un fel de direcție concen-  
 trică în legătură cu cîteva puncte  
 de interes: gelozia, luciditatea,  
 moartea. Personajele, puținele în-  
 tâmplări narate par simple pretexte  
 ce pun în mișcare un mecanism  
 care nu aștepta deit să pornească,  
 „întotdeauna, sub orice inițiativă de  
 a mea, cea mai spontană posibilă,  
 surprind și instinctul de a mă ana-  
 liza" spune undeva scriitorul (Ioana  
 în Opere, p. 249). Numai că talentul  
 lui de a face speculații pe margi-  
 nea unor „trăiri" de cea mai pură  
 esență subiectivă și fără nici o sem-  
 nificație mai înaltă, atinge uneori  
 o virtuozitate ce pare a se exercita  
 în gol.

Jocurile Daniei intră în categoria  
 nu a barocului psihologist ci a ro-  
 cocouhd sentimental. Mina artistu-  
 lui execută volute și curbe dar  
 uneori scriitura depășește vizibil  
 foaia de hîrtie și continuă în afara  
 oricărei realități palpabile, gestul.  
 Subiectul e însă de dramă. O dra-  
 goste între doi inși pe care totul îi  
 desparte : vîrsta, mediul de existen-  
 ță, prejudecățile religioase. Sîntem  
 foarte aproape de Adela lui Ibrăh  
 learm dar totuși cită diferență în  
 tratare! Holban pare a nu-și da  
 seama că are în față o temă; el  
 urmărește probabil liniile sinuoase  
 dar nesemnificative ale unei întîm-  
 plări reale. Nici gelozia nu mai in-  
 tră, ca în celelalte romane, în joc.  
 Dania e o adolescentă fără trecut  
 sentimental, fără nici un fel de ex-  
 periență erotică. E curios că Hol-  
 ban, care avea darul observației  
 acute dar nu uza de el, trece cu  
 totul peste amănuntele foarte sem-  
 nificative ale împrejurărilor posibi-  
 le în enunțul acestei cărți și ridică  
 tot romanul pe deasupra realităților  
 ca un filfuit de aripi.

Care e cea lume în care trăiesc  
 eroii ? E posibil ca familia Daniei,  
 despre care ni se spune că a cres-

scriitori și curente

cut-o numai în vederea unei căsătorii avantajoase, să nu se sesizeze de asiduitățile unui bărbat matur cu care fiica lor petrece ore întregi în cursul zilei, iese în lume, întreține o corespondență ? E cu puțință să ne închipuim un om cu o profesiune precisă având însă o infinită disponibilitate pentru a se supune capriciilor unei adolescente și, mai mult; capriciilor proprii, lui fantezii ?

Momentele cele mai bune sînt cele de curată poezie. Holban era capabil de un lirism al sentimentelor, nu însă și de a cultiva expresia lirică (pe care totuși o întîlnim pe ici pe colo în paginile mult mai virilului Camil Petrescu). Cîteodată galopul acesta de vorbe se ridică și el într-un vârtej de nori trandafirii. Autorul, incapabil să imagineze, „își” imaginează, și romanul se constituie în bună măsură din scene închipuite în care eroul se delectează reconstituind, făcînd ipoteze, înlocuind cu fantezia realitatea. Cînd legătura celor doi se destramă, romancierul reintră brusc pe un făgaș ce-i este propriu. Mai ales că aici nu e vorba cîtusi de puțin despre vreun „incident” care ar putea constitui motiv de recriminări și de regrete : dimpotrivă, iubirea Daniei se stinge treptat, de moarte lentă, și am zice firească dacă ne-am gîndi chiar numai la inconsistența ei. Paginile mai nervoase, mai patetice, mai amare ale sfîrșitului dau o justificare tardivă jocului de funigei al începutului. Holban se vîdește în acest final un maestru al momentelor de „declin”, fără resemnare și amărăciune sceptică, ci acceptîndu-l lucid ca pe un semn al fatalității. Fără să fie posibilă vreo influență, el își găsește un corespondent peste decenii în romanul lui Radu Petrescu Matei Iliescu, Ia care vom prefera de departe versantul scoborîtor al iubirii eroului titular față de acela ascendent, mai nejustificat și mai sărac în nuanțe.

La Holban sfîrșitul, în care eroul se întoarce asupra iubirii sale eșuate, nu colorează în nici un fel mai sumbru romanul. Aceasta se datorează nu numai faptului că apre-

hensiunea eșecului r,l deasupra întregii avntuTl»\* și asupra conștiinței li ^ \* eroului) ci și' f . ^ . ^ e \* « chiar în stilul rococ^ulTsa \* « undeva „ un lo, pentru fc>

Jocurile Daniei stau deci ^ finele lirismului fără „ \* „ \*- imputa defectele „ ' „ Vuita aici, pentru că atenția & solicitată mai muTdtuT^ \* scriitura aceasta ZL^f^ \* nudă, grăbită și care impresia de viu și „ TM cu toată lipsa deacHunTITLh obișnuita pentru AnL imprăștiere a atenției, cea tară scriere a sa în ^ o ? ' » f . - ^ ^ stil, a r e s l i : ^ ^ cipitate, a zborului într^l^

Este încă o dată curios cît iu străin era A. Holban de id. f construcție în roman și cit. li ignora el vastele planuri arhitclci vale ale lui Proust, ca să \*f± pomenim de geometrismul logic al celui alt mare prefeEft său : Racine. Anticalofil, ca și cZ mit Petrescu, el . văzut în r . . I ciera francez justificarea de IZ a „gidismului” comun aminduron. adică a „autenticului”. Chinul cont științei, temă centrală la cei doi n- mancieri români (să nu uităm amă- nuntul semnificativ că O moar care nu dovedește nimic trebuia \$1 se numească inițial Intre oglinzile paralele — titlul unui capitol < % Ultima noapte... de Camil Petrescu), se asociază cu o anume impudoare psihologică, sporită la Anton Holban de împrejurarea că romanele lui reproduceau întîmplări apwape aidoma petrecute. Totuși nu ră se pare justificată procederea altminteri diligentei lui editoare, Bkna Beram, care ne dă în excelenți sa edtfie de Opere, (I, 1970) fotografiile a două „eroine”, una chiar cu numele ei real. Holban transfigurează totuși realitatea și oricît de mici ar fi distanța dintre ea și ficțiune ei există totuși, după cum ei însuși mărturisea: „Aș vrea să scriu numai secrete personale. Totuși a im- buit să fac multe conaesii <sup>litera</sup> < \* ~ rii. Chiar și un jurnal intim, \*cur

„gîndea să-l publice,  
(Testament literar  
ZaeDa<sup>luc</sup> P- 23).  
„Lismul acut al lui Holban  
\$»W<sup>uc</sup> „fi însăși coloana ver-  
st \* acțiunii sale artistice, care  
„Tnu se depărtează de  
^fM^w „onală strictă, dar  
f#>»M scrisului său un aer de  
iHm „J<sup>uc</sup> personală. De aceea  
st\*\* „Ltituie o frumoasă excep-  
^ff același timp punctul cul-  
Plial puterii sale de creație.

Insepire de năpăstuita și,  
F<sup>uc</sup> „urmă, în toate sensurile  
\*„ „ă, din O moarte care  
^vedește nimic, sau de incon-  
@ ta Dania, Ioana este o crea-  
f^ură și viguroasă una din  
\*J%le femei care trăiesc real-  
\*\*Vin literatura lui Anton Hol-  
ff « altminteri decît ca un pre-  
Zi sau V<sup>uc</sup> „confruntare a  
\*gL „torului. Romanul are de  
Zdsi un cadru, cu multiple pla-  
I „ interes, începînd cu marea,  
! ^fandai al dramei (Ioana fiind  
Z. cap de serie pentru o întregă  
%M românească : Pinza de păian-  
L an port la răsărit, Fiul risipi-  
1' ^ din nou, Matei Ilescu) și  
Aijnd cu fînțele cele mai umile  
-ecum pisotut Ahmed în care pu-  
4M vieții se zbate și a cărui  
«arte vine ca o premonițiune a  
poftei pe care o trăiesc stăpînii

Romanul nu mai seamănă cu o  
«Mfie d. notații în vederea unor  
iffic de anatomie sufletească:  
tația autorului nu poposește de-  
4 fugitiv asupra figurilor securi-  
im, Charles, Hacik; avem a face  
j «s o carte în care centrul de in-  
Wftentorol. Doi tineri care se  
nkto au căutat să se elibereze din  
@lml. acestei legături imposibil  
J ir continuat și s-au depărtat pen-  
: n un timp unul de celălalt. Fe-  
via a încercat să-și refacă viața  
vutr-o nouă iubire. Reveniți acum  
% tunetul de pornire, cei doi  
reiau firul dezbaterii, care  
\*e timp s-a complicat și mai  
Bărbatul se situează pe o po-  
% care ar vrea să însemne un  
\* «e absolutism al iubirii; fe-

meia, în aparență vinovată, susține  
drepturile vieții.

Oricin. „ recunoaște aici, mă-  
car în linii mari, situația din actul  
al III-lea al piesei lui Camil Pe-  
trescu Act venetjan. Acolo însă lu-  
crurile se soluționează dramatic;  
în romanul lui Holban acțiunea  
continuă ca o măcinare sterilă a  
celor doi. Bărbatul nu are nici o  
soluție și lui Holban i s-a părut  
că aceea oferită de G. Călinescu,  
recenzînd cartea, e prea „burgheză”.  
Criticul avea oricum dreptate să  
condamne pe bărbat, căci superio-  
ritatea sufletească a eroinei est.  
evidentă. Ioana este o personalitate  
pregnantă, superioară și atunci cînd  
se subordonează. Toate gesturile ei  
sînt însă transpuse de partenerul ei  
într-un registru absurd, pentru a  
i se dovedi culpabilitatea, superfi-  
cialitatea, inferioritatea. Dar ea e  
altceva decît o simplă oglindă a  
bărbatului, un mediu refractant și  
deformant al concepțiilor năzuințe-  
lor și — să ne fie permis jocul de  
cuvinte — nazurilor acestuia. Nu  
e vorba aici de o soluție „burgheză”  
sau nu, ci de înșeși drepturile rea-  
lității. În duelul dureros dintre cei  
doi amanți, dreptatea femeii este  
evidentă.

De aceea, încercăm în legătură  
cu concepția de bază a literaturii  
lui Anton Holban un mare dubiu.  
El e un admirabil sofist al dezbate-  
rilor sentimentale, ineîntător prin  
ingenuitate și perseverență dar a  
cărui singură putință de a triumfa  
era să prezinte numai propriul său  
punct de vedere. Fapt pe care el  
s-a îngrijit permanent să-l facă. Și,  
realitatea, cu care a fost obligat în  
unele cazuri extreme să se con-  
frunte, și care ar fi putut devimi  
„obiectul” literaturii sale, i-a fost,  
pe cît putem întrezări în acest epi-  
log’ al existenței sale literare cea  
mai mare inamică. Or, în literatura  
căreia Anton Holban i s-a dat „cu  
toți nervii”, cum însuși spune o  
dată despre o eroină a sa, el a adus  
și un aport al minții, în sensul că  
a complicat cu o conștiință activă  
cele mai simple situații fără a avea  
în vedere însăși ferma și prozaica  
realitate, de la care începe pentru  
alții adevărata artă.

scriitori și curente

m. peiroveanu

## „copacul animal”<sup>66</sup> de gellu naum

Poet pentru care avangarda literară face corp comun cu avangarda politică, Gellu Naum mănăiește limbajul și propagă programul celor două expresii ale spiritului revoluționar contemporan, cu libertatea de cuget pe care o imprimă forța unei convingeri. „Poem despre tinerețea noastră” (apărut în 1960) era conceput ca un fel de autobiografie exemplară, dedicată tinerețului luptător comunist cu care autorul se identifică pînă la dizolvarea propriului eu și pe oare-l exaltă ca pe o forță regeneratoare a societății și omului („...și certitudinea că oamenii se oglîndesc în tine I, iar chipurile oamenilor sînt oglînda ta, I puterea de a simți, cînd te credeai o frunză în copacul toamnei, / că ești legat de oameni prin rădăcini statornice”). Debutul poemului, evocarea epocii burghize și a dominației fasciste, inclusiv a perioadei crîncene a războiului, are sensul unui pamflet vitriolant împotriva, aîtit a iluziilor cu privire la posibilitatea evaziunii din istorie, cît și a condiției de miserie și degenerare a twierdimii, menținută în marginea vieții, sau promovată cu prețul abandonării demnității, a idealurilor, chiar a sentimentelor elementare. Critica violentă a rînduieșilor opresiunii și exploatării de clasă devine, periodic, un fel de lamentație amară, sarcastică, a destinului rezervat ge-

m

nera4aei sale. „O, tinerețea mea i,  
bta de pietre, / izbită de al&?i  
re al nesomnului, I tinerețe .? nit'  
roșii, I tinerețe pe care vrem.'  
invelit-o ca o pătură > / Z ?  
hui să cînt ciorapul ud'și ruvt Ini  
trebui să cînt necazurile “ ' °.  
ae-ațunci / - . / . J K ^ S g  
m fiecare duminică I, piciorul %x  
pariind în pantofi prea mari, I &  
boțita pește măsură I și mHnle™  
ieșeau dm mineci prea scurte iZ  
niște crengi care \* cresc Qr Lf?  
crengtmcârcate de muguri și nIT"  
Polemistul și elegiacul ricana ..  
unesc in Gellu Naum oa un C  
al solidarității și l ^ . Cernea  
rea bătăliilor purtate de- uteebH  
deplasează accentul de la cîinat»  
și negație la magnific și a fl ^  
a încrederii m triumful cauzei ^  
bransate. Tonul rapsodului adre-  
smdu-se lumii întregi, are fervoa-  
rea severă a certitudinii : „Cu toate  
glasurile tinereții, ! de dragul fro-  
museții cicatricelor, care brăzdează  
trunchiurile, / de dragul frumuseții  
rădăcinilor, acum cînd noi, stăpini  
pe arme și unelte, / fortificăm imensa  
baricadă a demnității omenești, I cu  
toate glasurile tinereții noastre vii I  
continuîndu-se în tinerețea noastră,!  
așa cum apa riului se împletește cu  
matca fluviului pornită către mare”.

Discurs poetic cu patos agitatoric, opus ca factură modului de expresie caracteristic lui Gellu Naum, „Poem pentru tinerețe” intră totuși în biografia morală a celui ce avea să se înfățișeze în „Athanor”, și mai ales în „Copacul animal”, cu aceeași rigoare critică și pasiune innoitoare.

Caracteristic pentru „Capacul animal”, este apelul la valorile unei instanțe lirice tradiționale, în nîod obișnuit disprețuită de avangardă: eul poetic. Reactualizare cu alte mijloace a „Poemului despre tinerețe”, „Copacul animal” poate fi considerat mărturie personală, expresie a unei nevoi de confesiune, de comunicare cu lumea, idoir într-o

cronica literari



w- cept<sup>o</sup> convențională. Autorul se  
 • a.poi\* e-... > ... aventurile  
 [„terioare ale propriei vieți, sub  
 ...;ția ca periplusul său sufletesc să  
 fie luat drept reprezentativ pentru  
 jgestwufi uinui ins în război decla-  
 rat cu spiritul filistin, meschin real-  
 alist, ostil prin natura sa sfortă-  
 jje a trăi *autentic*. înainte de  
 Aii jce referința la el însuși însemna  
 o...tru Gellu Naum posibilitatea de  
 ... opune deslântuit unei pseudo-  
 jijnwiită : „Adepti ai unei supra-  
 viețuiri alinate I ei treceau pe Ivnă  
 mine gigantici surzi analfabeți I  
 treceau în rînd ca într-o excursie  
 •școlară j dădeau din mîni făceau  
 gesturi fără nici o semnificație I  
 treceau pînă la capătul pămîntului  
 și înapoi / nu mă vedeau treceau  
 treceau ca printr-o sală goală”. Eul  
 invocă periodic nu are nimic dintr-o  
 conștiință solitară și suverană,  
 judecînd totul din propriul său  
 unghi, cu care ne-am deprins de la  
 romantici încoace. Privirile cînd  
 telescopice cînd micosjoopice, ale  
 poetului apreciază lumea și pe sine  
 ca două realități chemate să se în-  
 ttoească la limită, să se suprapună.  
 Tot procesul dresat existenței are  
 „în vedere nu reinstaurarea supre-  
 mației insului propriu, ci, din con-  
 tră, integrarea acestuia, fuziunea sa  
 cu universul. De unde, aspectul  
 dublu al rechizitoriului : îndrepta-  
 rea criticii asupra celorlalți și  
 asupra sa, în măsura în care el în-  
 suși se surprinde în flagrant delict  
 de icaniforimism, de abdicare de la  
 marile exigențe ale revoluției :  
 „Așa cum spuneam, iubisem cîteva  
 lucruri derizorii I un pod undeva  
 un decolteu cu etichetă personală/  
 pe vremea orizonturilor bine încăl-  
 zite I ... I Am dat apoi de o ferea-  
 • stră și mi s-au dat iazuri pășuni I  
 toți s-au iscălit pe manșetele mele /  
 cine îmi va îngriji pașiștea unde  
 bombăne cărăbușul meu I cînd ce-  
 rul gurii se pietrifică ?”. „Ctopacul  
 animal” nu se reduce la o simplă

operație demistificatoare, întreținu-  
 tă prin forța invectivei, prin adinci-  
 mea și consecvența „maniacă” a  
 inciziei critice sau printr-o răsturn-  
 are sistematică de planuri, de pe  
 urma căreia nu ne-am alege deeit  
 cu încă o imagine de „lume pe dos”  
 a realului. Pentru Gellu Naum, ne-  
 gativitatea lumii stigmatizate constă  
 în confuzia valorilor ei, în continuul  
 amestec de bine și rău, de ade-  
 văr și minciună, de inechitate și  
 justiție, de frumusețe și sordid în  
 care proliferază, fără complexe,  
 fără remușcări. (S-ar putea vorbi  
 de un sod de cinism ontologic, dacă  
 totul nu s-ar petrece în chip delibe-  
 rat.) Unica replică posibilă pentru  
 cineva conștient de impuritatea fun-  
 ciară a lumii dar constrîns să  
 coexiste cu ea, este să recomună  
 realitatea după legile visului, ale  
 unui vis restaurator la care partici-  
 pă, precum în oricare din marile  
 utopii, bărbatul și femeia, gata să ia  
 lumea de la început. Ideea reinite-  
 meierii umanității nu are nimic com-  
 un cu eterna nostalgie paradisiacă  
 a artistului decât principiul ca atare  
 -al cuplului piămăditor. „Visătorii”,  
 iubitul și iubita, cu toate că își  
 plimbă pașii prin natură, cu toate  
 că sînt oaspeții apei și pămîntu-  
 lui, că se urcă în brațele copacilor  
 și pot trece în trupuri de animale,  
 sînt cu aceeași impetuoșitate dis-  
 puși să trăiască condiția cea mai  
 civilizată, mai tehnică a omenirii,  
 diupă cum nu dau înapoi înaintea  
 celor mai „vulgare”, mai lipsite de  
 gust posturi. Sub rezerva însă ca  
 fiecare ipostază, fiecare gest să  
 răspundă unei cerințe de libertate  
 care este, în fapt, obsesia lui Gelu  
 Naum : „Să mergem la oraș îi spu-  
 neam la un cinema să vezi filmul  
 muzical / să căutăm locul unde se  
 bea apa aceea roșie^ eu am să-mi las  
 niște pălărie pe ochi și niște ceață  
 pe umeri / Tu ai să porți un poncho  
 inutil peste rochia ta de argilă f ea  
 stătea înfrunzea avea o pasăre pe

*umeri creștea acolo nu se putea clinti /.../ să mergem sînt sincer pot să te plimb cu șalupa I să-ți cumpăr o poșetă ca un curtezan ordinar / e foarte urît și acolo dar e o viață".* Mai curînd înoit el însuși, decît înnoitor de speță, cuplul nu are aureola sacralizantă a vreunei chemări de „dincolo” de lumea sa. Mai mult, el nu este hipostaziat ca simbol al întregii umanități, cu atît mad puțîn erijat în model. Gellu Naum nu suferă costumul de poet didactic nici atunci cînd, comfoă-tînd un stil de viață și preconizînd altul, intră volens nolens în rolul de moralist, de profet laic. Sem-rdificatfive stat de altrmneri ieșiri-le repetate împotriva predicăției și a predicatorilor de profesie. Dia-triba revărsată asupra tipului de în-telepciune pretins inițiatcă și ini-țiatoare în adevărurile ultime are o ferocitate exasperată de ritualizarea ideilor în dogme și transmiterealor prin ceea ce supraviețuiește doar din teama noastră de a ne „inventă” de fiecare dată viața: „Bătrînul ședea pe bălegar j în groapa lui contemplativă / el nu spunea nimic scincea ca un copil într-un simtmre | venea aceeași bar-că doar pasagerii se schimbau j ei îi dădeau tîrcoale îl comemorau I bătrînul stătea mort ca o pălărie veche pe cap / cițiva discipoli cei mai puri cei mai profund murdari I scormoneau bălegarul cu degetele căutau rime pentru pescuit /.../ Dis-cipolii repetau în gînd eroarea iniți-ală I noi ne lipeam degetele în am-fiteatru I Cîntau muzici veneau va-poare și trenuri acolo. Se petreceau defilări / bătrînul se zvircolea pe bălegar / Șoptea Niu Atita șoptea”. Revenind la genul de existență al perechii, este de remarcant că aces-ta e destinat să asigure imunitate și față de suprema, pentru Gellu

Naum, automistificare : considerarea de sine ca „artist”, sau, cum se spune de cîteva ori, ca' pow? RieJuziul de a fi „pohet” ca și „poheme”, tipică avangardei anti-literane este poate motivația ca” pitală a credinței că cel mai autentic fapt de artă este actul vieții AI unei vieți care, alimentată, continuu de setea de cunoaștere și transfor-mare confirmă postulatul lud Marx • „filosofii au interpretat lumea. E timpul de a o slohiimifaa”, și dezide-ratul lui Rimbaud : „viața trebuie schimbată”. Convingere consacrați de viziunea postumă a cuplului, în oare moartea este încă una din fa-țetele devenirii, afe eternei metamor-foze figurată de subltaul hibrid nu-mit „Copacul animal” ; „Dar cînd vei trece pe Ungă capătul meu tăcut I pe care nu se poate să nu-l fi pre-simțit I pe care trebuie să-l recu-noștri /.../ Cînd vei trece tîrîndu-te ca o panteră bolnavă / ca o pelas-gă lipicioasă cu șorțul la gît /.../ Cînd vei trece cu picioarele tale de cîntec de greiere cu brațele tale de strategă a crengilor / va trebui să-ți sugrumi bustul să-ți îngropi con-simțirea I în pateticul arbor mintal I Iar frunzișul lui aspru e aceeași bucată de smoală aoelași bulgăre mohorit / pe care. îl sparg uneori cu securea sau îl tai eu briceagul / sau cu nimic I sau se întîmplă si cazi în răcoarea lui năruită j sau te abați și treci pe delături... I Ai venit I nu știi pentru ce poate pen-tru prestigiul necesar al degetelor j sau ca să adulmecî refuzi cămașa ui-tată pe mal I sau ai venit pentru concertul de orgă pentru căsătoria cu trestile I și trecerea ta e o a-diere halucinantă j un zimbet re-tras o cantitate infimă de Irig I peste cuibul lor care se prelungeste spre tine / cuibul acesta harta so-lubilă a unor vestigii de strigăte”.

c o n j u g a r e "

d e n i n a c a s s i a n

•...te apropiat de volumul mai vechi „Ambitus”, prin tensiune lăuntrică și ton, „Marea Conjugare” ..te un moment din duelul pe care Nina Cassian îl susține de mai multă vreme cu timpul, cu spaimele, cu spectrul morții. Vitalitatea ei aprigă, (jar. cum am mai arătat și altădată, în veșnică alarmă, se silește să alunge cohorta umbrelor prin ceea ce s-ar numi magia sau forța exorcizantă a privirii lucide. întunecarea cadrului de viață predilect, transformarea ambianței marine atât de familiare într-un mediu ur-suz ostil și neînduplecat ca un verdict, în general profilarea în grotesc a formelor pină la un moment dat binevoitoare, transparente, grațioase, este denunțată cu o acuitate fremătătoare, surescitată, ca și cum denumirea precisă a adversarului ar constitui pasul hotărîtor în cîștigarea bătăliei. Luna e o apariție teratologică, vampirică : „Te-am vă-zut aceeași / ieșind din mare I ca ventuza roșie I a unei lipitori de umbră și apă / sărutîndu-mi și su-gîndu-mi osul frunții I părăsindu-ți apoi trupul / pentru a urca pe cerul gol și negru... O, aceeași veninoasă, lacomă I, tu care omori din nepă-sare, /... I cu travestiuri de fruct și de femeia, j cu mască de blîndețe și de somn, I și tînără, tt-nără I ca însăși uscăciunea...” Pa-sărea, sol macabru, bate în fereas-tră ou un sunet ce răspunde în vin-tre. Ariciul, măscărici crud, pre-zintă o imagine desfiguratoare chi-pului ce se răstErtoge în oglinda lu-mii : „și de singură ce sînt I — a-

nimal, fugă stranie — / mă fac una la pămînt / — păru-ți galben, tira-nie !” Ciinele casei refuză brusc mingiiera obișnuită și fuge sche-lălăind la apropierea stăpînei : „Eram probabil foarte lungă I sau foarte gheboșată, eu nu știu”. În plină desfătare cu valurile, marea îngheață și mușcă, stihie agresivă : „tocmai atunci o iarnă bruscă, / necunoscută-n veci acelor maluri, I rînji cu țurțuri aprigi ca niște colți de cîine / — și cînd mușcă prives-tea' uimită, îmi sfertecă și mie ne-sățiosul trup”. în această stare de vulnerabilitate, resuscită vechile terori. Sint amintirile negre, tortu-rante, fie ale clipelor de suferință proprie, fie ale marilor încercări colective, legate de război, de fas-cism, de tiranie : „încă aud bat-jocuri, încă aud I un tropot deșân-țat, văd capete și cîrpe / și solnițe vârsate, ace, pene, ! și amănuntul groaznic al unei lungi sprîncene”. Chiar nostalgia perioadelor de eufo-rie senzorială, de echilibru senin, nepăsător, juvenil, sau de incîntă-toare chinuri ale dragostei, sint tulburate de crimpeie cețoase, de vedenii însângerate : „Mi-ar fi poate dor de o goană spre mare I de-o spargere spectaculoasă a trupului ei I și să rîd lingîndu-i sinii sărați I și să-mi umplu urechile cu pești, / cu sînge verde, I și să rîd de spaima de moarte /, și, rîzînd, să-mi înghit sufletul cu alge cu tot I — așa era cîndva cînd încă nu mi se lipiseră I tălpile una de alta / și nu mușca-sem încă din interzisul pădureț / și nu auzisem la fiecare mișcare a mării I scoicile j zornăind ca niște lanțuri...” sau, altădată, în vers de baladă : „Poate cu morții ne lovea I marea aceea, poate I prin părul lor ud te priveam / și pe tine — cîntînd I o, migrații profunde, / țărîm turbat, I Warnemiinde. / Poate cu moartea, poate / cu pîntece negre de nave, / poate cu sînge — dar eu / cîntam peste toate, I o spune-mi, spune-mi tu, unde / se nasc corăbieri, Warnemiinde ?”

Asaltului fantomelor sosite din afara și dinlăuntrul unei conștiințe ce are nevoie, pentru propria sa afirmație, de „hrană proaspătă”, de noi, virginală senzații, i se opune acum un fel de maturitate amară, de înțelepciune robustă, în care partea de feminitate nu încetează însă să se manifeste. Este, la Nina Cassian, un amestec de spirit clar^văzător, de resemnare superioară, „masculină”, și de agresivitate revendicativă, cu rădăcinile în ceea ce femeia are într-însa mai tenace, mai orgolios vital, pînă și în ipostazele cele mai dependente față de bărbat. Gesturile, în astfel de situații, sînt tot sfidătoare, amenințînd cu revanșa : „De-ar fi să mă răz-bun pe acea insultă I a stării tale de dezinvoltură, stăpine ! I Te-ai născut dintr-o prea multă sămînță — amestecată și obscură; / un tors grotesc, memento simiesc, / și mîinile străine de elipsa j armonică — și mai ales, e lipsa I de spaimă ! O stăpine, te iubesc...”

Reconsiderarea cuplului, compor-tînd un evantai de atitudini, de ipoteze sau de stadii posibile în relațiile dintre parteneri, se înscrie într-un ciclu („Amor advers”) de un efect poetic superior celui obținut în grupajul descris mai sus („Legende”), cu toate că motivul ultim este comun : dialogul cu timpul. Aceasta, prezent direct în „Legende”, dar lipsit de forța răs-colitoare a viziunilor de altădată acționează în „Amor advers” ca o instanță invizibilă, dar nu mai puțin efektivă, asemeni unui ochi scrutător, pîndind fiecare mișcare, fiecare gest, fiecare respirație a protagoniștilor. Sub autoritatea a- cestei priviri, existența e silită să se dedubleze. Insul se împarte în făptura lui vie, avidă de iubire, gata să trăiască în continuare cu frenezie, cu apetituri poate chiar crescute, și într-um eu impersonal abstract, urmărindu-și, fratern și zadarnic, alteregoul. De aici, din coexistența pe planuri contradic-torii, transformînd pasiunea de a fi într-o încheștare cu neantul, vine

Și impresia de suferinș  
celui dotat cu har,?] @ ° i  
toscopiei. Situa,mei a  
Punctul de plecare în > | \* - « \*  
cianului și diurnul UH \* \* \* < \* £  
dmtr-însa printr-o deni, ^  
Porturi, ,rintr-un accent

semnalele impereep l ^ l \*  
unui, sau printr-o W ^ « p \*  
de perspectivă, se < CMU  
mecanic, i i ^ - o ^ S  
care numai conștiința tr ^ TTf  
™ , ^ contemple \* w L ^ b  
vieții inacoemisbite ttt».

„Tînărul cu pietrele, tînărul'  
știe totul.. tînărul aee\*» • i = \*  
foarte tare I TmTlZtT ^ i  
bal./ Eunuam ^ et ^ TEUT ^ \*  
nîmic, i \* u o \* \* , /

Plan. / Eu din zaful , \* £  
m I nu ma mai ridic. / Eu I ^ L  
corăbii. I \* \* \* \* \* , \* u ^ < \*  
sul ca un șarpe-mi doarmj) ^  
cioare. I Eu am ochi de sare / 7\*  
care privirea se usucă” r i,UJu  
la vas”); „Adu-mi aminte\* ^  
uit, I frumosule desenator da  
trui I Vreau să păstrez în l & &  
ne I mîinile tale umflate I și ...  
bele tale cu cincidegete. / Mfi gin-  
dese la tine ca la un dulap de aur /  
dar devii transparent, nu e nimfe  
în dulap. I Nu mai e nici dulapul I  
Mi-ar trebui un semn, poate chiar I  
un pistrui mai ciudat, I un \*mmw-  
cul continent de rugină / pe dis-  
pariția ta de bărbat” („Suvenir”);  
„S-a-ntins sezonul pîn’la cimitir, \*  
Un lung ogor de trupuri goale f pe  
care calcă vara I neocolind nici  
capetele, necruțînd I nici ochii-n-  
chiși în care dau tîrcoale I aibastre-  
notătoare I și iepe-n tropot blnd, f  
pentru că nu mai este loc sub soa-  
re. I La anul vom d’eșuruba I și ul-  
timele cincî, ne vom întinde, I ... t  
sub lespedea solară și fără epitaf.”  
ca soldurile strîns lipite, I amantă  
nu se mai întorc unul spre altul )  
Vezi ? Umerii ni se ating. Nu tre-  
sărim. I S-a-ntins sezonul pini\*  
țintirim” („Scoici”).

Oricât de stăruitoare, ideea mor-  
ții nu devine totuși o obsesie pa-  
ralizantă a funcțiilor vitale și cu

... i puțin, un principiu hege-

• \. al existenței. Argument su-

10 m împotriva prezumțiozității vi-

P, /se întreține o polemică de „a-

nană” cu trufia bărbatului, în-

aintat de dreptul la suprație

care i l-... conferi statul său de

P- ț. i speței), moartea este refu-

• **ia** da un mire metafizic, spne a

**„j. i** în termeni mioritici. Rein-

farcerea în materia originară nu

\*.ă nimic exaltant, nimic în sta-

ă suscite entuziasme abisale ori

măcar iluziile, prea curente în poe-

zia actuală, de întoarcere, prin in-

termediul lui Thanatos, în marele

Tot în absolutul primordial. În

Nunta necesară” (trimitere expre-

sa la Ion Barbu), moartea, consu-

mată fără oficiali sacramentale, în-

jj-un decor sever, posomorit, e o

câsnicie „industrială” între elemen-

tele pur fizice ale universului:

*Niciodată, aici, nu am văzut cum*

*se-nfig I țintele iernii în rotundul*

*chimir vegetal. I E ora când Marea*

*Doamnă de Frig I e pețită de Mare-*

*le Dqmn de Metal”.*

Pentru Nina Cassian, „Marea

conjugare” nu este înfrățirea cu

moartea, ci întovărășirea pînă la

capăt a bărbatului și a femeii, a

perechii ce-și celebrează cu fiecare

îmbrățışare, cu fiecare „chiot” lăun-

tric al membrelor, al nervilor și

• singelui cald, triumful disperat: „*Eu*

*care nu am niciodată funcții, ci*

*funcția de reproducere, I nu te-am*

*meritat deei pe tine, I bălaie Isol-*

*da, fică înfinită a pîntecului meu...*

*I eu am avut totdeauna, averea, a-*

*vutul, I avînd, a avea, de avut, avu-*

*sesem și eu”.* De uinle și strigătul

de oroare, mai mult deei de spai-

mă, la gîndul că moartea înseam-

nă, înainte de orice, părășirea și

desfacerea de unica realitate dată

omului, realitatea lui materială:

„*Mă afl-n labirintul lui Dedal. I*

*Cunosc o mie de ieșiri. I Cunosc*

*îngrozitorul secret. / Nu vreau să*

*ies! Mi-s membrele subțiri I ca la*

*un ied I pe care însu-mi îl secret. I*

*Sînt lumi cotite înebunitor I și e*

*ungherul panicii de seară. I Poate*

*mi-e dat de-o moarte prea intimă*

*să mor. I Numai afară nu I O, nu-*

*mai nu afară” („Agorafobie”).*

Că moartea este întimpinată a-

proape ca un scandal, și nu ca o

confirmare a ordinii lucrurilor, o

arată și ultimul volum, „Recviem”,

dedicat memoriei mamei. La stin-

gerea din viață a acesteia, natura,

departe de a face loc defuncției în

sinul ei, vîdindu-și dispoziții ocro-

titoare, își pierde prestigiul și chiar

rostul. Vestmîntul vegetal se mine-

ralizează, frunzele, sticloase, nu

mingie; zgîrie, violentînd odată cu

auzul, și ochiul: „*Iar frunzele de*

*sticlă I în sânul cărora au fruct ca-*

*feniu I lumina ca o pară putre-*

*zită, I frunzele de sticlă s-au miș-*

*cat puțin I și au sunat ca niște un-*

*ghii”.* Culorile concurează la opera

de despuiere a frumuseții firii cu

inverșunare rea: „*Un verde*

*umed I de cioturi vegetale I în-*

*cruntate, I amenința grădina s-o*

*zgîrie la sînge”.* Floriile idAn jur se

îngrămădesc în flăcări reci și ex-

plodează ca erupția unei boli ne-

cunoscute: „*A fost întii o molimă*

*viorie de iriși... I Apoi au năvîlit*

*trandafirii I și toată casa avea pete*

*de febră I iar în cea mai ascunsă*

*fîșie a verdelui I crescuse o rază*

*uriașă I În sfîrșit, au venit acei*

*maci galbeni, absurzi, / care sub*

*ochii mei își desfăceau zdrențe-*

*le...”* Obiectele familiare capătă, la

rîndul lor, o aparență stranie, în

cadrul unui decor răsturnat: „*Me-*

*sele cad cu picioarele în sus. I O-*

*glinzile devin erecte. / Pînea se-n-*

*tunecă. însuși fumul, desfigurat de*

*hohotul vostru, I își pierde rostul, I*

*își schimbă drumul”.* Lumea, pînă

atunci nezăgăzuită, își îngustează

perimetrul, orizonturile se rabat și

se obstruează, jn așa fel încît ima-

ginea totală devine sufocant de în-

gust geometrică, asemeni unui ser-

tar de lemn ermetic închis ori u-

nei cuști de ciment: „*Cerul de*

*mult s-a uns peste lemn. I Spinul*

*de mult respirația-și ține... I Ser-*

*tarul verii s-a-nchis fără zgomot” ;*

„*Nu-mi dați la plîmbare / negre și*

*albe pătrate... Nu calc pe mar-*

*mori. I Nu calc pe dale I reci, rom-*

*boidale” ; „Visez la moarte! ca la*

*o curte pustie, I ca la un țarm pă-*

*răsit, I ca la un fund de cutie I*

în care numai tăcere I și numai tăcere să fie".

Nu sugestia unei eternități apo-teotice s-au consolatoare cel puțin, prin iluzia vreunei fuziuni paniteistice, ci senzația aiuritoare de a fi azvirlit afară din timpul ce continuă să curgă lent, indiferent, de neintegrat: „Între tine și mine, I pelicula rece. /Cinele e singurul care vine I de mine capul, capul-cafeniu să-gi frece. I Vrînd, nevrînd, mă cufund I în tîrziu. I Și scarpin rotund, rotund, I creștetul cafeniu"; „Pe-ndărătnica planetă, I lingă timpul cenușiu I și lingă vecia care / e o fermă de tîrziu".

Se înțelege că o astfel de interpretare substanțial laică, ireductibil terestră a morții exclude solemnizările, la care apelează pentru a-și înșela groaza, societatea. Nina Cassian ripostează grozăviei sfârșitului care pentru ea constă în impersonalizarea radicală, extremă, a ființei, nu printr-o măsurare cu moartea ca entitate dominantă a vieții, ci prin angajarea unui „schimb", unei confruntări directe cu cea care a fost. Tentativă ușor de recunoscut în formulele de interpelare semănate în text, în modul de confesiune sau de declarație făcută „în fața" mamei, sau în asigurările de fidelitate date defunctei. O dată cu asemenea soluții de continuitate, cu asemenea iluzii consimțite, se asumă și unica formă de legătură admisibilă între vie și morți: preluarea funcțiilor conferite de viață: „Și noapte de noapte I ... I, reintru în pîntecul ei". Devierile de la această linie de conduită în fața morții, în direcția pateitizării ori pe făgașul ooultării actului, prin înveșmîntări simbolice, eșuează. Vocația Nanei Cassian se autentifică atunci cînd emoția este conștientă, mai exact sublimată ori surprinsă în produsele ei neașteptate în afectele provocate pe planuri îndepărtate de punctul de declanșare. Refracția sau raooourci-ul, și nu amplificarea sentimentală, este traiectoria versului ei: „O buclă, o singură buclă îmi joacă pe ceață, I îmi șterge o brazul cum se șterge o mobilă fină

și veche, I ea singură-i tină\*\* cum în pustiul acesta I . . . sparg sertarele deșilni.JL ? \*# tor nu-i în preajmă, decii?Z?^ zica! I Să fie un danTL^ \*> cesta ? I Să-ncealăZelă^\* ce / un umăr, un . . . Z^J!\* ei singuri; fără de minTin\șU liberi? ! Eu totriuTî\*Ee t batnesc și mă năru. / Efl, fl' f J. ? \*berțateă celulei^ le I să nu le mai în înrhell^\* făptură^ , Drum Ln, S&ff) Drum bun, genelor! I Drum \LJ dansatoarelor!" (Lepădare)

Nici reprezentările simbolice „morților nu trec dincolo de DMJS convenționalului, nu impun . . . ^ ficatu noi, în ciuda virtuozității și gheziene a versului: „Iată trei iii. tun albastre I vin în curtea cu E zastre. I Una vindecă de verâT! vegetațiile certe. I Alta vindecă de negru I marele alai funebru I AM pune tonuri calpe-n I Opoziția de galben. I Cele trei făpturi albastre' ne surprind cu ale noastre. I Nu știu de ce vin, de ce I Nu pot Să ne vindece" (Invazia de albastru)

Vocația Nanei Cassian se autentifică atunci cînd, evitîndu-se efuzia patetică ca și tentativele de oculțizare a experiențelor fundamentale, emoția se sublimează, se decantează sau se precipită în fulgurații. Condiție care solicită însă nu rarefierea ei, ci intensificarea senzorială a sentimentului, receptarea lui prin sensibilitate corporală. Organele de simț ale poetei au facultatea de a asimila chiar conținuturile de viață interioară, producțiile inteligenței și ale imaginației, cu o ușurință și un apetit de cunoaștere ce le conferă rolul decisiv în originalitatea unei poezii aparent improprie meditației generalizatoare, ridicării la abstracție, formelor de obiectivare a eului. Posing plasticitatea cuvîntului, Nina Cassian deține și proprietatea de „mulare" lăuntrică, de adaptare, teoretic, la orice tip de încercări ale conștiinței, grație unei disponibilități generice de a fi ea însăși și, totodată altul sau alta, alții sau altele. De unde și imposibilitatea organică de a „trai moartea...

## radu pelresea: „proze”>

inchipui pe autorul *Didacticii* ca pe un colecționar de tablouri acuarele și miniaturi în smalțuri vechi, încântat de operațiunea delicată și savantă de a alege și scoate la iveală cite o asemenea piesă, cu grație și cu îndeminare, rindu'indu-le ca într-un caleidoscop luminos și puternic colorat. Alteori îmi pare un trezorier care vîntură prin fața ochilor uimiți ai privitorului niște bijuterii strălucitoare, amestîndu-l. Fiindcă lectura acestei noi cărți a lui Radu Petrescu îți dă continuu senzația *că privești* (gustul, mirosul, auzul chiar, sint substituite văzului) pur și simplu, *că privești* intens desfășurarea unui film colorat. Un film derulat cu încetinitorul, descompunînd mișcarea în volute largi, elegante, pînă la a creea iluzia de static, de nemișcare, rămînînd să plutească pe retină, întîrziat, doar traiectoriile gestului și, mai ales, lumina și culorile.

Găsim în această nouă carte o abundență de străluciri și de culoare, o risipă regească de aur și argint, de verde, violet, portocaliu și roz. Mărturisește undeva scriitorul că e „innebunit de culori și de soare” și este perfect adevărat. Din fiecare pagină a cărții de față te întîmpină tablouri viu colorate, fine pinze lucrate artistic sau frinturi

Ed. Bmineseiu, 1971

de spații fără contur care plutesc inecate în transparență. (De fapt scriitorul își recunoaște de mult apartenența la „magistratura transparențelor”, de cînd era numai un elev la școala primară).

Culorile sint deci fermecatele sunete pe care acest artist le picură atent, minuțios, sau le așterne în pete groase, cu știința compunerii unui cadru, a unui interior sau a unui peisaj, dîndu-le consistență și materialitate. Fiindcă o a doua caracteristică a acestui prozator din familia lui Mateiu Caragiale, îndrăgostit de scrisul „frumos” ca un artizan, a acestui artist care *vede*, convertind senzațiile cele mai diverse ori stările sufletești în culori și lumină, este o reală cunoaștere a dozării și arhitaaturării lor, într-un tot echilibrat.

Este adevărat că din prozele acestui voluim *starea de echilibru*, de armonie, este aceea care-l preocupă cu deosebire, un echilibru aproape clasic, elegant, dar dincolo de care nu poți întrezări, cum ai dori citeodată, și niște dosnice (dar poate mai adevărate) stări interioare ale personajelor. Deocamdată fantomatice, aeriene, aceste personaje fac să planeze asupra scrisului său un aer nedorit de artificialitate.

*Didactica nova* este originala alunecare înapoi pe pirtia unei copilării fericite, întreprinsă, pare-se, nu cu iluzia de a retrăi, de a recupera „timpul pierdut” în maniera proustiană, ci dcar cu unicul profit de a „cataloga” fapte, stări, personaje, cu un cuvînt „imagini” pentru viitoarele cărți. *„Didactica e un modest catalog doar pentru mine însumi, decît a rămas al meu din vreme. Nu încetez a mă minuna, ca Sf. Augustin, de propria mea existență, și a celorlalți, în care nu mă argumentează, nu prezintă interes. Iar existența mea este un șir de imagini cu mine, care se clădesc unele peste altele...”* „Catalogare”? Niu, evident, cri un artificiu scriitoricesc fiindcă însuși scriitorul se adresează mai tîrziu cu grija, cu do-

rința de a fi înțeles și ascultat, unui „eventual cititor”. **Didactica** este de fapt o îmbinare de imagini și de senzații făcută savant, după o anume știință a compunerii, prezentă în mai toate scrierile acestui volum, dar mai ales vizibilă în ultima bucată, cea mai strâns lucrată, **In Efes**. În **Didactica** tehnica este oarecum cinematografică. Se apropie mult obiectivul prin travelin-guri izbutite, pentru a se vedea în amănunt contururile, unde apar: o casă, un peisaj sau o stradă. Luminarea în amănunțime a acelor colțuri sau fragmente, care recom-pun „lumea” copilăriei autorului, sugerând farmecul și neajunsurile vîrstei, prctactează mereu imaginea unui singur personaj și cam a unei singure stări de Butfliert. Radu Petrescu o face, cum spuneam, cu mijloacele unui colorist inzestrat, în permanență absorbit de jocul neașteptat al luminii așternute pe case, pe tstrăzi, pe (grădinii, sau pe mobile, pe lucruri.

Starea dominantă, de fapt unica, — a acestui vizual este „încintarea”. Cînd nu este încintare în fața naturii, — netîncetat prezentă prin tușe de culoare — sau a fenomenelor ei (ploaia, ninsoarea, fulgerul, amurgul, nopțile senine de vară) ori a stărilor nuanțate, dar nicio-dată a faptelor, — încintarea devine „farmec” sau „deliciu” sau „nebulie” plăcută, cu alte cuvinte variații ale aceleiași atitudinii, prozatorul aspirînd la același rîvnit „echilibru”, devenit aproape obsesie pentru cineva care se conduce după preceptele clasiciste ale artei. De altfel Radu Petrescu se delectează cu **Fedra** lui Racine, pe care aflăm că o purta în adolescență în buzunar, îl degustă, înainte de a adormi, pe incisivul La Bruyere sau pe amarul La Rocherfaucaruld. care îi pare „dulce ca Hiaydn”, dar îl găsește **static** pe Proust — am înțeles „lung” — și este încintat de proza lui G. Călinescu.

Radu Petrescu este în această a doua carte, numai un veritabil naturalist, iar imaginile desfășurate în **Didactica**, ca de altfel și cele din **Jurnal** (compus pentru a fi citit)

dar urmînd ordinea în mtimplătoare (numai «urcată sau întteiv, de fapt, descomSă m zei sale e aproape o S E matematică) . senzath presiilor unilateral t zește răsfoirea unui alhnm grafii. E mult, poate t corativ în această prozl f placă „după cum n o S torul „cu plăcere” în mai toate aceste mea miraculoasă a c S l i J fel de explozie (în lant de lumină, dar nu cu l temperamentul revărsat al ,3 Gogh ci cu discreți ș S t a M care .. supraveghează a e f S ? ? torul vede totul cu de mai ales partea luminată a l t Peisajului, a oamenilor” (imtirnplări nu cumva sa-i scape vreun a s p e c t nu s-ar armoniza cu ideea .. al „ritm luminos”. Totul pare in lumina solară, poleit, aureolat și la propriu dar și fe figurat vorbește de „consistența luminoasă a ierbii de „bolovani argintii” peusaj văzut din tren pare situat „pe un miez de lulmină Ce radia straniu”, notează tot-o pădure, sanzația... unor „mari pete de verde umbrît, tăiate în toate felurile de foarfecă luminii”, o înserare are „lumină de aur vechi si solemn” amurgul „punea pomilor ,de de parte aureolă”, niște insecte „stră-luceau într-o lumină de aur cînd soarele mergea la apus” ; imaginea,, unei fetițe îndrăgostite la o vîștă foarte fragedă se conservă parcă în plasma umeii zile însorite ca o insectă în ohihliimibar : „Simt, ftt-tr-fljn soaie puternic, prezența unor bucle ca de aramă a prinsă, ochi verzi și răcoroși care mă privesc și atît”. O încăpere din podul casei e „văruiată în alb, excepțional luminată”, iar despre o anume zi, în care trăiește o clipă iluzia că va pleca într-o lungă și fabuloasă călătorie (dar nu pleacă) se spune că avea „lumina barbară” cu un accent aproape bacovian; pînă și „o grămadă mică de paie”



„...atuci orbitor" in soare.  
 „? Hintr-un film oriental va-  
 tebr-o sală de icinema-  
 ff frumoase fiindcă din ele  
**vă oe** retina naratorului  
 P....., de fford albe, dasfă-  
 'M "^^ste sori", iar întunericul  
 i&e %i "nematograf îi apare ca  
 «llil i „nei „cutii cu bijuterii".  
 'S cerul e „limpede" sau,  
 •J\*, °wii apar, ei sint ori „albi  
 „...i" ori „violeti" provocind  
 r,,...i) o stare de „fericire ne-  
 <W ;, „j.tr-o continuă insoire ca  
 „...," bineînțeles că „aerul curgea  
 rotit peste lucruri" sau avea  
 „Istența aurie a mierii. Imagi-  
 nenar desprinse din niște vitrine  
 •, colorate, strălucitoare și ele-  
 ate „Lungile partere de iarbă cu  
 trandafiri peste care aerul albastru  
 I întindea cu perle spre lacul so-

nlid Și lucitor ca o lamă de sticlă  
 brăzdat de lebede grase..." nu e alt-  
 ceva decât imaginea metamorfozată  
 de fantezia copilului a unui cunos-  
 cut parc bucureștean. Dar nu nu-  
 mai **Didactica**, în definitiv o carte  
 vorbind de copilărie, aduce despre  
 lumea inconjurătoare o imagine mi-  
 rifică, cu elemente fabuloase. Nu  
 numai aici străzile au personalitate  
 (la fel, casele, odăile sau coridoa-  
 rele). Un imobil locuit de narator  
 reprezintă firească „o lume", dimen-  
 siunile naturii inconjurătoare sau  
 ale obiectelor se dilată enorm, vor-  
 bindu-se de „ierburi uriașe" de  
 „duzii imenși de peste drum", de  
 „Curți nesfârșit ierboase", de odăi  
 „imense și somptuoase" (într-o altă  
 casă a copilăriei), de flori căpătând  
 contururi nefirești : „circiumăreisialie"  
 dintr-o grădină au „foi groase, prăfu-  
 ite, iar bujorii-^nmiari cit verzele, u-  
 mezi și strălucitori" ; altădată niște  
 iriși din grădina casei „sint extra-  
 ordinar de înalți" ; un coridor in-  
 tunecos e „un adevărat crater in-  
 fernal" ; un ziar deschis din care  
 învață a cetii pare „un crocodil cu  
 botul deschis" și tot astfel, hiperbo-  
 lizind, la lumina mare a zilei lu-  
 crurile din interiorul unei camere  
 albastre „se dilatau formidabil și  
 te puteai crede în fundul, unei ape  
 albastre și consistente". La fel o  
 curte apare mereu „imensă" fiind-

că, proporțional și „conștiința di-  
 mensiunii părinților e colosală".

Ceea ce pare mai puțin credibil,  
 mai puțin convingător aste faptul,  
 insuficient explicabil doar prin gus-  
 tul **echilibrului** sau al **armonizării**,  
 că lumea i-ar fi părut populată cu  
 miracole eroului și mult mai tirziu,  
 adică în perioada scrierii **Jurnalu-  
 lui** și a **Didacticii** cam pe la vreo  
 25—26 ide ani, cind de fapt încetase  
 miracolul. De unde atunci prelun-  
 girea idilică și oricum monocordă  
 — în ciuda nuanțelor, multe — a  
 acelei „ineintări", a acelei uimiri în  
 fața cerului totdeauna „măreț", a  
 „aerului divin albastru și ușor", a  
 norilor „arhitecturali", care pot să-l  
 „înebunească de fericire" (p. 218) ?  
 Fiindcă starea de „plăcere" se pre-  
 lungeste în fața unor „mărăcinișuri  
 distinse", a unui „nonoi bun peste  
 tot" ; există și o stare care se nu-  
 mește a fi „plăcut înghețat", iar  
 poetul, căci se-nțelege că Radu Pe-  
 trescu este poet — vede peste tot  
 numai „minunea fruimosului" fiind-  
 că spațiul dintre obiecte „**il im-  
 bată**" ; dialogurile licențioase ale  
 unor țăranoi „ii dau delicii" deoa-  
 rece sint rostite „cu grație" ; ploaia  
 este „magnifică", cu toate că tre-  
 buie s-o traverseze mergind după  
 treburi. Pină și ramatorii sint cu  
 generozitate innobilați de viziunea  
 ineintată a scriitorului, care-i vede  
 „sferici și catifelați ca niște copii"  
 sau, și mai poetic, „violeti" !

Intră, desigur, în această contem-  
 plare și o aprigă dragoste de na-  
 tură, care e absolutizată — afirma-  
 ția din **Jurnal**: „natura mi s-a ur-  
 cat la cap" e adevărată — dar e și  
 multă poză și afectare, ca și dorin-  
 ța de a contraria și sintem de acord  
 cu scriitorul cind spune „e în mine  
 un personaj gata de gravitați și de  
 poză", adăogînd : „de un bun simț  
 foarte pedant însă".

S-a spus, vorbindu-se de proza  
 lui Radu Petrescu, că ea se remarcă  
 printr-o anume distincție, și este  
 foarte adevărată afirmația : nici-  
 odată eleganța și distincția stilului  
 nu sint părăsite, nici măcar de dra-  
 gul autenticității. Elanurile apar  
 ușor potolite, poate repede reprimare,  
 spaimelc sint atenuate la vreme,

ele parcă ar fi șterse cu un burete spumos și auriu, pentru a se reveni la starea grațioasă a armoniei. De pildă, se încearcă undeva notarea unui eveniment mai puțin plăcut și anume e vorba de faptul că, aruncându-se în apa unui ștrand cu certitudine că știe să innoate, copilul a fost în primejdie de a se îneca. Pericolul este însă estompat printr-o notație cel puțin neconcludentă, spunându-ni-se că apa era „lichidul catifelat și plin de reverberațiile luminii”. Spaima evidentă de adâncimea oglinzilor este numită „neliniște delicioasă”, după cum explorarea unui spațiu străin, misterul unei vile singuratice, nu atrage după sine cine știe ce gânduri palpitate, nu apare nici frica, ci doar „un farmec misterios”, cu o artă a ocolirii asperităților rar întilnită. La fel, o sufragerie cufundată în întuneric, (din cauza lungilor draperii care opreau lumina) este o „întunecată splendoare”. Vizita a-oasă la o irwățajtoare bolnavă, este relatată ca o pată lucitoare, în memorie reținându-se numai autoarea portocalie a capodoul bolnavei, reflectând scenele și mulțimea de flori din încăperea, imprimându-i-se mai degrabă (pentru contrast?) o ambianță senină, picturală. Totul apare lucitor, curat, diafan, un univers lipsit de muchii dure, tăioase, chiar „tunelurile de întuneric” sau spaimele devin lunecoase, catifelte, așemeni apei în care era cindva să se înnece eroul. Autorul este vrăjtit de „constelațiile de imagini” pe care le creează neîntrerupt și aproape deranjant când amintirea cuiva antipatic „i-a stricat un echilibru” în amintita „constelație”. Jocul unor fetițe într-un parc este desenat cu grația unui Watteau, catalogat: „frumos spectacol”; o seară în orașul iluminat feeric este investită, (datorită înecării copilului de odinioară) cu un farmec deosebit, până și praful (!) constituind un element poetic, devenind diafan, în dansul aerian al „imaginilor” cărora autorul le contestă calitatea de a fi „amintiri”; dar ele de fapt sînt, și încă foarte impregnate de poezie :

„Firme cu neon ardea,, r  
 bastru, în roșu,, „ Rahove? il-  
 către strada Tismana, frat,<sup>^</sup>  
 treceau duruind, claxom,,<sup>v...i</sup>  
 răsunător și **un praf ca oh** ... i ...  
**planete năzuia fericit nt\*** ...  
 (subi. ... p. **edTscioiz<sup>^</sup>r**  
 momei cosmice este una ,t ...  
 delicioasă, contrar de cum ...  
 fi așteptat în mod obișnuit  
 avea ca și omul matur Z? ...  
 dență?) la contemplarea **Tt**  
 populată de stele, o sen7 ...<sup>^</sup>  
 certitudine: „O pie We ? .T « t &  
 șit îmi atirna deasupra capuui &  
 fi jurat ca aud grozavele roc' 5  
 figura umană lovindu-se între el  
 și era delicios să știu că niciodSf  
 nu se vor sparge și nu se vor  
 vali”. Ceea ce-l speria însă, era  
 doar „ordinea” desăvîrsită ce dom  
 nea acolo sus : „și ...<sup>TM</sup>  
 ordinea ce domnea, și ...<sup>^</sup>  
 mai îmi fusese arătată, în  
 mensurabila ... -- înco-  
 mult... de focuri  
 verzi, violet, roșii, albe, albastre  
 palpitmd pe lec în fundul aerului  
 subțire, negru și ajtit die elastic” în  
 ce mă privește mi se pare arbitrară  
 această teamă de „ordinea” celestă  
 fals atribuită unui copil, căruia la  
 vîrsta prea fragedă a numai răs-  
 foirii revistelor ilustrate, gustînd  
 din plin sentimentul calm al armo-  
 niei familiale, în lungile seri de  
 vară, i-ar fi venit cam greu nu să  
 resimtă, ci să înțeleagă această  
 „ordine” a lucrurilor cu teamă, fie  
 chiar și cînd era vorba de bolta  
 cerească. Mai credibilă pare frica  
 de întuneric a încăperilor casei,  
 sau de întunericul din fundul  
 curții, specifică copilăriei. Dar  
 uneori scriitorul, prea absorbit de  
**echilibrul** pe care vrea să-l im-  
 prime (și reușește în bună măsură)  
 cărților sale, împrumută „imagini-  
 lor” și sensul de „amintiri”, adică  
 face apel la acel adaos al clipei  
 prezente, pe care-l are amintirea.  
 De aci desigur și excesul de grație  
 și uneori de afectare al bucaților  
 din acest volum. \* .

În **Didactica**, ca și în **Jurnal** am  
 fi preferat ca, pe lângă desfășura-  
 rea de imagini strălucitoare, colo-  
 rate abundent, scriitorul să fi tre-  
 cut și **dincolo** de starea grațioasă

"mitare" Se pomenește  
 # "vidacthea de o fugă și de  
 undeva fi ^ \_ oare ? -  
 o a nu strica admirabila  
 .." luminoasă a tabloului totul  
 "dizolvă într-o „uimitoare bună  
 s. o — scriitorul acoperă to-  
 J. poziție" nou, cu o pinză colorată  
 tul-dm Frumusețea locurilor imi  
 artistic- " orice altă preocupare"  
 interzicea  
 el Dar cititorul nu-l crede.  
 ff? petrescu se menține încă în  
 a unei exclusive armonii, înțele-  
 leasă unilateral ca decorație sau  
 voluptate a culorii, cu toate că ta-  
 lantul său, vădit în bucăți ca „Si-  
 nuciderea din Grădina Botanică"  
 și mai ales în nuvela „în Efes"  
 model de proză densă — este mai  
 cuprinzător. Nu im-a amuzat „Si-  
 nuciderea din Grădina Botanică”,  
 ci m-a convins doar de posibilita-  
 tea autorului de a dezgropa „sen-  
 zații și sentimente obscure”, cum  
 se exprimă undeva, iar capitole  
 din această bucată sînt adevărate  
 condensate fișe caracterologice des-  
 pre conformism, despre gelozie,  
 despre lașitate, etc.

„In Efes” este aparent povestea  
 foarte tradițională a unui văduv  
 bogat, care-și trăiește aventurile  
 amoroase, urmărit de ochiul răz-  
 bunător al unui cumnat, nesinchi-  
 sindu-se de abulicul și inofensivul  
 nepot pe care-l găzduiește de ne-  
 voie. Nuvela este nucleul unui vir-  
 tual roman, prin densitatea fapte-  
 lor și aspectelor cuplate savant,  
 în realitate accentul trece de pe  
 conflictul familial banal pe acela,  
 mai subtil, al crizei erotice a timi-  
 dului adolescent, complexatul nepot  
 amintind de Matei Iliescu din ro-  
 manul cu același nume. Mihai, de-  
 zamăgit de Cecilia, amanta care-l  
 preferă aventurii mai concrete cu  
 unchiul său, iubește fără speranță  
 pe d-na Bogdan, virtuala nouă mă-  
 , tușă, păonduu-ii-se că ființa ei se  
 repetă și în persoana unei călugă-  
 rițe de la o mănăstire, cu care se

aseamănă izbitor. Ca și Matei Ili-  
 escu, Mihai adoră locul din spa-  
 țiu străbătut de femeia visurilor  
 lui: „știa că nu are nici o șansă  
 de a o revedea, însă ea trecuse pe  
 aici, aerul păstra ceva din efemera  
 ei prezență”. Dualitatea amorului  
 său este exprimată cu aceea cunos-  
 cută „simuliitanieState” în spațiu și  
 timp din alte scrieri, dar cu o den-  
 sitate neobișnuită aici. Părul negru  
 al Măriei Bogdan i se pare timi-  
 dului adolescent blond, străluminat  
 de un auriu furat de la catape-  
 teazma bisericii unde o văzuse pe  
 cealaltă intrupare a iubitei, călu-  
 gărița, „iubindu-le pe amindouă  
 într-una singură, ireală, abstrasă  
 din realitatea adevărată, și insta-  
 lată în el, într-o entitate lumi-  
 noasă”.

Senzațiile și trăirile tinărului —  
 suferind de pe urma aceleiași  
 abstrageri din realitate — sînt de-  
 cupate cu pricepere, și, în ciuda  
 aparenței clarității, materialul nu-  
 velei este rezultatul aceleiași de-  
 zordini căutate. „In Efes” demon-  
 strează aceeași cunoaștere a unei  
**tehnici** moderne, oa toate bucățile  
 acestui volum, impunind un  
 scriitor sigur pe uneltele sale, dar  
 preocupat exclusiv de virtuozitate  
 și deloc de relațiile din realitate,  
 Radu Petrescu este un stilist. Sti-  
 lul său are nu numai transparență,  
 dar și o ținută intelectuală care ne  
 amintește de Odobescu din Pseu-  
 dokinegheticos. Desele referințe  
 ale autorului la pictură, literatură  
 sau muzică, atestă un spirit cul-  
 tivat. Cînd n-au sclipiri de paiete,  
 frazele autorului **Prozelor** au parcă  
 trenă, amintind de rochiile lungi  
 ale cucoanelor de la începutul se-  
 colului. Desigur-, o expansiune din-  
 colo de sine în psihologia contem-  
 poranilor, în raporturile lor reale,  
 sociale ar putea avea efecte dintre  
 cele mai neașteptate, înlăturînd  
 acea apreciabilă doză de poză și  
 de static care există în **Proze**.

florin mihăilescu

• • ® @

## critica și ideile literare

### „literatura în actualitate”

Șansa volumelor colective, alcătuite adică prin alăturarea unor articole sau studii semnate de diferiți autori, este fără îndoială posibilitatea dialogului, a confruntării punctelor de vedere, cu condiția, firește, a unității obiectului supus dezbaterii. În cazul recentei cu-legeri apărute la editura „Dacia”, elementul coagulant îl constituie conceptul de actualitate literară. Numai că ipostazele sub care e interpretat sînt foarte variate, încît unitatea scontată a cărții are în-trucstva de siuiferit.

O compensație categorică a ace-s-tei inerente pierderi o aduce însă calitatea teoretică a studiilor anto-logice, încercînd să definească „ac-tualitatea literară”, paginile lui Adrian Marino procedează la o ana-liză aproape infinitezimală în spi-ritul unui discernămint uneori de-a dreptul cazuistic. Dar acesta a fost însuși gîndul autorului : a interpreta conceptul pe toate planurile și în toate contextele posibile de sem-nificații.

Rezultă asrbftel o extraordinară re-lativitate semantică a termenului, pe care într-un tîrziu Marino pare a o elimina restabilind noțiunii în-

\*) Ea. „Dacia”, 1971.

țelesul „Prinuwiirt.  
fenomen al integrării l”  
una spontan. TM, „  
aparții acestei „p” ^ ~  
actual, „i. ^JJ: &t,

de a-i reflecta asp^tl  
P- 19)- Se poate z ^ Tctia ^ \* ^  
lungirea acestei idei „ &”  
e apa prezentului i.

dăm cu toții, indif...r.; \* \*  
Afară de aceasta, ^ J T ^  
un caracter de intesS v; \* \*  
uită uneori, i m p l i c S ' ^ c s \*  
cutul ca memorie istorică ! s' \* \*-  
lori de cultură și vE \* TM \* ~  
alitate proiectivă Car»  
elementul diferențial c c \ ^  
existența noțiunii de a L S ? \*  
**Credem** că

noutatea pe care o epocă o ^  
pune sub raport istoric. În . 2 T  
accepție, se poate vorbi d!Lta?5  
o actualitate a temei, a idX-1  
interpretărilor, precum și -  
a mijloacelor artei însăși. Dar ea»  
putința o actualitate ca noți^  
artistică m afara condiției eslcUe\*\*  
O analiză cit de sumară v& con-  
vinge pe oricine că nu există la  
artă decît o actualitate estetică, «a  
siingură izbutind să confere pereni-  
tate obiectului și ideilor operei  
care în caz contrar se ofilesc eu  
rapiditate.

Că pe de altă parte valoarea **Br-  
tei** nu poate funcționa înatempo-  
ral și ea se nutrește dimpotrîvi  
din istoria trăită a actualității «te  
incontestabil. Iată de ce măcar una  
dintre disocierile lui A. Marino ni  
se pare greu de primit: „A voi 5\*  
fii numai al timpului tău echiva-  
lează cu a nu fi al nici unui  
timp...” (p. 22), de unde opoziția  
între actual și trans-actual și con-  
cluzia că „arta cade, dimpotrivă,  
sub categoria timpului trans-actu-  
al” (ibidem). Înțelegem foarte bine  
adresa polemică a ideii lui Mari-  
no : efemeritatea, circumstanțialita-  
tea, contingența, ocazionalul și con-  
junctura, dar nu-i mai puțin ade-

• Mnsactualizarea artei  
 sens în afara actuali-  
 tul între cele două no-  
 K d c u raportul dintre  
 > universal- cu cit ești  
 \* „lui tău, bine înțeles  
 „o o subliniază apăsât  
 (Zottm)), < „  
 Ideea autorului are  
 polemică pe care o  
 P. rezerve, astfel  
 am introdus-o (ne-  
 dacă nici o descrie de  
 d vorba

li realitatea concretă a  
 l - J ti ' istorice. Dimpotrivă,  
 «••Pornește din adîncul actu-  
 «'a Scă din esența ei și de  
 ^actualitatea are o demnitate  
 ^tl pe oare mei un fel de  
 \* S « ou etfenieritaitaa jurnalistică  
 Jopoa coborî.  
 \* V Adrian Marino instituie  
 JTurmare regimul adecvat al in-  
 Cet&rii noțiunilor artistice dm  
 Soectivă estetică, Ion Pascadi  
 Snuă gestul în domeniul esteticii  
 Z&ite primJtir-uin stuldiu de mare  
 Jogre teoretică despre „Funcția  
 ijitică”. Judecînd opera nu nu-  
 „ub unghiul de vedere al  
 ^jiturii sale dar și al funcționa-  
 li ei, cercetătorul ajunge la  
 Animinări și ipoteze a căror în-  
 «mătate necesită un spațiu ai  
 licuției de care din păcate nu  
 j&m. dispune acum. Să reținem  
 «nși cîteva dintre ideile care ni  
 m pârut indeosebi fecunde și să  
 feo-căm în legătură cu unele să  
 ktingem mai departe sau să co-  
 «țăm ușor sugestiile pe care ni  
 > oțră.

Asimilând de pe ferme poziții  
 .Wiste interpretarea operei ca  
 „Bctură sistematică, Pascadi se  
 |\*aifcează asupra analizei oon-  
 'aptului de funcție din intenția de  
 \* incercui mai bine controversata  
 itblemă a specificității esteticului,  
 care nu e, cum se consi-

deră greșit citeodată, una a specu-  
 lației metafizice și idealiste, ci  
 dimpotrivă obiectul cel mai acut al  
 gândirii estetice marxiste. Nu e o  
 întimplare că cea mai prestigioasă  
 lucrare a lui Lukács poartă titlul  
 „Specificul esteticului”.

Fără a urmări originalitatea cu  
 dinadinsul, esteticianul român const-  
 tată o primă funcție a operei de  
 artă oare „este aceea de a fi operă,  
 de a exista ca un organism auto-  
 nom cu o finalitate proprie și nu  
 mai astfel va putea ea ajunge să  
 îndeplinească vreun rol sau să o-  
 cupe vreun loc înafără” (p. 27). O  
 asemenea definiție pune imediat  
 în discuție problema raportului în-  
 tre valoarea estetică și celelate va-  
 lori. Respingând cu argumente ho-  
 tărîtore purismul estetic, Ion Pas-  
 cadi atrage atenția pe drept cuvînt  
 că arta nu se poate rupe de umani-  
 tate, de ideile și valorile ei cele  
 mai variate, ea neizbutind să se  
 nască deit din plasma acestora :  
 „în substanța operei se includ și  
 informații filozofice, politice, știin-  
 țifice etc”, „ea poate aduce un  
 spor cognitiv și pe alte planuri  
 deit cel estetic fără ca prin aceas-  
 ta natura artei să fie alterată, ba  
 chiar dimpotrivă”, însă, și aici in-  
 tervine o precizare decisivă, „con-  
 diția integrării lor în substanța  
 operei este (...) aceea ca ele să  
 funcționeze și estetic, să contribuie  
 la definirea operei ca artă și să  
 nu o transforme într-o aglomerare  
 de cunoștințe, idei de altă natură”  
 (p. 36).

Valorile generale ale umanității  
 se topesc așa dar în structura ope-  
 rei de artă, suferind o mutație  
 funcțională prin care devin ele-  
 mente constitutive ale acestei  
 sitmucturi ou rolul de a intensifica  
 funcțiunea dominantă și definitorie  
 a operei. Valorile extraestetice ca-  
 re pot provoca oricînd o emoție  
 psihologică devin în sistemul ope-  
 rei instrumente ale emoției estetice,  
 pe care o putem defini astfel ca  
 fiind sentimentul de satisfacție ca-  
 tartică ce se produce la contactul

nostru cu o structură artistică mai mult sau mai puțin perfectă (relativizare absolut necesară!) din punctul de vedere al armoniei sale funcționale. Are perfectă dreptate autorul să sublinieze că „atita vreme cit, prin trăsăturile sau însușirile sale, o „operă” nu reprezintă un sistem, atita vreme cit elementele sale nu funcționează estetic, ne aflăm în afara eimrpului artei” (p. 33).

Un alt aspect asupra căruia dorim să ne oprim este și funcționalitatea operei în timp. Chestiunea a dat naștere binecunoscutei teorii a deschiderii estetice, studiată aproape exhaustiv de Umberto Eco într-o carte devenită celebră. De la ea încoace, polisemia operei a devenit un loc comun al criticii și Ion Pascadi îl împrumută și el. Structuralismul s-a apropiat și de explicația acestei polivalențe a operei analizând nu numai caracterul obiectiv inepuizabil al operei fie prin teoria amintită a polise-mei, fie prin acelea ale ambiguității expresiei, dar și mecanismul revelării semnificațiilor latente prin evoluția interpretărilor din perspectiva mereu nouă a altor contexte.

Referindu-se la această situație. I. Pascadi scrie: „Mutația valorilor estetice de care vorbea Lovinescu se datorește, de fapt, schimbărilor funcționale petrecute și ele sînt nu numai o consecință a variației perspectivelor exterioare care se străduiesc să îmbrățișeze opera ci și a nevoii interne a operei de a-și pune în valoare virtuțile, de a-și vitaliza valențele” (p. 29).

Fiind întru totul de acord cu soluția de principiu, vrem numai să restabilim mai exact (firește, după opinia noastră!) ierarhia procesului mutațional al deschiderii estetice, observînd că revelarea latentelor existente obiectiv în structura și valoarea operei nici nu se produce altfel decît prin evoluția perspectivelor interpretative, altfel zis, a contextelor în care e situată opera. După noi, operația funda-

mentală a criticii <• :  
textuală a operei. »Ins  
multora din p. &, i, °. P\*  
convinși că n K a t ^  
altă părere. P \* \* \* \* \* nu  
Desigur decurge d, =• .  
me relativism aV-r^\*^'

b i t r a r i e t a t e / c i ^ - W ^  
ectiv și istoric deschW • \*\*\* ti\*,  
procesului etern J? P \* °  
noastre, fără a anula *chIT?*\*\*  
in stabilitatea esențial'  
turilor artistice, a căror  
tate toeptmrabl"năzuL/°.Λ.\*  
a o dezvălu și „  
nit i. valoare. în f,i,,i ,  
t t c a întreține, cum | Λ \*  
longevitatea artei

În sfîrșit, studiind relații!»  
tre social și estetic, Pascadi i  
za împrejurarea, ce se neg S  
uneori că funcția cognitiv? ^  
social-educativă . artei nu J &  
realiza altfel decît prin «nbLE.  
dlul funcției estetice '„nu  
trivit sa\_d,„cutăm despre *luni*  
cognitiva sau social-educativă 2  
niște funcții separate sau ca niș  
situații în care arta din scop S.  
ne mijloc pentru obiective extrae-  
tetică. De fapt, opera poate adu«  
un spor cognitiv sau poate mfhiff.  
ța conștiințele în mod autentic  
măsura în care este operă, adci  
în măsura în care răspunde teSi  
de toate exigențelor esteticului\*  
(p. 46). Un singur corectiv trebuie  
introdus în aceste afirmații, prin-  
cipial de neînălăturat, anume <&, în  
plan filozofic, arta poate fi apre-  
ciată și ca mijloc, ca mijloc de  
participare a omului la viața lu-  
mii, dar evident ea roi există oa  
atare decît împlinindu-și mai totti  
obligațiile ce emană din condiția  
ei fundamental estetică. înțelege-  
rea artei ca scop sau ca mijloc  
implică astfel o viziune dialectica.

Iată de ce, respectînd specificai  
estetic al creației artistice, orien-  
tarea ei către anume direcții de  
dezvoltare este justificată prin do-  
rința de a spori eficiența partici-

„mul omenesc ai ce-  
 emenea perspectivă  
 considerațiile lui Ion  
 despre „Specificul na-  
 -n de valoare m ju-  
 Parafrazând pe  
 autorul declară de la  
 Wsonal, dintre doua  
 valoare strict literara  
**L,% pe** aceea in care se  
 « puternic si mai nu-  
 -versul etic și estetic al  
 rfmân transformările ce  
 astăzi in conștiința sa,  
 „; estetice și nevoile  
 . ./”ie felul său propriu  
 fde a gândi și simți, omenia  
 adițională ^re se\_ exprima  
 ft\*7u atribute noi m cadrul  
 i mului socialist" (p. 51).  
 ^cările\_criticului năzuiesc să  
 "STtieze citeva din trasaturile  
 «Etaj nostru național. O pro-  
 I Z ni se pare pasionanta și  
 - Jsmine deocamdată deschisa  
 \* 5 în care individualitatea  
 i^etaieă influențează și mo-  
 2ă structurile literare pentru a  
 Sa vorbi nu numai de un speci-  
 ,fLtional in mentalitatea psiho-  
 si in concepția despre lume,  
 1^l de o specificitate estetică na-  
 \*iu| Vechi cercetător al pro-  
 jijLj' I. D. Bălan ne poate dăru  
 ;jfc acest domeniu o contribuție  
 ;agreabilă.  
 i j^ui lui Leon Baeonsky „Sta-  
 ^ epistemologic al liricului"  
 £ absolut eronat, săvirșind con-  
 yi între epistemologie și gnoseo-  
 gŞ pornește de la intenția lăun-  
 iH'de a restabili specificul ii-  
 «tăii in drepturile sale. De-  
 jtrația ne-a făcut totuși im-  
 iți a fi prea sofisticată și in-  
 jbi instanță neconvingătoare,  
 t weme ce distincția între cu-  
 «Şete și creație ca două moda-  
 4 de reflectare de sine stata-  
 le avansează ideea unor dife-  
 ^de structura și nu de mij-  
 it. Utilizând o opinie străină,  
 imatul istoric literar clujean  
 rc că „poemul dobindește la  
 #i statutul unei **existențe**, al  
 il obiect cu o structură și o  
 aSificație proprie, ca al oricărui  
 tfaeniu anume al existenței"  
 •8). Poezia nu mai e un mijloc

de cunoaștere, ci o invitație impli-  
 cită la cunoaștere, disociere sub-  
 tilă, dar inoperantă practic ca și  
 afirmația că „poemul, ca existență  
 suficientă sieși, nu poate să reflecte  
 nici o altă realitate, exterioara lui,  
 in afara aceleia a **conștiinței reflec-**  
**toare** ce s-a obiectivat la un mo-  
 ment dat in el" (p. 76).

O exegeză sistematică și lucida,  
 in maniera cu care ne-a obișnuit  
 mai de mult, dă Matei Călinescu  
 sub titlul „Conceptul modern de  
 poezie in literatura română". Apre-  
 ciind efortul metodic și stăruitor ca  
 și eleganța expunerii critice, un  
 ce într-o asemenea trecere in re-  
 vistă a contribuțiilor la constituirea  
 conceptului român de poezie mo-  
 dernă lipsesc criticii și mai ales  
 E. Lovinescu, cu toate că nu se  
 face nici o discriminare in sensul  
 excluderii lor metodologice, iar  
 Maiorescu și Densusianu (acesta  
 foarte pe scurt) sint totuși prezenți?  
 O completare in acest sens ne-o  
 va aduce cu siguranță cartea la  
 care Matei Călinescu lucrează.

Cit privește ultimul studiu al  
 volumului, el a fost pentru noi o  
 decepție surprinzătoare, pentru că  
 in rest apreciem orientarea teore-  
 tică a o-itiioii lui Ion Vlad. Dar in  
 această încercare a sa de „Prelimi-  
 narii la o poetică a romanului" a-  
 utorul navighează cu mari dificul-  
 tăți printre adevărate insule de  
 verbozitate, demonstrind o ciudată  
 intenție de umflare a masei verba-  
 le într-un stil de solemnă pedan-  
 terie doctorală, ce l-a făcut odată  
 pe Lovinescu să exclame: „golul  
 cugetării vuieste sub bătăile de bici  
 ale expresiei solemne".

Trecând dincolo de prolixitatea  
 de idei și de expresie, descoperi  
 lucruri formulate însă cu limpe-  
 zime de Alberes in „Istoria roma-  
 nului modern". Mulțimea observa-  
 țiilor lui Ion Vlad nu se sudează  
 coerent pentru a alcătui o poetică  
 a romanului modern. Dacă autorul  
 deține puncte de vedere într-adevăr  
 noi și fertile, el le va exprima  
 poate altădată într-un chip mai  
 organizat și in consecință mai efi-  
 cient. Deocamdată, nu le-am se-  
 zisat.

Inițiativa editurii „Dacia” ca și a altora de a tipări astfel de cărți nu poate fi întimpinată decât cu elogiul, mai ales că ea ne întărește convingerea că o critică literară matură nu se poate manifesta decât sub auspiciile unor fenomele (clarificări teoretice. Dacă impresiile estetice îi dau viață, ideile literare reprezintă coloana vertebrală a criticii. Dar între ele nu e nici o contradicție !

## voicu husariu

© © • m ©

### „incursiuni în literatura de azi”\*)

Un cultivator inteligent al criticii de idei, de nu și un partizan explicit al ei, este Voicu Bugariu, cronicar literar statornic al revistei „Astra”, încă de la apariție în 1966. El își adună o parte dintre articolele și studiile sale în volumul „Incursiuni în literatura de azi”, precedindu-le cu o expunere mai întinsă despre câteva „Metamorfoze ale metaforei” și încheindu-le printr-o altă despre „Posibilitatea criticii”, în paginile acestora, scrise cu o neîndoieală veră disociativă și adesea cu o reală subtilitate, descifrăm destul de ușor elementele unei viziuni critice vertebrale și unitare. Voicu Bugariu se arată obședat de ideea de criză a limbajului poetic rațional și demonstrează cu fine argumente că se poate vorbi de un „lirism al imposibilității exprimării” (p. 3\*7), înțelegând ca „manieră expresivă” și nu neapărat ca impas al cunoașterii. El surprinde și analizează de asemenea convingător procesul atât de caracteristic

\*) Editura „Emlneseu”, București, 1971.

dezvoltării poeziei <sup>TM</sup> \*  
acela d. **o r l n z** ^ ! ^  
a lirismul^ fiennrin <f ^ ^ v  
unilor, fie prin ^ ? P U r a r < \*  
poetic. **ObstZmeZ** ^ -  
convergente pentru T f ^ » » \*  
seama de concluzii pr, ^ \* \* \* \*  
nea noastră mai nouă • t  
„ ca Punctele de veder\* „ ^ ' •  
in acest eseu introducL T \* \*  
fortuite sau circumstam l ? \*  
dește^ faptul că unelei S ^ \* \* \* \*  
vm in cronicile și „ t i i \* \* \* \*  
cuprinsul volumului **A 2 T** « •  
Alexandru, cronicarul c W \* \*

iar ia Gh. Nngurcu discerne fir\*  
menul de intelectualism „ ?  
moderniste care Azoivă fa J???)  
urma opera in propriul eTco^S  
rai Discutând versurile M  
Nicolescu, criticul operează **LEE**  
cția între poezii încrederii In  
și aceia ai nemulțumirii exp 3  
care devine o nouă modaHtactrii  
a epocii noastre în măsura in <sup>TM</sup>  
reprezentanții ei „caută să sW  
mească ceea ce încă n-are **nua**\*  
**%if** <sup>te</sup> 5.5. . . . . numele spațiul  
aflător între cuvinte” ( „ 7 »

Totdeauna Voicu Bugariu **piesei**  
in analiza operei pe care o **ce**men-  
tează **de** la o idee sau **de** la o **pro**-  
blemă p. care obiectul **i-o** **sugerea**-  
ză. Unii recenzenti ai „Incursiuni-  
lor” au văzut în acest procedeu st  
criticii sale un fel de a **divaga** Șt  
de a se desprinde de substanța **vie**  
a cărții pentru a construi **teorema**  
în mod gratuit. Culmea **ironiei** este  
că nu altul decât un inteligent **pro**-  
motor al ideii de invenție **critica**  
**i-a** reproșat, lipsa de aplicație **și**  
prin urmare arbitrariul **unor** inter-  
pretări. Oricît s-ar părea **că ase**-  
menea rezerve sint îndreptățite,  
credem dimpotrivă că acesta **este**  
insuși sensul autentic al **criticii** **și**  
că în consecință Voicu Bugariu **se**  
găsește pe drumul **cei bun**.

Cînd are curajul **și** firește **oapae**\*  
**tatea** de a-și asuma limbajul **pro**-  
priu, specific, critica înțelege **ne**-  
cesitatea de a-și transforma **obiec**-  
tul, cu prețul pierderii **emoției**, cel  
puțin la început, dar și cu **avan**-  
tajul dobîndirii unui plus **de cu**-  
noaștere. Adversarii acestui **punct**



...utează de obicei  
**w**, irosii senzației estetice,  
 «<sup>o</sup> Voiecu Bugariu practi-  
 °. semnificațiilor inci-  
 ^ ^ tura a operei, vMwd în  
 J E T \* \* » \* p a r a b o l i c a  
 artistic.  
 tatea vine de acolo ca el  
 adept mai curînd  
 lamă deieit al celor-  
 metaforice  
 posibile după opinia lui :  
 \* J T \ i explicativă, pe care  
 respinge printr-o poie-  
 l'lerficială și dornică de ief-  
 \*\*\* **Sauze** (cum fac unele cole-  
 generație, complexați de  
 Neistovită a creației), le diso-  
 \*2totușicu argumente ce se pot  
 £L dar care nu rămîn mai  
 !S interesante sub raport inte-

însă autorul „Incursiunilor”  
 ”Stjic al metaforei ? Dacă luăm  
 ? considerare esența scrisului său  
**Zfffsa** și utilizarea termenului de  
 2oră în unele contexte înțe-  
 limpede că accepția pe care  
 T...feră criticul se referă de  
 Mt mai de grabă la metafora in-  
 girtuală deieit la una propriu zis  
 lfigstică. Critica lui Voicu Bugariu  
 58 «te o literatură crescută para-  
 în jaimul obiectului său, ci ex-  
 traia unei abordări modeme, orienta-  
 adică spre efortul de decripti-  
**fgt** a simbolului artistic.

Cît privește judecata de valoare  
**m** nu e absentă și se înșeală cine  
 sede că un comentariu interesant  
**i** acut nu se poate construi și pe  
 aarginea unei cărți ratate. În  
 Beastă imprejurare trebuie desco-  
 perită adevărata independență a  
 sWcii, nu în ipostaza invenției  
 rtitrare. Cu foarte puțin excepții,  
 Ipotezele lui Voicu Bugariu sint  
 jBBficate de obiect, chiar dacă  
 te dau impresia celui obișnuit cu  
 flflaiera criticii recreatoare de a  
 \* îndepărta d. realitatea lui con-  
 Mtă. Este numai o falsă îndepăr-  
 ta pentru a-l ciștiga mai bine în

planul esențialității lui și procedura  
 aparține cunoașterii în general.

Dacă deci Bugariu ne apare ca  
 un asemenea critic metaforic, mai  
 grave ni se par unele dintre obiec-  
 țile lui la adresa posibilităților  
 explicative ale criticii. El consideră  
 de pildă că inteligibilitatea poeziei  
 este o prejudecată (p. 211). Desigur  
 în măsura în care vizează un gen  
 cte optnirism openetisjiic, apelul la  
 prudență poate fi primit. Dar cînd  
 criticul echivalează inteligibilitatea  
 cu „interpretarea standard”, acor-  
 dul nostru încetează. Eroarea constă  
 după părerea noastră în a avea  
 în vedere un singur fel de inteli-  
 gibilitate: aceea noțională. în acest  
 caz, e clar că poezia nu se poate  
 „reda”. Dar critica explicativă în  
 sens modern nu năzuiește la a-  
 oeasta; ea nu „redă” opera, nu  
 o conservă deci în limbajul ei, ci  
 și-o adaptează transpunînd-o în  
 propriul său plan intelectual. A  
 înțelege o poezie nu înseamnă a  
 ști „despre ce e vorba în ea”, ci  
 a intra în posesia structurii ei ar-  
 tistice, a Mricității sale.

Nu putem primi deci afirmația  
 categorică a autorului că asistăm  
 azi la o „dramă a modului de  
 interpretare explicativ al literatu-  
 rii” întrucît „o realitate imprecisă  
 în esența ei nu poate să fie con-  
 vertită în idei precise” (p. 218).  
 În primul rund, această realitate  
 (poezia) nu este chiar atît de im-  
 precisă cum pare și în al doilea  
 rînd, mijloacele criticii sint astăzi,  
 tocmai dimpotrivă, mai precise de-  
 ieit acum o sută de and. Că esența  
 întregă a artei nu va putea fi  
 turnată în concepte nu înseamnă  
 că batem pasul pe loc. Procesul  
 apropierii de structura obiectului  
 înaintează chiar dacă această apro-  
 piere rămîne asimptotică. Greșeala  
 e a crede că acesta e numai desti-  
 nul criticii, cînd el aparține de  
 fapt întregii cunoașteri, de unde nu  
 rezultă neputința ei.

pe marginea cărților

Și alte disocieri ale lui Voicu Bugariu din „Posibilitatea criticii” ne îndreptățesc să identificăm o anumită oscilație și incertitudine în opțiunile sale teoretice sau, poate mai exact, o contradicție între ele și activitatea practică. Pentru noi el rămâne un critic pasionat de idei și probleme, de semnificații și tipologii literare, aspirând la teorie și sistem, situat astfel pe linia evoluției moderne în sensul pe care îl indica R. Wellek (cf. „Conceptele criticii”, p. 4). Singur utilizează de altfel de mai multe ori termenul de comentator pentru noțiunea de critic și singur subliniază cu temeinicie tot de altădată ori tendința spre supremație a comentariului critic. Un reprezentant al acestei tendințe moderne este el însuși și opinăm cu convingere că șansa realizării sale depline este conștiința propriei condiții și asumarea ei integrală.

Că acuma, judecată în detaliu, critica lui Voicu Bugariu nu e scutită de unele imperfecțiuni, aceasta nu poate fi contestat. O mulțime de neglijențe stilistice pe care le-am notat și pe care n-are rost să le reproducem aici sub forma unei liste pedante (de tipul „Salvare salutară”, p. 127 sau „subsolul tuturor dintre prozele”, p. 165 etc. etc.) ne dezvăluie situația inerentă că stilul său critic e în plin proces de formație.

Asupra acestora ca și asupra caracterului neconvingător al unor susțineri sau diagnoze estetice, prevalează însă un spirit pătrunzător și activ, repede orientat în probleme și avansind cel mai adesea soluții a căror originalitate izvorăște din penetrația obiectului și nu din pură inventivitate goală. Nu putem nota aici atâtea probe care ne stau în față indicând finețea și pertinența criticului brașovean. Trimitem doar pe cititor la câteva din paginile volumiului: a celea consacrate literaturii de

science-fiction tist precum toare la statutul

ele sintetice ținut ce ar vrea -n critic scrie” (p. 224).

Or, dacă afirmația ma u adevăr Ciunge V. B u g a vădit paradoxală că critică a criticii ce timpurile noastre a criticii propriu literaturii? de analiza concretă a apariția acestui tuirea unei conștiințe exact a unei conștiințe devreme ce critica este iteraturii. A devenit tra ca operația critică cita cu eficiență în sale clarificări. încă o nu poate funcționa în certe opțiuni ideologice. Condiția criticii este așadar

Nu mai intrăm în amănunte tru . demonstra. că de fapt nici nu e posibilă critica criticii în a-fara celei aplicate: despre idei nu sie discută în abstract», ci prin raportare la materia lor care este literatura.

Iată de ce nu ne impresionează concluzia lui Voicu Bugariu „criticul ratat” (p. 217), care nu vrea să fie și poate că nu esite, și care nu vrea să fie paradoxală, dar este. Și de ce a trebuit să-i opunem hotărât o altă soluție, greșit dintr-o perspectivă cum nu e greu de constatat nu o ascundem.

Spiritul critic al lui Bugariu întemeiază însă toate ranțele noastre.

## ssian

# • • • •

### j.-cftraions -oscutul

relor

tata cu frunze, de sticlă / ră-  
\*Zn buzunar de sînge / me-  
tftsediată în parcuri / pînea  
ISLsi de tipăt" — "pregnante  
afective și vizionare în care  
uj și concretul, șocul și  
cuvîntul elementar și cu-  
Tiscodit se aliază într-o com-  
plină de tensiune! Iată  
ÎT^uavitaifce: „Cu genunchii la  
3 | toată frigeai I printre aburi  
idti I și-aiurai. Și-o trăsură /  
j 9Pi# undeva / în amurgu-au-  
i / Feciorie. Tîrziu. I Prin noi  
jdscolea", și iată încrîncenarea  
jhtec negru: „Interiorul mu-  
i-itgnjește ca-ntr-o fermă I — ce  
iHdență tristă de oameni și de  
\tnl I în sala cu-antimoniu, cu  
Jiaj fi cu lucerna / țărani-aveau  
jitră și, bătături în palme", tn  
lita aceasta nu se perindă  
Ai\* ci „existențe" (organice, mi-  
jftk, afective, ideale). Conflictele  
tai rareori în perimetrul per-  
și; ele acoperă largi arii obiec-  
\*(evident, de ordin moral și re-  
jaiti, „Niciodată limita nu va  
mtte-adevărul". „Eu am prelun-  
i kmea cu durerile mele". „Și  
\*o dată oasele nu mai au li-  
ft\* noi". Citeodată, expansiu-  
|e «normă, invadatoare, pentru  
• în această carte, aproape că  
4 aista-neutralitate, ci doar atac  
«Parare, în infinite nuanțe. Nu-  
^cuiTOrtiul dezbate, polemizează,

cere ajutor, consolează, improașcă, revendică, atrage atenția, scormonește, alarmează, se joacă, slăvește. Cuvîntul scormonește și în sine, pînă la originile lui, sau se speculează pînă la a se transforma din „forestier" în „forestoiu". Cuvîntul se joacă și cu sine, se slăvește și pe sine, se alarmează de el însuși. „Domnu cînia la clavir, I doamna roade glaspapir. I I De la Abel pîn-la Kant I viața e de diamant. I / Vă puteți sui pe mine: I sînt lucrul în sine". Dar cîntecul și jocul au inel de umbră, relief torturat, nestemată de suferință. Clipa „de culori și vaporozitate" e o clipă de excepție. „Pe o parte mă cojește soarele, / pe alta îmi mișună frigul: I nu-s nici înăuntru, nici afară... I Știi tu ce-i logica ?" Poetul e însetat de lume și beat de ea, neîncăpător și neîncăput de ea, singur și aglomerat. Fiecare anotimp se multiplică, fiecare priveliște profîlerează.

Cum se stăpinesc aceste stihii, cum se disciplinează aceste migrații? Prin orgii de rditmuri și orgii de riirne suverane ("La opaițe, cetatea, caduce/omagii serii i-duce"), prin lapidarul vers ca un toiag despărțitor de ape („Este obiceiul ochilor să nu uite"), și prin versul-trenă, foșnind înainte și după trecerea lui („Uneori ploile... flamingo... uneori..."), prin enunț direct ca un șoc („mă duc să-mi văd guzganul cu labele tăiate...") și prin complicate noduri de șerpi („Iar plodul între perne s-a-nveselit abia I cînd oasele căzute simfonice în var I și-au căutat prin arbori gingiile. Spârgea I un coc de nervi în orice copil și mădular"), prin intonații eoliene („S-a făcut înalt și frumos / S-a făcut tîrziu și imens") și prin violente îmbulzeli de silabe („Vea-cul-rac și sud și secet / pe sub cuget, ca un deget") și, apoi, prin transparenta durere a acestui epita-f:

„Din tot ce-am spus, din tot ce vrem I rămîne-o lacrimă năucă ! pe fundul vreunui vechi poem / care și el o să se ducă I așa cum altele s-au dus I și-n urma noas-tră,-n urma lui, I răstoarnă paltini

%

pe marginea cărților

*alt apus I prin ochii cine stie cui /  
ca-ntr-un pahar de apă-n care I  
jintina-ntreagă s-a tirit I să-și  
moară ultima răcoare I sau nici  
atit... sau nici atit..."*

Am parcurs în aceste rânduri căteva ecuații obișnuite pe versuri de cristal innoptat, de necunoscut al ferestrelor, de Ion Garaion.

## ioana crețulescu

### mihai ursachi: 99 "missa solemnis"\*)

Volumul lui Minai Ursachi „Missa solemnis” este în ultimă instanță consemnarea unei călătorii imaginare între spații, disimulată, ce-i drept, într-o varietate de formule imagistice.

Acestei călătorii i se conferă inițial un miez epic așezat la începutul ciclului, în fond un poem în proză, cuminte și ponderat, care pare a nu avea de-a face cu restul volumului. De fapt toate celelalte poeme se ordonează astfel încât dilată etapele-imagini, tablourile acestei incursiuni care consfințesc momentele simbol, a căror cheie stă în descifrarea adîncului prin prisma înaltului, a verticalității. Și totul inclus, ca formulă de structurare într-o scrisoare pe cochilia unui melc, de fapt finalul acestei aventuri de traversare a spațiilor pe care o îndeplinește „corabia nebună”, *Alcyon*, catapultată prin

\*) Ed. Eminescu, 1971.

sacrificiul Comandorul  
De aici înainte S^A^i  
ne un vizionar î„ței”i...  
intre bolțile cerul s l  
apelor, în timp .. ZJ  
rabiei preoun/și  
echipajului intonau crmU  
centul, Missa s o t e S " ^  
fim avertizați, voTștf  
înainte popasurile VoV 5 \* <  
tre înălțimile cerulu? i 2?ț>  
de a înecului, dar ș\fr? , . b ^  
translucide, trecînd ne  
Piatră și iarbă, „...trv”, af  
final la valoarea unui r^mI3  
metrul tacului mTu ^  
raza lumii mele-i ^tSt J

HI unui ac., iar eu de  
vreme, ma îndeletnicesc fa « \* \*  
cu creșterea melcilor” T ^ J \* \* \*  
unor spații imagine a f c T S  
totdeauna tentativa poeziei A  
sa condenseze și să dilate toSE  
spațiul prin semnificațiile nrS55  
lor-mefaforă, alcătuiindu a ^ ț  
imagini artistice. Spațiul visat t&  
cel al limpezimii care permite  
moruei afective să aonUW\*JS  
în profunzimi cronologice sau d&.siltăți ale duratei. Așa încit, JaTC  
ma poemului în proză de nâțet  
vag baladescă „Missa solemnis”  
pornim într-un șir de pc?tturi  
circumscrie cite unui poem. La Jn.  
ceput o întoarcere din vreme ae  
undele amintirii în târfmul rontrM  
al iubirii trecute, de mult defuncte  
(Odaia gingașei iubiri). Uh decor  
mortuar cu detalii concrete ce pot  
fi „crengi de vișini” sau „ghemo-  
toace de șerpi”. Versul de facturi  
clasică, sacadat — poate o încercare  
de parodie — nu dă măsura meta-  
forei insolite, nici a ineditului ver-  
bal, nu urmărește nici sonorități  
speciale; este dur, aproape comun,  
și mai ales cinic. Poezia are rostul  
ei în firul ideii, fără” să însemn\*  
ceva la nivel poetic. O ușoara de-  
suetudine ce pare voită pînă la un  
punct, așa cum desuet este totul  
pentru vizionarul de acum; „VS\*  
zui: eram trecut de veacuri pe Uita  
de decese”; „...Pe masa cu parfu  
muri, printre oglinzi și speld  
Moluște lipicioase, lmacși moltt I»  
melci. / Si craniul celui care m

„Sieră, I U t\* probabil  
 \*\*\*^rhiv de scrumiera .  
 accente din Radu  
 nu se justifică în po-  
 fl deit prin ideea ana-  
 ,<sup>(8)</sup> necesar. Sintem con-  
<sup>(10)</sup> VtP pe firul iluziei, în  
 \*<sup>4</sup>rațiu curat, bănuie  
<sup>(11)</sup> „?meni, un spațiu al  
 \* - fi decantării sufletești :  
 5<sup>1</sup> „...iei clare”, poate un  
 £ (Cine ești tu...). Versul  
 Z elibera de constrângeri,  
 fa doua formulă poetică,  
 \*ă prin invocare, dar  
 'hSntială în alcătuirea cu-  
 \* Pelerinajul se continua în  
 Je un ritual al unificam  
 \*Stal, natural și lumina  
 • i cer) Tonul își pierde  
 IM versul devine discursiv  
 ' din nou ia accente ci-  
 ~rtnu ca în „Missa brevis”  
 cununiei cu lumina ceru-  
 Wst transforme mtr-o aureola  
 IScrifieu; P^că slujind pă-  
 §JSL într-un soi de posterita-  
 JKLul devine grav și emoțional,  
 ț^L, de antă poetică : „Sint în-  
 Stfu zidit întru lumină, I Icoa-  
 Sg dorului tău de făptura, I Cu-  
 jLfa arse îmi îngheață pe gură,  
 jljf fora de vină, sint fără de  
 jgf. Este vizibilă intenția autorur-  
 U țe a-și dispune mijloacele sti-  
 ggtt nu doar pe o singură lun-  
 de undă și nici într-o aceeași  
 jgt emoțională. Dar lucrul acce-  
 IIU înseamnă întotdeauna vers

% motiv dominant, legat de un  
 gjl celui central (scufundarea în  
 ifccul apei) este privirea oglindi-  
 ții multiplicată a ochiului de apă  
 gigătoare. „Răpirea lui Narcis”  
 •B o variantă ilustrată, așezată  
 tiin sprijinul ideii de iluzie a  
 Hi Chip ce se compune, descom-  
 •K și recompune, pentru ca să se  
 Mve total, ca orice iluzie și ea  
 ertsată la rindu-i. Versul devine  
 IU și duos, lucru destul de sin-  
 de-a lungul acestor pagini,  
 S nea e simplă, despovărată de  
 \*tafore, folosind repetiția, poate  
 jtea mișcării apei, aici mișcare  
 \*Stflet. Din nou o ciudată reve-  
 \* 8 stilului (O viață bogată) în

linia clasicizării (vizibilă și din  
 titlu), de data aceasta chiar nereu-  
 șind să acopere ideea de mister  
 bogat al adincurilor prin versuri  
 banale și stingace : „Acuma din  
 nou mă opresc la finină, I Am fost  
 noi pe aici, am fost noi vreodată,  
 am mai fost noi vreodată, I un om  
 rătăcit c-o pribeagă străină... I Am  
 duce-n adîncuri o viață bogată”.  
 Misterul presupus al adincurilor se  
 dovedește a fi o înșelăciune de  
 suprafață, aidoma chipului lui Nar-  
 cis : „țărnuț promiș” este de fapt  
 „limanul înecării”. Speranța „vieții  
 bogate” se transformă în speranța  
 odihnei. (Odihna). Se încercuiește  
 din nou motivul înecului : corabia  
 și omul, pierdute deocamdată într-o  
 zonă a incertitudinilor și tot mai  
 sperind o insulă a regăsirii. Conști-  
 ința obstacolelor în a străbate în-  
 țelesurile profunde ale lumii, un  
 cerc al necunoașterii care sufocă și  
 înecă nu reușesc totuși nici să  
 împiedice migrarea mai departe  
 nici speranța cunoașterii parțiale  
 apoi integrale. Verbul devine acut,  
 viguros și de o deosebită sugestie :  
 „S-a nimerit o finină acolo, ori  
 crater, I Al tuturor lumilor loc mai  
 adînc I Concentricul centru adîncii  
 străbateri... I In milul albastru  
 mă-nee și mă strîng...” (Cintecul  
 pe ape al celui înecat). Dar tenta-  
 ția adinoului rămîne mai vie deit  
 teama și incertitudinea. Lamentația  
 devine rugă, sufletul nu-și va găsi  
 odihnă, el nu poate crede că dinco-  
 lo de limita concretă a văzului, o-  
 chiul spiritului nu poate pătrunde :  
 „Pogoară-te I dintru adîncuri Idă-  
 mi hotărîre, / că nu e nimic I în  
 adîncuri I că ochii ah ochii I nu  
 știu nimic / în adîncuri... I Cum  
 în oceane I nu pot să fie / ruini și  
 armade I că nu e nimic deit ple-  
 tele blonde I care-s nimic... I în  
 adîncuri / nimic” (Rugă). Dincolo  
 de simțul realului și al concretului  
 imediat, mintea continuă să se chi-  
 nuie, neliniștită de întrebări, fără  
 odihnă, condamnată la mereu altă  
 etapă a pelerinajului. Comunicarea  
 cu ciclul și regimul naturii, comu-  
 nicarea semnelor îngăduie transfi-  
 gurarea ; nouă ipostază, nouă con-  
 damnare dar și apropiere de pro-

funzimi. **Rugii** îi răspunde „Scrisoarea din urmă” : „**Ascultă glasul ierbii** **Iși mă auzi.** / **Să nu-ți fie dor;** **I de mult m-am ascuns în adâncuri de apă** **și m-am înecat în azur.** / **Ci tu ascultă glasul frunzei** **I și mă vei auzi.** **I Privește cu luare-aminte** **salcîmii / într-o zi cunoscută din mai:** **I eu sînt printre floare,** **ascultă povestea / cu viața-mi nemuritoare...**” între teluric și cosmic antenele sensibile vibrează continuu și visul refugiului în natură devine doar un al doilea sistem de comunicare. Ochiul are libertatea de percepere și în spațiul imaginației: migrația dintr-alt tărîm de „veac confuz” (**Floarea** de lotușj **poate** produce imagini fie hiperbolizate (**larăși**), fie halucinante, dar oricum popasuri de suflet (**Pe un drum între ape**). Apoi, dintr-un anume punct al gravitației, poetul poate încep. jocul: desigur, jocul disimulează accentele tragice, dar s-ar putea să rupă firul coerențelor interioare. Se schimbă cuvintele, se orînduiesc de dragul lor, de dragul unor scamatorii sonore sau de dragul ciudăteniei în sine (**Ce mai pasăre;** **Edict**); alteori logica verbală se combate pe sine și rezultatul nu e lipsit de spirit, dar nesemnificativ în configurația volumului (**Din reveriile domnului R;** **Naturforschung**). Apoi, parcă pentru a ne răspunde, poemul „**Mustrare**” ne asigură de întoarcerea la spațiile care ne deveniseră proprii cu „glas **pentru nunțile cerului**”. Dar, mai înainte, vom asista la o aișa-zisă „vinătaare lunară”, aură și descendență a unei mitologii autohtone (**Arcașii**), apoi vom fi conduși într-un burg carpatic cu fantome (**Vedenie în burgul gotic**), ne vom apropia din nou de un univers domestic, un lăcaș asemănător cu o mănăstire, loc de zidire imaginativă, loc de popas pentru suflet, (Casa), popas trecător pentru că o nouă chemare spre oglindire, spre adîncuri se face auzită prin glasul cornului (**Cornul**), o nouă ardere spre noi întrebări; o confruntare cu un „eu” geamăn și totuși altul (Prea **palide print...**), o imagine bu-

nor (Privighetoare "H"piff

dictus / tJf<sup>e</sup>^dm  
**tease!**" p...i...+« i...»  
 se amuză, f. £ V "o...\* \* \*  
 masca parohi, V » \* \* \*  
 etică lipsește cu desă^\*\*\* 5  
 Pa aceste popasuri S1\*'^^\*  
 poem frumos, re'am ^ - ^ ~ S\*  
 fundamental i ^ ^ ' g \*  
 te un cerc al " c u ^ L u \* \* \*  
 din adîncuri sine!™ & \* \* \*  
 cer sacrificii ( „ ^ i f ^  
**tru cel răstignit Uel-Z^ ^ \*\***  
 de echilibru, de cor w ^ ^  
 sacrificiul inecatului  
 prinsă de, trup („mi^biia hSÎS?  
 Volumul se încheie cn v " \* \* \* -  
 „Missa solemnă", rel£re **22fe**  
 dată și resemnificată a  
 poem în proză, rotunjind . S ? \*  
 itinerariu poetic, delir  
 nebună" prinsă în valuri c o S S  
 ce, supusă unui virte.  
 Sacrificiul inecatului devta'Fi'S  
 batoare a imaginației; ib„,  
 dute, dar nu inutile, pentru <\*T  
 ventura căutării rămîne un a»r II  
 preț: „Făclii **din ceara vieții aprbi**  
**deți, și cunună I De ehl pam \***  
**laur gătiți, pentru** nectarul / **Ct**  
**cirmuie prin stele corabia nebMi /**  
**Pînă-n înaltul apei, i-attt it^āk**  
**întinsul. I Bătălie de clopot «Ma**  
**dacă-l străbatu-l / Ca zvonu\,mr**  
**bătorii s-ajungă pin' la dfittL**".  
 Ciclul de poeme în genere unitare  
 arareori neomogene, desvâluite o  
 conștiință poetică lucidă și siguri  
 dar care nu se menține într-O  
 formă consecventă, apărută de t8l-  
 cursivitate și fidelă mereu Inlis-  
 țuirilor poetice. Alunecînd nu o  
 dată către poemul în prtaa țî nu  
 către poezie, autorul dă senzația  
 de gratuitate, deși are un simț de-  
 osebit al ovintului. Metafora nu  
 esite excesivă, dar sacrifică fluidi-  
 tatea de dragul unui inedit imagis-  
 tic. Atent la efectele vizuale, cons-  
 truind tablouri excentrice, se reduce\*  
 uneori efectul estetic. Alteori pre\*  
 ferința pentru anacoliit degradează

*Mri* vreun efect compen-  
 l^olo de artificii, poe-  
 °Ltentă poetică și dru-  
 tfe ^istă cu condiția  
 .Minimalizat.

## ... mălăncioiais ta regioii" )

ilenei Mălăncioiu are ca-  
 fi ajuns la un timbru  
 oersonal și consecvent si-  
 o singularizează nu numai  
 m^ ei E deținătoarea unei  
 -^lictice' ce nu seamănă cu  
 tftă de ferocități imagistice  
 Sbilă să mențină unicitatea  
 Poetice. Echilibrul interior al  
 ^este dat de imbinarea din-  
 strat confesiv, emoțional  
 StSuifert" «si-gur de rezonanțele  
 g-jj ^muzicalitate de\_ descințec  
 ~» jfu există <raa risipă, naei  
 fjttrare excesivă sau ermetism.  
 S claritate în care^cuvintul  
 Cioate -intra în impas. Poezia ei  
 Ssă placă sau nu, dar este  
 2|ț adevărată. Și nu numai da-  
 llii tonurilor stilistice, ci pentru  
 jjMude în ea un univers poetic  
 Mtfbil de transferat în altă zonă  
 jPraturii, Un asemenea univers  
 jgite dincolo de emoție, doar la  
 jgg! limbajului; nimic nu este  
 Jjjcaf; totul se naște vers. Nu  
 gfcwrba de a detașa un vers sau  
 litafă (deși recepția poetică se  
 t O produce perfect), ci de a  
 •plera un întreg imposibil de  
 tfjMtUit. A descrie un asemenea  
 tjtrs este aproape o impietate.  
 HJBUI metaforic nu se poate mă-  
 •laiciodată în unități, dar Ilea-  
 «ittlăncioiu evită șirul metafo-  
 \*tla ea metafora este un poem  
 Pț și evident, așa cum e și fi-  
 !: Intra-o asemenea extindere  
 •Jira aproape, că dispăre în  
 (\*k simbolului. La rindu-i sim-  
 H se constituie pe parcursul in-

IBt Emlnescu, 1971.

tregului volum și fiecare poem reia  
 semnificațiile poemului anterior,  
 urcînd o nouă treaptă de simboli-  
 zare. Lumea imaginată de Ileana  
 Mălăncioiu este o lume a sentimen-  
 telor primordiale, aflate în stare  
 pură, navigînd într-un teritoriu  
 tragic în care însă nu guvernează  
 vreun spirit mai malefic ci doar  
 destinul privit ca o întimplare și  
 acceptat ca atare. Sentimentul do-  
 minant este dragostea, incluzînd  
 sensibilități paterne, filiale și ero-  
 tice deopotrivă.

O nesfîrșită duioșie irizează chi-  
 purile, care și-au pierdut învelișu-  
 rile concrete și se aseamănă unor  
 statui ale evului mediu în care jo-  
 cul *pietrei, al luminei* și al *apei*  
 înseamnă viață lăuntrică, greu de  
 cuprins în cuvinte. Și între aceste  
 elemente o fată vie, ființă plutitoa-  
 re, încearcă rînd pe rînd contopi-  
 rea, comuniunea, transferul din sta-  
 rea de *martoră* în stare de *inclusă*.  
 În lumea aceasta lipsită de feno-  
 mene se păstrează doar esențele;  
 ele trebuiesc apărute, înțelese, im-  
 părtășite.

Ieronim, Ierodesa, Natanael, Re-  
 gina moartă, din cînd în cînd o  
 nimfă, sînt personajele acestui reg-  
 gat imaginar și hipnotic, greu de  
 cuprins într-un cîntec: „*Iertați-mă,  
 vă rog să vă spun, dar mi-e frică,  
 I Trupul dumneavoastră nu mai  
 este deei / Un contur de lumină  
 aproape difuz I Și prin el vi se văd  
 toate oasele frînte*” (Noapte aproa-  
 pe albă); „*Tare sînt eu legată de  
 tine Ieronim, / Frică îmi-este de  
 tot ce-o să fie acum. I Oasele tale  
 zdrobite îmi sînt I Adăugate ca să  
 pot atinge clapa I Pianului la care  
 vreau să cînt*” (Către Ieronim).  
 Ființa aceasta vie aparține totuși  
 altui tărîm și tentativele de conto-  
 pire sînt complicate. Ea asistă deo-  
 camdată neputincioasă la descom-  
 punerea lui Ieronim: nu îi este  
 încă sortit să-l salveze; îi poate  
 apăra somnul, aleargă însă către  
 el fără să-l poată ajunge, încearcă  
 să-l vindece recompunîndu-l, dar  
 nu izbutește; este nevoie de o sta-  
 re specifică pentru a înlătura bari-  
 erele; o moarte aparentă, o dezle-  
 gare de concret; o ridicare în inal-

tul ținutului spiritual pentru care a optat. Totuși prezența ei a fost înregistrată. Ieronim însuși îi veghează un somn ciudat aidoma morții; rolurile se schimbă, el este cel ce deține miracolul salvării (*O aripă de urbie*). După acest prag ce se cheamă „sfișiere”, încă nu e posibilă comunicarea perfectă: o prezență înlătură o alta: „Tu, Ieronim, ai pierit de cum m-di atins, I Ca o câmpie casa mea era / Spre tine am fugit cit am putut I Nu știam că sfișirea se ia / ... I Tu Ieronim, ai pierit în acea clipă. I în care m-ai atins, sfișiată sint / Și e noapte și abur de mort împrejur I Și de frică trebuie să cînt” (*Cintec*). De aici începe adevărata migrație a planurilor, un soi de dedublări imponderabile. Ieronim se dedublează în fiul său Natanael și o dată cu apariția lui se naște imaginea defunctei reginie-mame. Ea va porunci altă dedublare, va transfera esența în sufletul martorei. Fără a i se substitui total, fata vie intră în alt rost. Universul începe să capete contur spațial: cetate de piatră, udată de ploaie, ziduri înalte, stînci scormonite și degradate, șobolani sub zidurile cetății, amenințîndu-i descompunerea. În acest univers de coșmar se fură o inimă din mormînt: inima reginei. Tentativa de restituire eșuează. Degradarea își continuă ciclul fizic, apa roade cetatea din temelii. Dar legăturile de spirit se învață și se păstrează, împlinind mai departe ritualul sentimentului.

„Și el nu-și văzuse țara numai din nedreapta fire / Și el nu-și văzuse maica înainte de piere I Căci venise mut și orb și olog și prea tîrziu / Să-i mai vadă părul alb, să-i mai simtă trupul viu. I În-vățase cum îl cheamă și ce-nseamnă vorba mamă I Și ce-nseamnă vorba suflet, și ce-nseamnă vorba țară I Și-a-nceput să treacă munții netrecuți astfel de nimeni I Și-a-nceput s-audă glasul de sub stîncă funerară”. De acum înainte fetei îi va reveni misiunea de a vindeca rănile și de a păzi misterele acestor suflete purificate. Dar pentru ea se va descompune la rindu-d în

ipostaze multiple. Asnir\*, o comunicare în ^ | K face sa acoerjtp™ •> nată că o atfngerfa'': nemărginit și idealist p: parte ea își menține

că în „...ura in ^ ' ^ ^ dedublare: „Patul ...f'"" Pui\* de femeie purtat / « „- / W»H lungă și grea: / C ^ S \* ^ romm, Ungă mine și cW c^J\*) Că eu smt moartea dmai«L „ / Și umărul meu îngUtăt^Z\* cepe / Nemișcat Ungăt^t

mine / Am crezut că .sînt .<E „ aud plmgînd) o altă i„...4 «» cea a mamei luînd locul reginei funcțe conștientă că fiul straniul din făptura ' V u T Z mahe metalica posibilă doar %Z. mea minerală imaginată de p o J T „Aș fi vrut sa-l adorm I St-^L' sem să alint / Fiul nostru ceHSL cutul I Cu trei coaste de arginTi Fiul meu, spuneam, ce bine / C-ti luat ochii de la mine I Și ce ffer/ C-ai luat trei coaste / De la tata! tău. I Strălucea în leagăn chimii / rîzgîiat de mîna mea / Care pm nu de mult INu știuse mîngîia I Și parcă vorbea cu mine / Și rum, ' felegeam ce zice. I Și din patul de copil IȘi de boală, / Încearca să se ridice. I Nu știa că se născuse I Ca trei coaste de argint / Ca un nimb / Și eu plîng la capul lui l Că sa pot să i le schimb”.

Un motiv prezent adesea în teoasită poezie este *motivul pdsârțf*, semn al vibrației interioare echivaiabilă cu zborul, semn al trerrw\*-lui lăuntric, metaforă a ochiului ce-și cere dreptul la pelerinaj în spații, semn al comunicării: pasarea purtătoare de vești, pasărea ce aruncă inelul regăsirii, semn al sufletului neliniștit și călător (*Doamna pasăre*). Un alt motiv este cel al *somnului*, în înțelegere eminesciană, loc al viziunilor lăuntrice, liniștire ciudată unde se întîlnesc tărîmuri visate, dureri ce nu se pot spune, somn înșelător cu aparență de moarte, dar care trebuie a p \* ^ somnul lui Ieronim, prin oordact cu universul duhurilor straiut (“Doarme Ieronim), și celălalt, «pal-



**e r ^ ^ J** <sup>TM</sup> <sup>ul</sup>  
**•Otii** dedublata<sup>2</sup> (Mă aud  
a, fi somnul copilului, semn  
i împlinire (Somn) și  
iș<sup>1</sup> adincului d. su-  
ire-J. gcestuia, *motivul mor-*  
<sup>A B C</sup> ia rindu-i două valențe  
<sup>1,2</sup> doliu și Prilej de tingu-  
M<sup>1</sup> abstracta ideala, a  
apoi stăfe abandonează feno.  
**\*«tf** Stă temă, cea a *privirii*  
nvaluitoare, opusa  
^nfetrificate sau inghetate, re-  
R<sup>2</sup> viață caldă, căutind fi-  
\*S?tsinice ale ochilor ca o sumă  
\*!ftetele^ (Ochiul tău cel bun ;  
**L E I U I** • Ca *ochiul moariet*  
Sfcarisia<sup>2</sup>^ acestei lumi, așa  
2» mw<sup>2</sup>\*w<sup>2</sup> se  
Sie pe dotă materii ce revin ob-  
**Jr**, piatra — substanță a cetății,  
Sjindu-Se în elemente ou zi-  
2j înalte, ajungind apoi semn al  
Sfiului privire impietrită — și  
a& element de eroziune dar și de  
«Știre. La intersecția acestor ma-  
... definind *spațiul* și cealal-  
Stfmpui s. află constituită aceas-  
fcume unde incap fantasmele spi-  
daliu (Fântină). O imagine singu-  
p| a zăpezii întărește elementul  
floristic al *albului ce* indeobște  
geaza opoziția cu *negrul* de ase-  
geni prezent — balanță perfectă  
g> culoare, singura pe care o astfel  
& lume o poate integra. (Și noap-  
ta are pe acest tărîm sorți să fie  
dud albă cind neagră). Exisrtă însă  
fo pată de culoare a ochiului,  
KBitul *albastru*, adinc, aidoma ape-  
lat necunoscute, ochiul lui Ieronim  
«&1 tui Naitanael deopotrivă. Ega-  
lata și împlinirea acestor ființe  
«poate produce doar într-un spa-  
lt de dincolo, spațiu al morții, de  
hjt al împlinirii visurilor ideale :  
A *blinda regină în față mă văd*  
{Vorbim între noi ca-ntre moarte  
(Prin dragostea noastră pierdută  
urind / Supuse aceleiași soarte I  
**AKW** un iubit pe pământ îi șop-  
fe)c / Al meu era soarele ce răsă-  
\*> Al meu era cel care-apunea I  
ișoi vî și tu cel numit mai tirziu  
' Sau ce! ce nu mori niciodată I  
Wisem intii o regină șoptește I Pe  
\*\*& o tinără fată I Astfel ne vor-

bim toți cu liniște-n glas I Căci ni-  
meni din noi nu mai știe I Al cui  
este osul pe care-l privim I Ca trup  
într-o altă vecie". (Eden). în fie-  
care poem se reia cu stăruință cel  
puțin unul din motivele sau eta-  
pele anterioare ale simbolurilor.  
Aproape că titlurile ar fi putut  
lipsi, într-atit de unitară și fidelă  
unuia și aceluiași univers este ide-  
ea călăuzitoare. De fapt, „Inima  
reginei" este un lung poem al atin-  
gerii absolutului în iubire, un lung  
pelegrinaj printre spirite alese, tă-  
rim fantastic, locul unde adincul e  
mai adinc deei oriunde și înaltul  
tinde spre infinit iar cuvintul mi-  
grează liber, păstrător al esențelor,  
păstrător al valorilor. Cadenta ele-  
giei simple, căutind izvoarele tămă-  
duirii, sugerează totuși dincolo de  
prima treaptă a simbolizării o artă  
poetică, o profesiune de credință,  
în autenticul stărilor de suflet.

Pentru că nimic mai autentic  
deei vibrația acestui poem care  
caută prin cuvinte înaltul valori-  
lor. Univers născut din cuvint și  
pentru cuvint : „Aceeși prăpastie  
înalță cu păsări / Ne lasă un cîntec  
pe gură".

## emil mînu



## teodor vârgoicis „dimitrie bolintineanu și epoca sa"\*)

în această exegeză istorico-lite-  
rară, Teodor Virgolici și-a propus  
reconstituirea unui destin : biogra-

\*) Col. Untversitas, Ed. MInerva, 1971.

fia lui Dimitrie Bolintineanu sau, citind cuvintele autorului, „reconstituirea vieții și activității lui D. B., din perspectiva epocii căreia îi aparține”. în acest scop a parcurs atit periodicele literare la care poetul a colaborat cit și presa politică a vremii, a consultat arhive diverse (fondul Alexandru Ioan Ouza de la Biblioteca Academiei; fondurile Arhivelor Statului; colecțiile de manuscrise ale marilor noastre biblioteci, unde a putut studia mai ales corespondența poetului), a întreprins cercetări la unele biblioteci străine, printre care Biblioteca Națională din Paris.

Rezultatele acestei vaste documentări le-a raportat la studiile critice existente, mai vechi sau mai noi, rectificând erorile, adăugind lucrările inedite, sintetizind opiniile, propunind o nouă lectură a operei lui Bolintineanu, pregătind terenul unei asemenea cercetări viitoare, posibilă după ce adevărul biografic a fost stabilit (și uneori restabilit).

Epoca pașoptistă a format obiectul unor cercetări consecvente, ca temă directă sau ca temă implicată în cercetarea mai vastă a romantismului românesc; ne gindim în primul rind la lucrările lui Paul Cornea și la exegezele mai vechi ale lui Dimitrie Popovici. Un istoric literar cu spirit de pătrundere (oa Aurel Martin<sup>1)</sup> i-a cercetat perioada de exil și raporturile cu scriitorii francezi, profesorul universitar Diimitrie Păcurariu<sup>2)</sup> a descoperit și afirmat mai ales zonele de clasicism în care e-a dezvoltat ca scriitor.

în discutarea operei lui Bolintineanu, pentru acești cercetători, biografia reprezenta un capitol definitiv, lipsit de eventuale surprize; lucrarea lui Teodor Virgolici, răscolind epoca, ne aduce și câteva surprize, care, deși nu schimbă sensurile mari ale operei, așa cum au fost receptate, le îmbogățește.

1) Aurel Martin, *Bolintineanu văzut de francezi*, în *Studii de literatură universală*, II, 1958, p. 247—263.

2) D. Păcurariu, *Clasicismul românesc*, Ed. Minerva, 1971.

O primă rectific  
operează cercSru? \*  
datei reale de naștere .  
tmeanu: i... nu .Rio'

stabilit pornind de la „  
re lirică a poetului „

o trimite din Paris k; v P\* «\*»  
sandri, la „

una cu alte poezii și ^ ^ Î I S »  
(m primele două versuri) ^ T \*

am. G. Sion, necunoscind \*  
rea către Alecsandri  
poezia, ca fiind

cifra la **c a r l** ' s ^ r f e ^ 5 « 5  
la stabilirea date? de ^ J J M \* \*  
1819 Coroborind **Lcurr** ^ S ^ J  
ca data scrisorii către ^ S . \*  
cu o altă mărturisire „  
manuscrisul autograf a \* \* \* \*  
Virgolici infirmă datarea M G \*  
on și Anghel Demetrescu al **dt**  
lea cercetător de aceeași **tj&J** \*  
oferă o altă cifră **rTcWT** \*  
baza viitoarele cercetări ale  
fiii lui Bolintineanu sau cSeâl  
resate de poezia epocii.

O altă datare certă, esențiali  
pentru cercetarea operei lui Bote.  
tmeanu, este precizarea debutat.  
pma acum specialiști propunții  
ca dată (*O fată tină* pe **p^d**  
morții în *Curierul de ambe* **tttf**  
periodul IV, 1842—1844, nr. 18, p.  
159), cind anul 1842, cind aooi  
1843. Prin cercetarea periodicMțit  
revistei, Teodor Virgolici ajunge **st**  
fixeze data apariției numărului W  
al foii eliadești în 15 mai 1842.

G. Sion, unul din colegii lui Bolintineanu și unul din primii iii editori, îi datase în mod eroiut poeziile în edițiile princeps de care s-a ocupat. Prin consultarea manuscriselor și a corespondenței se ajunge, prin lucrarea de față, la datarea reală sau aproape reală a unor poezii, urmind ca operația să ti\* definitivată într-o ediție critică **m** într-o cercetare asupra operei.

Autorul face pentru prima dată o prezentare mai amplă a revfct. Albu.mul **pelerinilor romani**, scoștf de Bolintineanu în 1851 la Par\* în timpul exilului, după .modelul

vinilor polonezi a lui  
 l exilat în capitala  
 lilurile cuprinse în aceas-  
 \* **S**ă româneasca de po-  
 - " poetul *Macedonene-*  
 în întregime de a-  
 iător aplicat documentu-  
 mmul " " " " " **T** :  
 • a III-a) este cercetat  
 original, la Biblioteca Na-  
 • Paris. Din păcate însă  
 «a cercetătorului, distri-  
 fttit de multe " " " " "  
**Unite** documente, slăbește,  
 cu care debutează primul  
*Albumului...* (15 aprilie  
 Btulată în *esil*, nu e alta  
 „,! Cintec din *esil*, scris în  
**fsore care** Teodor Virgolici,  
 du-1 la pagina 106, spune  
 -i fnt publicat postum, deabia  
 l de către B. Iorgulescu, în  
*Jura și arta română*, an. IV,  
 IST12 în revista în care apare  
 SfiT poezia lui Bolintineanu, B.  
 LS „,i **face** și o adnotare :  
 de Dimitrie Bolintineanu,  
 T „  
**altă** în f°1 volante de Ștefan  
 ffp, „ Foile volante nu erau  
**Saitceva** decât micile foi, pe  
 & biblie,, ale *Albumului peleri-*  
*iffg români*, imprimate la „E De  
 jwt, imprimeur, rue de Seine 36,  
 'nS" - Chiar în cuprinsul *Albu-*  
 g\*A Boliaitineianu vorbește, de  
 Golești, într-o epistolă satiri-  
 & adresată boierilor din conduce-  
 jdPriei românești. Cum *Albumul*  
 Htipărit în aceste condiții pen-  
 fi expedit mai ușor în țară,  
 a celui B. Iorgulescu primise  
 dgpiarc din partea lui St. Go-  
 Mț **lum** prieten **cu** poetul. Dar  
 || i situația **că** fusese imprimată  
 • **alta** foaie volantă decât *Albtu-*  
 • jj poezia **apare** cu dată certă mai  
 )f a 1851 (în *Albumul pelerini-*  
**IMOM&ni**) și nu în 1901.  
 9 altă contribuție certă este de  
 aii bibliografic : stabilirea faptu-  
 MIS o altă revistă în versuri, **a-**  
**ttl** la 1866, după încetarea *Eu-*  
 •pMor, și intitulată *Bolintinea-*  
**m,m** aparține lui Bolintineanu.  
 iibă revistă imprimându-se la  
 •pși tipografie ca și *Eumenidele*  
 itarotaneanu, folosind aceleași

caractere de literatură, aceeași teh-  
 nografie, aceeași hirtie și aceeași  
 „materie” literară (o butadă în ton  
 baladesc *ă la maniere* de Bolintineanu), a derutat pe toți istoricii li-  
 terari, inclusiv pe G. Călinescu,  
 considerindu-l drept redactor și au-  
 tor deghizat pe Dimitrie Bolintineanu. Virgolici stabilește pe drept  
 cuvânt situația reală, bazându-se pe  
 corespondența poetului și pe unele  
 notițe din presă, afirmând că revis-  
 ta nu-i aparține, dar avansează,  
 din păcate, numai *deductiv*, ideea  
 că autorul parodiei ar fi N. T. Cră-  
 șanu, umorist din tabăra lui C. A.  
 Rosetti, personaj ridiculizat în *Eu-*  
*menide* ca și în alte lucrări satirice  
 ale lui Bolintineanu. Acoperirea  
 documentară lipsește. Fiind vorba  
 numai de o poezie fără valoare es-  
 tetică, oricare ar fi rezolvarea de  
 ordin istoric literar, nu se schimbă  
 nimic în opera durabilă a poetului.

Am menționat această fisură toc-  
 mai pentru a sublinia zelul demon-  
 strativ al autorului.

Cine va întocmi o monografie a  
 ziarului *Poporul suveran* nu va pu-  
 tea trece peste cercetarea lui Teo-  
 dor Virgolici. Extrasele din arhiva  
 documentară Cuza întregesc în mod  
 esențial cunoașterea epocii și im-  
 plicit cunoașterea unei părți mai  
 neștiute a biografiei lui Bolintinea-  
 nu.

*Dimitrie Bolintineanu și epoca sa*  
 e o carte documentară, lucrată cu  
 seriozitatea unui cercetător, chiar  
 dacă-i lipsește construcția aparent  
 epică, pe care G. Călinescu o cerea  
 istoriei literare. Teodor Virgolici  
 s-a ferit să schițeze chiar la modul  
 documentar, prin comentarii, desi-  
 gur, un roman al epocii, o reconsti-  
 tuire a unei sensibilități romantice,  
 a unei drame biografice ; drama  
 rezidă în *documente*, se sprijină pe  
*date*, se desfășoară în registre stric-  
 te. Aceasta este valoarea cărții lui  
 Teodor Virgolici ; constatarea pe  
 care i-o facem nu o micșorează, e  
 un alt mod de tratare, o altă struc-  
 tură metodologică și nimic altceva.  
 Comentariul estetic, implicit, apare  
 uneori cu mai multă profunzime  
 când se referă la romane, materie  
 pe care autorul a mai tratat-o în-

tr-o lucrare anterioară. Pasiunea arhivistică există dar e subordonată altei pasiuni mai utile, a descoperirii de date noi. În acest sens e o exegeză demonstrativă, convingătoare ca materialitate documentară, mai mult în favoarea omului decît a **scriitorului** Bolintineanu. Omul Bolintineanu nu este prezentat prin mutații revelatoare. Poate tot Teodor Virgolici, pornind de la aceste cîștiguri existențial-biografice și abundent documentare, să ne dea și comentariul nou al operei lui Bolintineanu, pe care nu l-am așteptat aici ca temă de fond ci numai ca sugestie.

a n c a m i d i a

## ion Ținea:

99 e n i n e l e m a i " \* )

Cel care, în poezie, a simțit obsesiv constrîngerea cuvîntului aruncat în lume și care a șovăit o viață să se elibereze de versul cu „li-niște stelară”, în proză și-a desfășurat imaginația într-un clocot prelungit; poate că astfel Ion Vinea și-a așezat opera sub semnul aceluia echilibru voluntar de sorginte clasică.

**Venin de mai** este romanul unei descătușări imaginative, al unei revărsări de cuvinte neguroase sau fierbinți, care au lăsat adesea în suspensie personaje, destine și chiar finalul cărții. Scriitorul nu și-a mai putut dirija creația pe o

\*) Ed. Eminescu, 1971

albie îndelung s. i. „ft. „;-  
minind deschisă' o S c L i ^ ¥  
tari sau continuități **11** \$ T M P \* \* ® \*  
un roman stufos, singur &  
tura noastră, dar asemeni .  
\*se de prins pește, cu «o],<sup>0,001</sup> \*•  
te, retușate de intuiția « F  
dința a editorilor și nu H " " ! ^  
autorului. *Venin de mai* ff, ... \*  
man cu romanul *Luna*? e.<sup>6</sup>  
de același suflet de est» ~  
fost Ion Vinea - dar  
substanța sa ispita unu/1sf<sup>^</sup>  
sic; este un roman desore S, \* \* \* \*  
moarte, despre singuri ^ **TuZ**  
bre, despre extaz și neirrlkf\*  
privite dintr-un unghi \* 5  
estetac consecvent.

. Desfășurarea cărții cuprinde «  
intr-un virtej un număr n «LS  
de personaje într-o rotire concă'  
trica m jurul celui care deținem!  
Iul principal - Andrei Mile, Se  
șes prietenii, se leagă și dczteagl  
iubiri, se prăbușesc vieți și faS  
se reia de la început, ca un fad\*  
copilărie, de adolescență perpetua-  
te la nesfîrșit, depășindu-se apa-  
rența de *Bildungsroman*.

Personajele nu sar etape, nu 8-  
jung de nerecunoscut, ci ele fti  
poartă primele virste ale" vieții în  
plină maturitate și bătrioețe. cu o  
aceeași străduință „de a realcatul  
trecutul pentru a-l retrăi !. cadre  
largi și reale". Ele își păstrează 9  
puritate nealterată de-a lungul des-  
fășurării epice, ca un simbur lu-  
minos și stabil pe care-l ascund  
invelișuri seînteietoare sau putrede.  
Din cînd în cînd, copilăria care te  
continuă în personaje iese la ivea-  
lă, spiritul ei le urmărește „ca SB  
destin care trebuie să se realizeze\*.  
Copiii deveniți maturi se adună to  
ei înșiși într-o sinteză unica și de  
nepătruns, purtând pină la dezag-  
regarea lor un mister intrinsec. Al  
zice că romanul se desface pe două  
dimensiuni, una mondenă și alta  
estetică, ca două atitudini posibile  
în fața vieții. Pe prima dimensiu-  
ne, lumea acestei cărți are Un  
mers rotativ, ea cuprinde o inter-  
ferență de ipostaze, realizîndu-se  
de multe ori ciudate coincidențe.  
Ca și Lucu Silion . din *Lunoteai*,  
Andrei Mile este un însetat de fru-

„monie, aflat într-o căuta-  
is de ambianță și decor  
• satisfac gustul de est.  
A frenetică îl ducea pe An-  
olină feerie, sub candela-  
J\ltoare, între oglinzi imen-  
W^tre umeri goi și parfumați  
in rochii de gală, într-o  
&f^Z. își apăra îndărătnic răs-  
Z vremuri bune in valsuri  
S Uri languroase, in aburi de  
ie și legându-se într-o au-  
rie flori de seră..." Andrei  
^ se risipește cu dărnicie într-o  
ffjx gratuită, într-un dispreț  
• oătare și muncă; emblema  
\* Se o superioritate de spirit,  
chiar o genialitate care nu se  
S obiectiva și care devine inu-  
K tristă. El este un veșnic in-  
"LLjt „de culori și forme"; ca  
fS orul său, el se îmbată cu  
„Su de perfecțiune", un biet  
Se ce va rata gloria și cariera.  
Kj Mile este un căutător de ab-  
Si dar și un făuritor mental al  
ZT\_ j. artă sau dragoste — din  
jgoja continuă de poezie și iluzie,  
țou] balans al lui Lucu Silion  
gt două femei se transformă la  
|Se într-un balans între artă și  
ăgiste, dar în cele din urmă  
jji epocii, chipul car. trebuia  
ggj din piatră și beton secolului  
gț fu dat uitării" și el trece din  
jgre în iubire, atras de aparența  
i pichiralul iubitei, devenit ideal  
• tetuu. Existența ii este eontu-  
ik 4e viețile sinuoase a trei fe-  
Ki - Roua, Tanit, Dalia — ce se  
kjrtesc un timp cu viața lui și  
ft K despart spre a curge libere,  
ilriptic ciudat și fatal aceste fe-  
ricii nume de lacrimă, de mado-  
4<te toamnă pribeagă! (Un trip-  
tămilar întinim și în **Lunatecii:**  
"\*)" Laura și Ana).

este femeia pământului și a  
prostituata pentru care nu  
\* Stistă. „lucruri triste și urite”,  
\* fc vinde resemnată bărbaților,  
\*\* dăruiește dragostea întreagă  
«Andrei Mile, cu o patimă pă-  
«Prin ea, acesta intră în visul  
• Whant al dragostei eterne, al ui-  
\* fi al extazului. Femeie cu  
\* l lungi, sidefii și pure", ea  
\* o promisiune, dar și un aver-

timent pentru destinul lui Andrei.  
El va reuși desprinderea din păcat  
și se va înălța spre femeia-ideal —  
Tanit, dragostea-obsesie rămasă ne-  
implinită, plâsmuire a minții lui  
infierbîntate. „Apariția ei a strălu-  
cit ca o cruce, în fața unui suflet  
gata la toate exaltările cînd moti-  
vul cel nimerit se ivește. De cele-  
lalte femei e plină lumea. Ele însă  
nu sînt în stare să dezlănțuie deli-  
rul unei imaginații în fața căreia  
a stat, vie, o asemenea lumină (...)”  
Ca trăsături, ca stil, ca rasă și or-  
goliu, Tanit era o covârșitoare com-  
parație pentru oricare femeie". in-  
tre ele, Dalia — „ființa vie, ageră  
și proaspătă" — punctează întregul  
roman, răsturnînd viața lui Mile,  
ascensiunea și boema sa. Apariție  
ivită din cotidian și firesc, ea îl co-  
boară pe Mile din sfera idealității  
sale în concret; prin ea acesta eșu-  
ează, comite un compromis cu via-  
ța, află că „totul e artificiu și ilu-  
zie, singurul adevăr e existența  
măruntă, grijile care nu-ți dau  
pace, minutul cu care ești mereu de  
față".

Avînd comun cu Lucu Silion in-  
adaptabilitatea unui spirit superior,  
frica de fixație, Mile depășește me-  
diocritatea și lașitatea acestuia,  
reușind retragerea în apele singu-  
rătății pure, eliberarea de orice  
dragoste; astfel el smulge vieții  
momente de totală împlinire, în  
oare nu mai aparține nimănui,  
contopindu-se cu artistul din el.  
„Niciodată o femeie și el nu vor fi  
o singură flacără mistuind o singu-  
ră durere pînă la cenușa comună.  
Osînda e veșnică, e neîndoielnică.  
Ea sună : fiecare pentru sine. Dra-  
gostea, e un asalt zadarnic a doi  
aliați mîmplători, un asalt care se  
pierde în neant". El are sentimen-  
tul trecerii inexorabile a timpului,  
simte că viața e un șir de farse și  
atunci încearcă eliberarea din con-  
tingent.

Dimensiunea estetică a romanului  
se realizează într-un loc al tăcerii  
și singurătății depline — Vadul Is-  
trului : ținut de basm și moarte,  
unde liniștea devine eternitate;  
„bălți fără contur s-au spart pe

locurile acestea ca într-o catastrofă de argint".

Moartea fratelui său Pierrot în împrejurări stranie, tocmai aici, în locul unde „tăcerea e un parfum de ceară și de flori măcelărite”, este semnalul începutului de singurătate a lui Mile, al amintirii care-l va bintui neîncetat. „Nimeni nu l-ar putea însoți în acea singurătate. Și nimeni nu l-ar putea feri de ea. Iubita e o ființă făcută să alunge singurătatea și să o mintă. Unde e însă acea iubită care să te însoțească în singurătate ca să o împartă, să o simtă împreună? O asemenea ființă și o astfel de iubire ar trebui să împartă cu el mai întâi durerea, care face ca singurătatea să fie atât de adâncă și eternă”. Cunoscând durerea și suferința, Andrei Mile se depărtează de restul oamenilor, se înstrăinează treptat, pierzându-se în lume...

La Vadul Istrului, oamenii suferă de maladia singurătății, se caută cu disperare, însoțindu-se în cupluri fantomatice. Ei apar cu o sensibilitate excesivă — Pavel Mile (tatăl lui Andrei) și Anca Ștefăniță, femeie nefastă, Pierrot și aceeași Anca, prințesa Nicole și fratele ei prințul Mavrogheni, — toate siluete de vânt și ceață, ce poartă pecetea unei frământări devoratoare. Numai pentru Andrei Mile, Vadul Istrului înseamnă regăsirea acordului cu sine, trăirea într-o lume de umbre în care se simte integrat alături de fratele său mort. Poate că într-un fel aici se reface pentru Andrei Mile spațiul unui echilibru visat. Aici putea să uite. „Știa să uite. Memoria lui e ca o tabletă de ceară care ștergea fără preget și fără efort tot ceea ce i-ar fi tulburat liniștea. Când vedea că puhoiul plăcerilor a rupt zăgazul sentimentelor și se simțea amenințat de o mare pasiune, o lua la fugă, la Vadul Istrului”.

Viața îi arată lui Mile o față dușmană. El ratează toate încercările de eliberare: arta, dragostea, echilibrul; arta este abandonată, echilibrul distrus, femeile sunt coborâte la un numitor comun: sferșitul primei sale iubite — Roua —

peste ani, în mi...  
\* care el participa  
tor infiorat, va fi av  
pentru celelalte • T,  
dește a, fi o  
chiar mai puțin decitatS?  
femeie pe care o  
disprețuiești după aceea  
părăsește pentru strămb  
tă a prințului MavroSrf  
.Andrei Mile rărdn?S'n

pare a lăsa \ o m . n S  
o teribilă imaginație hîm%  
va purta o rană veșnic  
stigmat interior, cu orpn  
aleși. El a v a z u t i n S  
iubirilor sale viitoare, t.  
sau Ieronim, îndrăgostit pini-  
bume de cea pe care în  
sale o numea Tanit, propr  
destin, m tatăl său și Anca  
unei aventuri care l-ar fi  
la Vadul istrului in  
țesei Nicole.

Există personaje i. roman ct u  
zbat în valențe de care Mile H  
ferit o viață. Astfel este htm  
construit în stilul eroilor M  
Petrescu, poate un alt ladiff  
drăgostit de aparențe și visuri,  
măsoară iubirea „cu viața, cu eter  
nitatea”. El străbate un aciași  
birint de îndoieli și contradicții  
chiar dacă dragostea lui înoc  
intocmai ca eroii camiliani, «l m  
se poate despărți de femeia jwir.  
care s-a chinuit: „Dar nu ral >  
dezbăra de ea (de Mdcaela = Taatt,  
femeia-vis pentru Andrei Mile —  
A.M.) Sînt încă plin de ființa f.  
sînt infierat de ea, oa și cu un im  
roșu, care mi-a sferit în carne, ia  
sînge. Nici eu nu mai înțeleg. A  
să zici că e o obsesie — îi wirti-  
risește Ieronim lui Andrei Mile —  
dar e mult mai mult. Sînt tmeu-  
cat cu ea și nu izbutesc \* r t  
limpezesc”.

Pentru această lume de respinși  
de oameni ce vor să-și ptrpetacr  
trecutul într-un prezent pe care f  
ratează continuu, oferind lpostax  
pură a artistului, pe care O mmm  
din nou, de înfrinți și însingurau.  
Ion Vinea a creat existența comp  
pensatorie, existența-surogat, »

... joc de mario-  
... i. continuă farsa, cu  
... ? cacali" spi .,leparzi",  
... arotesc Lumea aceas-

Me P t S g a n t i \* Și \* circotași,  
\* & \* t / S constituie o adm:  
3 J \* M V i n e " imaginea " \* c e " \* ș e  
^ ^ pregnantă deei in  
2 t e o adunare de copii  
' ^ . f e s o t l i \* i f a r s e i n c a  
j v P \* \* f f - i c a r t i i , a u t o r u l p a r e  
^ T v ^ e n t - „Oamenii  
j 8 \_ , r i c e v o r s a c a j o a c e ,  
- « C P » Z d e - a a d e v a r a t e a , c u  
, d i s c u t e p e m a s u r a l o r " ,  
« f i i n P M » s p e c t a c o l , l u m e a  
\* \* \* w . n s a s c e n a , u n d e f i e c a r e  
^ S e S n i t u n r o l s a u d e

k ^ t u r a n o a s t r a s e a d a u g a  
I J V Z O O K P i r g u t n c a o f i g u r a  
\_ . d a m G u n a . G u n a  
- S t e t u l a d u n a r i i , f a c a t o r u l ș i  
« J & u l d e m i t u r i ș i d u z i i :  
i n c e l e d i n u r m a , s e r e -

f s u n p u b l i c o . . . . . " . . . "  
» b a n d a d e a d m i r a t o r i , ș i u n  
... i n t e r v i n e d i n a l t a l u -  
C u l t i m a c l i p a . T o t u l e s a t e  
I n e s c e n a ș i s a s i l e ș t i p e c e i -  
\* i t e p r i v e a s c a d i n s t a l . . . U n i i  
d ( K i a p e r i f e r i e , a l t i i i n m i e z u l  
g r a l v i e t i i " . A d a m G u n a v r e a  
\* v a d a c o n f r a t i i a d u l i n d u - l p e  
i i & s t r u g i n d u - s e i n t r e e i d i n d o -  
2 s t o i c a d e a s f a r i m a d r a g o s -  
a l o v i i n s l a b i c i u n e a o m u -  
\* S „ d e f e c t e l e f i z i c e , ț i n u t a , n e a -  
. t u c u r i l e , m a n i i l e , c u s u r u r i l e ,  
S e a ș i a m b i t i i l e " l u i , d e a  
> i f e ' e l e p i n a l a c a p a t . N i m i c  
s t a n d e l u a t i n s e a m a i n  
a a l u m e , n i c i c h i a r m o a r t e a ,  
. i s p u n e e i . A d a m G u n a e s t e  
e l j o a c a r o l u l C r e a t o r u l u i ,  
j s f i n u l u i , a m e s t e e i n d u - s e c u

rolul jucat de fiecare ins, incercind  
sa faca posibilă supremația lui.  
Sintem in plin tragism deghizat, in  
plină farsă tragică. „Fiecaruia, Gu-  
nă îi gindește, îi menește un des-  
tin. E felul lui de a crea ceva. Lu-  
crează cu substanța imponderabilă  
și vie a spiritelor. Atunci e el, in  
taina lui, puternic.

E mai puternic deei toți cei ce-l  
inconjoară, fiindcă gindește pentru  
toți și e chiar mai mult deei atit:  
ii gindește pe ei, ii animă, in cre-  
ază (...) E o mare plăcere secretă,  
să vezi urnindu-se o lume întreagă,  
așa precum i-ai hotărit. Să faci un  
teatru permanent din oamenii vii  
care nu-și cunosc rolul deei poate  
numai după ce l-au jucat".

intr-un fel Gună este și el un in-  
setat de arta, de arta vie cu oa-  
meni in mișcare, cu obsesia recre-  
ării neincetate a lumii, mereu o altă  
lume. Dar Adam Gună est, un in-  
vins, in simulacrul de viață și artă  
pe care-l oferă, tragicomedia pe  
care o joacă și la care asistă este  
anestezicul de fiecare zi, hașișul  
care-l menține in viață. „in fond  
ești Un nenorocit — îi spune unul  
dintre cei veșnic atacați de el —,  
un biet ratat care nu se mai poate  
bucura deei prin intermediul al-  
tuia..."

Cu romanul *Venin de mai*, Ion  
Vinea și-a dovedit încă o dată  
măiestria și talentul de artist; un  
adevărat „bilci al deșertăciunilor"  
romănesc din perioada interbelică  
se perindă prin fața noastră.

in raidurile de mai sus, n-am  
urmărit deei o posibilă interpre-  
tare la nivelul semnificațiilor pe  
care le inchid personajele acestei  
fascinante opere, care însă n-a a-  
juns la perfecțiunea pe care i-ar fi  
dat-o in cele din urmă autorul.

V. P.

## tinerele și probleme ale literaturii

După cum se știe, și mai ales după cum credem cu toții, literatura noastră contemporană a intrat într-o etapă superioară de dezvoltare — aceea a conștiinței de sine, a eliberării elanurilor, a unei lucidități ce obligă. Dezbaterile prilejuite anul trecut de **Programul P.C.R.** pentru îmbunătățirea activității ideologice, ridicarea nivelului general al cunoașterii și educația socialistă a maselor, pentru așezarea relațiilor din societatea noastră pe baza principiilor eticii și echității socialiste și comuniste au consfințit această stare de lucruri, având darul să elibereze energiile încă reținute uneori ale minutorilor condeiului. În așteptarea operelor anului 1972, revista noastră deschide paginile sale unor discuții pe teme atât de apropiate nouă, discuții care în atâtea rânduri și-au dovedit rodnicia, dând prilejul autorilor să-și exprime nemijlocit opinia, crezul artistic.

Pentru că scopul nostru este să vedem transpuse în opere durabile — și în aceasta ne facem dată mai mult purtătorii de cuvânt ai oamenilor de cultură și artă — chemările partidului și ale secretarului său general, tov. Nicolae Ceaușescu, rostite ou o clarviziune care ne-a făcut de la bun început să le sim-

țim ca ale noastre • n<sup>^</sup>.  
mărețele transformări StoEL  
tarii, munca clocotitoare a ±,  
nelor de oameni, v.ti l&S ^  
tradictii, i conflicte rea.f' ^  
pmete, ș, fapte mărețe, emott-  
demne de numele d. o ^ . °

Redați și frumosul și în  
înțelesul lor măreț ' <sup>u b i r . . .</sup>

Folosiți arma umorului, săf  
defectele care s. manife tă -  
cietate și la oameni ' <sup>u b i r . . .</sup>

Faceți din arta voastră un i-  
ment de perfecțiune contL.  
socetățn, a omului, .. S g <sup>TM</sup> \* ' <sup>u b i r . . .</sup>  
dreptăți, ș, echității socialist? ^  
dulm de muncă și viață ^&55  
și comunistă." <sup>\*\*»»" w</sup>

La prima discuție de acest <u  
găzduită de numărul ..  
semicentenarului T.J.T.C. am vroi  
se audă glasul eitorva tineri  
iton . căror profesie de credtett  
va face sperăm, cinste literaturii  
noastre de miine. în acest scop».'  
dația a formulat următoarele *uz*  
trebări :

1. Care credeți că sînt direc\*  
țiile literaturii contemporane  
determinate de responsabilita-  
tea scriitorului și de sensul ac-  
tualității ?

— Cum vă propuneți dum-  
neavoastră, ca tînăr, scriitor, să  
vă încadrați sensului literatu-  
rii ?

2. Cum și în ce măsură lite-  
ratura noastră corespunde pro-  
blematicii tinerei generații ?

3. Cum vedeți funcția ade-  
vărului din artă, raportul din-  
tre verosimilul operei și ade-  
vărul vieții ?

4. Ce legătură vedeți între  
morală și literatură ?

5. Dacă există și în ce constă  
o „problemă” a generațiilor și  
care ar fi soluția ei firească ?



• *tat o perioadă, relativ scurtă, cind la întrebarea „ce și  
răspunsurile au început să se diversifice. Dar pentru  
- floa , ce să se scrie” răspunsul nu era totdeauna găsit,  
numai pe planul expresiei artistice, a amenințat să  
n fel de virtuozitate gratuită, estetizantă, experimentalistă  
^ș putea spune că în această perioadă s-a scris multă  
^alături de viață, de realitate. Mulți scriitori, mai ales tineri,  
\*w si în primul rînd întrebarea „ce” să scrie ci „cum”. Aceasta  
mai o chestiune de gust. Era vorba de responsabilitatea din-  
scriitorului. Cititorul, care așteaptă” de la scriitor, în  
ditie a literaturii române, să înfățișeze frământările omeni-  
aovorului nostru, sancționează, în felul său, fără recurs, pe  
fug de această responsabilitate.*

*documentele din vara și toamna anului trecut, cînd lucruri-  
... spus pe nume, a devenit clar pentru toți că important  
tn vrîm rînd ce spunem. „Politicul” își recapătă azi însemnă-  
wvenită. Opera literară trebuie să devină ea însăși un fapt politic,  
\* „ personală a scriitorului în fața celor de al căror grai se fo-  
ii O angajare pătimașă, care nu exclude greșelile, tocmai pentru că  
eie putem tinde la împlinirea finală : adevărul.*

*\$ îmi propun să scriu despre ceea ce mi se pare mie că trebuie  
eu convingerea că va fi și în numele generației mele. Dacă nu  
'șt, se va chema că n-am scris nimic.*

*Rolul literaturii este și acela de a crea conștiința unitară a  
generații. Tînăra generație are nevoia și dreptul de a simți  
intr-adevăr o generație nouă, cu o individualitate bine mar-  
Simțim nevoia să credem că vom reuși să facem ceva pentru  
noastră, pentru umanitate. Așa au crezut toți, la vîrsta noastră,  
interioară a progresului.*

*că încă nu s-a scris cartea care să lanseze „evîntul de  
' al tinerei generații.*

*'ent, m-aș bucura să nimeresc eu această carte, dar sînt și  
i descopăr scrisă de altcineva.*

*Adevărul asigură perenitatea operei de artă. Dar cum prea  
scriu pentru posteritate — nu l-aș putea crede pe cel ce mi-ar  
acest lucru — adevărul, mai ales în literatură, asigură exis-  
operei de artă. Fără adevăr, orice scriem se naște gata mort.  
noului născut este semnul vieții, al nașterii sale. Adevărul  
de artă trebuie să fie aîdoma cu un țipăt al nașterii. Să se  
Une auzit și să-i bucur. pe oameni. Să-i facă să se simtă cu  
'mult.*

*există o posibilă neconcordanță între veridicitatea operei și  
l vieții, asta dovedește că scrisul este un lucru dintre cele  
șe, mai dificile. Că nu-s suficiente bunele intenții, cmwaște-  
'evărului vieții. Există opere care respectă adevărul vieții, fără  
Istic veridice, o mulțime, nici una însă care să fie veridică  
adevărului vieții.*

*actualitatea literară*

4. Cea mai gravă formă a imoralității în artă este nen-  
încercarea de a trișa, de a scrie cu bună știință  
respectă adevărul vieții Încercarea e vană și-l depărtează  
de scriitor. Pentru mine literatura înseamnă morală vie.

5. Socialismul rezolvă antagonismul și diferențele tot  
„Problema” generațiilor, mai veche și mai omenească  
și mai greu de rezolvat. Se înțelege, generațiile nu se  
alta. cei tineri nu se află de partea cealaltă a baricadei  
Ne unește pe toți, dincolo de orice, năzuința de a face  
pentru țara noastră, pentru ideea de patrie românească,  
Ceea ce numiți „problema generațiilor” eu aș reduce-o  
în jur, la excesiva grijă a celor vîrstnici de a nu-i lăsa  
dea cu capul de prag. De ce n-am avea și noi dreptul  
gerea că putem sta pe picioarele noastre? Printre  
azi apar, sau se moștenesc, atenție! de la generația mai  
unele apucături reprobate de societate. Combaterea lor  
este țin lăsată pe seama celorlalți tineri. De aceea ea este  
cace, neconvingătoare. Pe lângă o opinie publică există și o  
a generației. În crearea și manifestarea ei, un rol foarte  
revine literaturii scrise de generația respectivă

ioana crețulescu

Sigur este că, într-un fel sau altul, literatura dialoghează cu  
rația noastră. Uneori, fie și ca într-un dialog d, surzi. Sint  
că tinerii sînt cei mai fervenți cititori și cei care speră  
să se regăsească în literatură. Conștiința unei tinere  
constituie inevitabil și pe cale livrescă, pentru că  
i.țH . tineretului are prin definiție un caracter intensiv  
mă într-un spațiu al evenimentelor relativ restrîns,  
ale' contemporaneității. Aceste mari probleme, tînărul și le  
prin-o veșnică asimilare a sa cu literatura în care i se  
găsește ecoul. Conștiința unei generații wertheriene nu s-ar fi  
forma fără Goethe, nici conștiința unei generații eminet  
Eminescu. Mă tem că generația noastră, în co  
nu și-a găsit încă literatura, cartea, „eroul”. Probabil  
ecoul conștiinței proprii într-o literatură care i-ar surprin  
du-l să se autodescopere, ca pe o ființă abia bănuită  
noaste. De aceea tînărul dialoghează cu cartea  
receptează ce-i spune scriitorul și degeaba n  
urechUcă se vrea constituit de opera sa într-o complexitate

El însuși. S-ar putea, deci ca literala  
apară tocmai prin acest strigăt explodat în urechea  
dl o literatură prin care generația — r d â  
confuziilor, o ambițiilor de stil pretențioase  
nant, nici la limita unui clișeu prestabilit Reduceri  
sînt odioase pentru artă. Cînd aceasta ofe  
biema „modelor” de care se vorbește atd  
Este firesc ca, negăsindu-se în caițiU  
despre el, tînărul să se  
din alt timp sau din alt spațiu. Am  
are nevoie  
tineretul va izbucni cu  
la orice pseudoreprezentare a lui. Va fi, aeci,

actualitatea literară

de tinerii înșiși într-o încercare de a-și proiecta  
scrisa rătăcit pe coordonatele epocii pe care o trăim, în con-  
cștință cu toate problemele morale, intelectuale, sociale,  
Conc care și le pune societatea noastră, în desfășurarea ei

Antă de pildă, că ne trebuie o literatură a formării  
lelectual de azi, o carte despre adolescentul care se află  
clemelor integrării lui sociale, despre omul care aparține  
Evitați, care își „începe” profesia, etc..  
Jhind lucrurile, un răspuns global la întrebările anchetei ar  
literaturii actuale aș vedea-o în autentica ei problema-  
contemporană (includ aici și dreptul de a visa), folosind  
bilitățile „discursului” literar, toată experiența limbajului  
Prin aceasta văd și responsabilitatea scriitorului față de  
7 iată de viitor, ca și legătura dintre morală și literatură.  
i JL din conștiința scriitoricească a pseudoproblemelor și aven-  
t luiie ale imaginației. Evident, literatură este un produs al  
PI dar nu are dreptul să se joace de dragul jocului, așa  
are dreptul să uite esteticul de dragul discursului strict

lățește literatura care deformează conștiința omului despre  
și literatura care înjosește demnitatea scriitorului. Din  
\*\*Lj de vedere, nu văd între generații nici o nevoie de punți,  
Sftgg adevărat, chiar și polemic, dar în care nici unul dintre  
dori să nu se prefacă a nu înțelege ce vrea celălalt.

cristescu

l:  
ajuns la un moment dat să se creadă și să se discute intens  
z l literar românesc despre scopul moral al artei văzut prin  
troului exemplar și al discuției moralizatoare. O lungă expe-  
Uterdră a dovedit că opere născute din aceste bune intenții  
plat să fie neizbutite sub aspect artistic, la acestea contri-  
\*e fi modul forțat de a concepe rostul moral al artei, dar  
a lipsa unei tratări artistice. Nu trebuie făcută în nici un  
elație între tema morală și eșuarea artistică a operei. Marii  
iintotdeauna au crezut în capacitatea literaturii de a inter-  
mod pozitiv în educarea publicului, în creșterea nivelului  
printr-o bună, corectă, reală citire a operei.

excluea necesitatea ca opera să dea verdicte morale  
proces sau să ilustreze teze de comportament. E un lucru  
rine înțeles acum, pentru orice adevărat cititor și pentru  
stor. că sensul moral al artei stă în valoarea artistică a  
mare creație artistică pledează pentru frumos și prin  
tru a trăi frumos, a gândi frumos, a înfrumuseța lucrul,  
timp, ea are o coordonată imperativă și emulatorie. Există  
, între nenumăratele cărți ce apar, și pentru educație, și  
pularizarea ideilor generale etice, rolul literaturii fiind să  
toate aceste lucruri. Sensul moral al creației este implicit.

lui Balzac, autorul ținea să și dea hotăriri judecătorești,  
«au să ridice în slăvi. Spunem astăzi că literatura avea pe  
Jornă naiv-moralizatoare. Treaba aceasta de acest fel este  
~"r, articolelor de jurnal, rubricilor educative ale ziarelor,  
se așteaptă ceva: capacitatea de a fi adevărată, de  
de a tulbura și abia prin aceasta de a stârni dispute

actualitatea literară

în mintea cititorului, și de a-i sugera calea spre mf  
 nu-și poate îndeplini rostul decât supunându-se legilor j ' « < « W  
 Cîtă vreme va reflecta, nu va putea copia. Pe de altă' \*\*\*s tenia»  
 artă nu poate fi o aridă discuție morală, de vreme c 'xixix' «P© a\*s  
 să înfățișeze viața complexă, umană, și nu niște L \* \* \* «maU  
 Există, desigur, și cărți-proces, în care două idei cont? \*° °P«ij»«.  
 bătute, dar finalul nu înseamnă în mod obligatoriu , \* , <fc».  
 Aceasta e condiționată de societate, de momentul ista '°°° ^wfej  
 ferent de finalul disputei, dacă viziunea autorului creț°' ^\*  
 fiera binelui, cînd acesta nu izbutește să se afirme \* \* \* «sfcteu  
 operei nu e realizat. Cu două decade în urmă se scriant^  
 romane în care binele învingea dar personajele cel it \.m«  
 atît de palide, iar cele ce li se opuneau atît de scelerate - \* \* \* «\*&  
 pare că toată lupta era incredibilă, romanel, resvective ff \* \*  
 losul etic minim sau nul. Dar aceasta nu înseamnă că \* \* fc"  
 operă literară mare, universală, fără a servi prin miile.°° f\* k. ^.  
 tistice, noblețea vieții, frumvusețea ei etuco-umană. ° \* " fi»\*

Se mai poate discuta și la un nivel practic, al sensului educație  
 us. ucturau vine parau, uctur, perfect. U mare operă literară, indi  
 ferent de subiectul pe care l-ar trata și de metoda tehnică folosită,  
 impresionează un cititor așa cum îl impresionează și o casă super  
 construită. Il va face să se gîndească măcar cu admirație la talentul  
 inteligența perseverența, înțelepciunea realizatorilor.

gabriel gafița

1. E greu de spus „direcții”. Umanitatea trăiește un proces corRÜtz  
 de redefinire a unor valori, idei și concepte existente. Civi&mk  
 materială, tehnica, pe de altă parte, manifestă o tendință accentuat  
 spre aflarea unor exprimări și modalități sincere, care si ning  
 în evidență noi disponibilități ale lucrurilor cunoscute. Fără Jndotel\*.  
 și literatura caută potente noi vechilor tehnici și procedee, creect  
 sugestii, propune soluții inedite, ceea ce explică și diversitatea dir<»  
 fiilor de azi. Un element recurent poate ? Cred că raportul offi-eobs»  
 tivitate este pentru literatura contemporană măsura comuna a ne.  
 jorității direcțiilor literare.

2. Din capul locului trebuie spus că nu există un exponent ana\*  
 me al unei generații. Fiecare încercăm să exprimăm cite ceva A  
 conștiința generației noastre. Mulțimea d. răspunsuri este inena  
 și cu toate acestea rămîne mereu ceva nespus, ceva care ne scap/i fi  
 care se va descoperi mai tîrziu. Orice generație rămîne — vai! da-  
 toare momentului în care trăiește.

3. Nu cred că există vreo formulă literară care să nu porneatca.  
 într-un fel sau altul, de la adevărul vieții. Altfel nu s-ar justifica fi  
 mă îndoiesc de posibilitatea ca o asemenea literatură să rirnM  
 Proporția în care s-au spus adevărurile epocii apare clară mal ttrri»  
 La marile opere adevărurile se confirmă și se revelează te  
 De obicei, umanitatea devine conștientă cu întîrziere ie adewmfW  
 fiecărei epoci.

4. A stabili respectiva legătură înseamnă practic a defini f«» |P\*  
 literaturii. Aceasta din urmă acționează modelator asupra conjwa-  
 țelor atît prin adevărurile ce le comunică precum și P^m fr^ow»  
 exprimat de fiecare autor în parte. Frumosul etic și estetic. ^ |t  
 că adevărul și frumosul sînt două componente ale moralității, »ww

icărei opere literare, categoric literatura — adevărata  
 jiiife „te\_\_\_\_\_sau nu poate fi deit — morală.  
 „\* constitui într-o generație și a te declara ca atare nu In-  
 i.'A „. u, „. tot ce s-a făcut înainte, sau se face în vremea ta,  
 0)0 „ IT înseamnă a continua creator. Căci ar fi trist pentru o  
 f” „ă nu meargă mai departe, cum la fel de trist ar fi  
 „jtf^ nenerație mai veche care, uitând situația similară în care  
 Tlntru foda, ar refuza să-i înțeleagă pe cei tineri. Generațiile  
 pi „irstnice sînt și cele mai puțin răbdătoare; dar nerăbda-  
 „? i\*“ pvalică prin dorința de-a scrie mult, bun și repede, pentru  
 <\* lef\* j .i. i. cultură. Personal, nu-mi închipui că cineva îmi  
 „staiifm tnu „\$ „. ocup locul cuiva. Egoismul de generație nu-l  
 „ți lfi i „u caut să-l înțeleg. Privesc generațiile dinainte și pe  
 „„y „ne așa cum aș vrea să fie privită și generația mea  
 „Z vor veni după noi.

#### 4 tandru grigore

i  
 „ pentru mine nu există o marcă simbolistă sau una expresionistă a  
 „Joutfl ei pur și simplu Bacovia, ca fenomen poetic ireductibil.  
 „msws supraviețuiesc tot atâtea mișcări poetice cîte personali-  
 „ devorate ne luminează veacul. Și ne luminează cu atît mai  
 \* „. it responsabilitatea lor este exemplară. Mai ales, sub zodia  
 S ciudată și explozivă a poeziei. Și totuși, nu trebuie să te naști  
 „exagerat simț al eternității, ca să-ți dai seama că în poezie, „di-  
 S e» se scufundă în cele din urmă în arhiva literaturii. Și dacă,  
 Mdetă sînt readuse la suprafață, fenomenul se explică fie prin apro-  
 lor de un adevăr poetic, fie de o conjunctură nefericită cînd poe-  
 S» forțată să-și uite propria ei istorie.  
 Ut mi-am propus și nici nu cred că dacă mi s-ar propune aș  
 S multumî rigurile unei alte școli, deit pe cele ale uneia stră-  
 ța care am optat de la început și într-o singurătate nu tocmai  
 Mture. Mi-e deajuns că scriu. Și scriind, încerc să tîgăduiesc,  
 t sicar să uit strania eroare a înțeleptului elin care exila, dintre  
 jsefe utopiei sale, poate pe cea mai umană și tulburătoare. Dar  
 ythdu-mă asupra ideii de responsabilitate, mi-aș permite să  
 •raac mărturisirea unui foarte discret și mare prieten într-un  
 „4e înaltă ceremonie :

jfeie, soră a acțiunii și mamă a întregii creații”.  
 Mu nici un verset al vechilor mitologii n-a sunat mai profund  
 mi adevărat spre sfîrșitul veacului nostru, ca această exclamație  
 ve o admit ca pe un crez poetic.  
 I întrebările ar trebui dezbătute în special de cititorul de lite-  
 ra. Oricum, aceasta mi-a fost adresată mie și probabil, în această  
 % Dar și așa presupun că oricui îi este greu sau se sfieste să a-  
 \* Calificative pe un teren atît de lunecos. Literatura s-a impus șt  
 yme de la sine.  
 we sînt cerințele tinerei generații ? Vreau să-mi închipui că  
 ' % asupra cărora eu însumi meditez la masa de lucru. Sper că  
 „3\* eerință nu poate viza deit un ideal poetic. Dar cum tirajele  
 •\*lor de poezie (și nu numai ale „scriitorilor tineri”), sînt, ca să  
 fSpnn eufemistic, insuficiente, doar un dialog direct ar mai în-  
 <„tia ia.

Wient, o falsă problemă. Contactul dintre generațiile literare se  
 \*ft aproape spontan, mai de vreme sau mai tîrziu și numai

foarte rar prin opinii tranșante, ireconciliabile Un  
dar deloc neglijabil prin consecvența cu care se întin-  
dintre scriitorii, este demarcația dintre cei mai în vârstă  
Demarcația nu ar supăra pe nimeni, dacă uneori n-  
ea o opoziție. Stima față de anii celorlalți este absal-  
tot atât de firesc este și faptul că un criteriu biolo-  
său unei judecăți de valoare, același criteriu operea?  
rația tinăra, cred că nu acel „nombre des anneés” în i-  
nus, confirmă valoarea. Căci ce înseamnă a fi sau a  
tinăr? O mare gogoriță, cum explica la o consfătuire  
distins poet. O simplă incursiune în istoria poeziei ar  
tiv apele. Și pentru că aștept să-mi apară alt volum d-  
rog să mă credeți că sînt tot atât de bătrîn ca și morții

Julian Neacșu

Cum încă se mai afirmă că există și „tineri” scriitori —  
scriitorii pur și simplu — mie nu-mi rămîne decît să mă  
cum vrea lumea, fapt, de altfel, fără nici o importanță  
tuși să cred, pentru mine, că „tinerii” scriitori nu au și nici  
avea vreoa situație specială în fața unora din problemele literate  
contemporane care rămîn ale tuturor și, slavă Domnului nimama  
i-au lipsit (niciodată). De aceea problema generațiilor -aplicata te-  
teratură mi s-a părut la fel de falsă, neținînd de o estetică anume  
de viața fiecărui scriitor în parte (anul nașterii, anul morții)  
în schimb o problemă a generațiilor de cărți (nu de scriitori), și aceas-  
ta ne poate interesa în măsura în care cărțile pot fi înmatriculate în  
nu scriitorii. Intre cărți date diferite se pot stabili raporturi clare le  
baza, în primul rînd, unor criterii estetice. N-au importanță punțile  
contact individual sau în grup între scriitori, punți făcute, sau ne-  
cute conform temperamentelor și afinităților personale, ci punți  
se pot — și trebuie să se poată — stabili între cărți-opere avînd ga-  
ranția unei depline obiectivități critice. De aici și marea responsabi-  
litate a scriitorului care, adresîndu-se epocii sale, contemporanilor săi,  
nu trebuie să uite că, în măsura în care reușește, se poate adresa și  
altor epoci, urmașilor. În ultimă instanță, invenția artistică este un  
component important al rezistenței speciei umane împotriva timpului.  
Ea îi opune acestuia iluzia unor existențe omenești infinite, creînd, cel  
puțin în intenție, o egalitate de durată în adversitatea om-timp. Bio-  
grafia unei capodopere este infinită, iar prezența, contemporaneitatea  
autorului său prin ea e perpetuă. Artistul nu este o excepție, ci est-  
doar un reprezentant al uneia din invențiile umanității și eipiroS  
ceeași aspirație a nemuririi. Pentru că fiecare se exprimă într-  
c-  
nume fel, prin ceea ce face, unul cîntînd, altul făcînd case, bîfînd  
cuie și așa mai departe. Desigur, oamenii nu fac un singur lucru, dor  
dintre toate numai unul va fi făcut cel mai bine, și aceasta s-ar nuni  
vocație. De aceea, dacă se va întreba de responsabilitatea scriitorului,  
va trebui răspuns firesc că scrisul este modul lui de a se exprifa o-  
lături de ceilalți oameni. Și nimic nu cred să fie mai prețios pentru  
el decît euvîntul. Un autor care are idei, dar nu are cuvinte, nu  
interesează mai mult ca oricare altul. Mulți au idei, — unii chiar spun  
că nu au timp să și le romanzeze — dar aceștia mi se par mai  
decît ceilalți, măcar pentru că recunosc că le lipsește euvîntul. buma  
literară de azi este făcută de scriitori — în cărți, nu în actele Vf-  
— și de aceea trebuie lucrată tot de ei, șlefuită, chiar cu riscul de a  
încălca o gramatică (peste o sută de ani ori cum depășita!).

Aura umană este mereu aceeași, și unele din elementele sale  
 ^"toie sânt creația, sentimentul, capacitatea de a te emoționa  
 ^hid luptînd, fiind învins sau învingător. Și, desigur, aceș-  
 " ' aspectele lor particulare de la noi, din societatea noas-  
 U\$ j. general, literatura în special, obțin dreptul la eternitate  
 • Art> .. descoperă în structură și este o insuficiență artistică și o  
 - omu, terie să culegi informații sumare (de exemplu din medi-  
 ^a . . descrie o dramă sau o comedie umană. Pentru aceasta,  
 „„' . n>ernetică bine programată ar fi mult mai pregătită. Senti-  
 Sje^i,teresează în ceea ce ar, profund omenesc și nicidecum în a-

^P^ria orbitează îndelung în jurul acestor întrebări pentru că  
 \* T'este solistul care, atunci cînd cîntă face orchestra să tacă.  
 WStnru însă dirijează, și de-aceia și cel mai insignifiant instru-  
 F&f. jalset îi poate denatura partitura, descalificîndu-l. Prozatorul  
 obiectiv cît timp își acceptă experiența într-o realitate determi-  
 \* i devine subiectiv atunci cînd interpretează în cărțile lui aceas-  
 "titate determinantă. Riscul său se numește timpul judecător, care  
 &-''fofrînge sau nu, în măsura în care opera sa se întemeiază sau  
 I- cuvînt și pe o concepție filozofică înaintată, răspunzînd sau nu  
 imanențelor epocii sale. Literatura nu poate fi definită în afara con-  
 2& sale existențiale și a condiției sale estetice. Condiția sa existen-  
 se referă, deci, la realitatea naturală, socială, politică, materială.  
 %Zmia estetică, determinînd substanța operei, nu poate fi ruptă de.  
 Hteusta. Prima aparține operei și scriitorului, cealaltă numai operei.  
 IS ne gîndim numai la proză observăm că ceea ce e nou și viabil  
 jSjlzi în ea nu trebuie să uimească, pentru că era de așteptat. Realii-  
 za naturală s-a schimbat și ea, datele, aspectele de geografie, de et-  
 nografie, de urbanism sau de ruraUsm, ca să numim numai cîteva  
 difrtre ele, fiind acum mult mai nuanțate, ca și, în primul rînd, reali-  
 za social-politică. Toate acestea nu înseamnă însă că au degreivat  
 ffoza de tot ceea ce o împiedecase înainte să se impună substanțial,  
 ptrsistă încă destule erori și confuzii profund defavorabile creației,  
 fstțotriva cărora trebuie să luptăm pentru a justifica alegerea scri-  
 Slii ca posibilitate omenească de maximă rezistență împotriva tim-  
 pjuj. Prin tot ceea ce face, scriitorul nu se poate despărți în nici un  
 fl de cititorii săi, fiind alături de ei, încercînd să-i reprezinte cît mai  
 giev&rat. El scrie despre și pentru oameni, indiferent de împărțirile  
 intrare privind vîrste și capacități de receptare. Ca scriitor român,  
 mii pentru poporul român din mijlocul căruia faci parte, pentru Urn-  
 ii română, pentru realitatea în care ești acum, aici. Actul acesta de  
 responsabilitate determină un destin literar și constituie povara cea  
 mi grea care apleacă umerii celui care scrie. El are drept susținători  
 fi prieteni pe toți cei care s-au născut, se nasc sau se vor naște, pen-  
 tru co poartă în sine imensa dorință de a nu muri niciodată. Fără a  
 înceta să reprezinte o aspirație universală, scriitorul este determinat  
 k existența sa istorică și socială (eticul e implicat în literatură, —  
 fiind determinant și nu determinat de estetic).

maius robescu

1. Literatura română de azi se produce într-un anumit cadru, cu-  
 noscut atît scriitorilor cît și cititorilor. Un cadru istorico-politic a că-  
 ni descriere comportă un număr neprecizat de pagini și depășește,  
 trident, puterea mea. Dincolo de această determinare, în termeni strict

literari, mi-ar fi greu sa recunosc „directiile” D  
 auzit vorbindu-se de „curente” în literatura noastră\*  
 chiar de critică directoare. Curente sunt însă **generații**  
 mai istoria literară își poate permite să opereze p.  
 să urmez nu o „direcție” ci o cale, care s-a născut  
 aprecierea culturii române ca univers independent  
 cii si din **rigoarea propriei înzestrări.**

2) Conștiința tinerei generații a fost modelată etic  
 anii socialismului. Conștiința estetică a tinerei generații  
 tradiției. Adică, pentru poezie, îi vine din **Eminescu**  
 cova, lui Ion Barbu. Cu armele **textile pe care le**  
 unor asemenea opere e întâmpinată lirica prezentului  
 legătura spirituală cu predecesorii, poetului contemporan  
 noutate, o noutate artistică ce ar trebui să reprezinte  
 tații vremurilor, a noutății de simțire. Nu cred că de  
 generație cere una sau alta ci, de la oricare scriitor totul  
 3) Sunt adevăruri pe care nimeni nu le dezmente  
 care, laolaltă cu un mare număr de oameni, crede și  
 doar în funcție de aceste adevăruri trebuie el judecat  
 au fiecare adevărul lor, singurul care-i face vrednic  
 nu se înțelege că asemenea adevăruri pot fi inventate

ale lumii, ale epocii, ale societății cel puțin tot  
 Numai că artistul le numește cel dintâi. Asistind la  
 arate astfel. Dar, în toate, ei umplau sala, adevărul nu  
 teia lor ci de partea lui Caragiale.

4. Neapărat. De altfel morală în sine nu există decit ca pretext de  
 meditație. Morala e implicată în acte, în felul cum omul vorbește  
 vorbește, în ceea ce construiește și în ceea ce distruge. Iar morala  
 opere literare nu poate fi izolată în câteva fraze, ea constă în  
 profund al operei. Tot astfel o carte despre care presupun că ar face  
 rău cititorului nu face rău decât dacă e singura carte citită. O  
 singuri carte nici bine nu poate face, chiar dacă e menită să facă  
 bine. Moralitatea artei nu . conținută într-un singur exemplu, fie  
 acela și genial. Moralitatea artei acceptată ca fenomen constă în  
 puterea de a fi admirată, de a „îmblinzi”. Dar pentru aceasta, arta  
 trebuie să fie mereu aproape de oameni, și întreagă.

5. În chip firesc, oamenii cu vârste apropiate, având și o formație  
 asemănătoare, au și sensibilități, adesea, consonante. Este o  
 ceta un fapt. Dar un fapt încă și mai important este că deosebiri  
 de vîrsta nu sînt nici pe departe atît de puternice precum afiniții  
 spirituale. Un scriitor al generației mele, de pildă, îl poate simți pe  
 Marin Preda mai apropiat decât oricare coleg de vîrsta. Mai degrabă  
 decât certificatul de naștere unește tiparul sufletesc. Totuși, problema  
 generațiilor există, și de aceea îmi permit să denunț ca pe efectul  
 unor acțiuni care, mai presus de înzestrări și sensibilități, au reunit  
 interese. Unele reviste au și probat, din nefericire, aceasta, bineîn-  
 teles, în dauna reflectării corecte a fenomenului literar. Și lată  
 ci rut întrebăm acum de soluția problemei, de parcă ar fi altceva  
 decât titatea profesională, decât devotamentul pentru cultură, altceva  
 decât meditația comună asupra condiției scriitorului care ne poate  
 lefi. »  
 în succesiunea naturală a generațiilor stă problema, ci în spin  
 grup. Despre acesta Ion Barbu spunea: „... mă jignește, obligă  
 să-l compar cu nevoia organismelor primare de a se grupa în coionn



tră este fascinantă din toate punctele de vedere, și pentru că este cea în care se petrece singura intern conștienți. Orice om își asumă (dacă și-o asumă) „odului în care-și trăiește această singură viață, iar k . j. și „ai acut, poate chiar ca o „vină”, această grea sider că literatura (unei epoci, unei țări etc), spre % alte îndeletniciri, este numai suma realizărilor indivi-criitorilor epocii, țării etc). Scrisul a fost și rămâne, sînt îndeletnicire strict individuală. „Spiritul de echipă” care ezent, cu strălucite rezultate, de altfel, un mare rol în Kunțifică de exemplu, este inadecvat literaturii.

Generație (de azi și din totdeauna, pentru că nu se adre-scriitorilor această anchetă) vrea un singur lucru de la adevărul, exprimat cu mijloacele specifice artei lor. Afirm i ra noastră actuală răspunde insuficient acestei exigențe.

4J\*•I ^artistic poate, bineînțeles, să nu corespundă adevărului vie-^amsul coincidenței situațiilor de fapt sau asemănării persona-AM trebuie să fie cel puțin tot atît de puternic (convîngător) &%kifpsta indiferent de mijloacele prin care este zămislit. Dacă ii reușește să lumineze măcar o parte din „lumea” sa și, prin \$-O facă vizibilă cititorului, adevărul său artistic se va impu-Jfintta unui adevăr al vieții. Literatura nu este o minciună pen-Jfirmusețarea vieții, ci este viața transfigurată artistic. Acei ^Sittovorburea curentă, spun, în deriziune, despre o situație, despre "KtBİare, că „asta-i literatură”, că e „ca-n filme”, cu sensul de ^ESrct nu-și dau seama că aduc un involuntar elogiu forței ade-JETartistic care li se impune cu puterea unui adevăr al vieții în 5f«j au puterea să creadă. "Veridicitatea operei literare nu trebuie TLafirme, ci să înglobeze — depășindu-l și generalizînd — adevărul ift Jar acesta nu are menirea să ratifice adevărul artistic, ci doar iijjt «port germinativ.

„problema” generațiilor nu există și, deci, nu interesează decît d giniră în care mediul (climatul) literar joacă sau nu un rol în gggfa literară a scriitorului, deci tot ca chestiune de sociologie li-  
**Așa** cum am spus, scrisul este o îndeletnicire strict individuală, gMgnJ este, nu poate fi decît și trebuie lăsat să fie singur cu el tgjt ta fața hîrtiei. Desigur, însă, că — în sensul susmenționat — "fiofitabil scriitorului tînăr să se știe contemporan cu scriitori no-Jlfirmați înaintea sa. Acest lucru nici nu-i mărește talentul, nici gdlwțferă. geniu, dar îi dă sentimentul de mîndrie al apartenenței uiirt&slă a demnității umane.

stănescu

**Am** avut, citind prima întrebare, senzația imediată că ea îmi a-NfH, că trebuie să mi-o revendic în exclusivitate.  
 „Că nu greșesc dacă afirm că literatura noastră actuală se «wă sub semnul lucidității și al firescului, înțelese ca realități mtke și că responsabilitatea scriitorului contemporan față de epoca una și aceeași cu responsabilitatea față de sine însuși și de \*•\* său. Pentru că unica vocație a scriitorului român a fost și tre-

actualitatea literară

buie să fie responsabilitatea. In măsura in  
ponsabilitatea liber înțeleasă și acceptată a s  
sa, am putea vorbi, cred, și de responsabilitulTep^ii

— **E** preferabil, în **ceea** ce mă privește, să ră **S**  
punct al întrebării **nu în** scris ci cu toată' r, i **V&** ia  
— **Literatura adevărată** (și numai ea) la m n ^ i • \*\* \*crfk&9  
O operă literară are valoare de adevăr nu ^f^^-  
niște realități, **ci** când le numește: când le acceptă \*\*fcfci||£  
ge în mod conștient. Când scriitorul îi conferă fa \*t t ^ \*\*•  
gularitate, noblețe și însutite semnificații morale etice \*\* I

Cred că întrebarea a **5-a** s-ar putea pune 'altfel - «,  
ceptăm sau nu moștenirea literară ? Cred că, în, m& ce \*i\*AtWf ^  
comunică niște adevăruri etern valabile. KstantacT't «V  
contemporană și literatura generațiilor mai vechi „oale **A** m i w \* î \* »  
**tic** neglijabilă. **Osmoza** lor **e** permanentă și eficace **M e L 1**  
terare în totalitatea ei, este unul singur, modalitățile is ^f\*\*\* i>  
planul limbajului faptul nu se verifică. «# «4. **Jb**  
OL

**Credem** că, în esență și în final, după atâtea dezbateri **M**  
a se găsi soluții, gesturi creatoare care să asigure o exgreife tf  
mare a tinerei generații în literatură și în lirica etică și gnJait  
putea șterge tot ce s-a spus, fiindcă multe dim cele afinr,ate-rt \*\*\*  
cum am fost formulate trebuiesc alăturate procesului ereartU\* m-  
turi a individului, uitând tot oe a citat spre a lăsa loc iăt^or  
creării individualității, a personalității. în esență și în final **Ttiu'**  
că principalul în afirmarea tinerei generații sint cărțile realiăitiSS  
care să se lege de lanțul creațiilor în timp. —nr, m p

VJt

## siăptnirea limbii

Așa cum sunetele luate izolat nu .. o valoare artistică, tot așa și cuvintele, rostite sau scrise la întâmplare, nu au o valoare literară. Acest adevăr scos din experiența de "toate zilele e destul ca să desfășoare orice speculații cu privire la vreo putere ascunsă, misterioasă, imprevizibilă a cuvintului, putere pe care poetul ar avea menirea s-o descoperi, s-o desprindă, s-o folosească, s-o dirijeze, sau căreia, dimpotrivă, să i se supună, lăsându-se dirijat de ea.

Pentru scriitor, limba este, pe lângă un mijloc de comunicare cu ceilalți oameni, și un mijloc de construire a operei literare. O obligație principală a scriitorului (talentul fiind bine-înțeles presupus) este să stăpânească limba. Se face uneori, în privința asta, o confuzie. Se vorbește, de exemplu, despre cuvinte ca despre un material al scriitorului. Lucrul nu mi se pare adevărat. Materialul scriitorului este viața. Vorbele sînt doar mijloacele cu ajutorul cărora el construiește opera, modelînd, după puterile, după priceperea și după felul său propriu, materialul brut pe care îl ia din realitatea vieții.

Stăpînirea limbii este de o importanță covârșitoare în arta lite-

rară : fără ea arta literară chiar nici nu poate să înceapă.

Se învață stăpînirea limbii ? Aici, ca să răspundem, trebuie mai întîi să facem o deosebire. Limba maternă (pentru că de ea este vorba, scriitori care să scrie într-o limbă străină tot așa de bine ca și în limba lor fiind numai rare excepții) fiecare o știe din leagăn și, datorită învățaturii din școală, o stăpînește mai mult sau mai puțin bine. Totuși, această slăpînire nu reprezintă un element de artă literară. Un om de știință care stăpînește limba și exprimă cu ajutorul ei în chip limpede și subtil adevăruri științifice nu face artă literară. Aceasta începe abia atunci cînd intervine în cel care scrie preocuparea de frumos și intenția artistică. Un scriitor lipsit de această preocupare și de această intenție este de neconceput. Atîta doar că unii scriitori dau dovadă de mai multă grijă în ce privește frumusețea stilului și alții de mai puțină. Sadoveanu este un strălucit reprezentant al celor dintîi, Rebreanu un reprezentant tot atît de strălucit al celor de-al doilea.

Preocuparea de frumos trebuie, firește, cultivată, așa cum trebuie cultivat talentul în general. Stăpînirea artistică a limbii se arată mai puțin, cred eu, în alegerea cuvintelor și mai mult în construirea frazei. Nu vocabularul determină în chip fundamental stilul unui scriitor, ci felul în care un scriitor construiește fraza. Vocabularul este al tuturor, construcția frazei și a perioadei, făcută cu respectul strict al regulilor gramaticale, aparține totuși scriitorului, prin anumite întorsături, printr-un anumit ton, printr-o anumită particularitate topică, deosebită de a celorlalți, însușiri care toate împreună alcătuiesc stilul său propriu. Fără îndoială că și vocabularul contribuie la fizionomia stilului, dar într-o măsură mai mică. Predilecția marcată a unui scriitor pentru anumite cu-

vinte, pentru anumite locuțiuni și expresii, deși vizibilă uneori atât de tare încît ne izbește la lectură, nu este hotărîtoare pentru determinarea stilului.

Tot acest proces complex de căutare, de alegere, de așezare și de construire este o operație a inteligenței. Păreră că vorbele ar avea, în afară de înțelesul lor, un înțeles ascuns, că ele, pe lângă realitate, ar mai exprima și altceva izvorît din simpla lor sonoritate, această părere este cu totul greșită. Un cuvînt sună mai plăcut decît altul, acesta este un fapt constatabil, dar care nu are nimic magic în el. Numai prin sonoritatea lui un cuvînt nu înseamnă nimic și nu sugerează nimic. Cea mai bună dovadă că sonoritatea unui cuvînt nu are valoare artistică este faptul că un cuvînt plăcut, frumos poetic, dintr-o limbă oarecare, poate foarte bine să nu dea nici o impresie de plăcut, de frumos și de poetic cuiva care nu cunoaște acea limbă. Că un cuvînt, pe lângă înțelesul lui, poate să capete semnificații diverse datorită întrebuițării lui într-un anumit sens de către poeți și scriitori de-a lungul vremii și că poate deci să fie încărcat cu poezie, acesta e un lucru perfect posibil și nu are, desigur, nimic extraordinar. Toate aceste semnificații poetice sau de altă natură au valoare numai pentru cei care le cunosc și sînt numai adaosuri care n-au nici o legătură cu sonoritatea cuvîntului. Să presupunem, de exemplu, că un poet ar întrebuița cuvîntul hău într-un anumit fel și i-ar da un accent deosebit, de adîncime poetică. Vor simți, vor recunoaște și vor fi impresionați plăcut (sau neplăcut) de acest cuvînt numai aceia care vor fi citit versurile poetului. Pronunțați-l însă în fața unui om care habar n-are de toate aceste adaosuri și acela nu va avea decît reprezentarea obișnuită a hăului, cu

înțelesul de prăpastie . . . .  
amintirea locuțiunii oît fit  
pre care nu se poate  
gerează ceva poez

Așadar, cuvintele . . . .  
unctul de . . . .

mai plăcute sau mai neplăcute  
sunet, mai bogate în ce  
sugestiile poetice sau mai  
Un poet ține seama de  
totodată, el știe că, luată  
vîntele, nu an au o valoare  
Numai m raport cu alte cuvîntele  
cuvînt capătă o valoare  
Pot să înșir douăzeci  
dintre cele mai plăcute urechii  
nu voi realiza decît o sonoritate  
deșartă. E altceva, desigur  
mele proprii. Acestea de multe ori  
sugerează fapte, stări de lucruri,  
tîmplări sau legende legate de  
Același lucru se întîmplă și cu  
mel, pe care scriitorul le dă  
sonajelor sale și care pot să stea  
într-un raport de potrivire sau de  
nepotrivire cu firea sau cu înfățișarea acestora.

În ce privește numele comune însă și, în general, orice parte de vorbire, acestea capătă, cum am mai spus, valoare artistică numai prin situarea lor în frază sau prin așezarea lor în vers. Aici timpul de activitate al scriitorului este nemăsurat. Rezultatul atîrnă numai de inteligența artistică a acestuia. Inteligența artistică intră într-o măsură în ceea ce se numește de obicei talent și poate că talentul, care e așa de greu de definit, s-ar putea preciza măcar în parte tocmai prin această însușire a inteligenței artistice, care există în germen chiar de la început, dar care, ca și talentul, se închircește, se usucă și piere dacă nu este cultivată prin exercițiu și lectură.

Arta literară e făcută într-o mare măsură din grija de a evita anarhia verbală. Scriitorul trebuie să stăpînească limba, nu să se lese stăpînit de ea.

## j. demetrins

### a min\*îP\* despre tata

**rred** că dacă tatăl meu nu mi-ar «fost tată, aş fi doriit să-mi fie. S&^rea mea despre el mi-ar părea Subiectivă şi m-aş sfii s-o mărturiile dacă nu s-ar potrivi aidoma JT părerea multor prieteni ai lui ^, a unor oameni care l-au cunoscut poate mai puţin, dacă n-ar coincide cu aceea rostită de scriitorii care, după moartea lui, în amintirile lor i-au schiţat chipul, personalitatea.

A fost văzut de ei un om înţelept, delicat, bun, melancolic. Numai în amintirile lui Gala Galaction apare acea trăsătură din tinereţe, pe oare cei foarte apropiaţi ştiu că şta păsfcrait-o pină aproape de moarte, acel optimism, acele izbucniri de veselie care îl făceau strălucitor, scăpărător, plin de farmec. Izbucnirile acestea se iveau tot mai rar, pe măsură ce se îndepărta de O lume care îl dezamăgise pe el, om ce nu ştia şi nu voia să-şi facă loc cu coatele, să pretindă, să se jelească sau să ocărăască. Dar le mai avea din vreme în vreme, așa cum era gata adesea să-şi redobândească încrederea pierdută fie într-un om, fie în împlinirea neaşteptată sau în cea aşteptată care trebuia să fie dreaptă, să iubească din nou ceea ce i se păruse că nu merită dragoste, să-i ierte ceea ce l se păruse a-l jigni pe el sau a încălca cuviinţa şi loialitatea. Găsea ușor pricina pentru care ierta şi

înţelegea, se apleca ou generozitate asupra naturii omenеşti ca să-i înlătore cusururi şi deficienţe, ca să-i găsească trăsăturile preţioase, oa să-i justifice abaterile. Nu ştiu ce predomina în această pornire a tatii, înţelepciunea innăscută, imbogăţită cu tot ceea ce văzuse şi adunase în cugetul lui deprins să privească lumea cu atenţie şi interes, sau o nevoie, mai mare deei înţelepciunea, de a uita răul, de a găsi repede binele, pentru că i-ar fi fost prea crunt să trăiască fără a iubi. Poate că amândouă împlinite, așa că trecerea de la tristeţe şi descurajare la veselie şi încredere erau frecvente, erau însăşi firea lui.

Avea prieteni buni, avusese totdeauna, se născuse cu darul prieteniei, dar nu fusese niciodată oaspete obișnuit al unui cenaclu, al unei cafenele literare, al vreunei grupări. Fidel celor pe care îi alesese, se simţea străin de adunările zgomotoase, de atmosfera în oare poate mai mult deei amiciţia domnea interesul comun, limitat la grup. Participa rar la şezători literare, nu putea suferi să fie el însuşi spectacol, o emoţie cumplită îl muncea zile întregi înainte de a apărea la o astfel de şezătoare sau, în ultimii lui ani, înainte de a vorbi la radio. Pe atunci nu exista banda de imprimare, trebuia să citeşti în emisiune directă, şi tata se

chiinua la gândul unei greșeli posibile, pe care de altfel n-o făcea niciodată. Dacă în aceste zile deschideam cumva difuzorul nostru, mă ruga, privind în altă parte: „inchide-l, tată, incbide-l, că nu mi-e cumsecade!”. Oitea frumos, spunea versuri admirabil, cu o voce muzicală, limpede, fără cinteel pe care il pun indeobște scriitorii în recitarea lor, sculptând sensurile, lăsând firul ideilor să curgă firesc.

Blindețea lui nu era lipsă de vlagă, neputință de a lua o atitudine. Nu, atitudine 'lua și în scris, și în viață, putea clocoti de furie și putea fi aspru din sinceritate, dar era blind și bun pentru că încerca să vadă, dincolo de ticăloșie sau de slăbiciune, biata vulnerabilitate omenească, suferința care se apăra mușcînd.

Munca mult. Era funcționar de Minister, conducea „Biblioteca pentru Toți”, (în tinerețe condusesse colecția „Căminul”, asemănătoare cu B.P.T.) carte ieftină, ușor de purtat în buzunar, sortită să pătrundă în mase, pe care se trudea s-o facă bogată și diversă), scria, traducea. Atita muncă n-ar fi fost eu puțință fără o teribilă disciplină. Odihna și lucrul nu se încălecau niciodată, fiecare își avea orele ei dinainte stabilite, respectate cu strictețe. Dar viața lui, cu toate că era atit de cuminte rinduită, nu devenea un mecanism plictisitor. Ceasurile de odihnă erau petrecute în expoziții, în atelierile pictorilor prieteni, destul de des la teatru. Apoi ne plimbam mult, tata și cu mine. Așa cum se plimba odinioară cu Gala Galaction, cînd a merge pe jos pînă la Mănăstirea Cernica, să-l vadă pe Arghezi, și a se întoarce la fel amîndoi în oraș era un fleac, sau a ajunge din satul Vintilă-Vodă, din munții Buzăului, unde a fost învățător cîțiva ani înainte de a se însura, pînă la Buzău, pe jos, ca de acolo să pornească cu un mijloc oarecare la Panciu, unde era Cocea judecător, nu însemna nici un efort pentru tînărul cu pas ușor și nițel săltat, lungile plimbării pe care le făcea de cum am știut să merg și eu, cu mine, de-

parte m jurul orașului în u lele în care se ridică 'az? - orase noi, n-aveau sfireir ne prindea noaptea

De la începutul iernii tata harta țării „căuta i ^ V o \* » aveam să mergem în „7 ^ are Vacanța lui durTp ^ J ^ \* vi \* », mai. Pentru această lună ii „ economii tot anul și mai J \* făceau planuri în ffecC \* sene peste an în locuri df. ' și de liniște create a nu ^ artiști, era un lucru la car, p, t. H nu putea visa nimeni. h^ aceea cit era de bogată. ICH H năreală în munți, ta dumb avi /- sate, pe maluri de riuri «t ]” ° schimbata era tata la chip «sa mina izvora din el ș. tran Sg ^ fața frumoasă, ochii ințețoșați Z melancolie de obicei, cit era ae sel, de tînăr, de expansiv -

O singură dată, cu mult înainte de primul război mondial, trecuse gram a, fusese dus de un prieten m Elveția, să vadă i m p ^ H n alt prieten bolnav, internat la Davos. Durase puțin acea călătorie îmi mă umple de fericire gîndul că a mai călătorit odată, în 1930, datorită unui premiu cu care Societatea Scriitorilor încununase romanul lui „Monahul Damian”. M-a luat și pe mine cu el atunci. Un medic prieten mi-l recomandat în taină, înainte de plecare, să nu-l las pe tata să se obosească, să meargă mult, să se culce tirziu, pentru că il socotea epuizat, chiar bolnav. După un obositor drum cu cl. III-a, am ajuns la Veneția, primul popas. Minunatul oraș a schimbata oboseala și emoția lui într-un entuziasm adolescent. Zile și nopți am umblat amîndoi, și nu știu care din noi era mai proaspăt și mai viu, în Veneția, în Milano, în Paris, în Viena, el uitîndu-și oboseala, eu uitînd recomandările medicului, ca niște spiriduși fără somn și fără tihnă. Ahea mă mai puteam ține de el. Ahea atunci cincizeci și doi de ani. Redobîndise optsprezece. S-a întors acasă plin de putere. Peste aproape doisprezece ani avea să moară în plin război, cu înfățișarea unui om foarte bătrîn, des-

\* istovit, prost îngrijit în spi-  
rit în care s-a sfârșit, nemaiim-  
pândindu-se mizeriei, morții oare  
poate oare devreme, dintr-o boală  
venită; „... fi fost să se vindece,  
să-l fi vădit\*.

și amar-  
în ultimii ani ai vieții revenise  
la „Poezia, și răisită de mult. Dai-  
-V' de ptoiazie a fost întotdea-  
citiW și receptiv pentru forma  
- „... aaltora, și gata să imbrăți-  
%P talentul tinăr, graiul proaspăt,  
Imaginea medita. Nu-și înghițea,  
ISincit entuziasmul, Si spunea și  
lui care îl trezise în el, o spunea  
Sfaltora; să se știe, să facă cunos-  
cut omul tinăr care îl părea lui  
^ n i c să i se deschidă mai ușor

drumul. Dacă era departe, se în-  
timpla să-i scrie necunoscutului  
care îl emoționase.

Cînd am început să scriu eu,—  
și doar o dorise, de zeci de ori îmi  
spusese că ar vrea să-i fie copil  
Mihail Sebastian, care a debutat  
înaintea mea, — nu s-a grăbit să  
mă laude, nici să mă dezaprobe. A  
așteptat încordat părerea altora.  
Se temea că nu mă poate vedea  
obiectiv, se temea de îngăduința  
dragostei lui pentru mine.

Și dacă însăiez de data aceasta  
mai mult decît niște amintiri, dacă  
fac o mărturisire, trebuie să spun  
că tata a fost cel mai mare dar pe  
care mi l-a făcut viața.

## v. demetrius

### gloria

Se depărtase de culmea stearpă,  
în oare își avea cuibul, și de codrii  
întunecați, pasărea care vede norii  
pe pămînt și urzeala fugară a ful-  
gerelor scânteietoare și fierbinți :  
de sus, ca soarele.

Sburase mult, întins, fără să bată  
pripit din aripe, ca o tîrlie pe un  
ghețuș neted, în liniștea de fund  
de ocean a largului cer.

Apoi, într'un tîrziu, cînd munții  
și pădurile rămăseseră mult în ur-  
mă, vineți muniții, și negre păduri-  
le, își întinse vîslele ca pe două  
paveze și încremenise în văzduh,  
uitată de dorul ce-o mănase și o  
imboldise ca o sete.

Stătu multă vreme neclintită.  
Lumina se oprea în dreptul ei ca  
de o stavilă, și o pilnie tot mai  
largă de umbră cobora din pasărea  
uriașă. Nemișcarea o pogori de la  
un timp, cîțva, — apoi mai mult.

Cîmpia, arsă de secetă îndelun-  
gată era galbenă și cenușie. Pînă  
și păpurișul se uscaseră în marginea

bălții nelămurite, secată acum ca  
un ochi stors.

Vulturul, în cumpăna aripelor,  
despărțea nemărginirea dintre soa-  
re și pămînt. Pasărea-fiară, năpas-  
tă căzută din cer asupra vietăților,  
ca trăsnetul, mai stăpînă în rega-  
tul ei decît leul, se odihnea plutind  
peste șesul încins.

La munte plouase și, pe toate  
văile, coastele și tăpșanele, erau  
turme de oi risipite. Și ieri vultu-  
rul ridicase un miel și îl duse în  
ghiare pe stîncă. Pădurea, și ea,  
în desîșurile și luminișurile sale,  
colcăia de viață de pradă bună.  
Dar vulturului îi abătuse să zboare,  
să se ducă departe ; ca o chemare  
il mîna și-l purta.

Aici, pe șesul cu marginea în  
cerul boltit, ochii strălucitori ai pa-  
sării de pradă, înștiințați fără vreme  
de orice mișcare, zăriră, din-nal-  
tuni, pe lutu-mpietrit, o tresărire  
de viață.

Țișnise din pământ, din groapa în care se adăpostea, o lighioană mărunță și se așezase, ca un om, să cerceteze, un popindău, un fel de șoarece de câmp, care nu se uită de obicei pe sus, ci pururea înainte și neconținut întoarce capul în toate părțile.

Ca un virtej cu largi și liniștite ocoluri se roti zburătoarea uriașă, apropiindu-se mult de fața oimpii.

Jivina pirpirie sta țeapănă, ca incremenită, prefăcându-se că privește departe și vulturul crezu în nemișcarea ei. Dar fusese văzut și era așteptat.

Ca însuși gândul ei de iute se năpusti pasărea de pradă. Toată puterea și-o pusese în gît, ca să izbească și să-și înfigă ciocul încir- ligat în vietatea plăpândă.

Dar popindăul, car\* ' :  
raitele prin v â z d u ^ ^ s \*

cind ciocul năpraznic IZ J<sup>TM</sup>'

S . i w i p a m i e t a i ^ S i S £

Amețit, vulturul, stem» A  
se lăsă neputincios pe X&I •\*\*  
un om vlăguit. Măruntă'fivirf' \*  
pede,ștnd bin. ce far\* \*TM-> \*\*\*  
o aripă a pasării fataSe s L \* »  
pe gît. Rupse, fără ^ ^ J »  
țu. Pielea, carnea de coarde " J ^ "  
lui golaș, sus, și , , viri ,w \*  
de adinc, botul d. sobolii % P U I I  
se rupse... creierul l°u Cul |

Pajura împărătească, <sup>TM</sup> „ P i „ „ ,  
moi, căzu pe o parte, stt£  
nic. Sătul, popindăm'coboTilS  
de pe hoitul cu pene și cerceW  
„ăși cu ochu lui mici " ^ P w \*  
in stmga și înainte-i.

## demosiene botez

## poetul gheorghe lesnea

Viteza și discreția trecerii timpului dau loc la surprize care au uneori, în diferite împrejurări, un caracter de farsă, de humor negru.

Asta se întâmplă de câte ori, după ce ai cunoscut pe cineva cînd era tînăr, îl întâlnești după zeci de ani sau iei cunoștință în alt mod de vîrsta lui.care, astfel, îți apare de-odată, surprinzătoare.

Am simțit aceasta cînd mi s-a spus că Lesnea împlinește 70 de ani, — vîrsta în concepția de altă dată, matusalemică. „Nu se poate ! — mi^aim spus. E ni^OTerosamil ! Cînd? Cum " ?...

Prin 1920, revista „Viața Românească" șina reorganizat existența materială prin constituirea, cu contribuția mai multor bănci și a unor îndrăgostiți de cultură, cum a fost I. Coandă din Pitești, a unei Soci-

etăți anonime, care să poarte nu\* mele revistei. Atunci și-a clădit ia Iași, pe strada Vasile Alecsandri, un local propriu pentru revistă, — redacție și administrație, — o editură proprie și o tipografie ou tot echipamentul necesar.

Tipografia era la nivelul epocii, fără linotip, ci numai cu știutele pupitre înalte, cu sertare cu casete în care erau repartizate literele de plumb. Pupitrele acestea erau o rînduite în rînduri succesive în felul în care este aranjată o trupă militară în marș.

Da unul din aceste pupitre, la capătul unui rînd dinspre culoarul central, lucra un tînăr, pe-atanci de vreo 20 de ani. Stătea acolo, în fața pupiirului, cu casetele lui ca de faguri, înegrite de cerneală, culegând cu o viteză și o dexteritate



... memoriei din casetele res-  
literă cu literă și alcătuit  
Jalaltă mină cuvinte după cu-  
" + rînd după rînd, textul unui  
iisoris pus alături, pe care își  
...''ia privirea din cînd în cînd.  
a\*\*?\*, astfel, în rînduri drepte,  
Steva z\*d de zețari

Tînărul acela a fost o vreme, ea  
...iialți pentru noi, scriitorii de  
i'Viata românească, un necunoscut,  
• eva din mulțimea zețarilor,  
°aci ..porturile noastre cu tipogra-  
fa se făceau prin șeful ei, prin  
' 2 .. minunat, calm și înțelegă-  
pej-e se numea Constantinescu.  
...tiu prin ce împrejurare Ionel  
Teodoreanu l-a cunoscut pe  
...] tînăr zețar, a știut cum îl  
cheamă, a stat de vorbă ou el, i-a  
ciștigat încrederea și apoi admira-  
ția și prietenia, devenindu-i un  
protector și determinîndu-i desti-  
nului. Acel tînăr zețar se numea  
Gheorghe Lesnea.

Băiatul, mi se pare, rutean de  
origine, știa rusește, era mare iubitor  
de poezie, prețuia poezia lui  
Lermontov și Esenin, scria el însuși  
poezii. Cine știe cu cită timiditate  
și cu cite ezitări le-a prezentat în-  
tro zi lui Ionel. Nu publicase ni-  
mic, nici nu cuteza a trimite ceva  
ia vreo revistă. Scria poezie, cum  
cîntă uneori, de unul singur, în  
singurătatea odăii lui, un pasionat  
de muzică, la vioară sau la pian.

Ionel Teodoreanu a fost surprins  
să găsească la un muncitor tipog-  
raf un talent remarcabil, l-a  
popularizat, l-a prezentat cercului  
„Vieții Românești" de-atunci. Și  
așa au ieșit din tipografie, în chip  
de șpalt și de pagină de plumb cu-  
lese de Lesnea, nu numai manus-  
crisele altora ci și ale sale.

Talentul lui, ingeniozitatea și bo-  
găția imaginilor, un vocabular ne-  
obișnuit de bogat și de proaspăt,  
iau impus poezia. Imagistica, pre-  
dilecția pentru metaforă, conside-  
rată ca esență a poeziei, a fost ceea  
ce l-a apropiat desigur de Ionel

Teodoreanu, el însuși un mare ar-  
tist al acestora.

G. Călinescu, în monunentala sa  
**Istorie a literaturii române**, impu-  
tă lui Lesnea, cu oarecare înverșu-  
nare, tocmai această traducere pas  
cu pas a fiecărei idei dintr-o ima-  
gine și face o demonstrație abun-  
dentă de citate de imagini puse una  
după alta, oc4ectiate din lîntreaga sa  
operă. Firește că puse astfel cap la  
cap, după ce le-ai strîns din sute  
de poezii? poate să-i justifice obser-  
vația. Dar nu cred că sistemul e  
convingător și apoi, printre imagi-  
nele colectate unele sînt de-o re-  
ală frumusețe. Iar aceea pe care ei  
însuși a remarcat-o ca model din  
versurile despre serafismul oilor  
jertfite, este remarcabilă încă și  
astăzi, modernă: **„Cînd cade pe  
brînci asfințitul, / Casapii dau buz-  
na la miei; / Virîndu-le-n gttiți  
cuțitul, / Udd serafimii din ei.  
/ Privirea, de cer se golește  
/ Curgînd amețită-n hîrdău / Și-o  
creangă de sînge fișnește / Pe ciș-  
mele unse cu său”.**

Am reprodus aceste versuri pen-  
tru ca cititorul care nu-l cunoaște  
pe Lesnea să-și poată face singur o  
idee despre poezia lui.

Prezentarea pe care Georg. Că-  
linescu o face lui Lesnea, severă și  
total negativă, mi se pare nejustă.

Lesnea are merite ce s-ar cuveni  
să fie netăgăduite, și în tălmăcirea,  
de loc ușoară, a lui Lermontov și  
Esenin»

Bilanțul muncii lui literare ne  
îndreptățește să-i însemnăm aici,  
ca o aniversare a literaturii româ-  
ne, data împlinirii celor 70 de ani  
de viață.

George Lesnea poate să și-i ser-  
beze cu mindrie. E unul dintre  
scriitorii care vin din rîndurile pro-  
letariatului și face dovada capaci-  
tății și talentului acestuia. E din  
familia lui Ștefan Petică și a lui  
Panait Istraiti.

Ionel Teodoreanu l-a scos din  
zețarie și, dîndu-l literaturii, i-a  
creat cu prietenie și generozitate

condițiile materiale pentru acest destin, numindu-l bibliotecar al bibliotecii avocaților de la Baroul de Iași, unde Lesnea, prin firea lui deschisă și vioaie, a câștigat simpatia tuturor avocaților.

Nu știu de ce, în „u; ,  
scrie prea puțin &  
ori cu rnu... cred încă t >e-'  
tățile lui de creați" ti" >ei-  
Și-o reia cu maturitatea Z\*T- \*  
înțelepciunea experienței \*

## barbu solacolii

## eugeniu speranția

J)

Dacă un poet trăiește prin versul său, el n<sup>^</sup>are vîrsta. El rămîne așa cum e pentru toate generațiile care-i succed și după ce inima lui a încetat să bată... Și iată, după abia o lună de la sfîrșitul lui I. M. Rașeu ni e dată pierderea lui Eugeniu Speranția la data de 11 ianuarie 1972.

Era născut la 18 mai 1888. Fiu al profesorului, folcloristului și scriitorului Theodor Speranția (frate bun al lui I. Nădejde, — ce ciudate ajung să fie consecințele școlii latine! (!)) citea curent de la vîrsta de cinci ani nu numai scrierile în aMabetul latin, dar și cele în cărîMce. Da 9 ani scria versuri, la 12 ani era „redactorul-șef” al unei reviste pentru tineret condusă de tată-său și editată de ziarul „Adevărul”, în 1905, admirator al lui Macedonski, își începe colaborarea la revistele marelui poet. Devine colaborator și prieten al lui Ovid Densusianu scriind versuri și proză în „Viața Nouă”, „Farul” și multe alte reviste din primele două decenii ale secolului. Student, elev strălucit al lui Titu Maiorescu își continuă studiile la Berlin obținînd doctoratul în filosofie. încă din adolescență e bun prieten cu poetul Horia Furtună, căruia în amintirile sale din pragul bătrîneții, îi consacră pagini de-o excepțională emoție. După primul război mondial e unul din cei mai iubiți și audiați profesori al Universității

clujene. După Eliberare e co)~  
ratorul de mar, autoritate al  
tei „Steaua”. Ce a nutut  
viața lui Eugeniu fp Sn ^  
spun cele două atît de „reri”  
volume de amintiri „ care^ft  
editează în 1967 Editura pentru lii  
teratura sub titlul: „Amintiri din  
lumea literară” și Editura Tinere-  
tului sub acela de „Figuri univer-  
sitare . Amîndouă aceste cărți nu  
sînt o simplă operă memorialistică  
așa cum neavizați am putea crede\*  
Amintirile lui Eugeniu Speranția/  
desigur, cuprind date interesante  
asupra persoanei sale ca poet și  
gînditor dar ele fac și operă de is-  
torie literară și critică. Există în  
aceste două volume pe lingă schița,  
de foarte multe ori adîncită, a unor  
portrete de oameni reprezentativi,  
judecări de valoare nu numai asu-  
pra lor, dar și interesante puncte  
noi de vedere asupra unora dintre  
curențele literare din epocă. Prin  
aceasta memorialistica lui Eugen  
Speranția capătă o amploare deo-  
sebită, în afară de multe și inedite  
știri și aprecieri despre Ovid Den-  
susianu, Bogrea, Vianu, N. Iorga,  
Bezdechi (pe care eu însumi am  
avut prilejul să-i cunosc în viață  
astfel că mi-a fost dat să compar  
amintirile lui Speranția cu ale mele  
proprii și adeseori să mi le con-  
firm și de multe ori complinesc)  
cum și altele multe asupra lui Eă-  
dulescu-Motru, P. P. Negulescu, D.  
Caracostea (pe acesta l-am audiat

, de cind eram elev de liceu, dindu-și cu clasa mea examenul (capacitate) apoi Dimitrescu-Iași, **tiircea** Djuvara (cărui i-am fost Tdva colaborator în lucrările unei ^ misii economice internaționale), Pompiliu Eliade (pe care l-am Hmirat pentru frumoasa conferin-fj ținută pe vremuri despre Mau-%. Maeterlinck), Silviu Dragomir " «uiți, mulți alții, — în afară de La aceștia al căror portret e scris u peniță de maestru, Eugeniu Speranția aduce știri inedite despre țjajdeu, pe care l-a cunoscut încă de cind era copil și, excepționale acestea, amintirile inedite despre **ffrunespu** ale lui Ohibici-Revneanu, - devotatul prieten al marelui poet, relatele lui Speranția în vara anului 1915, la Căciulata. Cit de ciudate sint meandrele amintirii! Cind 5. toamna aceluiași an, luind parte la intrunirea cenaclului „Vieții Noi" alui Densusianu într-o simbă-tă seara la berăria de la etajul clădirii Automobil-Clubului din piața Palatului (casă astăzi dări-mată) îi cunoșteam și pe I. M. Rașou și pe Eugeniu Speranția fi indu-le prezentat de Titu Dinu în prezența lui Ovid Densusianu, imi •amintesc cum în cursul conversa-ției generale, Speranția ne-a rela-tat știrile despre fugile lui Eminescu de la Milano și Florența, așa cum i le povestise peste vară Chi-bici, om pe-atunoi în vîrsta de a-proape șaptezeci de ani — după aprecierea mai exactă a lui Speranția 68 de ani. Chibici ar fi fost deci cu vreo doi aini mai mare decăt Eminescu de vreme ce în 1884 la ieșirea lui Eminescu din Sanatoriul de la Dobling de lingă Viena, la 24 Februarie, acesta era în vîrsta de 34 de ani și o lună. Relatarea lui Speranția ne-a impresionat prof-fund, deși în acele depărtate vremi —sint de-atunoi exact cincizeciși-șapte de ani — (aproape 6 decenii), Eminescu nu părea, pină și celor tineri, contimporan și nu puțin erau încă din cei vîrstnici care, negîndu-i faima, îl proslăveau exclusiv pe Vasile Alecsandri. L-am cunoscut așadar cu acel prilej pe Eugeniu Speranția, așa cum mi-a

rămas întipărit în memorie. înalt, svelt, punctînd pttete într-o ținută (deși boemă accentuată de portul unei lavalier) foarte îngrijită. Frumos, avea parcă profilul emi-nescian, li flutura pe buze un zim-bet de mare bunătate, ușor ironic, dar blind în atit de plăcuta lui ti-nerete. Așa l-am întilnit, la mari distanțe în timp de-a lungul dece-niilor. Același profil, același suris — aceleași plete, dar acestea din ce în ce mai argintii. Cu aceeași amenitate în puținele cuvinte ce ne-a fost dat să schimbăm — l-am întilnit pentru ultima dată în bi-roul directorial de la Editura Emi-nescu, al poetului Ioanichie Oltea-nu și în prezența acestuia în iunie 1971. De atunci, nu l-am mai văzut. Azi inscriu aici coincidența dintre știrile despre Eminescu, cind l-am cunoscut și întimplarea de-a fi vor-bit cu dînsul pentru cea din urmă oară într-o editură purtînd și ea o viață a ei, sub semnul și numele marelui poet. Dar relatarea pe care o fac atit de succint — despre căr-țile de amintiri ale lui Eugeniu Speranția — nu aș putea s-o închei fără să nu subliniez confesiunile care, închinatе memoriei lui Lucian Blaga și Emil Isac — întregesc por-tretul moral și psihologic al acestora cu date, indeosebi în ceea ce privește pe cel din urmă, de-un inedit excepțional. Toate aceste pagini trebuie citite și recitite, fiindcă aduc lumini noi, nebanuite, asupra unor poeți intrați în pant-heonul literelor românești.

Profesor universitar, cugetător original cu variate preocupări psi-hologice, estetice și sociologice, Eu-geniu Speranția Se afirmă intens în perioada dintre cele două mari războaie. Gîndirea sa își găsește fundamentul într-o puternică ten-dință de creație, la rîndul ei înte^meiată pe o erudiție excepțională. Estetica sa bazată pe cunoștințe muzicale serioase și cu o intuire sigură a valorilor în artel. plastice îi implinesc larg cunoștințele filo-sofice și-d înlesnesc un scris vigo-ros, limpede și artistic, a cărui gra-ție subjugă și determină citito-rului un profund sentiment de ade-

sune. într-un schimb prietenesc de scrisori dintre Eugeniu Speranția și Tudor Vianu, cuvântul de „grație” a gândirii și verbului celui dintii apare ca adjectivare pregnantă în formularea celui din urmă. E o excelentă exprimare a impresiei pe care o determină scrisul artistic și subtila gândire ale lui Speranția. Dintre multe lucrări și referate ale filosofului estetician, risipite în cărți, broșuri și interesante participări la congrese internaționale, va rămânea de p. urma acestui generos gânditor o carte substanțială, al cărei cuprins sub titlul surprinzător de „*Papillons de Schumann*” e o replică la „Laokoon”-ul lui Lessing privind o artistică și multilaterală desbatere „despre **principiul unic al vieții, dramei și frumosului**”. Acest temeinic studiu de estetică, apărut în 1934, a fost reeditat în zilele noastre, — anul trecut (1971) — însoțit de un Cuvînt înainte, foarte cuprinzător semnat de Al. Dima. Prefațatorul rezumă conceptele de percepție subliniind aportul lui Speranția, pe baza psihologiei structuraliste (a „Gestalt-ismului”) la fundamentarea **unitară**, integrală, a percepției, — și vizuală și auditivă, — atît în artele plastice, cit și în muzică, așa încît contemplatorului sau audientului unei opere de artă, indiferent de ramura în care se afirmă, — îi apare, inițial, **în întregul ei** — unitară și de-abia în urmă în părțile ei componente.

Excepționala concluzie a studiului — intitulată apodictic „Epilog” — concentrată în numai două pagini, exemplifică factura impresionantă, vitalistă a gânditorului și estetului care a fost Speranția. Reproduc, **exempli gratia**, următoarele propoziții aforistice: „Se pare că nu numai muzica, ci întreagă arta e (...) un exercițiu de biologie și embriologie al sufletelor, care nu au nevoie pentru aceasta să știe istorie naturală”. Și concluzie a

concepției sale vitaliste: „r tacoliui pe oare ni-i oferă ,\*\*\*” frumosului, unitățile ,,, X A \* \* \* \* dente, motivele „ care **l** nm și pe car. le urmărim ^ ^ trăiesc, luptă și înving ^ ^ și mor, nu sint decit proiectăm \* fondul lumii exterioare a mente din viața noastră p T o p ^ dm viața universală. Legile lor sint legile frumosului dar **2** identice cu legile vieții . u n i ^ f f Unitate scop i. sine, tendință se montane indefinit și de-a L afir ma tot mai mult ca unitate si **K** scop în sine sint particularități n! care le distingem în frumosul dto afară pentru că le proiectăm din realitatea profundă a propriei noastre vieți”.

Desigur, nu e în intenția mea să refer asupra cărții. Dar dacă ar fi să subliniez profunzimea gândirii estetice și sensurile ei i. aceea poetică ar fi, ca literat, ă aleg spre deplină însușire capitolul de? dlcat spațiului spiritual dintre metaforă și simetrie (capitolul ar XVIII-lea al studiului), în care edificator pentru arta scrisului și cugătării lui Speranția sint paralelele și planul simetriilor metaforice pe care poetul gânditor le face între versurile cu caracter de romanță ale lui Lenau și Eminescu (p. 149—150)

Eugeniu Speranția a fost firește, un autentic poet, dar a fost înainte de toate un poet al gînduku.

Și iată, pana i s-a frînt...

Erau în 1971 șase poeți supraviețuitori ai cercului de la „Viața Nouă” a lui Ovid Densusianu de dinainte de primul mare război, S-au stins trei: Al. Colorian, I. M. Rașcu și acum, Eugeniu Speranția.

Într-o clapă de îndurerată reculegere, unul din cei rămași îi privește de-aici și din aceste rînduri cu respect și afecțiune în lumea umbrelor în care s-au pierdut...

Găsesc apoteotică imaginea lui Lenin : „Peste neguri, peste blesteme, peste fantasme / Chipul lui Lenin răsare și arde / Nemuritor peste larii și penaiții / Atitor și atitor generații”.

Poemul „Puntea soarelui” are virtuțile unei balade moderne, cu a-dînci rădăcini în balada noastră populară. Citindu-l, te înfășură muzicalitatea ca un fluier în preajma solitarelor mioare montane. Din vreme în vreme, răsare în murmurul continuu al strofelor cite un cuvint deosebit, cu farmec și sens latent. Dau un exemplu : „Cînd răsare-n taina zilei j Susurul sorosonfirei”. Se pare că el naște o atmosferă autumnală prin fremătătorul s. Consider că „Puntea soarelui” e o nouă reușită a poetului Traian Iancu, a cărui conduită creatoare s-a definitivat astăzi. Ea implinește întru totul dezideratul de a se adresa tuturor oamenilor și reflectă partinic bucuria împlinirilor contemporane.

Upian iancu:



Lupta invitație la realism fă-  
Ktde clar de tovarășul secre-  
ifial al P.C.R., Nicolae Ceau-  
fa găsit un larg ecou în su-  
receptive ale poeților patriei

SSa lui Traian Iancu este eloc-  
JSfjn această privință. Cu mult  
Stmplinit decît în volumele ti-  
fc anterior, în ultima culegere  
f poeme autorul amplifică o te-  
lș mai veche, tonul de baladă  
ijjBlecului românesc fiind tot mai  
H și mai transfigurat. Mă refer  
kmimul „Puntea soarelui”, apă-  
iganul trecut în editura „Cartea  
Iploească”.

fhi demonstrații de virtuozitate,  
j^ar&tiv și franc, Traian Iancu  
f deslășoară, aici, neocolind pato-  
•i elocvent, aripile sale de visător  
|de adînc iubitor al poporului, în  
tjirui limbă știe să se exprime su-  
jBliv. În „Puntea soarelui”, incan-  
gja e susținută, pentru că la te-  
iă) avintului poetic stă dragostea  
k patrie și vorba neaoșă. Impleti-  
•Meilor stîrnește un fior nou, iar  
iBCi cînd evocă Partidul, stihul  
M Traian Iancu elimină ostentativ  
fanta și stilul lozincard. Frumos  
lfacer îi urează „Bine ai venit,  
•la răsucruții”.

1 Editura Cartea Românească, 1971.

traian stoica

romulus  
dianus  
„trandafiri  
de octombrie  
și alte  
surîsun!\*\*\*)



În aparență, cartea de nuvele a lui Romulus Dianu divulgă un prozator ce nu e preocupat de o aplicare strictă a genului. Povestirile sînt constituite dintr-un amalgam

•) Ed. Cartea românească, 1971.

de elemente aparținând celor mai diferite scriituri. Firul epic e întrerupt în foarte multe cazuri de considerații și investigații de tot felul. Eterogenitatea în conținut și de expresie pare a fi ultimul țel urmărit de scriitor. Elementele monografice rurale sau urbane, speculațiile de ordin sociologic sau etic, notațiile de pur memorialist se întretaie rapid și neașteptat într-un debordant flux stilistic. Nepăsător la substanța epică a narațiunii, autorul divaghează cu voluptate. Divagația, care sparge cadrul clasic al fabulației, se insinuează prin diverse tonuri și modalități. Dirică sau sarcastică, dramatică sau cu umor, cu compasiune sau mordantă, duioasă sau grotescă, atitudinea autorului e într-o perpetuă mobilitate și metamorfoză. Factura eterogenă e astfel asigurată și ca **expresie**. Așa că, deloc sub presiunea canoanelor ortodoxe ale epicului, Romulus Dianu le nimicește cu dezinvoltură, până la urmă dându-ne seama că face acest lucru cu bună știință. Deoarece acest autor, cu o atît de îndelungată practică a scrișului se lasă mult prea puțin în mrejele spontaneității. Nu numai din punctul de vedere al construcției, ci și pentru că narațiunile sale își propun mereu un scop, care e acela al moralistului. Ceea ce la un moment dat ni se părea, în timpul lecturii, divagație gratuită, observăm că se încadrează organic în economia și rostul povestirii.

Nuvelele ni-1 arată pe Romulus Dianu în postura unui adversar bine înarmat al mentalității mic-burgheze. Fi. că-și plasează acțiunea în diferite epoci — înainte de război sau după — ținta e, în majoritatea cazurilor, rizibilul și deplorabilul spirit mic burghez. În „Pădurea omenească” — faptele se petrec prin anul 1932 — un voiajor comercial, Anghel, e înșelat de consoartă. După expunerea secvenței

în cauză, dezolatul \*\*  
voiajor care-și  
poposește în ..... plj\*  
ret. Din acest .....  
™ lui e părăsit. UrmeS  
Pagmi o monografie în **titl?**  
așezării populată de hupTfe  
e concentrată cu n™!.'\* -  
1- aspră și

centul evocării e **d i ^ Z ^ . \* K**  
imbrăcăminte **\* \* \* \* \* 1\$**  
tenta asupra **vestim** » ^ \* \* \*  
părea, la început, de prisotToS\*  
sia msa ne e corectată ceva «TST  
colo, cind voiajorul **nu-ți** poafcdT  
face marfa din cauză **că** hZ u t  
veau alte gusturi în **aie** \* «H£  
lelor. Din descriția **situat**e «T\*  
mor conturată **desprindem-** JfcL  
talonii lor (ai **huțuKlor**, n.'aj2  
piele de mistreț, care dezbrt«B »  
țineau singuri în **picioare** caLfe  
jumătăți de statui, **au** eumuv\* dta  
imbrăcăminte lor **toate** stofele. <\*.  
re sint apreciate **de feroci** si de o>  
pii. Ce să le vindă Anghel / Hta-  
trele voiajorului **plăceau** tutanr,  
dar oamenii izbucneau in rfs, ei-  
plicind că, în umbra StebniaU,  
se poartă alte mode **și alte** craJari  
deeiit cele de la **București**. Muafce  
nu e un client serios **al** firelor dt  
lină „englezească”. **Dar** toate  
vagațiile” în jurul **localnicilor m**  
drept scop de a **motiva** stabilim  
modestului funcționar **citadin 6» lft»**  
depărtata așezare **rurală**. Demnita-  
tea locuitorilor **ei, cu toata** Vkta  
grea pe care o **duc, il** determini A  
evadeze dintr-un **mediu impur** fi  
paralizant. Convingătoare sint fi in-  
cursiunile în actualitate. DurtrSfB  
afirmația prin narațiunea **care** 4t  
titlul culegerii unde, **cu umor tan-**  
dru, e creionată **atmosfera cufirti**  
a unei familii de **muncitori**

Cartea lui Romulus **Diattu** trie  
rodul observației **atente a realită-**  
ții, îngemănate cu **spiritul** fin «1  
unui ins cultivat **și a unei-verita-**  
bile inteligențe artistice.

pe valea

lui"\*)



"Valea Motrului" este re-  
fjei culegeri de povestiri  
l, Sarmiza Cretzianu acum  
fUzeci d. ani elogios sa-  
Al Piru prmr-o prefața :  
cu"totul aparte in peisajul  
ie atunci... operă de finețe  
discutabil gust"  
Instanța narațiunilor este luata  
Jfrfata micii boierimi de pe Va-  
"iotruku; „am încercat să isto-  
g așa cum le-am auzit din gu-  
jeii mele, aceste întâmplări  
dată din viața neamurilor și  
gjjk., noștri", mărturisește au-

Sarmizei Cretzianu sînt bo-  
motreni, grupați în familii  
'Știi, Glagovenii, Săinenii,  
Pîrvuleștii, Strehaienii, Flo-  
etc.), care laolaltă formează o  
grupare de tip patriarhal.  
famlii care, pe vremea Ba-  
lor sau a lui Vlad Călugărul  
parte din nobilimea de  
ang deținînd mari dregătorii,  
:ă încetul cu încetul, alcă-  
boierimea de țară, locală, care  
de boiernași și moșneni își  
iu singuri de moșiile lor, unde  
ijf «trăsese ră ou semeție, lă-  
ții locul veneticilor fanarioți. Re-  
\*m la condiția de nobili provinci-  
SUpuși unui proces lent de însă-  
are, ei își mențineau țaria prin  
ftMa pentru strălucirea trecută.

\ K. Eminescu, 1971

„Moșiile mici, conacele mari, vi-  
zitele cînd la unii, cînd la alții,  
ibovnice frumoase cu sălbi de gal-  
beni la gît și visteria goală", acestea  
erau citeva din trăsăturile proprie-  
tarilor de pămînt de pe Valea Mo-  
trului.

Ciclul începe prin evocarea, cu o  
marcată amprență paseistă, pe un  
ton dureros nostalgic, al celor ce  
s-au stins ori s-au sărăcit, lăsînd  
în urmă paragină sau pustiu în a-  
ceastă parte a Olteniei, unde tre-  
cerea este exprimată de curgerea  
necontenită a apelor Motrului.

în „Nuntă de băjenie", Sarmiza  
Cretzianu povestește cum venirea  
turcilor i-a determinat pe boieri să  
fugă înspăimîntați și să se adăpo-  
tească în pădure, iar răscoala lui  
Tudor Vladimirescu „însuflețise pe  
toți cei încrezători în nădejdea unei  
îndreptări". în 1845, cînd „trecuseră  
răutățile, iar nevoia de-a se piti în  
cula înaltă cu toți ai săi, cu arme  
și de mîncare pentru mai multe zile  
nu se arătase, un mare necaz  
s-a abătut asupra celor din Baia:  
Gheorghe Bibescu-Vodă a cumpă-  
rat la mezat o parte din moșia de  
la Baia de Aramă, ce aparținea pi-  
tarului Hirgotă; astfel, nedreptatea  
ce i se făcuse cu cotropeala pămî-  
ntului rupînd șirul zilelor liniștite,  
trezi în el pandurul de la 1821";  
dar, după două săptămîni de stat  
la „popreală", „cu mintea romănu-  
lui cea de pe urmă", cum zicea o  
vorbă din părinți, (pitarul Hirgotă)  
chibzuise că nu e îngăduit unui om,  
supus și el greșelilor și slăbiciuni-  
lor, să se semețească cu gîndul că  
ar putea preface lumea. Din 1880,  
începe declinul boierilor motreni :  
„venise vremea strîmtorărilor și lip-  
surilor", iar după citeva generații  
neamurile boierești de pe Valea  
Motrului se sting, încît „puțini sînt  
cei ce-și mai aduc aminte de ei și  
de viața de altădată de pe Valea  
Motrului: de felul lor fudul de a se  
înfățișa, de obiceiul de a vorbi me-  
reu de hrisoave și sineturi de boieri-  
me, de casele lor îngrijite și primi-  
toare, de belșugul maselor și de  
toate ale lor".

Sarmiza Cretzianu a reușit să  
creeze o structură unitară povești-

cartf

rilor sale, fără să apeleze la caricatură sau la idealizare în ceea ce privește oamenii și întâmplările. Dimpotrivă, povestirile ei se remarcă printr-o aparentă detașare, autoarea păstrând mereu același ton și ritm în narațiune, fără să se lase furată de detalii ne semnificative. Păstrind vorbirea specifică a oamenilor din ținutul Mehedinți, povestirile Sarmizei Cretzianu rămân scurte și fragmentare instantanee din viața unor familii care au trăit cîndva într-un timp apus, de o simplitate firească, necăutată.

### camil baltazar



### valentin strava: „poemul salamandrei”\*)

Eroul prim al „Poemului salamandrei” vrea să-ntruchipeze dublul soarelui, în sensul că aspiră prin desprinderea din milul simbolic să capete atributele generării de lumină și viață pe pămînt, adică nobilul rol al astrului. Trebuie să spunem că poemul poartă deopotrivă influența barbiană, dar și mai pregnantă iniurirea folclorului nostru. Stăpin pe mijloacele de expresie, Valentin Strava își arhitectează poemul ca un dramaturg, cu interjecțiile, exclamațiile adecuate dialogului scenic, adică ale unui poem dramatic efectiv atrăgător

\*) Ed. „Cartea românească”, 1972

onomatopeele „?L...fc~  
tru.totul tonul^VIL...”  
Creind în lexic adel P°w&-

f~l,i j v... Să tnf^r...\*  
felul de a expune, și i?^f...i  
reușind, transformL \*\*\*  
masculinul **mi** i, ? ' . . I  
scriind **stihCIXIT**\*A\*

**bem** loc de **dImZtftl**^  
luciferian în **ca** **se** a^A^T^\*  
era natural ca poetul JSP\*\*\*  
poemul „. . lre ^ m l c T ^  
uiuinea să afirm fi **27^7 K**\*\*  
tru teatru, Poemul „& \* X \* ^  
putea deveni un exfS^l'\*\*\*  
liric, pretext pentru «cLml^A:~g  
muzical și **U t \ f ^ X ^**  
rara și continuind a trawtaS?\*\*\*  
verb i. adjectiv, **J ^ ^ t**

de prezența periculoasă a **um** w  
tora neavjați și neinițiați **E\*rE-**  
mte și efecte umoristice  
brul lucrări e unul de tot ^  
imi îngădui a sublinia acewa'Sl.  
mejdie deoarece poemul **cert &**  
tru-nceput participare h>^nj» {£  
tru a-l înțelege și continua,  
municmd lectorului un anum, „  
timent. poemul își menține **nw**.  
Iul prin aportul original al fim&.  
foarte adecvat straniei și frumoase!  
istorisiri lirice, de factură pari  
fara a fi tentat de trancendent, A~  
utorul reușește să domine și **il**  
ordoneze valorile- neasemuite «|  
folclorului nostru, valorificladu-le  
la maximum, insufind poemul»  
un tonus de atracție și agrement

Dar dacă relevăm calității^ evi-  
dente ale unui scriitor care are tu-  
raju să-și improspăteze comlntt.  
lexicul, ceea ce constituie **pentru**  
noi un excurs odihnitor și deoptri-  
vă desfătător, trebuie să spunem ci  
el exagerează cînd folosește **Sîrt-**  
**GUL** în loc de strigătul, sau într-e-  
strofă de reală și captivantă **pmfe**  
utilizînd astfel de expresii: „Sw-  
**nă-mi, vatră j Mult albastru / Zm-**  
**betele la fereastră; / Și-mi dafai&**  
**I Ochi de fată, / Încă nopții PAS-**  
**TELATA**”, într-un volum **ca**  
troave de poezie, astfel de ver\*\*i  
distonează și constituie un act \*  
impietate pentru timbrul în  
muzical al poemului.



x acestui singular poem  
 t d --\* j .-au atribuit  
 ^JS la care se preta și  
 justaF> .... .. petrece, ca  
 ' ^tiunea, dar și atmosfera  
 ra din însăși substanța  
 \* \* \* ? , bogat inspiratoare  
 » grafician cit și pentru

lucian-

albu



I^rel varga:  
 | „frecere”^

; g plachetă care adună calitățile  
 ' j «toatele (pretențiile) multor ase-  
 volume de debut. Nu lip-  
 lge tinerilor autori o oarecare ușu-  
 ljo în minuirea versului liber,  
 pilozitate care înșală. Dincolo  
 I \*K»fe victorii ușoare asupra cu-  
 \* Miui nu găsești substanța —  
 " ^figurarea unei personalități po-  
 li

fesurile lui Viorel Varga sînt,  
 INdevăr, o „trecere” printr-o  
 ttl a. modelor și modelelor, a  
 xr contaminări și unor deslușiri.  
 Stiliste teme — și teme e prea  
 li spus — niște motive oare cir-  
 Wfc poezia acestei vîrste.

I Swri îți reține atenția prospe-  
 \*\*» unei imagini, împerecherea  
 • «H a unor cuvinte, nu știu ce

Iu.

Emlnescu, 1971

neprevăzut, nu știu ce muzică  
 nouă. Placheta lui Viorel Varga o-  
 feră, la lectură, și asemenea plăcu-  
 te surprize, dar nu reprezintă nici  
 de departe expresia unei personali-  
 tăți formate.

Da, sînt de reținut unele versuri  
 tenpezi, care cuceresc simplitatea ca  
 pe o virtute — pentru că mai mul-  
 te sînt stufozitățile, imaginile pre-  
 tențioase. Imaginile — aceste cap-  
 cane în care începătorii se prind a-  
 tit de ușor, uitînd pînă la urmă ce  
 au vrut să spună sau pîrindu-li-se  
 că au și spus, îngrămădindu-le, pier-  
 zînd logica, scontînd pe lipsa de lo-  
 gic.

Probabil că autorul „Trecerii” so-  
 cotește asemenea versuri, realizări  
 deosebite ale primului său volum:  
 „Aproape / de marginea publică a  
 sufletului I chipurile aplecate în  
 sîngele tău / scutură ploii din care  
 I cade atîta liniște peste j anotim-  
 pul iertător / încît ploile fug prin  
 lume I să-și caute bărbații”. Sau:  
 „Madone cu dinții de ceară I îmi  
 caută prin ochiul copt de somn /  
 uitarea. / Vecinii mei au plecat cu  
 o seară / la vircolacul lunii / să-și  
 scuture harul / din orologii, / peste  
 formele rotunde / prinse în vîrste”,  
 ș.a.m.d.

Chiar și versurile care reușesc să  
 se scuture, cit de cit, de găteți, de  
 gratuități, rămîn inconsistente. E  
 un egal mijlociu, bătrînicos, fără  
 accidente, fără măcar acele greșeli  
 care să te facă să simți, mai încolo,  
 bucuria unei reușite a poetului.

Deși, cum spuneam, sînt în acest  
 volum destule versuri frumose:  
 „Vai, puține corăbii umblă / prin  
 sîngele meu — îmi spuneam, j și  
 fruntea-mi lucea j în lumina som-  
 nului”... „Cerul căzut în toamnă  
 vertical cucerind-o / niciodată nu  
 vom prăvăli turnul acestei cetăți /  
 de lumină... I intrăm împreună în  
 cetatea viselor / spînzurați de o  
 limbă de clopot”...

„Oracol”, „Ithaca tragică”, „Cu-  
 legătorul de priviri”, „Laimenito  
 pentru nopțile Penelopei”, „Cuvin-  
 te la urnirea zăpezilor”, ar fi putut  
 fi miezul unui volum mai încolo:  
 lucrat, gîndit mai mult, răbdat  
 spre maturizare.

cărți

În acest număr al săptăminalului ilustrat de reportaje și comentarii asupra evenimentelor la zi (care mai găzduiește și o seamă de cronici dedicate teatrului și cinematografului, literaturii, sportului și emisiunilor de televiziune) — Sanda Faur semnează o substanțială anchetă asupra activității teatrului „Ion Creangă”. Articolul, intitulat „Celor mici, un teatru minor?” debutează cu o întrebare pusă directorului teatrului, talentatul artist Ion Lucian, și anume: dacă este mulțumit de calitatea spectacolelor teatrului pe care-l conduce? Directorul răspunde că este mulțumit chiar dacă uneori mai există un decalaj între intenție și realizare. Apoi afirmând că este silnit să plece mereu capul în fața zidurilor de care se lovește, Ion Lucian explică, textual;

— „Da, lucrez în condiții nefirești de grele: avem cea mai proastă sală din București — un fost cinematograful dezafectat, cea mai slabă dotare tehnică, cea mai mică schemă și nici o posibilitate de a angaja oameni noi. Iar loviturile vin din partea dumneavoastră, a presei: mi-ați creat o atmosferă atât de ostilă, ați aruncat atîta venin asupra noastră, încît nu mai pot discerne, în articolele dv., buna-credință de rea-credință. Aici, acasă, dumneavoastră, cronicarii, îmi sfîșiați fiecare spectacol, iar din străinătate mă interesează cu cronici superereligioase. Uitați-vă...”

În continuare, autoarea anchetei scrie: „Mă uit. Secretarul literar Ion Roman a tăiat, lipit și îndosariat în „cărțile de aur” (cum le numește) ale teatrului, cu o vocație de arhivar pedant, toate articolele și articolașele publicate în Italia, Iugoslavia și B.D.G. în urma turneelor din '69 și '70. Cuvinte frumoase, mari, bine sunătoare, și despre venerabilul „Cocoșel neascultător” și despre „Regele cerb”, și despre „Poveste neterminată”. Directorul teatrului mă privește cu o satisfac-

ție neascunsă: adevărul, aprecierile făcute de străinătate rta adreaa - ^W spectacole de „sărbătoare” țoase „lustruite nerUtt ' \*x. .... haine „oi (și

„ie), și nu în amarele n ^ \* \* \* - flectii «cute u p săptămână” și de Peste l » i \* \* tui teatru. Da se nare ^ l ..... dintre păreriile dU...ulti Teaf lui „Ion Creangă” și presa ^ f e de specialitate este ireconcSf Focare are adevărul său șiadevărul unuia nu găsește nici .. £1” m conștnța celuilalt. \\ ascult n! Ion Lucian, îl urmăresc, înflăcărin! du-se, resemndu-se („M-am că it nu ma mai ating atacurile presei” - spune el, iar afirmația mă fink. tește, pentru că și eu mă pregătesc doar sa scriu un articol critic) si constat pentru a nu știu cîte oară ce actor plin de farmec și personalitate este domnia-sa, îmi reamintesc pentru a nu știu cîta oară de creațiile absolut memorabile din „Rinocerii”, sau „Opinia publică” sau „Camera de alături”, și regret iar că a renunțat la „scena mare” pentru a face teatru (mic,) pentru cei mici. Din păcate, acesta este adevărul: excelentul actor Ion Lucian, care năzuiește cu ardoare și luptă cu toate puterile pentru calitatea de animator al teatrului destinat vîrstelor fragede, reușește mult mai convingător în activitatea sa actoricească decît în cea de autor, de regizor și de director al trupei sale pentru copii. Poate tocmai pentru că vrea să facă prea multe dintr-o dată și monopolizează prea multe din titlurile și funcțiile teatrului”.

Din păcate (și aici stă probabil una din cauzele nivelului jos al acestui teatru) nu numai „titlurile” din teatru sînt monopolizate de director ci și titlurile pieselor din repertoriu, Ion Lucian fiind un fecund autor foarte jucat pe scena pe care o administrează. „Mușchetarii mîgării sale”, „Cocoșelul ne-

n-stor" Și alte asemenea pro-  
amatoristice de o modestă,  
destă calitate, semnate de  
rueian, nu pot înlocui cu mai  
uite Ș

arefarticolului I\*\*  
ntă:Txaminare a spectacolelor  
e afișul teatrului Ion Creangă  
Ltru a subscrie în final aceste  
ffSase constatări: „în general,  
Jf\* te în șir, unui după altul,  
„spectacolele Teatrului „Ion Crean-  
a" ajung să se constituie într-un  
divers cu predilecție rural și tra-  
dițional, populat de personajele  
unor vremuri și realități trecute, o  
lume pitorească de basm sau de  
șezătoare sătească, care are neîn-  
doielnic farmecul ei livresc, dar  
oare nu poate acoperi nici pe de-  
parte interesul și setea de cunoaș-  
tere ale unor copii citadini, care  
sînt deprinși să urmărească la te-  
levizor plimbările pe lună ale cos-  
monauților."

\* Ancheta Sandei Faur se încheie  
cu niște notații nu mai puțin pesi-  
miste și amare: „Mă uitam, nu o  
dată, la cantitatea de talent, de  
drăgălășenie și de bunăvoință risi-  
pită pe scenă de actrițe oare s-au  
consacrat teatrului pentru copii —

și mă gîndese la Alexandrina  
Halic, la Daniela Anencov, Ge-  
noveva Preda, Luluca Bălălu,  
Jeanine Stavarache — mă gîn-  
deam ce actori interesainți sîni  
Natalia Arsene, Romeo Stavăr,  
Gh. Vrînceanu, Cicerone Ionescu,  
Mihai Butnariu, Gh. Spudercă, Ior  
Gh. Arcudeanu, Gh. Gîmă și cum  
se pierd într-un anonim trist, și  
cum se consumă în spectacole me-  
diocre, care se topesc adesea în  
gălăgia greu suportabilă din sălile  
umplute la întimplare. Mă gîndeam  
că prezența unor regizori tineri,  
stăpîni pe o gîndire artistică cute-  
zătoare și pe mijloace scenice ferite  
de inerție și rutină, ar putea  
face lucruri mari în acest teatru.  
Nu sala proastă și slaba dotare pot  
frîna explozia de talent și inventi-  
vitatea unei trupe. Mai curînd, op-  
țiunile repertoriale timide, banale,  
conjuncturale. Mai curînd, inerția  
în gîndire și minima rezistență ar-  
tistică. Mai curînd, teatrul făcut la  
linia de plutire... Iar „linia de plu-  
tire" înseamnă condamnarea la me-  
diocritate. Oare pe viață ?"

însemnările Sandei Faur pot  
constitui o lecție pentru referenții  
de specialitate de la direcția teat-  
relor.

N. VANCU

j o m â i i l a p i t o r e a s c ă , n i \* . 1 / 1 9 7 2

Plasindu-se sub patronajul lui  
Vlahuță, revista „România Pitoreas-  
că" se vrea continuatoarea tradiției  
de drumeție pe care autorul închin-  
ătorului reportaj servind ca titlu  
publicației de astăzi l-a inaugurat  
printre primii acum mai bine de  
șaptezeci de ani.

în articolul său programatic, Ion  
Cosma, ministrul turismului, nuan-  
țează, de la început, o caracteristi-  
că: „Concepția revistei depășește  
aria strictă a propagandei turistice,  
se înscrie, după oum e firesc, în  
ansamblul mijloacelor prin care

presa de partid, publicațiile social-  
culturale ale țării conlucrează la  
formarea conștiinței socialiste, pa-  
triotice, a maselor largi de oameni  
ai muncii".

Revista va fi așa dar, „prin ima-  
gine și metaforă", organizatoarea și  
îndrumătoarea timpului nostru li-  
ber și a pasiunii noastre pentru  
drumeție. O drumeție care exclude,  
desigur, simpla „escaladare" a Tîm-  
pei sau patrularea lenevoasă a li-  
teratului. „R.P." va face incursiuni  
în patrimoniul turistic atît de bo-  
gat al țării noastre — bunăoară în

domeniul geografic, etnografic și folcloric — se va ocupa de o sociologie a turismului, de sporturile legate de drumeție, va cultiva spiritul de echipă și de curaj, dragostea de patrie.

Ca să illustreze acest vast și optimist program, găsim, încă din primul număr, un reportaj: „Porțile omeniei” — pe urmele lui Vlahuță de Pop Simion, o pledoarie pentru drumeția de iarnă în Carpați de Li. Dună-reanu, o descriere a unui traseu inedit la Buila Vinturărița de Gheție Iosif, precum și nenumărate sfaturi și itinerarii turistice din țară și de pe alte meleaguri. Paul Anghel a ținut să colaboreze în acest număr cu un articol etnografic: „Sărbători de sărbătoarea anului nou”, iar Mircea Horia Simionescu cu o evocare deosebit de interesantă a Tîrgoviștei copilăriei sale. Nenumărate sfaturi sportive, semnătura prestigioasă a lui Nicolae Topor, care va asigura „crugul” vremii, câteva „curiozități” turistice din toată lumea, salutarile adresate revistei la acest început de drum din partea unor personalități ale

lurii noastre culturale și „o frumoasă legendă a R. (Dona Roșu), cel cat/sfârșitul veacului trecut „P. călător „neobișnuit și w. i. \* „meținându-se a-și Tmf • „ \* tina spre a pl... i. Borna columna lui Traian, „L. „ vada ta a redacției, humor w. „ o. p. o. ? ” Pletează acest pri. 2^1 > cotn. lent tipărit la „Fmet T/A ilustrat. „ 4n»bU

Educându-ne, instruindu-ne și trăindu-ne, revista va deveni l, T tem siguri, prietena fadela ^ ^ roi acelor pentru care r n L ^ i timpul liber nu înseal a T S > irosire de energie și timp. Ea f, va aduce și în viitor în casă vrata codrdor poezia luncilor, „T, ms. punlor marine, ne va în Sn explorarea creștelor și dialoga „ soarele, cu vîntul, cu apele și „ necuvîntătoarele surprinse pe nrZ prule lor făgașuri. îi urăm muH succes — adresînd totodată o caldă felicitare colectivului ei, care ne-a dat dovada că a pornit „cu drep-

L. D.

## „HOTII mir<sup>6</sup>% nr. 12/1971

Aniversarea unui veac și jumătate de la nașterea lui N. A. Nekrasov este consemnată într-un articol al lui V. Turbin — „Cetățean și poet”. La această caracterizare clasică a marelui poet rus, enunțată în titlu, autorul adaugă altele, personale și originale. Nekrasov era nu numai un mare poet, ci și un eminent gazetar al democrației revoluționare din secolul trecut. Literatura, poezia erau pentru ei un act, o acțiune, o reacție promptă la faptul cotidian, care se manifesta în toate elementele artei sale poetice — în idei, în gen, în limbaj. Prin întreaga ei structură, dinamică și funcțională, poezia lui Nekrasov

este prin excelență gazetărească. E vizibil subordonată „logicii reportajului” prin aderența la faptul cotidian, prin modalitatea reportericească a consemnării acestuia, prin limbajul simplu, precis, descriptiv, șocant în comparație cu poezia rafinată cultivată în cercurile libere ale epocii.

Tensiunile politice din a doua jumătate a secolului trecut sînt o componentă organică a poeziei sale, care răsună ca un ecou puternic al tuturor nedreptăților sociale. E o poezie a protestului politic și social, iar poetul, ca un reporter bun, observă, urmărește în cele mai nesemnificative amănunte (la pruna

• pi formele și împrejurările — &\ dramatische, cînd groțești — în „IL manifestă nesfîrșita suferință durere a poporului său. • sa observă autorul, este un povestitor continuu, întregul său univers este populat de urlete, „Lte zgomote de tot felul. „Poemul lui Nekrasov este fonologică. • hã este, poate, eroul ei egal în „Xuri” cu celelalte personaje ale „Xeor sale. Acest univers plin de armă este menit să facă auzite vocea celor mulți. „Strigătul este T. argument”, omul strigă de durere, de spaimă; dar strigătul este și „chemare adresată semenilor, un apel la solidarizare cu cel lovit. Nekrasov spunea lucrurilor pe nume îngroșînd coloritul politic al noeziei, vocea lui e dură și sinceră. Sinceră și atunci cînd poetul își destăinuie public chiar inconsecvențele sale.

Tradițiile lui Nekrasov pot fi identificate la Blok în „Cei doi sprezece”, cînd marele poet simbolist a făcut pasul definitiv spre revoluție, ca și la Maiakovski, în sensul adversității împotriva pseudo-rafinamentului snob sau a liberalismului invertebrat.

Dacă Alexandr Fadeev trăia, ar fi împlinit acum 70 de ani. Despre autorul „înfrîngerii” și al „Tinerei gârzi” scrie V. Ozerov un articol pe care-l intitulează „Faptele neo-

bișnuite ale unor oameni „obișnuți”. Ceea ce îl preocupă constant pe Fadeev era omul, omul concret, ca subiect și obiect al marilor transformări social-politice și cultural-morale declanșate de revoluție. Format el însuși în procesul acestor transformări, atenția sa era permanent concentrată asupra omului obișnuit și a faptelor sale, căutînd să sezeze universului interior, în procesul complex și de atîtea ori contradictoriu al integrării sale conștiente în viața colectivă. Adversar al idilismului, partizan al diversității stilurilor și genurilor literare, el a militat pentru aprofundarea continuă a realismului, pentru egalitatea și legitimitatea tuturor formelor artistice. Ultimul său roman, „Siderurgia” a rămas neterminat, și, se pare că urma să fie construit în spiritul acelei „forme sintetice monumentale”, pe care o considera ca direcția cea mai fecundă a dezvoltării literaturii. Romanul a fost conceput oare frescă a societății socialiste sovietice contemporane (anii '50-'60), decupată pe un segment tipic — un mare centru muncitoresc din Ural. Manuscrisele rămase în ciornă confirmă amploarea intențiilor scriitorului și, mai ales, mîgala și onestitatea cu care a demarat în travaliul său artistic, din păcate întrerupt de moartea sa prematură.

I.P.

## „Diogene” nr. 76/1971

Ultimul număr al revistei trimestriale „Diogene” este poate cel mai interesant din anul care a trecut. Valoarea revistei este asigurată de foarte cunoscuții și apreciați critici de artă și literatură: Roger Caillois, Mihail Alpatov, Eduardo González, Lanwza, Lev Kogan, Miha.il

Alpatov se ocupă de „Alegorie și simbol în pictura Renașterii italiene”, iar Roger Caillois semnează articolul „Dinamica desimetriei”, care este o parte din expunerea susținută de criticul francez (și redactor-șef al revistei „Diogene”) în iunie 1971 la Oxford sub titlul de

„Echilibru și desirnetrie în natură și artă”.

După ce explică motivul alegerii temei („mi s-a părut că jocurile simetriei, lacunele, rupturile lor, sînt apte să procure un model de caracteristici universale a căror ubiquitate vreau să o cunosc”), Caillois consideră că niște definiții prealabile sînt necesare nu atît pentru a preciza noțiunile folosite, cît pentru a descoperi de la început caracterul lor fundamental; sensul modern desenează astăzi „fie în interiorul unei figuri, corespondența exactă în formă, dimensiuni și poziție a părților opuse prin raport la un ax, la un plan, sau un centru, fie distribuirea regulată a aceleiași figuri într-un câmp în principiu ilimitat”. Autorul consideră că simetria este „suportul esențial al unei științe unitare”, și că mai mult ca oricînd este „avangarda investigației exigente, exhaustive”. Simetria — susține autorul — capătă proprietăți noi cînd rezultă dintr-un plan care reflectă o oglindă de exemplu; obiectul și reflectarea lui sînt identice, dar nu sînt superpozabile. Kant se folosește de paradoxul obiectelor egale, dar nu superpozabile, pentru a demonstra obiectivitatea spațiului. Caillois constată că atît lumea vegetală, animală, cît și cea organică este formată din desimetrii (inclusiv omul, a cărui parte dreaptă se distinge de cea stîngă prin „funcția simbolică” a lor, di-

rijată de ierarhia emisferelor  
ierului uman).

Foarte interesant pare ari- „  
semnat de argentinianul Ed. J  
Gonzales Lanuza „Fariseism l ^ °  
ta”. Auto.dentificarea t\*  
nomen „ obiect cu „ ..... &  
tituie u„ mare miracol ontologi  
care, prin însași repetarea lui ul  
ce neobservat. Doar operele de ar\*  
tă - observă Lanuza - constru-  
iesc o excepție, deoarece ca fant  
estetic ele nu sînt terminate cind  
ies din mîinile autorului i...i....  
destinate contemplatorilor sau au  
ditorilor, fiecare dintre aceștia jm-  
nîndu-și punctul său final, perso-  
nal și niciodată definitiv, dar toto-  
dată redutabil; orice poem închide  
în el propria lui antologie com-  
pusă de diversele interpretări p.  
care le suferă”, iar expresia „în-  
drăzneată”, de operă de artă, este  
aplicată unui tablou într-un mod  
abstract, nu decisiv. Simțul estetic  
pe care-l are omul depinde mai  
mult de învățatura sistematică a  
canoanelor, decît de contagierea  
entuziastă a mediului înconjurător.  
Din această cauză, creatorul — re-  
cunoscînd sau nu — încearcă să  
copieze pe marii maeștrii, prin ten-  
tative de plagiat (involuntare). „Un  
minimum de fariseism este indis-  
pensabil pentru cel ce se inițiază  
dacă nu vrea să se piardă în  
deplorabile cercuri vicioase”.

L.F.

## „paris match" - nr. 1185/1972

Cunoscutul magazin săptămînal parizian, în culori, alimentat de obicei cu ample reportaje înfățișînd actualitatea politică și mondenă

alături de cele mai insolite fapte diverse de pe mapamond, rezervă în acest număr o pagină întregă unui comentariu asupra activității

- rului și celebrului critic structuralist Roland Barthes. Articolul este scris de Jean-Louis Bory și din prisma lui aflăm o seamă de detalii necunoscute cu privire la autor. Într-o serie de eseuri critice de mare interes, Bory spune astfel că pentru a-l descoperi pe fecundul critic, trebuie să mergem la atelierul său de lucru, trebuie să mergem pe șase etaje, fără ascensor, într-o casă de raport situată la doi pași de grădina Luxemburg. Acolo, în spatele unei uși de culoare neagră, vei da peste o odaie căptușită cu cărți și cu desene, cu fel de fel de obiecte care-ți amintesc că Roland Barthes a colindat cu creierul pretutindeni prin lume. Ni se spune că a predat în România, la București, în Egipt, la Alexandria și că s-a întors recent din Japonia. Această odaie de la etajul șase din preajma grădinii Luxemburgului este „observatorul de unde gîndirea lui R. B. scrutează lumea”. Aici se află baza de unde își lansează explorările acest nepot, după mamă, a unui bunic ce a explorat sensurile semnificațiilor, de semne și de în 1887 cotul Nigerului, — afirmă cu un grăunte de maliție autorul articolului din „Paris Match”. Explorările lui Barthes țin de universul „structurii” (de unde derivă cuvîntul „structuralism”) și Jean-Louis Bory se întreabă dacă din aceste „structuri” se poate degaja un sistem, și care anume? Sociolog, critic, filozof și lingvist Barthes e înainte de toate un comentator. El comentează ceea ce noi trăim, așa cum domnul Jourdain făcea proză fără să știe. În eseul „Mythologies” se ocupă de semnele civilizației noastre de la biftec la turul Franței și la strip-tease. Iar în „Imperiul semnelor”, titlu ce s-ar potrivi

întregii opere a lui Roland Barthes, el descifrează Japonia.

Aceste semne ale imperiului său sunt consemnate de critic în fișele frumos rinduite în cutii viu colorate. Acolo colecționează tot ce-i trece prin cap, scrie Bory, citind o afirmație a lui Diderot care spune: „Ideile sînt păpușile mele”. Astfel, fișierul lui Barthes e un repertoriu al păpușilor sale, cu care se joacă. Iar această joacă nu e fără consecințe. Pentru că Barthes e un Attila al criticii literare. Acolo unde a ajuns el, critica tradițională nu mai rezistă. Nici gînd de a mai studia întîia viața lui Balzac, de pildă, și apoi opera. Nici gînd dacă analizezi o nuvelă de Balzac, „Sarrasine” (ceea ce Barthes a făcut-o în S/Z) de a o rezuma, stabilind raporturi tatre Sarrasine și tot ce ar fi exterior lui Sarrasime, cu tot ce rămîne din Comedia umană, de pildă, sau cu o situație istorică, sau cu unele date din biografia lui Balzac.

În Sarrasine Balzac deapănă povestea sculptorului Sarrasine, fascinat de Zambella, care în realitate nu e o femeie ci un bărbat castrat. Barthes pune drept titlu studiului său cele două inițiale ale protagoniștilor S/Z, pentru că însuși misterul titlului îi oferă prilejul să scoată din text numeroase sensuri. Primul sistem de semnificație, primul „cod”; Sarrasine e o suită de acțiuni spuse pe nume, o povestire. Al doilea cod: Sarrasine e un ansamblu de acțiuni ordonate după structurile minciunii, ale enigmei, ale întîrzierii (descoperirea că Zambella e un castrat). Al treilea cod: combinarea subterană a simbolurilor care fertilizează povestirea. Astfel, de la castrarea lui

Zambella, derivă simbolică de cglamentului general. Vedem astfel — spune autorul articolului — cum lucrează Barthes pentru a stabili noi căi de comunicare între noi și textele clasice.

Traduse în douăsprezece limbi, cărțile sale găsesc un public interesat pretutindeni, și mai ales în campusul universității americane unde „sistemul R.B.” face cu succes concurență paradisului artificial al L.S.D-ului.

Keferindu-se la domeniul vocabularului, de care celebrul critic

nu se lasă intimidat, Borv m Barthes zace un gr... ,f \* dacmuor grecești care tai, \* 5\* și altoiește cuvinte, L „ \*\*\* horticultorul .. soiuri^d TnuS firi. Dar,cu aceeași fmă ^ aruncată cum grano salis k i T J S pe parcursul relatării, „ ma că după apariția , , , , , ^ semnelor popularitatea , , , ^ Barthes ,n Japonia ... pnvi... de a reprezenta culorile Franței în tr-o măsură egală .. A... ^